

Vatra veche

12

Supliment

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul VI, nr. 12 (72), decembrie 2014 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I.L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț

Poetul celebrând cuvântul

Antologie „Vatra veche”

Ceasornic de lut

Câtă pătrundere a dimineții
în rariștea cuvântului,
când aprinzi ramul,
când rotunjești pământ de sub cruce...
Linia de orizont
este dunga mâinii tale prinse în cer.

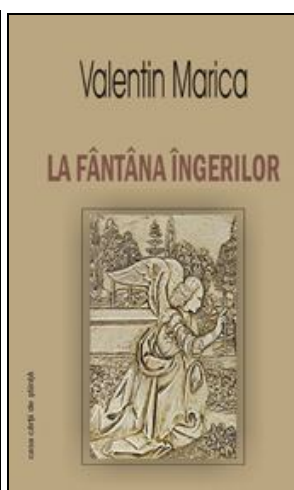
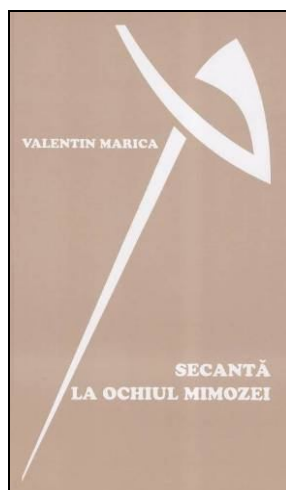
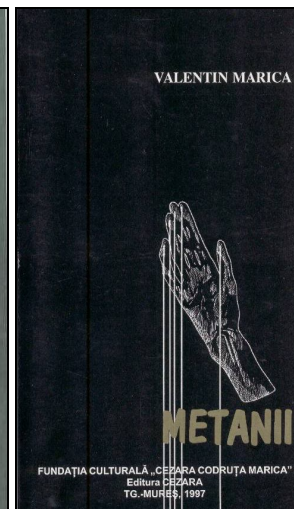
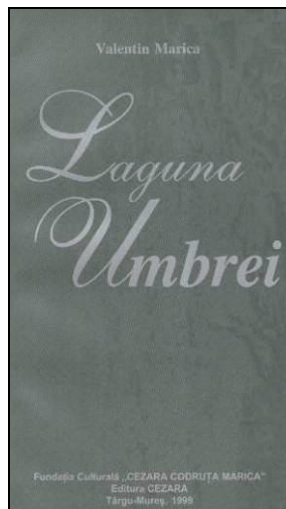
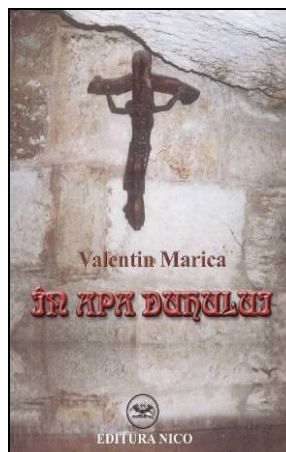
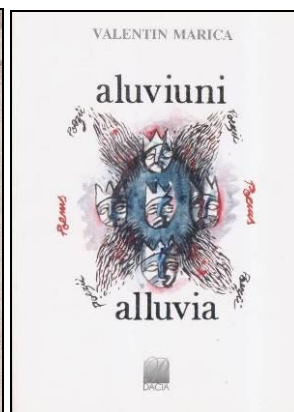
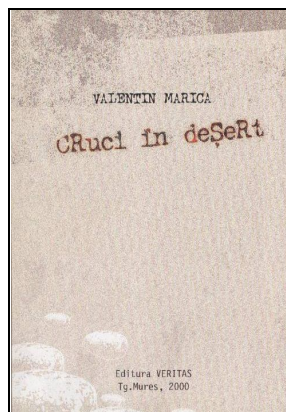
Mă aplec în unda miezului.
Fiecare
strigă numele fructului
și-i mângâie ochiul de apă.
Buzele mele
murmură deasupra ierbii
stingerea valului.

VALENTIN MARICA

VATRA VECHE DIALOG CU VALENTIN MARICA

SUMAR

Antologie „Vatra veche”. Valentin Marica, „Ceasornic de lut”/1
 Ochean întors. Valentin Marica – 65, de Nicolae Băciut/3
 Vatra veche dialog cu Valentin Marica, de Mariana Cristescu/4
 Poeme de Valentin Marica/6
 Valentin Marica, „Cetățean de onoare al culturii române”, de
 Doina Dobreanu/7
 Valentin Marica sub tirul întrebărilor. Interviu de Menuț
 Maximilian/10
 Cu și despre omul frumos, de Anca Blaga/13
 Un semn smerit de prețuire, de Gheorghe Șincan/14
 Vatra veche dialog cu Valentin Marica, de Nicolae Băciut/15
 Cine-l cunoaște-și alungă grăbirea, de Daniela Gîfu/20
 Emoționant fior liric, de Lazăr Lădariu/21
 Ut pictura poesis, de Gheorghe Mureșan/21
 Poemele Zoreniului, de Valentin Marica/22
 Omul neastâmpărului creator, de Ilie Șandru/23
 Valentin Marica sau frumusețea rostirii, de Dimitrie Poptămaș/24
 Urcând neîncetat... de Rozalia Truța/25
 Valentin Marica – iconar de stele, de Luminița Cornea/26
 Valentin Marica – o personalitate...., de Melania Cuc/27
 Omul frumos, de Răzvan Duncan/28
 Coardă vibrândă, de Dan Rebreanu/29
 Un om ca o icoană, de Codruța Băciut/29
 Oglindire spre înveșnicire, de Ligia Dalila Ghinea/30
 Valentin Marica – astrist, de Silvia Pop/31
 Poeme de Valentin Marica/32
 Carte de onoare...., de Sorina Bloj/33
 Traversând ani și epoci, de Olimpiu Nușfelean/34
 Rădăcini, de Alexandra Belciug/35
 La ceas aniversar, de Aurel Hancu/37
 Poeme de Valentin Marica/38
 Valentin Marica și cuvântul poetic, de Mariana Chețan/39
 Valentin Marica și poezia jazzului religios, de Darie Duncan/41
 Prin cruce la lumină, de Carmen Andraș/42
 Poem de Valentin Marica/42
 Valentin Marica și cântecul cuvântului, de Daniel Camară/43
 Secvențe culturale în imagini, de Menuț Maximilian/44
 Poeme de Valentin Marica/45
 Valentin Marica – poetul, de Lorinczi Francisc-Mihai/46
 Spațiul sacru în lirica lui Valentin Marica, de Daniela Pănăzan/48
 Poeme de Valentin Marica traduse în engleză de Virgil Stanciu/51
 „Mă prind de cuvânt....”, de Silvia Chirilă/52
 O poetică a melancoliei, de Iulian Boldea/53
 În apa duhului, de Aurel Hancu/54
 În naosul râului, de Lazăr Lădariu/55
 Schitul numelui, de Lazăr Lădariu/56
 Undeva, deasupra noastră, de Lazăr Lădariu/57
 Tainica lucrare, de Menuț Maximilian/58
 La fântâna îngerilor, de Menuț Maximilian/58
 Tăcerea magilor, de Menuț Maximilian/59
 Absidă pentru ziua a treia, de Menuț Maximilian/59
 Poet peste țărâna albă a Evangheliei, de Cristina Sava/60
 Grigore Vieru, dimensiuni critice, de Lazăr Lădariu/62
 Carte la aniversare – Întâmpinare, de Valentin Marica/63
 Dedicății. Poeme de Valentin Marica/63
 Eseu. Emil Cioran. Invincibilitatea locului, de Valentin Marica/64
 Poeme de Valentin Marica/66
 Dicționarul limbajului poetic eminescian, de Valentin Marica/67
 O metaforă blagiană: umbra lumii, de Valentin Marica/68
 Poeme de Valentin Marica/69
 N. Steinhardt în trezvia ideii, de Valentin Marica/70
 Dedicății. Poeme de Valentin Marica/72
 Poeme de Valentin Marica în germană, traducere de Mircea M.
 Pop/72
 Poem de Valentin Marica în franceză, traducere de Alexandre
 Luca și Anca Clitan /72
 Interviu cu Mircea Ivănescu, de Valentin Marica/73
 Valentin Marica răspunde anchetei „Mișcării literare”/74
 Interviu cu Aurel Rău, de Valentin Marica/75
 Lecturi. Romulus Guga, o reconstrucție estetică a lumii, de
 Valentin Marica/78
 Poeme de Valentin Marica/79
 Opera/80
 Referințe critice/83
 Mic album de familie/86
 Punct și de la capăt, de Nicolae Băciut/87

Ocean întors

Valentin Marica - 65

Primul Supliment literar al revistei „Vatra veche”, chiar în primul ei an de apariție, 2009, a fost dedicat lui Valentin Marica, cu sentimentul că îndreptăm astfel, măcar în parte, mersul nefericit al lucrurilor, într-o lume literară mai sectarizată ca niciodată, cu exclusivisme și intoleranțe de tot felul, rămășițe ale unor vremuri care ar fi trebuit demult să apună.

Ce nedreptate mai mare poate să i se facă unui autor, în chiar orașul în care s-a pus în slujba culturii, decât ca publicația, plătită din bani publici, revista „Vatra”, care ar fi trebuit să adune între malurile ei, ca într-un vad bun, valorile culturale locale, integrate concertului național, să nu vadă deloc că la Târgu-Mureș trăiește, scrie, se implică cu devotament și responsabilitate în fenomenul cultural, să nu-l bage deloc în seamă pe Valentin Marica, de parcă nici n-ar exista. E adevărat, dar nu e o consolare, că și alte zeci de autori locali au fost complet ignorați în ultimii ani, în frunte cu Mihai Sin, de o publicație care nu e privată, iar programul ei editorial nu poate trece cu vederea ceea ce se întâmplă în acest spațiu de cultură, dacă tot apare aici și nu la Caracal.

O publicație privată își poate îngădui să-și urmeze o strategie culturală după bunul plac, dar o publicație finanțată din bani publici e de nepermis să fie confiscată de interese personale sau de grup, așa cum se întâmplă la Târgu-Mureș, acolo unde au fost primiți cu brațele deschise noi redactori, încă înainte de decembrie 1989, ca să construiască, nu să demoleze.

Valentin Marica a contat/contează în ecuația culturală mureșeană, aportul său polivalent fiind remarcat în fel și chip, fiind o contribuție consistentă la creșterea prestigiului scriitorului în Cetate.

La 65 de ani, Valentin Marica nu pune ghețele în cui și, chiar dacă, administrativ, și-a încheiat raporturile de muncă cu o instituție pe care a slujit-o cu devotament, el rămâne în continuare pe baricadele cuvântului care zidește.

Valentin Marica nu doar că va continua să aibă un cuvânt greu de spus în cultura mureșeană, dar opera lui de până acum trebuie recuperată și repusă într-un circuit firesc al mișcării culturale.

Acest Supliment al revistei „Vatra veche” nu e doar un gest amical, ci el se constituie și într-un posibil punct de plecare pentru cei care sunt interesați de cercetarea unei biografii de cărturar autentic, într-o lume care a bulversat rosturi și ierarhii, care a deturnat destine.

Am adunat între coperti de revistă texte de și despre Valentin Marica, cu sentimentul firescului, al normalității unei vieți literare în care respectul față de valoare un e facultativ, în care oricine contează nu prin aranjamente de culise, prin manipulări oculte, ci prin operă.

Valentin Marica are Operă. O operă exemplară, care rămâne.

NICOLAE BĂCIUȚ

PREZENȚE CULTURALE ÎN IMAGINI

Sărmașu

Deda

Mănăstirea Nicula

Radio Târgu-Mureș

Vatra veche dialog

VALENTIN MARICA

„Va trebui să facem bătăături, chiar și la inimă, pentru ca Dumnezeu să nu fugă din noi”

- Valentin Marica, în urmă cu mai bine de două decenii, când am trecut împreună – cei mai tineri gazetari (!) – pragul Studioului de Radio Târgu-Mureș, erai, ca și acum, „bântuit” de poezie. Părei un spic de grâu într-un lan de maci... și chiar te poreclisem „Spicu”. Există o... stare de poezie, în volbură a acelor vremuri. Timpul a trecut, necruțător; ceva, parcă, s-a rupt... Cum ar trebui să vorbim, astăzi, despre poezie?

- Cu îndârjire, pentru a o apăra de impostură. Acest *fel de bine*, poezia, este, mai mult ca oricând, amenințată de hidoșenii. „Ruginesc” glasurile, printre conflicte, discordii, anxietate, deziluzii, obtuzități, trădări, insatisfacții, verbalisme, infatuări. Cu alte cuvinte, o *hora incerta*... Întrebarea aparține și repertoriului meu de reporter. Am adresat-o, curent, interlocutorilor. *Cui prodest?* – mi-a replicat unul dintre domniile lor, familiarizat, până peste cap, cu prăpastia zilei. M-am cutremurat. Știu că lumea este urâtă, în crescendo, că inefabilul, temei al poeziei, este măturat, ca frunza, din calea *impozanților*, că *inutilul* este acum buricul pământului, nimicurile măcinând festiv timpul, dar mai știu că *ființa* cuvântului liric e puternică, dacă îi înțelegem și preluăm mesajul, vechi de când pământul, că, și dacă unui singur om îi folosește, poezia trebuie să-și continue umbletul.

- Chiar și desculță și ruptă-n coate?

- O carte de versuri nu va umple stadioanele la lansare, numele

poetului nu va egala (într-o lume cu capul în jos) succesul zilei al bateristului de cartier, dar va fi, *mereu, viaticum*. Desigur, cere trudă, în zămislire și receptare, când, de fapt, omul este mai puțin dispus la eforturi culturale, când pasiunile se restrâng, bunul-simț se îngustează, vibrația la frumos scade, când accentele trec spre ce zboară ca puful de pădăie, nu spre întemeiere. În realitatea aceasta gonflabilă, „ai vedea că am cuvinte până chiar să o fi rupt”. Numai că, spuneam, mă îndârjesc și îmi pregătesc cel de-al șaptelea volum de versuri, sub numele **În naosul râului** sau **Ziua canonului**, detașându-mă, astfel, de răul zilei, de încrâncenare și de minciună. Am întâlnit oameni care, în diferite împrejurări, mi-au recitat versurile. Înseamnă că ele și-au găsit loc, că aparțin firescului și nu himerei. Prin cuvânt, binele, cred, se înmulțește precum pâinea și vinul din evanghelie. Am în manuscris o carte de eseuri intitulată chiar așa: **Înmulțirea binelui**.

- Din păcate, în ultima vreme, asistăm mai degrabă (dă-mi voie să te parafralez!) la **înmulțirea... răului!**

- Nu putem simula valoarea, trebuie să-i fim chiar chip și respirație, să facem bătăături, nu doar la tălpi, ci și la inimă, pentru ca Dumnezeu să nu fugă din noi. Este îngrozitor când se spune despre cineva că nu are nici un Dumnezeu. Din păcate, Callipides, maimuțoiul, este pe toate drumurile, făcând grimase la actul cultural. Cenușa e din ce în ce mai multă, pragmatismul merge prea departe, superficialitatea tăifăsuiește, *prostia stă cu regele la masă*. Spiritul e în dezordine. Există o teamă de inteligență, de cei care simt

„**Tărâm de iubire cuvântul**” – Mariana Chețan, Zeno Fodor, Dimitrie Poptămaș, Valentin Marica, Nicolae Băciuș, Gheorghe Mureșan (Radio Târgu-Mureș, 18 X 2014)

adevărul și pot să-l exprime. *Zaviștenia* taie orb. Vor fi greu, foarte greu, de netezit excrescențele ignoranței. Mă doare că sunt martorul diminuării marilor valori, o realitate revoltătoare pentru care academicianul Mihai Cimpoi folosea expresia „scurpatul în fântâna de lângă casă”. Un neam – îl parafralez pe Nietzsche – nu va fi mare prin oamenii săi mari, ci prin felul în care îi recunoaște. La câtă vânzoleală mass-media asistăm când se așază vreo trei ciori într-un vâr de par, dar câtă tăcere când iese poetul în străie noi, îndulcind memoria lumii cu o nouă carte...!

- Grea boală, poezia! De când o porți prin lume?

- Cred că am scris versuri de timpuriu. Stăteam mult, când eram mic, în poala mamei. I-am descoperit chipul într-o năframă gălbuie și atunci cred că am rostit primul poem. Apoi, la o serbare școlară, la care eram ciobănel, într-o scenetă *Miorița*, când mă gândeam ce să fac să rămân personajul de pe scenă pentru totdeauna, oare nu am scris un alt poem? Într-un an cu Moș Crăciun sărac, mama mi-a pus în bocanci doar un săculeț făcut din hârtie de ziar umplut cu zahăr. În dimineața minunilor, bocancii mei nu erau pustii. Am închis ochii și aveam înșirate, acolo, toate globurile colorate din desenele Abecedarului. Oare nu scriam un poem? În liceu și, apoi, la facultate, tănuiam manuscrisele. Până într-o vacanță, la Bușteni, când am citit mai multe poeme, câștigând sufragii. Era o seară studentescă prezentată de cel care avea să fie actorul Naționalului târgumureșean, Cornel Popescu. Adevăratul meu debut literar a fost găzduit de revista *Cronica*, în 1970, însoțit de aprecierile critice ale poetului *Mihai Ursachi*. Debutul a luat apoi forma spiralei. Am sentimentul că debutez în literatură cu fiecare volum tipărit, că această repetare a debutului îmi duce trăirea poetică într-un infinit. Prin poezie îmi caut timpul meu propriu, simt infinitul, nu mai sunt în prăpastia lumii, despic burțile chitului ca Iona, altfel spus, **învîing**. Cu fiecare volum, repet, inițiativ, cuvintele lui Eminescu: „Pe mine mie redă-mă”. Toate acestea, când la cerul înstelat se mai uită doar astronautii, cum →

MARIANA CRISTESCU

spunea Octavian Paler, când nu mai e nevoie de mângâiere. Uneori obosesc, dar îmi revin subit. Mergând înainte, cum să rățacești? Atunci pui, iar, un castel pe o aripă de porumbel, căutând „raiul cuvintelor”...

- **La vama dintre milenii, ai „plătit” cu ... Aluviuni. Semnifică ele preaplinul unei lumi contorsionate?**

- Volumul *Aluviuni* a însoțit stingerea Secolului XX. L-am simțit ca pe un tulnic; anunța ceva... Cordialitatea scriitoricească născută în jurul acestei cărți m-a umplut de bucurie. După dictonul Sfântului Augustin, de multe ori e în noi ceva mai adânc decât noi înșine. Această carte mi-a verificat și prietenii. A fost lansată la Cluj, la Editura Dacia, circulând la această oră într-un spațiu mai larg al receptării, în Canada, Germania, Elveția, Italia, Olanda etc. Volumul a fost tradus în limba engleză de reputatul profesor al Literelor clujene, Virgil Stanciu.

- **Ostaș al „patriei de cuvinte”, nu se poate ca, undeva, într-o raniță a sufletului, să nu fi ascuns și un... baston de mareșal!**

- Bastonul meu de mareșal este **microfonul**; mereu o revelație, căci, spunea Sadoveanu, „dacă undele acestea trec în spații infinite, atunci, ce auzim noi acum sună a veșnicie”. Pentru mine, *Radioul este biografie culturală*, comentator de istorie și apărător al sufletului, este o imensă bibliotecă. Radioul care nu *tezaurizează*, nu-și ține la piept, și lipită, FONOTECA DE AUR, nu există. În accepțiunea mea, Radioul este *verba manent*. Grăbit în a descrie, la secundă, spectacolul lumii, insistent, exigent, discret, cu curaj, cu bun-simț, emoție și inteligență, cu studiu la zi, Radioul e în pulsația gândului fiecăruia și în boaba de iluzie a fiecăruia. Am nuanțat Cuvântul ca profesor, repartizat la Târgu-Mureș, ca secretar literar la Teatrul Național, ca lector universitar, ca editor, dar nu atât de revelator ca în emisiunile de radio, de altfel atât de grele în concepție și realizare. Radioul m-a învățat să alerg mult, să fiu, vorba dramaturgului, **în larg**. Nu este o profesie de cabinet, de citit câteva hârtiute la microfon sau de pus o întrebare la telefon, ci una a ordinului de deplasare, a palpabilului. Trebuie să vezi cu ochii tăi ceea ce spui la microfon, pentru a-i face pe

ascultători să te aștepte cu adevărat la acea oră exactă...

Aș dori să numesc încă o nuanță privind identitatea Radioului la care lucrez. Dacă îți amintești, Mariana, o comentam și împreună, când eram colegi la Radio. Studioul Teritorial nu este **provincial**. În seara premierei spectacolului *Hamlet* în regia lui *Liviu Ciulei*, am fost la Teatrul „Bulandra”; când suferea mai mult Basarabia, am fost în *Transnistria*, când a concertat *Yehudi Menuhin* la Cluj, am fost în sala de concert, sau am alergat să văd Statuia lui Eminescu dezvelită la *Cernăuți*. Am „inventariat” toate edițiile postdecembriste ale *Galei Tânărului Actor* de la Costești sau ale *Festivalului Internațional „Lucian Blaga”* de la Sebeș, am pus piciorul în retrospectiva Rodin de la *Veneția*, am participat la Seminariile naționale de **jurnalism cultural** de la Muzeul Literaturii Române, am aplaudat, pe viu, *Galele Radio*, unde am și obținut două premii pentru profesionalism, am conferențiat la *Zilele Octavian Goga* de la Rășinari etc., refăcând povara lui Sisif. Fără zbatere, fără căutare, fără ardere, noutate, inspirație și foarte mult studiu, cuvintele date undelor se vor împotmoli în stridențe. **Eu doresc să aibă armonii**. La Judecata de Apoi a Radioului, când fiecare va pune ceva pe masa aceea întinsă a mărturiilor, repetând „Jur să spun adevărul...”, va trebui să iau din fonotecă rafturi întregi, sute de benzi, ele însemnând cuvânt și viață din cuvintele și viața lui *Marin Sorescu*, *Ștefan Pascu*, *Eugen Simion*, *Ovidiu Drimba*, *Ștefan Milcu*, *Mircea Ivănescu*, *Grigore Vieru*, *Ștefan Augustin Doinaș*, *Adrian Marino*, *Neagu Djuvara*, *Nicolae Breban*, *Mariana Nicolesco*, *Leopoldina Bălănuță* ș.a.m.d. Vor reverbera, atunci, monografiile radiofonice *Moisei*, *Stupca*, *Avram Iancu*, *Sarmise-*

Biblioteca orășenească „Liviu Rusu”, Sărmașu, 24 I 2014

zegetusa, *Cernăuți*, *Blaj*, *Astra*, anii când am semnat seria emisiunilor *Dureri și speranțe – Basarabia și Bucovina de Nord* (1990-1995), emisiunile cu public transmise, în serial, *Tărâm de iubire*, *Cuvântul și Cuvinte care ard*, Concursurile naționale de poezie „*Mihai Eminescu*” și „*Lucian Blaga*”, fondul mureșean al Fonotecii de Aur cu *Melinte Șerban*, *Mihai Sin*, *Lazăr Lădăriu*, *Zeno Ghițulescu*, *Andrei Zanca*, *Nicolae Băciuș*, *Cornel Moraru*, *Dumitru Mureșan*, *Serafim Duicu*, *Romulus Guga*, *Mariana Cristescu*, *Ana Maria Crișan*, *Mariana Ploșteanu*, *Dimitrie Poptâmaș*, *Timotei Enăchescu*, *Berdj Așgian*, *Dan Alecsandrescu*, actorii *Naționalului*... Mii de pagini, note, comentarii, eseuri, însemnări, reportaje, interviuri, dezbateri, unele cuprinse în volumele mele de publicistică **Linia de contur și Cea de-a opta zi**. Moda anotimpului, *interactivitatea*, am devansat-o, se pare, încă prin anii '70. Când am venit la Radio, am inițiat rubrica *Apel 30389*, era numărul de telefon de atunci prin care ascultătorii intrau în direct cu programele noastre. Am transmis în direct emisiuni și de la Cofetăria Grand, și din Mina de la Bălan, și de la vestitul, pe atunci, Caffé București, aveam un cenaclu, Atelier Artistic Radio. Măcar la acest capitol aș dori o recidivare.

- **Nu intenționez să te provoc la un bilanț, căci, după cum adevărat spune Murphy, →**

Interviu despre pricesne (10 I 2014), în satul lui L.Rebreanu, la Târlișua

„binele nu se iartă”, iar până la Judecata de Apoi au grijă să ne mănânce „sfinții”. Care îți este „tărâmul” de... ne-iubire?

- Nu-mi plac indolența, lenea, superficialitatea, minciuna, comoditatea, plafonarea, bătutul pasului pe loc. aici este loc de inventivitate până la cer. Tragere de inimă să fie, talent și... școală. Împotriva acestor semne de adormire, m-am făcut și mă fac arc, din respectul pentru lucrul bine făcut, care să aibă cap și coadă, miez și sens. Am lansat, la prima **Conferință europeană mass-media** de la Iași, ideea *reabilitării frumosului în emisiunile radio* și am prezentat un proiect împotriva deprecierei valorilor stilistice ale limbii române în emisiunile radio, în general. Am reluat acum subiectul și lucrez la o carte despre comunicarea radio. O să-mi completez astfel, cursul de publicistică radio pe care l-am predat studenților de la jurnalistică. Târgu-Mureșul nu mai are nici măcar o grupă de studenți la jurnalistică, prin lipsa acesteia făcându-și de cap, prea mult, amatorismul, în instituții de presă mureșene. A lucra, ca profesie, cu cuvântul înseamnă a te pregăti în domeniu, a pune mâna pe carte, a trece prin cursuri și seminarii, pentru numele onorant, acela de licențiat.

- **De fapt, conjurația mediocrității este, poate, cel mai mare dușman al normalității creatoare spre care tindem, în ciuda „urâtului” agresiv de fiecare zi. Există ceva mai rău?**

- Pericolul cel mai mare al zilei este epidemia de prostie.

- **Aceasta are multe conotații și este abil dirijată, din direcții și rațiuni de nerostit în acest cadru, pe care aș dori să-l păstrăm luminos. Să vorbim, deci, despre frumusețea pe care o degajă proiectele fundației tale!**

- Da, **Fundația Culturală „Cezara Codruța Marica”** și **Editura „Cezara”**, cu discreția pe care și-au adoptat-o, își continuă proiectele. În colecția *Prima verba*, vor debuta încă doi adolescenți, am acordat *Premiile „Cezara”*, **Concursurile Naționale „Jocul de-a ziua cea bună”** și „Vreme trece, vreme vine”, inițiate de Fundație, au ajuns la ediția a 4-a, plănuim o olimpiadă de ortografie, Fundația lansând genericul de *Ecologie a*

limbii române, ne adunăm eforturile pentru a da chip și grai **Muzeului Adolescenței, Monumentului Candorii**, unicate în lume. Vor fi tipărite manuscrisele Cezarei, o carte de însemnări, una de povești și una de eseuri. Nu a fost o fugă de greu că nu le-am tipărit până acum. *Mesajul* primit a fost acela să nu ne grăbim. Deși, dacă aceste cărți ar fi fost tipărite, imaginea Cezarei era alta, pentru cei care nu au cunoscut-o ATUNCI... Vreau să-ți spun că EA

La Colocviile de la Nicula, cu Nicolae Băciut, 5 X 2014

este în fața ochilor mei în permanență. Am trăit emoția atât de dureroasă, și o trăiesc în continuare, a semnelor de dragoste pe care copiii, adolescenții, tinerii i le poartă. Îi scriu ca unei ființe vii, îi așază flori la mormânt, vin în casa unde ea a trăit, să-i vadă cărțile, caietele, visele.

- **Singur, timpul catifelează lama durerii... „Vreme trece, vreme vine”...**

- Revenind la poezie, cuvintele ei îmi spun că îmbătrânesc. Am mai avut puterea, înaintea acestui prag, să-mi scot sufletul în palme, să-l ofer oamenilor, cu o sinceritate anormală. Un risc. Profitorii știu de ce! Dar, despre barbari, pentru ultima dată, cu melancolie, ca să-l citez, iar, pe Octavian Paler. De acu, înțelepciunea, câtă îmi va fi dată...

- **Îmbrăcându-i pe cei „goi”? Cum am putea, oare, încheia, fie și pentru moment, această convorbire?**

De obicei, când încep o emisiune sau când o închei, spun cuvinte-dicton, un fel de captatio benevolentiae. Acum procedez la fel, amintindu-mi un fragment din opera lui Lucian Blaga: „Să ții o liturghie, stareț-sfânt/ - Pentru cine? / - Pentru gândul meu...”

(*Cuvântul liber*, Târgu-Mureș, 14 martie 2001, pag. 6)

Vecia ierbii...

Va imprimăvăra, iar, la Zoreni, iarba în care se juca Cezara-Codruța...

I.

În iarbă, creștet de înger,...ecou,
Sub val și peste valuri, irosind
privirea.
De rouă-i oul în plasma mâinii-
ntinse...
Înspică tainic sau se revoltă
firea?

În iarbă, aburi, balansoare-n vid,
Înfășurând gâtulejul cuvântului
de-o zi.
Pe piatra cumpenei, în cutele de
gând,
Se usucă mărul neputinței de a
fi?

II.

Suav îți este părul...Cad din el
văpăi.
În zi, în noapte, ploaie de
surâsuri
Revarsă nemurire-n umeri de
tăceri.
Din pașii ierbii izvorăsc săruturi.

Îmi face iarba semn să rup
răcoare
Din ascunzișul ei adânc, de
priveghere.
Prin fața lunii-ți voi cuprinde
fruntea,
Cu miezul cald al ploilor de
mere.

III.

În smoc de iarbă e lumânare
ochiul
Și cerul rădăcină de lemn dulce.
Dungă de apă se face ramul
mâinii,
La căpătaie de vise năluce...

Luciul din trup lovește piatra
rară,
Mare cât o clopotniță sau o șiră
de fân.
Știi că e lacrima;...ultima frezie,
Peste iertarea păcatului, în care
rămân.

VALENTIN MARICA

VALENTIN MARICA –

Cetățean de onoare al culturii române

Moto:

„...mi-am zgâriat
stăruitor

în scoarța unui arbor – numele –
cu slove mici, stângace și subțiri.
Azi am văzut din întâmplare
cum slovele-au crescut din cale-
afară – uriașe.”

Lucian Blaga, *Cresc amintirile*

Căutând printre amintiri, îmi dau seama că îl cunosc pe domnul Valentin Marica de multă vreme, și în ipostaze diferite: student la litere, soț, tată, fiu, scriitor, realizator de emisiuni radio, reporter, editor de carte, prieten.

Il cunosc pe domnul Valentin Marica din vremea când își „zgâria stăruitor în scoarța unui arbor – numele – cu slove mici, stângace și subțiri”. Era în anul 1970, când, student la Facultatea de Filologie a Universității „Babeș Bolyai” din Cluj, obținea Premiul I la Simpozionul Național de Folclor, pentru cercetarea *Lioara* - un obicei din ciclul primăverii; în același an, studentul-poet debuta cu versuri în revista *Cronica* din Iași, prezentat fiind de poetul Mihai Ursachi.

Astăzi, când domnia sa este la vârsta de 65 de ani, văd „cum slovele (-i) au crescut din cale-afară de uriașe”. Mă refer la opera sa scrisă – poezie, proză, eseistică, jurnal literar, interviuri literare, studii de istorie literară -, dar și la mulțimea benzilor magnetice care au înregistrat vocea reporterului radio transmisă în eter în timpul miilor de emisiuni realizate de-a lungul anilor la postul de Radio Târgu-Mureș, invitându-ne pe noi, cititorii sau ascultătorii, să trăim stări de spirit în toate nuanțele bucuriei.

La vârsta elanurilor tinereții din perioada studenției, era un tânăr exuberant și vesel, stăpân pe sine, demn, curajos, cu fața și privirea luminate de bucuria și mulțumirea de a face ceea ce-i place: de a se pasiona de cunoașterea prin studiu și cercetare, de a descifra tainele gândirii și ale logosului.

L-am cunoscut mai îndeaproape apoi, ca prieten și soț al Emiliei Dobreanu, colegă și prietenă cu mine la Liceul din Subcetate, apoi la Filo-

logia din Cluj, ea fiindu-mi model, îndemn și sfetnic în alegerea drumului ce aveam să-l urmez la finele liceului, spre Alma Mater Napocensis.

Doamna Emilia Marica este un om cu un caracter frumos, este inteligentă, cu suflet nobil, cu multiple calități, cunoștințe și deprinderi practice; este soție și mamă iubitoare, dar și profesoară de excepție. Faptul că domnul Valentin Marica s-a realizat plinar și multilateral se datorează, măcar în parte, și omului puternic, statornic și jertfelnic din dreapta sa, soția Emilia, un om al cărui crez de viață mărturisit a fost următorul: „Muncă, credință, fidelitate, dragoste, perseverență, visare – cuvinte pe care le-aș traduce poetic, din nou, prin versurile lui Lucian Blaga: «În spinii de-aci arată-te, Doamne, să știu ce aștepti de la mine», deoarece numai «Din muguri amari înfloresc potire grele de nectar».”¹

Colegi de facultate, apoi profesori de limba și literatura română la Târgu Mureș, au publicat împreună culegerea „Exerciții gramaticale structurale”, prezentată la Simpozionul Național de Limba Română, prezidat de acad. Ion Coteanu, București, 1975.

L-am cunoscut pe domnul Valentin Marica în ipostaza de fiu al părinților din Zoreni, doar citindu-i poeziile volumului „Absida pentru ziua a treia. Poemele Zoreniului”. Citez câteva versuri din poezia dedicată părinților, „Scrisoare târzie”:

„E iarăși seară când vă pipăi urma

În țărna drumului; și drumu-i
pustiu...

Prima literă am scris-o acolo...

Nu la masă, ci pe un sac de grâu...

(...)

Sunteți frumoși în cioareci și-n ie.

Atât de neted vă e în seară pasul.

Iertați-mi rătăcirea și uitarea...!

Vă strig, acum, dar amuțește
glasul.”

Mai ales, l-am cunoscut ca fiu al părinților Emiliei, din Subcetate. Prezența lor și a copiilor lor, Cosmin și Codruța, în casa părintească din satul nostru, situat pe Valea Mureșului Superior, aducea lumină, pace, liniște, mângâiere, zâmbete de fericire, multă iubire. Ce vremuri minunate, de vis, de poveste!

L-am cunoscut pe Emilia și Valentin în ipostază de părinți. Petrecându-și crâmpie de vacanțe la Zoreni și Subcetate, împreună cu părinții lor, nepoții învățau să se bucure de armonia și iubirea familială, ca și de miracolul naturii în fiecare anotimp, să-și respecte rădăcinile.

„Cezara-Codruța Marica s-a născut la Târgu-Mureș, în ziua de 3 martie 1979. Un mărțișor al bucuriei și speranței pentru părinții și fratele ei, Emilian-Cosmin(...) Prin ea se întrupase un destin de excepție. Prematur și brutal frânt la nadir...”²

Și, dintr-odată, locul bucuriei și al speranței... a fost luat de suferință, tristețe, jale, neliniște, lacrimi... și de zbuciumul unei întrebări fără răspuns: De ce?

Fundația Culturală Cezara cu seriile de carte „Prima verba”, „Perpetuum”, „Via lucis”, Editura Cezara, Cenaclul Cezara, Centrul de Zi Cezara, Diplomele Cezara, Așezământul Cultural Cezara și... atâtea poezii... În toate reverberează neuitarea Cezarei-Codruța.

„Ninge peste umerii Lerului-Ler,
ninge în palma-mi –
coajă de măr.

Ninge la masa unde vii și stai...,
visul aleargă-n tropot de cai,
grăul dospește peste rochia ta,
sufletul e pomul din rai.

Ninge pe râul Lerului-Ler,
ninge pe prag, pe gând,
rochia ta e colind. →

DOINA DOBREANU

¹ Emilia Marica, în Doina Dobreanu și Vasile Dobreanu, „La obârșie, la izvor... Convorbiri la Subcetate”, ed.și prefată Valentin Marica, Editura „Cezara Codruța Marica”, Seria „Via lucis”, Târgu-Mureș, 2013, p. 125

² „Zbor frânt...” în „Vă las în loc surâsul – ultimul caiet școlar al Cezarei-Codruța Marica”, Editura Brăduț, Târgu-Mureș, 1996, p.5; 7

Îmi deschide pumnul,
a se încălzi,
în noaptea ce-i zi,
în ziua în care lin înflorești,
cu văzduhul în brațe,
cu ViŃlheim la ferești.
Răul crește, lacrimi scad
sub fiecare frunză de brad...
În lumânările, vlăstare,
pleoapa ochiului și rochia ta
sunt cărare.” (Fragment din poemul
„Rochia de apă”)

La Platonesteți va fi Așezământul Cultural „Cezara”, îmi spunea Emilia. „Platonestețiul, locul nașterii mamei mele, gura de rai care mi-a aureolat copilăria și prima tinerețe, devenit o vreme rana în spațiu prin dispariția bunicilor, redevine pentru mine, pentru noi, același tărâm vrăjit care ne așază între pământ și cer, făcându-ne frați cu nesfârșitul. Atât de puternică a fost chemarea lui, încât Dumnezeu ne-a ajutat să reînsuflăm pragul casei și Duhul locului. Căci: Coboară-n lut părinții rând pe rând, în timp ce-n noi mai cresc grădinile...”

Aici va fi Așezământul Cultural «Cezara». Locul e vegheat de o masivă cruce sculptată în stejar de meșterii care au ridicat Mănăstirea Bărsana, pe motivul cununii de spini din Golgota Mântuitorului. Aici va fi ridicat Monumentul Candorii, unicat în lume, întru pomenirea tuturor celor care au plecat în veșnicie la vârsta copilăriei sau în floarea tinereții. Este un proiect amplu, cu multe detalii, cu încurajări morale din partea celor care i-au înțeles în nota adevărului rosturile. Când un gând are frumusețe, noblețe și sinceritate, nu se va opri, dimpotrivă, își va înmulți ramurile de trăinicie și surăs.”³

Valentin și Emilia Marica sunt amândoi făclii care se mistuie pe altarul culturii românești, răspândind în jur, prin magia cuvântului și prin faptă, lumină, bucurie, frumusețe și încredere.

În ipostaza de scriitor, l-am întâlnit pe domnul Valentin Marica cu ocazia diverselor reuniuni/manifestări culturale, dar mai ales citindu-i creațiile, cărțile pe care mi le-a dăruit cu mărinimie și bucurie,

³ Emilia Marica, în Doina Dobreanu și Vasile Dobreanu, „La obârșie, la izvor... Convorbiri la Subcetate”, ed.și prefată Valentin Marica, Editura „Cezara Codruța Marica”, Seria „Via lucis”, Târgu-Mureș, 2013, p. 124-125

fiecare fiind însoțită de o dedicație și un gând: „Vecernii” – „... acest colind... reverberat în urarea de „La mulți ani!...” (3 ian. 1999), „Metanii” – ... cu „încrederea autorului în «raiul cuvântului...»” (3 ian. 1999), „Laguna umbrei” – „... aceste caligrafii ale neliniștitoarelor întrebări și privirea mirată a cuvântului; mai cred, pentru ca să înțeleg...” (19 sept. 1999), „Absidă pentru ziua a treia (Poemele Zoreniului)” – „... aceste «țesături» de cer din reîntoarcerea mea la fiorul dintâi...” (25 ian. 2011) etc.

I-am citit poeziile cu nerăbdare și curiozitate, cu bucuria că le-am pătruns fiorul, înțelegând, prea devreme, și eu, ca și ei, Valentin și Emilia Marica, versul eminescian: „Nu credeam să-nvăț a muri vreodată”...

Poezia lui Valentin Marica „este o radiografie a suferinței, o confesiune amară, a resemnării și asumării fatalității”. Tonalitatea elegiacă a poeziilor, impusă de obsedanta temă a morții este explicabilă. Prin trăirea autentică și stăpânirea cuvintelor, recunoaștem în poezia lui Valentin Marica eleganța intelectuală a lui Lucian Blaga.

„Dorul de moarte eminescian” este punctul pornire și al unor studii ample, între care și Thanatosul ca ipostază a tragicului în literatura română, teza de doctorat a autorului. Valentin Marica propune în cartea sa, „Studii de istorie literară”, într-un stil sobru, elegant, subtil, rafinat, riguros academic, noi interpretări, încercând să se caute și să se regăsească pe sine.

Îl cunosc, de foarte mulți ani, pe domnul Valentin Marica în ipostaza de realizator de emisiuni la Societatea Română de Radiodifuziune, Studioul Teritorial de Radio Târgu-Mureș, în prezent, senior-editor.

Domnul Valentin Marica a semnalat în emisiunea pe care o realizează, „Vitrării” – ferestre mereu des-

Festival „George Coșbuc”, 2013

Mănăstirea Nicula, Colocviile de la Nicula, 6 X 2014

Nicolae Băciut, părintele Calinic, Valentin Marica

chise spre cultură - fiecare apariție editorială despre Subcetate... Cu câtă bucurie! I-am simțit-o în vibrația glasului și în căldura vorbelor, de fiecare dată. Am recunoscut aceeași bucurie nedisimulată, molipsitoare, cu care prezintă orice act de cultură, emoția reporterului, „vânător de inefabil” el-însuși, intervievând oameni de seamă, de a le surprinde, provocându-i, sclipiri de gând și trăire profundă – prilej de sărbătoare a minții și a sufletului.

I-am citit cartea „Vânători de inefabil”⁴ care adună între copertele sale interviuri literare înregistrate pentru emisiunile de radio, carte mărturie pentru prezent și posteritate, care păstrează în acest fel imaginea scrisă a gândurilor rostite și înregistrate cândva, aflate acum în fonoteca de aur a radioului Târgu-Mureș. Sunt interviuri de înaltă ținută intelectuală, de emoționantă vibrație sufletească, realizate cu profesionalism, cu respect și iubire pentru cultura românească. Sunt interviuri care ni-l arată de fiecare dată pe Valentin Marica în multipla sa ipostază: de reporter, poet, om de cultură, Om – spirit pătrunzător, →

⁴ Valentin Marica, *Vânători de inefabil. Interviuri literare*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2009

curios, efervescent, dornic să surprindă esența, inefabilul, miracolul vieții, sclipirea gândului, emoția, să transmită bucuria trăită prin cultură, credință, cunoaștere, creație, iubire, îndemnându-și cu încredere, speranță și optimism ascultătorii, la fiecare final de emisiune. „Nu vă temeți! Îndrăzniți!”

Și am îndrăznit și noi... Îi mulțumim pentru încurajări, pentru atenția acordată și aprecierile făcute în emisiunile de radio, și nu numai, cărților noastre trimise de la Subcetate, despre Subcetate.⁵

Întrebându-l despre realizările familiei Valentin și Emilia Marica și despre profesiunea lor de credință, domnul Valentin Marica a răspuns în felul următor: „Când Dumnezeu i s-a arătat lui Solomon și l-a întrebat ce dorește, Solomon nu a cerut slavă, bogății, moarte vrășmașilor sau o viață lungă, ci înțelepciune și pricepere. Într-un timp șovăitor și lănced, al ruginirii cuvintelor și sufletelor, aș vrea ca slava și bogăția mea, a noastră, a familiei, să fie puțină înțelepciune și puțină pricepere; pentru ca Fundația Culturală Cezara, Editura Cezara, Centrul de Studii Literare Grigore Vieru, Cenaclul Cezara, Festivalul de Poezie Religioasă Credo, Concursurile Naționale de Creativitate Artistică, Jocul de-a ziua cea bună și Vreme trece, vreme vine, Maratonul Poeziei, Concursul Interjudețean de Literatură Amândoi, în aburul pâinii, Concursul Național de Interpretare Critică a Textelor

⁵ În prefața cărții „La obârșie, la izvor... Convorbiri la Subcetate”, domnul Marica scria: „Demersul publicistic de față îi readuce, cu dragoste, bun-simț, noblețe și inteligență, pe bunii trăitori ai obârșiiilor și permanențelor din binecuvântata parte nordică a Depresiunii Giurgeului, Subcetate, reverberând din Sangidava, în gestul sublim și pur al mărturisirilor – al spovedaniilor, vindecând «setea de mântuire» – aîdoma celui al ridicării fărâmei de pâine descris de Monahul de la Rohia. Doina Doboreanu și Vasile Doboreanu, care, cu har, i-au dedicat localității Subcetate mai multe «cântece ale obârșiei», de la istorie și civilizație rurală, la etnografie, datini, folclor literar, particularități lingvistice, credințe arhaice, ritualuri și simboluri, invocă, din nou, aducerea-aminte, într-o argumenta și perpetua rodnicia timpului, creșterea lui, în vechea așezare din zona Topliței Române.” – Valentin Marica, „Cuvânt înainte”, în Doina Doboreanu și Vasile Doboreanu, „La obârșie, la izvor... Convorbiri la Subcetate”, ed. și prefață Valentin Marica, Editura „Cezara Codruța Marica”, Seria „Via lucis”, Târgu-Mureș, 2013, p. 5

Eminesciense, Festivalul Fanteziei, Centrul de Zi Cezara, proiectele Mâini care vorbesc, Aripa de Îngeri, Senior al Târgu-Mureșului, Tărâm de iubire, Cuvântul, seriile de carte Prima verba, Via lucis, Perpetuum, Exemplarium, Diplomele Cezara pentru înalte valori umane și profesionale să-și ducă mesajul spre zilele ce vin, pentru a nu fi atât de mare întunericul în spirit.”⁶

Reporter, în satul lui Ion Vlasu, Lechința de Mureș. La Centenarul nașterii maestrului.

Astăzi, când domnul Valentin Marica este doctor în filologie și științele comunicării, recunoscut scriitor, poet și publicist, membru al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România și al Uniunii Scriitorilor din România, se vorbește despre personalitatea acestui om de cultură de o distincție intelectuală aparte doar la modul superlativ: „figură singulară și discretă (...) cu un discurs poetic limpede, migălos șlefuit, cu mare economie de mijloace” (Cornel Moraru), „poet delicat și erudit” (Titus Vâjeu), „poet de structură orfică” (Iulian Boldea) etc.

Ca semn de prețuire, Direcția Județeană pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național Mureș i-a acordat titlul de „Cetățean de onoare al poeziei”. Având în vedere activitatea sa multidimensională, demnitatea și prestația sa intelectuală, cu ocazia sărbătoririi a 65 de ani, domnul Valentin Marica ar merita pe deplin titlul de „Cetățean de onoare al culturii române”.

⁶ Marica Valentin, în op. cit., p. 125

Felicitări sincere, urări de sănătate, Dumnezeu să vă ocrotească și să vă binecuvânteze casa și familia, prieteni buni și statornici, putere de muncă și creație mulți ani și, așa cum vă doriți, asemenea înțeleptului Solomon, înțelepciunea și priceperea de a continua minunatele proiecte care „să-și ducă mesajul spre zilele ce vin, pentru a nu fi atât de mare întunericul în spirit”!

La mulți, buni și fericiți ani!

Cu prețuire și respect, Doina Doboreanu

BIBLIOGRFIE:

Almanah RadioTârgu-Mureș - 40, Redactor Valentin Marica, Târgu-Mureș, 1998

Centrul de Studii Literare „Grigore Vieru” Târgu Mureș, *Grigore Vieru – Dimensiuni critice (I)*, Editura „Cezara Codruța Marica”, Seria de carte *Exemplarium* îngrijită de Valentin Marica, 2010

Doboreanu, Doina și Doboreanu, Vasile, *La obârșie, la izvor... Convorbiri la Subcetate*, ed. și prefață Valentin Marica, Editura „Cezara Codruța Marica”, Seria „Via lucis”, Târgu-Mureș, 2013

Marica, Valentin, *Absida pentru ziua a treia. Poemele Zoreniului*, Editura Dacia XXI, 2011

Marica, Valentin, *Ceasornic de lut*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2009

Marica, Valentin, *Conjugarea verdelui*, Editura Nico, 2010

Marica, Valentin, *În apa duhului. Jurnal de reporter în Țara Sfântă*, Editura Nico, 2008

Marica, Valentin, *Laguna Umbrei*, Fundația Culturală „Cezara Codruța Maica”, Editura Cezara, 1999

Marica, Valentin, *Metanii*, Fundația Culturală „Cezara Codruța Maica”, Editura Cezara, 1997

Marica, Valentin, *Vânători de inefabil. Interviu literare*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2009

Marica, Valentin, *Vecernii (În căutarea cuvântului)- exerciții poetice*, Fundația Culturală „Cezara Codruța Maica”, Editura Cezara, 1998

Vă las în loc surâsul – ultimul caiet școlar al Cezarei-Codruța Marica, Editura Brăduț, Târgu-Mureș, 1996

VALENTIN MARICA

Sub tirul întrebărilor

„Eu am scris și scriu din durere”

- Ce este educația literară?

- O înminunare. Și adaug, cu repeziciune, o obligativitate. Educația literară va hotărî valoarea estetică a operei pe care o scrii. E ca și cum în viață ai sau nu ai *codul bunelor maniere*. Pentru scriitor, educația literară este miezul scrisului său, noblețea acestuia, exercițiul de fiecare zi al sensibilității *eului*. Scriitorul încearcă să descopere o a doua ființă în interiorul său, cum se exprima *Orhan Pamuk* în discursul rostit la decernarea Premiului Nobel pentru Literatură, având nevoie de *fundamente*. Astfel, educație și autoeducație, pentru a fi tu însuși, *a nu tulbura adevărul*, a ști să descoperi profunzimile cuvântului, să înțelegi freamătul, bogăția, îndumnezeirea ființei în opera literară, înălțările și căderile ei. Educația literară o primești sau ți-o faci singur, o păstrezi, o îmbogățești și o transmiți prin scris, prin felul de a fi, prin dialogul cu cititorul, știind că nu poți împușina, ci, dimpotrivă, trebuie să înmulțești lumina cuvântului, puterea lui magică, emoția, adevărul, binele, frumosul, credința unite în cuvânt. Educația literară este *un continuu* al scriitorului, e respirația lui adâncă, e un *infin*it al scriitorului. Nu citeam și nu citesc fără să conspectez, să învăț pasaje din opera citită, să le simt vibrația, să fac *analize* pe text. Ca elev, știam *Psaltirea în versuri* de Dosoftei, iar ca student învățam *pe de rost* pagini din Ibsen, dintr-un dor interior pentru *nunta lumilor* din cărțile marilor scriitori, integrat, cred, conceptului de *descoperire a operei*. Lecturile profunde, cele de neuitat, cele *învățate*, devin puncte de sprijin pentru scriitor, atunci când *dezmărginește* lumea, cum spunea Eminescu, *cuprins de adâncă sete a formelor perfecte*. Cred că am citat corect din *Icoană și privaz*.

Anii de liceu de la *Samuil Micu* din Sărmașu, apoi Clujul universitar au însemnat accesul neîntrerupt la *cărțile de învățătură* ale lumii, favorizând evoluția mea literară. La Sărmașu, distinșii profesori *Tamara și Dan Rebreanu* mi-au pus în fața ochilor *Istoria literaturii române de la origini până în prezent* a lui George Călinescu, ediția princeps din 1941. Eram fascinat de viața care palpita în paginile *Istoriei*...Era *Manualul* care îmi dădea siguranță, împăcare și îmi crea aceea *bucurie-mândrie* a studiului.

La *Literele Clujene*, alături de distinșii mei profesori, am învățat să citesc cu adevărat, să înțeleg și să asimilez, să scriu și să vorbesc, respectând valorile literare și stilistice limbii române, corectitudinea limbii, expresivitatea ei, *fluidul ei sacru*. Clujul, atunci, avea strălucire spirituală, iar eu am luat din ea pentru toți anii vieții.

- Cum este privită literatura azi?

- Nu cu ochii larg deschiși. Lenevia spirituală a zilei e, vorba aceea, până la grindă. Când nume mari ale Academiei Române vorbesc despre *ticăloșia* din România, iar critici literari anunță moartea (*dezvrăjirea!*) literaturii, când biruiesc, în „*voioșia idioată*” a zilei, suspiciunea, prostia, compromisul, mitocănia și ni se leagă de tălpi însingurarea și frica, literatura se închide în ea, se ghemuiește, precum ariciul, spre a-și salva inefabilul, frumusețea, bucuria, iubirea. Vorbăria goală stă în jilțurile zilei, la fel greșeala gravă în scris-cititul zilei, nesocotit și dezonorat „ca un diamant căzut în bălării”, cum consemna, altădată, Octavian Goga în *Mustul care fierbe*. Nu mai este preferată grația literii. *Nu vă schimonosiți!* - ne îndemna Constantin Noica. Reînvie acest semn de exclamare în ziua sferturilor de adevăr, când garantul literii, intelectualul, este văzut ca *vietate plăpândă*, vorba lui Andrei Pleșu din volumul *Obscenitatea publică*. Pe când noi așteptăm ca *litera mică* să se facă *literă mare* și literatura mare, *slovă*.

- Ce este arta?

- După *Pablo Picasso* este minciuna care ne ajută să vedem adevărul. Dar, întrebarea fiind foarte serioasă, să caut răspunsul pe măsură. Artă este, desigur, nume al lui Dumnezeu și *nesațiu* de veșnicie. Prin artă intri în divinitatea ființei. Structurile de rezistență ale artei sunt minunile dumnezeiești, lumina taborică și setea de mântuire, armonia, jocul, intuiția, revelația. Prin artă te poți împotrivi răului. Dacă s-ar *descuraja* poetul, bunăoară, ramurile copacilor ar fi *niște spânzurați*, cum avertiza Nichita Stănescu. Artă e *text* și *suflet*, e viață prin care punem sufletul să vorbească despre Dumnezeu. De aceea, pâinea unui poet e mai mică, dar, o spuneam și cu un alt prilej, este dospită din grâu curat. Poetul *Cristian Popescu* mărturisea cum, dacă ar simți o distanță între viață și poezie, ar renunța să mai scrie, așa cum renunță la banii pe care îi dă cerșetorului de pe treptele unei catedrale. Artă care nu bate la tâmpla vieții, care nu pornește din viață și nu se întoarce la viață, e pantomină derizorie.

- De ce v-ați apropiat până la contopire de literatură?

- Îmi amintesc ce răspundea Grigore Vieru la o asemenea întrebare într-un interviu pe care l-am realizat cu blândul Poet la Bistrița și la Târgu-Mureș în 1995. Își amintea că avea 11 anișori, că era seceta din 46 când mama lui pleca la Cernăuți pentru un pumn de făină, iar el, așteptându-l, simțindu-se singur, compunea versuri de *fri-că*. Eu am scris și scriu din durere. Durerea aceea care se prefăce în *cântare*, cum scria *Marele Blaga*. Îl citez mult, pentru că opera lui îmi este carte sfântă. Aproape zilnic o deschid ca să înțeleg de ce sunt, acum, pe pământ. Poemul meu, *Metanii peste strigătul arborelui*, începe cu versurile-motto: *În numele Tatălui, al Fiului și al Duhului Sfânt! Ajută-mă, Doamne, să știu / Ce sunt pe pământ...!* →

MENUȚ MAXIMINIAN

- Am vrut să amân cât mai mult publicarea unui volum de versuri. Debutasem în revista *Cronica* în prezentarea distinsului poet *Mihai Ursachi*, am participat la concursuri editoriale la care mi se spunea că prea pun *inele sub aripi de pasăre*, începusem apoi jurnalistică radio care îți ia tot timpul și toată vloga, volumul meu de debut amânându-și data de naștere. Numai că, în niște zori de zi, n-a mai fost pe pământ *Cezara Codruța* și cu cerul ei nu mă puteam juca. Cobora în cuvintele mele, avea clocot, și, astfel, am semnat prima mea carte de versuri, *Metanii*. *Cezara Codruța* e în cărțile mele. Frunza ochilor ei – ce pare palma lui Iisus – cade peste frunza palmelor mele și ar putea începe veștejirea gândului nostru. Nu se întâmplă așa. Noi sperăm împreună. Ea a ingenuncheat în zi, eu nu vreau să ingenunchez în *noapte* și prin contopirea cu literatura, prin *Vecernii*, *Cruci în deșert*, *Laguna umbrei*, *Secantă la ochiul mimozei*, *Ziua canonului*, *În naosul râului*, *Schitul numelui*, *Îndurarea amiezii*, *Manuscrisul de jad*, *Aluviuni*, *La Fântâna Îngerilor*, *Ceasornic de lut*, *Tăcerea magilor*, *Mâini de alint*, *Absidă pentru ziua a treia*, dar și prin *Linia de contur*, *Vânători de inefabil*, *În apa Duhului*, *Conjugarea verdei* și alte volume, vreau să așez raiul pe muchia Cuvântului.

- Unde v-ați întâlnit prima dată cu un scriitor?

- În biserica satului. Pentru mine preotul – îi spuneam *Preotul Bătrân* - era rupt din pagina manualului de citire al primilor ani de școală. Vorbele lui erau poeziile și povestioarele cărții de citire. L-am amintit pe *Bătrânul Preot*, pentru că în primul an de liceu, întâlnindu-l pe scriitorul *Dan Rebreanu*, în *Domnia Sa* vedeam chipul și bunătatea cuvântului *Bătrânului Preot* din dragul meu *Zoreni*. Pe *Dan Rebreanu* l-am întâlnit când își pregătea pentru tipar primul volum de povestiri, în liniștea *Sărmașului de Mureș*. Era soțul profesoarei mele de literatură română, doamna *Tamara Rebreanu*. Dacă doamna profesoară ne cucerea prin emoția și claritatea predării, scriitorul *Dan Rebreanu* a fost cel care cu dragoste părintească m-a învățat, în casa *Domniei Sale*, gramatica limbii române, după cărți ale lingviștilor clujeni, pentru ca să pot merge la admitere, la *Literele Clujene*, încrezător. Programa liceală de atunci nu cuprindea gramatica limbii române, care era, în schimb, obiect de examen. Îi datorez foarte mult. Când, la admitere, după lucrarea scrisă și răspunsul oral, profesorul *Mircea Zăciu* mi-a spus să-l caut când voi veni toamna la facultate, certificându-mi, prin asemenea cuvinte, reușita, înainte de a se anunța rezultatul oficial, în momentul acela de imensă bucurie aș fi vrut să fie acolo bunii mei profesori, *Tamara* și *Dan Rebreanu*, ca să-i îmbrățișez în fața domnului profesor *Zăciu*. În gândul meu, îi îmbrățișez mereu. Iar cărțile de proză ale scriitorului *Dan Rebreanu*, *Dacă vrei să fii bărbat*, *Iepurele sub acoperiș*, *Miraj*, *Domnul singur și femeia nimănui*, *Romeo fără Julieta* îmi aduc, de atâtea ori, bucuria lecturii și a...amintirilor.

- Susțin instituțiile de cultură scriitorii?

- Sunt susținute instituțiile de cultură să susțină scriitorii? Neputința financiară a instituțiilor creează scriitorul *pe cont propriu*. Lipsește agentul literar și atunci scriitorul își concepe opera, o editează, o distribuie etc. și suportă consecințele: rămâne necunoscut; pe când nume minore din alte părți de Europă sunt traduse și lansate la.

Bookfest 2014, Mariana Cristescu, Lazăr Lădăriu, Anca Sin, Valentin Marica

unele chiar se retrag total din viața scriitorilor și a cărților lor, sub pretextul lipsei fondurilor. *Callipides* este pe toate drumurile, deturnând actul cultural. Va fi foarte greu de netezit mâine ignoranța de azi. Nu și la Bistrița, unde simt o cordialitate intelectuală salutară. Cred că nu mă înșel. Revista *Mișcarea literară*, condusă inteligent și cu mult suflet de scriitorul *Olimpiu Nușfelean*, este o instituție de cultură, dar dintre cele pe care nu le blamăm. Dimpotrivă, revista dă onoare intelectuală Bistriței. Dacă la Bistrița, să rămân în acest spațiu, inițiativa culturală are prospețime și continuitate – a se vedea afișul *Festivalului de teatru „Liviu Rebreanu”*, bine condus de dr. *Dorel Cosma*, proiectele scriitoarei *Elena M. Cîmpan*, fluxul de actualitate culturală din *Răsunetul* și *Mesagerul* - în Târgu-Mureș nu mai este nicio librărie unde scriitorii români să-și poată lansa cărțile. Renumita *Librărie Romulus Guga*, un *tratat viu* de istorie literară, fiind locul unde și-au lansat cărți cei mai mari scriitori ai literaturii române, *Preda*, *Breban*, *Sorescu*, *Buzura*, *Vieru* și mulți alții, a fost închisă cu barbarie și ură.

Uneori instituțiile sunt obediente. Fac regii deplorabile să dea rang unor nume ale autorităților administrative sau din politică, cu încercări literare. Instituție, jenant, chiar premii speciale, de care scriitori consacrați nu se bucură. Oricine poate să vadă elogiile aduse, chiar de critici temuți, cum este *Nicolae Manolescu*, unor cărți scrise de miniștri, parlamentari, șefi influenți.

- Aveți un palmares ales. Cum a fost drumul până aici?

- Cu *farmec dureros*.

- Cum va fi drumul din acest punct spre viitor?

- Cu mult bun-simț. Fără grabă, cumpătat, precaut, cu înnoiri spirituale pe care ți le dau cărțile esențiale aflate în *noua lectură* și *idolii*, adică autorii cărților esențiale. Poezia este artă *negrăbită*, parcă așa spunea *N. Steinhardt*. Drumul spre ziua de mâine, aș vrea să fie cât mai exigent și cât mai mult în numele lui Dumnezeu. Va trebui să facem bătătură chiar și la inimă, pentru ca Dumnezeu să nu fugă din noi. Când scrisul literar, astăzi, e și *apă de ploaie* – îl citez din nou pe *N. Steinhardt* - dar și *lucrare esențială*, poate am norocul să nu-mi plutească nicicând pagina de carte pe *apa de ploaie*. Îmi răresc voit aparițiile editoriale, înțelegând că nu tot ceea ce scrii trebuie să și publice. Un scriitor fără sertarul cu manuscrise, fără aceea caldă intimitate a paginii văzute doar de el și Dumnezeu, nu are *surăs*. →

- **Ce pregătiți în viitorul apropiat?**

- *Ar fi strigător la cer ca omida care poate să se facă fluture, să rămână pentru totdeauna în crisalida sa, disprețuind aripile.* L-am chemat în ajutor, din nou, pe Lucian Blaga...Paginile care pot fi *fluture*, desigur o să plece spre cititor. Un volum de versuri poate oricând să ia drumul tiparului. O să trimit în continuare *Scrisorile* mele literare către cerul *Cezarei* și poate mă hotărâsc să-mi public teza de doctorat, *Thanatosul ca ipostază a tragicului în literatura română*, subiect fără de sfârșit, sau *Jurnalul* de reporter radio, răsturnând muntele radiofonic pe tăvile de argint ale cuvântului scris; pentru că *verba manent*... Sunt foarte interesante experiențele jurnalistice la microfonul *Studioului Regional de Radio Târgu-Mureș*, *Radio România Actualități*, *Radio România Cultural* sau *Radio România Internațional*, cu emisiuni culturale, unele premiate la *Galele Naționale Radio* sau la *Festivalul Internațional al Emisiunilor de Radio și de Televiziune* de la Ujgorod, Ucraina, unde am primit *Premiul pentru Înalt Profesionalism* și *Premiul pentru cel mai bun prezentator Radio*.

- **Cum ar fi viața fără cultură?**

- Ca universul fără bătaia de toacă. În *Arca lui Noe*, lucrurile revin la normal, se ordonează, prin ansamblul ordonat al sunetelor de toacă. Cultura ordonează, civilizează sufletul, ne apără în fața agresivității lumii. Se spune că numai atunci va fi bună civilizația lumii când se va civiliza sufletul. Suspinul spiritului contemporan vine din dezordine și din ființa fără Dumnezeu. Nu demult, le-am propus ascultătorilor mei, la rubrica *Clipa de reflecție*, cuvintele lui *Constantin Noica* din *Rugați-vă pentru fratele Alexandru: Rugați-vă pentru cei ce rătăcesc în viață fără cultură, dar și pentru cei ce rătăcesc în cultură*.

- **Ce pasiuni aveți?**

- *Folclorul*. Am făcut parte din echipe de cercetare pe teren, în zona *Beiuș-Vașcău*, cu specialiști ai renumitului Institut de Folclor de la Cluj, ai Filologiei Clujene și ai Conservatorului „Gh.Dima”, finalizând un studiu privind obiceiul de primăvară *Lioara*, cu o simbolistică impresionantă, publicat în *Atheneum*, buletin științific al Universității „Babeș-Bolyai”. E mult de atunci, eram student, dar nu pot uita dăruirea cu care străbăteam satele bihorene în căutarea de comori ale spiritualității tradiționale. Conducea echipa reputatul profesor muzicolog *Traian Mârza*, alături de cercetătorii *Gheorghe Petrescu* și *Lucia Dubău*, intelectuali de mare finețe. Îmi amintesc cu emoție de studenții din echipa *culegătorilor de folclor*, *Ioan Bocșa*, *Gelu Furdui*, *Maria Baci*, de la Conservator, alături de *Dumitru Lazăr*, *Crăciun Parasca*, de la Filologie. Cu cercetarea obiceiului *Lioara*, am obținut *Premiul I* la un Simpozion Național de Folclor; pentru că eram antrenați într-un studiu foarte serios, cu sute de titluri bibliografice fișate, cu variante de lucru, cu preocuparea îndârjită de a aduce note de originalitate. Participam la sesiunile naționale studențești de folclor de la Oradea, Baia Mare, București etc. cu comunicări științifice pe tema imaginii artistice în poezia populară sau legate de sincretismul genurilor în folclor. Eram membru al Cercului de folclor al *Facultății de Filologie* unde prin profesionalismul și generozitatea universitarilor etnologi *Dumitru Pop* și *Ion Șeuleanu*, mari profesori ai Clujului, am acumulat abilități de

Dumbrăveni, 25 VII 2014, vernisaj

cercetare și pasiune pentru domeniul folclorului literar. Vă spun amănuntele acestea, pentru că am nostalgia acelor ani încărcăți în *învățătură*, curați în gânduri și plini de respect pentru cei care ne îndrumau profesional și uman. La absolvire, am avut un dosar aprobat de rectorul Universității *Babeș*, acad. *Ștefan Pascu*, pentru a rămâne la Filologie, la catedra de istorie literară și folclor ca asistent universitar. În ziua repartiției visul s-a spulberat. Era în 1972, când Cabinetul II al CC al PCR a anulat toate dosarele absolvenților propuși pentru învățământul superior. Am intrat la repartiție, având posibilitatea să aleg între redacția *Ecoul*, la Bistrița, *Școala Generală nr.11*, azi *Serafim Duicu*, din Târgu-Mureș sau *Liceul din Borșa*. Prof. *Gavril Scridon* ar fi vrut să merg la Bistrița să fac cercetare asupra operei lui *George Coșbuc*, mai aproape de surse, iar prof. *Dumitru Pop*, decanul nostru, atunci, ar fi vrut să iau *Liceul din Borșa* unde puteam iniția o cercetare folclorică de amploare. A câștigat...destinul...Am ajuns cu repartiția ministerială în *bătăile inimii* la Târgu-Mureș.

Dragostea pentru folclor nu m-a părăsit. Nici cea pentru istoria literară. Prima mea carte este o monografie dedicată unei poete de o rară sensibilitate, *Alice Călugăru*, cu un destin literar și uman tragic. Acum, bunăoară, îmi adun materiale pentru un studiu *Constantin Stere*. Când ni se ciuruiește demnitatea națională, simt că trebuie să readuc în actualitate crezul marilor români. Susțin, cu toate puterile mele jurnalistice unul dintre cele mai originale festivaluri de folclor, cel inițiat de părintele *Timoftei Găurean* la Agrieș-Târlisua, pentru *pâinea și sarea* curată pe care o aduce în fața publicului, un festival pe care îl apreciezi și tu, *Menuț Maximilian*, alături de distinși bistrițeni, dr. *Vasile Filip*, criticul de artă *Oliv Mircea*, etnologul *Emilia Ometiță Bumb*, artiștii *Cornelia Ardelean Archiudean* și *Alexandru Pugna*. Sau, am propus organizarea la Radio Târgu-Mureș a unui Colocviu Național privind tipologia *orației de nuntă* și a unui Simpozion Național cu tema: *Bocetul* în folclorul românesc.

- **Un crez al omului**

- Pentru că de atâtea ori, marile spirite ne-au definit străfundurile fiecăruia dintre noi, cum noi înșine nu reușim, o să-l citez pe *Nietzsche*: *E mai bine să pieri decât să urăști și să te temi, e mai bine să pieri de două ori decât să te faci urât și temut*. Sau, ce înălțare a ființei

CU ȘI DESPRE „OMUL FRUMOS”

M-am îndrăgostit de sintagma „omul frumos” și de toată încărcătura ei subterană, încă de la prima lectură a cărții lui Dan Puric. De atunci, nu încetez să mă întreb cine poate duce pe umeri această rețea de simboluri, ce poate deveni uneori o povară. Curățenia interioară a devenit o podoabă rară... Știu doar că unul dintre numele care îmi vin în minte este cel al domnului Valentin Marica.

Omul Valentin Marica poartă semnele luminii, indiferent din ce unghi îl privim: omul de radio, poetul, publicistul... Întregul său onthos este ordonat în jurul ei: „*Să te asemeni cu râul/spune Tatăl/ca să fii călăuza luminii*” (Botez). Într-un cerc în care orgoliul profesional este stăpân, întâlnim un om a cărui geografie interioară sinonimizează cu „a ști să te bucuri pentru cel de lângă tine”. Toți cei care i-au fost alături când a susținut sau a premiat voci ale culturii autentice au primit o lecție de viață!

Cuvântul scris sau rostit de domnia sa are aură, este bob de rouă așezat pe un ștergar simplu, alb, mirosind a curățenie sufletească. Așa s-a născut, poate, „Vitrării”, acel spațiu al cuvântului cald și al gândului înalt prin care „nu trece singurătatea”, ci răzbat doar „culorile calde” după cum ne promitea chiar

domnul Valentin Marica. Cei care iubesc această voce știu că promisiunea este onorată!

Așa s-a născut, poate, „Amândoi, în aburul pâinii”, o altă filă din albumul celui care știe să dea mai departe... Căci domnul Valentin Marica, din tagma *poetului născut, iar nu făcut*, în accepțiunea lui Gabriel Liiceanu, caută voci curate, voci cu har, voci de copil care așază cuvânt peste cuvânt, ridicând castele care nu se vor prăbuși niciodată. O utopie, poate, în ochii unora, dar în fond, o lume desenată pe verticală, străjer care să țină la distanță urâtul, artificialul, superficialul și alte tare ale mundanului. De altfel, într-un interviu, ne împărtășea această profesiune de credință: „Vreau să așez raiul pe muchia Cuvântului”.

Deschizi un volum semnat Valentin Marica. Citești pagină după pagină. Înțelegi... Acolo este un cerc care închide... Se naște o mare de întrebări. A-ți arunca privirea înapoi nu mai este un tabu orfic, ci însuși punctul de plecare al creației sale, deși apar și clipe când „*cuvântul nu mai duce nicăieri*”.

Itinerariul poetic devine inevitabil un itinerariu al căutării sinelui, rătăcit uneori în spatele unei umbre. Respirația se deschide uneori spre celălalt, empatic: „*Fiecare cu nada lui/ Fiecare cu cercul lui de apă/ în care peștii se zbat în lanțul*

cuvântului/ când cerul respiră pe un catarg” (Iona). Apoi, într-un târziu, conturul unei lacrimi devine conturul unei întrebări. *Măinile-pendulă* se ating într-o rugăciune mută, pleoapele coboară și eul se (re)găsește ipostaziat într-o interogație, rătăcind prin „*oglindea nisipului*”.

Cuvântul pare a fi perceput ca linie ultimă de sprijin, și ea firavă: „*N-am în mâini/ decât o carte,/ ochiul de viață/ pregătit de moarte./ Cartea începe să doară./ Marginea drumului/ o împresoară*” (În iarba departelui).

Incertitudinile despart timpul de netimp. Graalul rămâne negăsit, sau poate, era sortit a fi irecuperabil... „*Poate că nu mai suntem/ decât propriile noastre semne de întrebare./ Poate că nu mai vedem/ capătul de râu/ cum seacă în culcușul de fiare./ Poate că drumul e numai un punct/ și punctul/ o picătură de sânge,/ ochiul ce în nemărginiri de ierni/ se frânge*.” (Căutări).

ANCA BLAGA

→să poți spune, precum *Paul Claudel: Dumnezeu există. Eu l-am întâlnit.*

- Un crez al sufletului

- Sufletul meu știe că i se pregătește viață în lumea de dincolo și nădăjduiește, astfel... *Cei morți sunt vii*, se numește un poem scris în Țara Sfântă și apărut în volumul *La fântâna îngerilor*. Doar câteva versuri din poemul acesta: *Fă-mi, Doamne, brațe mai lungi/ din lemnul nădejdiei,/ să le cuprind celor ce învie/ hotarul de lapte cald,/ cum cuprind,/ pe muntele moale,/ poienile Fericirilor...*

Iertați-mă!

- Un crez al scriitorului

- Numai în Cuvânt știu că sunt viu...

- Mesajul care poate salva lumea

- Pe mine mie redă-mă...

De fapt, mă întreb dacă poate fi salvată lumea, când își admiră cu frenezie destrămarea *Paradisului*? Dorește lumea să fie salvată din prăpastie? Acceptă iubirea, măsura, puterea întinse de mâinile Bunului Dumnezeu?

Se sfințește o biserică... Limba clopotului bătea în ideal, cum ar fi spus Marin Sorescu. În negura de oameni, își fac loc cu aroganță oficialitățile. Li se acordă atâta atenție, încât slujitorii la Sfântul Altar se opresc o clipă

din sublimul liturgic pentru un salut de *bun venit*. Liturgia nu le intră mai-marilor în urechi. Vociferează plictisiți, chiar își dau replici răutăcioase sau fac paradă de zâmbete. În apropierea bisericii, sub vârf de deal, un cal alb, singur, păștea încet, mângâiat de lumina amiezii ce curgea din împărăția cerului senin. În liniștea aceea, în felul în care păștea iarba, era văzut cu siguranță de Dumnezeu. Alături, poporul din biserică, într-o prea mare vânzoleală, cu priviri dând roata și cu coate date vecinului, era, oare, în ochiul lui Dumnezeu sau Preabunul și-a amânat privirea pentru un alt prilej?

Cum e mai bine, ne întrebăm: să ne vânzolim în toate ale noastre, în demența clipei, în curiozități deșarte, în fastul nimicurilor sau să știm cere, cu adevărat, de fiecare dată, pe lângă toate câte ne sunt date, *să ne vadă Dumnezeu*? Când omul nu e văzut de Dumnezeu și nu vede, la rândul-i, frumusețea lumii create de Dumnezeu, poartă povara nimicirii sale.

Trăim cu frenezie o flecăreală continuă – scria Octavian Paler – *mulțumiți că avem ce bârfi, fără să ne pese că țara în care locuim ar putea fi părăsită de istorie.*

Aude lumea...?

Un semn smerit de prețuire

În viața fiecăruia dintre noi există zile deosebite, în care se cuvine să-i mulțumim mai mult lui Dumnezeu pentru tot ceea ce ne-a hărăzit, străduindu-ne să ne împlinim menirea pe care o avem pe acest pământ. Întâmplările fericite, așa cum știm cu toții, nu vin în fiecare zi. Vin câteodată. Iar dacă stau, depinde doar de noi. De cele mai multe ori le luăm în brațe, le strângem la piept și le păstrăm ca pe niște frumoase amintiri. Atât! Și e frumos. E frumos pentru că ne umple de energie și ne sunt material de gânduri bune.

Scriitorul, poetul, eseistul, dascălul, omul de cultură, gazetarul și omul de înaltă noblete sufletească, Valentin Marica, una din personalitățile de excepție ale culturii românești, se pregătește să-și serbeze în luna decembrie cea de-a 65 aniversare. Cu acest prilej, Revista de valoare și prestanță „Vatra Veche” și cel care o păstorește cu multă înțelepciune și grijă, poetul, gazetarul și omul de cultură Nicolae Băciut, pregătește o ediție cu totul specială, care se dorește a fi un exercițiu de admirație și prețuire, pentru intelectualul de excepție și omul cu har și vocație care este Valentin Marica. Sunt onorat și bucuros la acest eveniment deosebit, să exprim câteva cuvinte pe care le strâng în brațe de mult timp. Cuprins fiind de emoție, respect și recunoștință, m-am tot gândit, preț de câteva ceasuri, cum să-mi pot exprima, cât mai bine, aceste stări și sentimente față de Valentin Marica. Evocându-l în această pagină, trebuie să fac dintru început mărturisirea că nu-mi amintesc când l-am cunoscut. Am tot răscolit printre amintiri. Să tot fie vreo 25 de ani? Poate mai mult, sau mai puțin. Dumnezeu știe! Ceea ce este sigur, e faptul că de atunci, de când ne-am cunoscut, am reușit împreună, prin diverse mijloace, să legăm o nedeazămințită prietenie, care pe mine unul m-a îmbogățit enorm. Intuiam că întâlnirea cu un astfel de om poate fi una formatoare, ziditoare, care îți poate da un nou sens al vieții. Și nu m-am înșelat. Privesc în spate și mi se pare așa de mult... Și totuși, când număr anii, sunt doar 25. Și pare puțin. Dar au fost ani plini, ani umpluți de evenimente, ani în care lumea aceasta, a devenit viața noastră, locul unde am încercat să ajutăm să se limpezească lumea.

Despre Valentin Marica, este greu să nu ai vorbe de laudă sau amintiri plăcute. Mă bucur să-l cunosc nu numai pentru faptul că am găsit în el un prieten puternic, care știe să-și poarte crucea, dar și pentru pacea, liniștea

sufletească și căldura pe care ți le transmite atunci când stai de vorbă cu el. Mi-a plăcut din prima secundă, nu se putea ascunde nimic rău după zâmbetul său larg. Când ai înaintea asemenea oameni nu poți să fii decât fericit, pentru că ai în față perpetuarea artistică a acestui neam, născut pentru a îndura, dar și pentru a crea. Pentru mine e un privilegiu să fiu în preajmă.

Din când în când, șirul monoton al zilelor trebuie rupt, iar privirea noastră, ca și ecranul televizorului ori cel al calculatorului, trebuie periodic să fie ștersă de praf. De praful obișnuinței care ne împiedică de cele mai multe ori să mai descoperim amănuntele.

Farmecul vieții nu vine doar din schimbările fundamentale pe care omul le așteaptă, ci din lucrurile mărunte care îl iau pe nepregătite. Ar trebui, din când în când, să ne facem timp pentru noi și să ne ștergem de praf ochii sufletului cu care privim fiecare nouă zi, făcând-o, astfel, să nu mai semene cu celelalte. În prezent, Valentin Marica, sărbătoritul, așa știu eu, e senior-editor la Societatea Romana de Radiodifuziune, Studioul Regional de Radio Tg. Mures, colaborator permanent la Radio România Cultural și Radio România Internațional, membru al Uniunii Ziariștilor Profesioniști, membru al Uniunii Scriitorilor din România, secretar al Despărțământului Central Mureș al Astrei, președintele Fundației Culturale „Cezara”, doctor în filologie și științele comunicării.

E de-ajuns să ai lângă tine oameni dragi pentru a simți ce înseamnă să ai liniște. E de-ajuns să ai liniște pentru a înțelege că viața e un dar. E de-ajuns să știi că viața e un dar pentru a te bucura de fiecare zi. Pofta noastră de viață are legătură cu cei cărora ar trebui să le mulțumim pentru simplul fapt că există, că ne dau speranță, că ne înțeleg și ne iubesc necondiționat.

Există o categorie de prieteni care nu-și cere niciodată dreptul la exclusivitate. Prieteni care așteaptă tăcuți, cu răbdare infinită, până când mâinile noastre și sufletul nostru înfometat îi caută. Ne oferă răspunsuri, ne umple singurătatea și ne poartă pe unde n-am fi visat să ajungem. Sunt

prieteni de preț care nu ne dezamăgesc și nu ne supără. Fiecare astfel de prieten e unic și poartă cu sine înțelepciunea și bogăția cuiva care a avut ceva de spus, fără a fi egoist. Valentin Marica este într-adevăr un prieten generos, deschis și tonic, posesor al unui umor subtil și o sensibilitate cuceritoare. Ca om numai de bine, charmant, dezinvolt tot timpul, surzător și, mai ales, săritor la rezolvarea problemelor semenilor săi. Nici vorbă de vreo ranchiună sau răutate. Un om cu o inimă ca un burete îmbibat de idei și de optimism, un hâtru care a sfidat suferința zâmbind și care ne oferă astăzi, prietenilor și apropiaților săi, o nouă bucată de suflet. Este un om de mare ispravă, dominat de sentimentul profund al omeniei și al prieteniei. În plus, pe cât este de valoros, pe atât este de smerit.

Smerenia este o virtute pe care o vedem la celălalt, dar pe care n-o putem vedea la noi înșine. Cel care ar spune "sunt smerit" ar fi un biet înfumurat. Smerit devii fără să-ți propui, prin ascultare, detașare, prin respectul tainei, în gratuitatea sa, prin deschidere, deci la primirea harului. Și mai ales prin "frica de Dumnezeu", care nu este teroarea sclavului în fața unui stăpân aspru care pedepsește, ci spaima subită de a nu-și pierde viața în iluzie, în pântecel mereu nesătul al eului, în balonul umflat cu aer al patimilor. Ar mai fi atâtea de multe de povestit. Un singur lucru mai strâng acum, aici.

Din Pateric am aflat o poveste. Un frate s-a dus la avva Macarie Egipteanul și l-a rugat: „Avva, spune-mi un cuvânt”. Bătrânul îi zice: „Du-te în cimitir și ceartă morții!”. Fratele s-a dus, i-a certat și a aruncat cu pietre, apoi s-a întors să-i spună bătrânului că a îndeplinit porunca. Acesta l-a întrebat: „Și ce ți-au spus?”. „Nimic.” Bătrânul îi zice: „Du-te iarăși mâine și laudă-i”. Fratele s-a dus și i-a laudat, făcându-i „apostoli”, „sfinți” și „drepti”. Apoi, s-a întors la bătrân și i-a zis: „I-am laudat”. El l-a întrebat: „Și nu ți-au răspuns nimic?”. Fratele a zis: „Nu”. Bătrânul îi zice: „Ai văzut, așadar, cât i-ai certat și cât i-ai laudat, iar ei nu ți-au spus nimic. La fel și tu, dacă vrei să te mântuiești, fii mort, neluând în seamă nici nedreptatea oamenilor, nici lauda lor, precum morții. Astfel, vei putea să te mântuiești”.

Profit de momentul calendaristic pentru a Vă ura, stimate maestru, multă sănătate, putere de muncă pentru binele culturii românești și viață lungă alături de cei dragi !

Pr. GHEORGHE ȘINCAN

VATRA VECHIE DIALOG

VALENTIN MARICA

“...vrerea societății de a nu avea fructul copt, ci strepezirea dinților, pensionându-i pe actori, muzicologi, jurnaliști, artiști plastici, profesori universitari...”

-Valentin Marica pleacă în pensie. Ce înseamnă pentru un scriitor a se pensiona?

-Înseamnă a fi luat prin surprindere. Căci, ți se întind anost, aproape barbar, niște hârtii administrative, care îți hotărăsc o altă cale. Dacă momentul ar fi cuprins într-un alt *text*, scriitorul ar simți, poate, că intră într-un joc. El știe, spre binele lui, să se iluzioneze. Nu înspre pierzanie, ci înspre nădejdiile toate. *Vine cândva și odihna / care ispășire va fi...* scria Marele Lucian Blaga. Scriitorul, neavând ce face – nu voi accepta, cu mâna pe inimă, nicidecum, vrerea societății de a nu avea fructul copt, ci strepezirea dinților, pensionându-i pe actori, muzicologi, jurnaliști, artiști plastici, profesori universitari s.a.m.d. - primește pensionarea, cu toată mistificarea ei, crezând că vine și noblețea în viața omului. Numai că, cei care îi pun în mâini înscrisurile habar nu au ce e cu sufletul scriitorului, cu naivitatea lui dumnezeiască, cu visul lui. Între metafora scriitorului și băta administrativă e o deosebire. Deși, directorul general al Societății Române de Radiodifuziune, domnul Cristian Miculescu, care gândește, cred, destul de bine, viitorul

Radioului, într-o scrisoare de apreciere mă numește *profesionist de nădejde* al instituției, mulțumindu-mi, la pensionare, pentru profesionalism, dorindu-mi să rămân cu sufletul mereu tânăr. Sărmană amiabilitate! Dacă ești printre prestigioșii profesioniști ai instituției, scrisoarea domnului director nu ar fi trebuit să conțină și rugămintea: *Rămâneți!*? Nu mă despart, prin pensionare, în primul rând de instituție, ci (aici este regretul!) de ascultătorii mei, din ce în ce mai numeroși, cei care m-au așteptat cu bună-credință la orele exacte ale emisiunilor culturale, acestea numindu-se *Revista radio de cultură și artă*, *Quo vadis?*, *Linia de contur*, *Cina eternă*, *Dreptul la eternitate*, *Bogății folclorice*, *Vitralii*, *Tărâm de iubire*, *Cuvântul*, *Carte Radio de Poezie*, *Prima verba*. Ascultătorii m-au făcut să am succese profesionale, spunându-mi cât de mult așteaptă întâlnirile radiofonice, apreciindu-mi, sincer și consistent, efortul publicistic. Fără domniile lor, nu mai am nici prieteni. De nenumărate ori am definit prietenia astfel: *Îți este prieten cel care simte când ai nevoie de el*. Ascultătorii mei simțeau când aveam nevoie de ei. Cei de lângă omul-pensionar, nu...!

Dar, în altă ordine de idei – cea care trebuie să conteze – scriitorul se pensionează? Vorba aceea: i se albește părul, dar nu i se zgârie inima. Poate că sunt într-un câmp contradictoriu, ambiguu, simțind pragul pensionării și ca ceva bine-venit și ca ceva amenințător, împotriva rosturilor mele. Derutat,

Nicolae Băciut și Valentin Marica, mereu aproape și la Radio Târgu-Mureș, 19 VIII 2012

așadar, și, în același timp, simțind cum îmi trimite Dumnezeu cuvintele potrivite pentru umbletul literar, pentru neliniști și insomnii, pentru dureri și speranțe. Adevărul este că sunt pensionat, nu mă pensionezez... Din marele drag pentru limba română... *În gândirile line/ Dă-ne-o, Doamne, și astăzi/ și mâine;/ ține-i cumpăna / înaltă și vie,/ naște-i clipă/ și crește-i vecie!*

-Dacă privești înapoi, care ar fi reperele biografiei tale profesionale și ale celei de scriitor?

-Am fost, mai întâi, dascăl de limba și literatura română, în urma repartiției ministeriale, la *Gimnaziul Serafim Duicu* din Târgu-Mureș. Dosarul pentru învățământul superior, fiind propus asistent la catedra de literatură veche și folclor, semnat de rectorul acad. Ștefan Pascu, mi-a fost anulat chiar în ziua repartiției de temutul Cabinet II. Era în 1972. Ajuns la catedră gimnazială, am început o cercetare despre creativitatea școlară, am inițiat primul cenaclu literar al gimnaziștilor din Tg.Mureș, *Tricolorul* (liceenii aveau cenaclul *Excelsior* al profesorului Ion Mașca), am publicat, prin Casa Corpului Didactic, *Culegerea de exerciții structurale gramaticale*, împreună cu profesoara Emilia Dobreanu, prezentată la Simpozionul național de limbă română la Universitatea București, prezidat de reputatul Ion Coteanu. Tot atunci, am scris monografia *Alice Călugăru, tragedia unei vieți literare*, am reprezentat județul Mureș la manifestări naționale, *Drum de glorie*, emisiunea-concurs a Televiziunii Române, Festivalul Național de Poezie *Lira Covasnei*, expediția *Ambasadorii prieteniei* în Munții Apuseni ș.a.m.d. Aveam la Palatul Copiilor cercuri de jurnalism și de limbă italiană. Eram metodist al Casei Corpului Didactic și făceam parte din *Societatea filologilor*, susținând, la Tg.Mureș, Luduș, Reghin, Sovata, comunicări științifice despre Dimitrie Cantemir, Rebreanu, Slavici, Arghezi, Călinescu. Lucrarea despre George Călinescu a fost remarcată de Romulus Guga, care m-a invitat în redacția revistei *Vatra*, propunându-mi publicarea lucrării. Cu exigența, dar și cordialitatea domniei sale, *m-a dat în mâna* redactorului, pe atunci, Dan Culcer, pentru detaliile →

NICOLAE BĂCIUȚ

colaborării. În biroul domnului Romulus Guga a început colaborarea, în același timp, în biroul lui Dan Culcer sfârșind, redactorul afișând o inexplicabilă, pentru mine, răutate. Despre care nu am vorbit, decât târziu. Am reușit, însă, să public proză în *Vatra*, cu pseudonim. Îmi cunoștea pseudonimul regretatul Mihai Sin. Lui Romulus Guga i-am călcat pe urme la Teatrul Național, când am lucrat la prestigioasa instituție ca secretar literar. Cât de încântat eram când îi descopeream lui Romulus Guga scenariile de poezie, fișele de însemnări etc. din vremea când a fost secretar literar, dar și textul piesei *Candelabrul*, avându-l ca personaj principal pe Gheorghe Șincai, text despre care se tot vorbea că s-a pierdut. Eu l-am citit, găsindu-l la *Documentare*.

Revenind la anii 72, am început colaborarea cu presa scrisă județeană și națională, publicam în *Revista de pedagogie* și aveam o rubrică de consemnări la Radio Tg. Mureș. Am citit poezie în cenaclul revistei *Vatra* și în *Atelier Artistic Radio*, cenaclul radioului.

Spun toate acestea, pentru că în primii ani de muncă profesională aveam, cu adevărat, entuziasm, râvnă, inițiative educative, dorință de afirmare în viața culturală și civică, o ardere venită din rigurozitatea imprimată ființei mele, pentru totdeauna, de părinții-tărani, atât de frumoși și maiestuoși în lucrul brațelor și freamățul sufletesc. Ei mi-au fost mari dascăli... Cu aceeași temeinicie și dragoste am lucrat apoi ca reporter al Radioteleviziunii Române, secretar literar la Naționalul târgumureșean, lector universitar la Academia de Arte din Tg.Mureș, cadru didactic asociat al Universității Dimitrie Cantemir, consilier la Direcția pentru Cultură Mureș, realizator de emisiuni și senior editor la Radio România Târgu-Mureș, președinte al Fundației Culturale *Cezara*, director al Centrului de Studii Literare *Grigore Vieru* și al Editurii *Cezara*, redactorșef adjunct al revistei *Vatra* veche, vicepreședinte al Despărțământului Central Mureș al *Astrei*.

Ca scriitor, am debutat cu versuri în *Cronica*, la propunerea poetului Mihai Ursachi. În public, am citit pentru prima dată poeme originale în Tabără studențească de la Bușteni, prezentat de cel care avea să

fie actorul Teatrului Național din Târgu-Mureș, Cornel Popescu. Concomitent scriam esestică, poate chiar mai aprig decât poezie. Când după un examen de literatură română, distinsul profesor Mircea Tomuș, inegalabil când vorbea despre clasicii literaturii noastre, dându-mi un autograf pe monografia *Gheorghe Șincai*, premiată de Academia Română, și ducându-mă în redacția revistei *Steaua*, unde m-a prezentat domnului Aurel Gurghianu, am predat spre publicare un eseu pornind de la *Farsa tragică* a lui Romul Munteanu. De asemenea, în anii studenției, făcând culegeri de folclor în zona Beiuș-Vașcău, împreună cu Institutul de Folclor și Conservatorul *Gheorghe Dima*, în coordonarea ilustrului profesor Traian Mârza, am cercetat obiceiuri bihorene din ciclul primăverii. La un Simpozion Național de Folclor din 1970, am prezentat obiceiul *Lioara*, obținând Premiul I.

Am publicat mai multe volume de versuri, începând cu *Metanii*, continuând cu *Cruci în deșert*, *Laguna umbrei*, *Tăcerea Magilor*, *În naosul râului*, *Schitul numelui*, *Ceasornic de lut*, *Aluviuni*, ca să numesc doar câteva din volumele publicate, alături de cărți de publicistică sau exegeze literare, între acestea *Conjugarea verdelui*, *Vânători de inefabil*, *În apa Duhului* – *Reporter în Țara Sfântă*, *Cina din cuvânt* – o carte pe care ți-am dedicat-o Nicolae Băciut; cartea despre cele o sută de cărți ale tale. De-a lungul anilor, cărțile mele au fost răsplătite cu premii ale Uniunii Scriitorilor - Filialele Mureș și Cluj, cu Marele

Premiu la Festivalul Național *Ion Minulescu* sau cu Premiul I și Premiul Ministerului Culturii la Festivalul Internațional *Lucian Blaga* de la Sebeș-Lancrăm-Alba-Iulia, cu Marele Premiu sau Premiul I la Festivalul de poezie religioasă *Credo* sau la Festivalul Romulus Guga pe care l-ai inițiat tu, Nicolae Băciut, spre neuitare, la Tg.Mureș. Nu pot să nu amintesc volumele, multe la număr, cele vorbite, din arhiva Radioului Public. Din 1972, când am început colaborarea cu radioul, și din 1978, când am devenit angajatul instituției, până la această oră, am scris o carte imensă despre spectacolul lumii, cartea vorbită, răsfirată în eter, argumentum al calității de martor la incandescențele lumii și vieții.

-Ai „părăsit”, ai „trădat” catedra pentru profesiunea de jurnalist Radio. Crezi că a meritat?

-Nu am părăsit-o, nu am trădat-o, ci i-am dat o respirație mai largă. Am trecut litera în slovă, am înlocuit sala de clasă de la *Gimnaziul Serafim Duicu* din Tg.Mureș, unde am fot repartizat ministerial, cu un amfiteatru imens al Transilvaniei. De atâtea ori mi-am subintitulat emisiunile culturale, preluând un titlu din opera reputatului meu profesor Mircea Zăciu, *Ca o imensă scenă Transilvania*. Prin emisiunile de la Radio România Tg.Mureș, Radio România Cultural și Radio România Internațional, am rămas dascălul de limbă și literatură română. Este marea mea bucurie că am rostit la microfon, fără întrerupere, cu grijă, sensibilitate și răspundere, valorile gramaticale, literare și stilistice ale limbii și literaturii noastre. Pentru mine limba română e *fluidul sacru*. Sunt măhnit, indignat, revoltat când văd cum este aruncat, acest fluid sacru, în bălării (ca să-l citez pe Octavian Goga, dintr-o pagină aparținând volumului *Mustul care fierbe*). Din păcate, doar o parte din colegi mi-au urmat crezul, unii, din comoditate, superficialitate și grabă, prin comportamentul celui cu lecția neînvățată, mi-au întors spatele, neînțelegând că siluiesc limba română prin artificii, șabloane, gogomăanii. Ascultătorii însă, și aici este împlinirea mea ca jurnalist, au primit întotdeauna, exact în nuanțele și importanța lor, rostirile mele. Ani în șir am semnat emisiunile cu public, transmisii în direct cu o încărcătură ideatică și afectivă deosebită, sub →

Evocându-l pe Serafim Duicu, 16 X 2009

numele *Tărâm de iubire, Cuvântul...* La Judecata de Apoi, am ce lua în mâinile-mi plăpânde, pentru ca pârțica mea de pe masa Mântuitorului să nu rămână goală.

Când profesorul Mircea Zăciu și-a lansat la Librăria Coșbuc din Cluj volumul *Glose*, mi-a dat un emoționant autograf, spunându-mi că are încredere în mine, în ceea ce voi face ca profesor de limba și literatura română. Venit la Târgu-Mureș, la o inspecție pentru obținerea gradului I, și întâlnindu-l, i-am spus că vreau să plec de la catedră în mass-media. S-a supărat pe mine. Am plecat de la catedră, dar simt că în anii în care am fost jurnalistul, am fost și dascălul.

- Există „paranteze” în traseul tău profesional, atunci când radiourile teritoriale au fost desființate. Ai ajuns secretar literar la Teatrul Național din Târgu-Mureș. A fost o experiență diferită de tot ce ai făcut până atunci? I-a folosit scriitorului, jurnalistului?

-Era în 1985, în ianuarie, când s-a trimis din București telexul cu textul: *Nu mai transmiteți!* Am înmărmurit... Îmi pregăteam rubrica *Apel 33089*. Era telefonul de atunci al Radioului, la care sunau în direct ascultătorii. Greu, foarte greu a fost să pun armele jos. Apoi, au urmat repartițiile la diferite locuri de muncă. Am refuzat să fiu activist de partid, șef la syndicate, rector la Universitatea Populară etc., acceptând numirea ca secretar literar la Teatrul Național din Tg.Mureș, în chiar ajunul premierei *Intrigă și iubire* de Schiller. Am avut tangențe discrete cu teatrul, până atunci. Mă fascinasă, ca elev al Liceului *Samuil Micu* din Sărmașu, spectacolul, aflat în turneu prin Transilvania, *Conul Leonida față cu reacțiunea*, cu maestrul Giugaru și Birlic, dar și spectacolele Naționalului târgumureșean, jucate la Sărmașu, *Fizicienii*, *Căinele grădinarului* s.a.m.d. În studenție, prin cursul de literatură universală, descoperisem teatrul lui Ibsen și Cehov, lansându-mă în îndelungate și atractive lecturi. Eram și spectator de teatru. *Caligula* sau *Un tramvai numit dorință*, în care excelau George Motoi și Silvia Ghelan, mi-au rămas pentru totdeauna în gând și trăire afectivă. Am înțeles cum prin teatru dispar distanțele dintre oameni, cum putem să ne unim în râs și lacrimă, în fericire și tristețe. Pare că am citat

Valentin Marica și Nicolae Băciuț, la mormântul lui Ioan Alexandru de la Mănăstirea Nicula, 4 X 2014

ceva din scrierile lui Jean Louis Barrault...

Am început să redactez caietele de premieră, să mă documentez, să alcătuiesc repertorii, să particip la festivaluri de teatru, colocvii, să colaborez cu dramaturgii, cu critica dramatică. Venise la premiera cu *Intrigă și iubire* Matei Vișniec să scrie cronică dramatică a spectacolului pentru revista *Contemporanul* și, atunci, plănuisem să-i jucăm o piesă, în premieră absolută, *Călătorie pe fața de masă*, la Festivalul de teatru scurt de la Oradea. Păcat că bunăvoința noastră s-a spulberat, neprimind viza ideologică. Întâlnirile cu Paul Everac, Dumitru Solomon, Gelu Naum, Tudor Popescu, Radu Iftimovici, Constantin Zărnescu, Platon Pardău, Iosif Naghiu, cu regizorii Cristian Hadji Culea, Gheorghe Harag, Mircea Cornișteanu, Raluca Iorga Mândrilă, Cătălina Buzoianu, Dan Alexandrescu, Tompa Miklos, creația teatrală, de zi cu zi, prin truda actorilor Cornel Popescu, Ion Fiscuteanu, Mihai Gingulescu, Vasile Vasiliu, Marinela Popescu, Iolanda Dain, Ion Săsăran, Aurel Ștefănescu, Dan Glasu, Nicu Mihoc, Monica Ristea, Cornel Răileanu, Cristian Ioan, Edi Marinescu, Nicolae Cristache m-au făcut să înțeleg că teatrul e arta drumului spre noi înșine, venind din avatarurile lumii și ale vieții, din sublim și tragic, din aripi desfăcute în zboruri magnifice sau aripi frânte. Felul în care teatrul numește viața, adânc și responsabil, l-am apropiat, apoi, și mai mult, de jurnalistica-radio. După cum bucuria serilor de spectacole...

Am trăit bucuria înălțătoare a pelerinajului lumii teatrale spre Târgu-Mureș, după premiera cu

Livada de vișini, în regia lui Gheorghe Harag, și lumina imensă a serilor când Naționalul a jucat *Livada* la București, în câteva turnee. Să îți unești aplauzele cu cele ale lui Lucian Pintilie, Clody Bertola, Valeria Seciu, Leopoldina Bălănuță, înseamnă să aparții unui timp rar, sublim. Am trăit momente de elevație culturală care m-au apropiat de teatru și mai mult. Lumea teatrului pe care am cinstit-o, am respectat-o, dăruindu-i reverența studiului, a lectorilor, a neodihnei în numele succesului teatral, mi-a dat dezinvoltură. Ca jurnalist, am continuat acest fel de a fi. În teatru, cu dramaturgii, regizorii, scenografi, actorii, personalul de scenă abordam întotdeauna aspecte ce defineau creația artistică. Nimicurile nu-și aveau locul. Era zbaterea pentru a întrupa artistic viața, mesajul unei piese de teatru, psihologia unui personaj. Acest limbaj activ, al închegării unei idei, unei atitudini, unui mesaj, l-am avut apoi, și mai reliefat, când m-am întors în publicistica-radio. După cum publicul spectator, prin reacțiile sale, aprecieri și opinii, m-a făcut să-l simt mai adecvat pe ascultătorul emisiunilor-radio. Ca scriitor am înțeles cât este de delicată arta teatrală, câtă inspirație îți cere și cât exercițiu literar pentru ca sub lumina reflectoarelor să se nască și aplauzele.

-Episodul „doctorat” ți-a schimbat în vreun fel destinul, modul de a privi viața, moartea, literatura?

-Doctoratul a însemnat șapte ani de studiu intens, de revelații, de viață universitară clujeană trăită într-o lămurire atâtor lucruri și lămurirea sinelui. Scria IPS Justinian Chira, Arhiepiscopul Maramureșului și Sătmărlui despre Nicolae Steinhardt că prin tot ceea ce a scris s-a ridicat în vârful degetelor să sondeze infinitul. Mă regăsesc în această reflecție. Eram, în anii doctoratului, cu adevărat, în Marele Tot, prin semnele de umanitate și veșnicie sedimentate în capodopere culturale. Deslușeam, prin acestea, mai mult decât în anii studenției – atât de fructuoși, de altfel – ce este viața și moartea, lumea de aici și lumea de dincolo, iubirea și ura, nașterea vieții, amiaza și înserarea ei, ce este omul sub specie aeternitatis, în ce constă autenticitatea ființei. Subiectul tezei era legat de thanatos ca ipostază a tragicului. →

Ca să fie edificator, l-am verificat în mii de titluri bibliografice, nelipsind scrieri esențiale din *Paul Ricoeur, Eminescu, Rainer Maria Rilke, Nichita Stănescu, Vasile cel Mare, Dostoievski, Mircea Eliade, Johannes Volkelt, Vasile Voiculescu, Spengler, Ion Petru Culianu, Philippe Aries, Rebreanu, Noica, Lev Șestov, Emil Cioran, Mircea Vulcănescu, Miguel de Unamuno, Jung, Montaigne, Steinhardt, Freud, Nietzsche, Marin Preda, Ludvig Landsberg, Sfântul Augustin, Jean Marie Domenach, K. Jaspers, Panait Istrati, Schopenhauer, Agârbiceanu, Pavel Dan, Mateiu Caragiale, Albert Camus, Vechiul și Noul testament, Serghei Bulgakov, Gaston Bachelard, Heidegger, E. Levinas, R. Otto, Tudor Vianu, Ion Vlad, Mircea Muthu, Ioana E. Petrescu, Mircea Tomuș, Poezia Populară etc.*

Cu cât citeam mai mult, misterul se adâncea. Încercam să explic inexplicabilul, să exprim inexprimabilul, Moartea. Scepticism, negare, neputință, iluminare mistică, taină? Am ilustrat în teză ambivalența viață-moarte, moartea ca naștere superioară a ființei umane, faptul că literatura română este și ars moriendi, urmărind în suită de personaje confraterne tragicul stenic al Thanatosului. Mi-am scris pentru totdeauna în palma cugetului, *Memento mori*.

- Ești membru al Uniunii Scriitorilor, dar nu al Asociației din Târgu-Mureș? De ce?

-În locul anonimatului vieții literare a Asociației din Tg.Mureș, am preferat prestigiul și distincția culturală a Filialei Cluj a USR. În locul subiectivismelor, prea evidente, am acceptat cordialitatea și frumusețea relațiilor scriitoricești de la Cluj; cu atât mai mult cu cât în Filială sunt și profesorii mei de la Litere, cărora le simt, în continuare, înălțimea intelectuală și morală.

- Cum ai fost receptat în presa județeană, cotidiană, precum și în cea culturală?

Cu zgârcenie! Cu o anumită răutate, ce venea nu atât din invidie – nu ar fi fost rău, invidia în viața literară nefiind cel mai urât lucru – cât din prostie. Când ți se taie dintr-un text partea cea mai elocventă, când dintr-o cronică la o carte se publică doar un pasaj, când dintr-o imagine foto îți este tăiat chipul, când

expediezi un material și vin scuzele, atât de copilărești, că s-a pierdut pe drum, ce poți să crezi? Desigur, sunt micimi provinciale. Nu mă împiedic în ele, atâta timp cât publicații din Cluj, Bistrița, Satu-Mare, Iași, București, Chișinău, Sibiu, Blaj, Suceava îmi publică prompt și cu profesionalism studii de istorie literară, poezie, publicistică, semnale editoriale, comentarii etc. Bunul Dumnezeu mi-a dat 65 de ani de viață. Publicații din țară consemnează aniversarea. La Târgu-Mureș, colegii

Valentin Marica și pr. dr. Gheorghe Nicolae Șincan, la Radio Târgu-Mureș, 16 I 2014

din presă își rezervă dreptul întârzierilor sau chiar al omisiunilor. Sunt atât de împăcat profesional că nu am fost la fel. I-am cinstit în idee și cuvânt-radio. Și dovezile există! Exist și eu la Târgu-Mureș în *Vatra veche*; așadar nu oriunde...!

-Ce semnificație au pentru tine prietenii literare?

-Sunt imbold. Mă veghează și îmi veghează pagina de literatură. Chiar și dacă o singură dată, aflându-te la răscruce, o prietenie literară ți-a întins mâna și cugetul, merită să crezi în prietenii literare. În cele exagerat de puține.

- Cum vede „venerabilul” scriitor literatura tânără din proximitatea geografică?

-Ce nu există, nu se vede!

- Ce lași în urmă la Radio Târgu-Mureș? Din perspectivă profesională și... materială? Mă refer, firește, la tinerii jurnaliști – care ar fi învățăturile tale către ei? Dar mă refer și la miile de ore de înregistrări. Ce se va alege de ele, de

fonoteca de aur a radioului public din Târgu-Mureș.

-Las la Radio România Târgu-Mureș statuia cuvântului rostit; gândit, trăit, nuanțat, și apoi rostit. Fiecare cuvânt pe care l-am rostit la microfon a fost mai întâi caligrafiat în minte și flux sufletesc, pentru a-i transmite ascultătorului, co-autor al emisiunilor, în minte o idee și în suflet un sentiment. Se pare că aceasta e și definiția ideală a reporterului radio.

Las un exercițiu publicistic îndelungat, parcurs cu profesionalism, originalitate, curaj, subtilitate, echilibru și emoție. Dacă înregistrările mele, cu miile, ar fi puse în undă deodată, nu sunetul strident, asurzitor, ar fi cel care ar umple spațiul, ci sunetul armoniilor, al tonurilor calde și calme, surprinzătoare ca tematică, agreabile ca rostire, cu *Bună dimineața, cu drag!* sau *Bună seara, cu drag!*, ca punct de pornire și cu *Nu vă temeți! Îndrăzniți!*, ca acord final.

Las zile ale catharsis-ului, ale încercărilor și izbânzilor, ale cuvintelor de sinceră apreciere transmise de ascultători sau de juriu profesional. Numai la Festivalul Internațional al Emisiunilor de Radio și Televiziune de la Ujgorod-Ucraina mi s-au acordat trei dintre cele mai importante distincții: *Cel mai bun prezentator radio*, *Premiul pentru înalt profesionalism* și *Placheta de argint*. La fel, Societatea Română de Radiodifuziune, prin Canalul România Cultural, mi-a acordat *Diploma pentru modernitatea emisiunilor radio*. Am și Diploma Uniunii Scriitorilor pentru emisiunile culturale RTM și Diploma de excelență a Uniunii Ziariștilor Profesioniști pentru interviurile radio apărute și în variantă scrisă în volumul *Vânători de inefabil*, la Casa Cărții de Știință din Cluj, sub semnătura editorială a doamnei Irina Petraș, precum și pentru articolele și comentariile de actualitate culturală cuprinse în volumul *Conjugarea verdelui*, apărut la Editura Nico din Târgu-Mureș, sub îngrijirea directorului editurii, scriitorul Nicolae Băciut.

Las și zile când mă învingea oboseala, după prea multe ore de stat cu casca pe urechi și ochii în monitoare, dar zile în care oboseala, efortul prea mult prelungit, își afla →

înviorarea prin conștiința lucrului temeinic. Este marea mea satisfacție, aurul din mine, să știu că nu principiul efortului minim mi-a stat în fire, ci efortul dus până în pânzele albe, în numele lucrului temeinic, bogat, suplu, reverberant. Această statură profesională am vrut să fie văzută și de colegii mei. Unii și-au închis ochii, alții îmi seamănă. Nu am iertat și nu voi ierta lucrul de mântuială, publicistica radio făcută preponderent prin telefon, cu neglijențe de limbaj, exprimare săracă, haotică, flecăreală și incultură. Radioul este școală. Trebuie să fie școală de bună calitate.

-Las în memoria Radioului multe afișe culturale, semne ale unor manifestări vii, atractive. Deschid carnetul de reporter și reproduc, bunăoară: *Sâmbătă, 14 iulie 2007, ora 11.00, Studioul Regional de Radio Tg.Mureș va transmite, în direct, din Curtea Interioară a Primăriei Sibiu, unul dintre cele mai moderne spații civice, emisiunea Vară sibiană. Realizatorul emisiunii, Valentin Marica, îi are ca invitați pe cei mai distinși oameni de cultură ai Sibiului, reprezentând Teatrul Național „Radu Stanca”, Filarmonica de Stat, Muzeul Național „Astra”, Muzeul Brukenthal, Arhiepiscopia Sibiu, Casa Luxemburg, Biblioteca „Astra”, revista de cultură „Transilvania”. Sau: Studioul Regional de Radio Târgu-Mureș va înmâna, astăzi, joi, 11 ianuarie, ora 18.00, într-o ediție specială a emisiunii Vitralii, prezentată de Valentin Marica, senior-editor, distincțiile SUPERLATIVE CULTURALE 2006 unor instituții și personalități care au dat anului cultural 2006 prestigiu, originalitate, forță ideatică și coerență: Muzeul de Istorie din Sighișoara, Casa de Cultură „George Enescu” din Reghin pentru Festivalul Național de Muzică Folk „Prima iubire”, Filarmonica de Stat din Brașov, Editura „Reîntregirea” din Alba-Iulia, Scriitorul Nicolae Băciut pentru antologia de versuri „Anotimpul din colivie”, Centrul Ecleziastic de Documentare „Mitropolit Nicolae Colan” din Sfântu-Gheorghe, Casa Memorială „Ștefan Baciuc” din Brașov pentru Saloanele literare „Sonete la Casa Galbenă”, Revista de literatură, artă și cultură (serie nouă) „Mișcarea literară” din Bistrița, Regizorul Cristian Ioan pentru premiera absolută a*

spectacolului „Meșterul Manole sau darul de a iubi”, la Teatrul Moliere din Paris, Filiala Târgu-Mureș a Uniunii Artiștilor Plastici din România pentru „Salonul de iarnă 2006”. Va susține un recital de lieduri pe versuri de Mihai Eminescu Corala „Armonia” din Sighișoara. Dirijor prof. Bernadetta Savuly. Sunt nenumărate astfel de propuneri, dovedind ce fel de subiecte abordam și care îmi erau invitații emisiunilor. Rămân memorabile reportajele realizate la Gala Tânărului Actor de la Costinești, Saloanele Rebreanu și Festivalul Național Coșbuc de la Bistrița, Festivalurile Internaționale Lucian Blaga de la Cluj și Lancrăm-Sebeș, Casa limbii române, Alea clasicilor, Institutul Cultural Mihai Eminescu și Biblioteca Târgu-Mureș din Chișinău, Centrul cultural al românilor din München, Piața San Pietro din Roma, Biserica Nașterii sau Biserica Sfântului Mormânt din Țara Sfântă, Sesiunile de comunicări științifice, pe tema Transilvaniei, de la Sfântu-Gheorghe sau Miercurea Ciuc, Colocviile Tăslăuanu sau Timotei Cipariu, redacțiile revistelor Steaua, Apostrof, Mișcarea literară, Transilvania, Muzeul Literaturii Române, Academia Română, Institutul Cultural Român din Budapesta, Biblioteca Națională a României, Muzeul de etnografie al Transilvaniei sau Muzeul de Artă din Cluj, Festivalurile-Concurs Romulus Guga, Casa românilor din Uzdin Serbia, Festivalurile naționale de muzică-folk și poezie de la Reghin, Festivalul Internațional George Enescu, Zilele Miron Cristea de la Toplița Română, Colocviile Vasile Netea de la Deda, Colocviile de la

Silvia Pop, Nicolae Băciut, Valentin Marica, Lazăr Lădariu, la Festivalul „Ocroțiți de Eminescu”, Blaj, 25 ianuarie 2014

Nicolae Băciut, Dimitrie Poptămaș, Valentin Marica, Lazăr Lădariu, Marin Șara, la Biblioteca Municipală „Petru Maior” din Reghin

Nicula, Saloanele Ariadne de la Târgu-Mureș, concertele lui Yehudi Menuhin sau ale lui Richard Clayderman de la Cluj, Expoziția mondială Leonardo da Vinci din Bruxelles, Muzeul Războiului din Yeper, Festivalul Eminescu de la Blaj, Serbările de la Putna, Ziua limbii române de la Cernăuți. Rămân – invincibile argumentum – monografiile radio Sarmisegetusa, Moisei, Avram Iancu, Stupca, Rohia, Prislop, Mănăstirea Brâncoveanu, Astra, lansările de carte sau expozițiile vernisate la Galeria de artă a Radioului, concursurile de interpretarea artistică a poeziei românești, serialul radiofonic *Senior al Târgu-Mureșului*, un brand radiofonic, debuturile artistice, emisiunile cu public de 15 ianuarie, 1 martie, 1 decembrie sau cele de Paști și de Crăciun. Toate acestea, alături de interviurile cu mari personalități ale culturii și spiritualității noastre, cu scriitori de primă mărime ai literaturii române sau aparținând altor literaturi, formează o arhivă imensă, o vastă bibliotecă vorbită de care are nevoie nu doar clipa noastră, ci eternitatea. Sunt pagini radiofonice care mi-au trecut prin exigente momente de pregătire, lecturi, consemnări, discernământ, inspirație. Cum vor fi ele protejate în viitor este o întrebare obligatorie, responsabilă și, în același timp, dureroasă. Accentele emisiunilor par a trece dinspre conținut, profunzime, documentare intensă, efect cultural, spre linii comerciale, săltărețe și destul de goale. Emisiunile culturale sunt creații publicistice, cerând trudă, insistență, cunoaștere, corectitudine, valori tot mai mult date la o parte, înlocuite de limbajul interjecțiilor, al of-urilor, fără noimă, al nimicurilor declarate minuni la microfon. Se →

naște neliniștea în mintea mea, gândindu-mă că fonoteca de aur nu este acolo unde ar trebui să fie, în locul de cinste, păzit cu capul și conștiința de cei care conduc instituția. O singură bandă cu vocea unui mare scriitor, dacă se șterge e o crimă. Ar trebui ca arhiva culturală a Studioului să fie pusă nu sub lacăt, ci sub lacăte. Am trăit momente în care neștiutori au maltrat înregistrări de patrimoniu sau chiar le-au aruncat la lada lucrurilor de prisos. Nebunia zilei, haosul, nepăsarea pot duce la periclitarea arhivei culturale. Am îmbogățit-o, bucurându-mă. Rămâne în urmă, din păcate, într-un fel de nesiguranță.

- Cum se vede viitorul unui... tână pensionar?

-Neobosit, până când la Platonești, în județul Harghita, sub pădurea de pe Părauț, nu va fi dezvelit *Monumentul Candorii*, unicat în lume, simbol al surâsului cu care atâția copii și tineri au plecat în veșnicie. Ei cer un loc de pelerinaj și o flacără de lumânare care, în numele lor, să nu se stingă niciodată. Printre valurile vremii, desigur, o să savurez când va veni poștașul cu pensia și îmi va număra bancnotele respectului societății pentru 42 de ani de muncă. Va fi chiar subiect literar; căci nimeni și nimic nu va opri bătaia de ceasornic a cărților. Fundația Cezara, Editura, Centrul de Studii Literare Grigore Vieru își vor duce mai departe rolul și destinul, la fel proiectele culturale și sociale care au deja o biografie. Așadar, câte ore are ziua de mâine? Nu cumva s-a mărit numărul lor? Dorința filozofului Mircea Vulcănescu – mă preocupă tot mai mult viața și opera acestuia – era ca ziua să aibă măcar 26 de ore. Într-o scrisoare trimisă din Paris, în 1926, doamnei Jeni Axente, cel uluitor prin erudiție și *magnetică elocință*, face mențiunea că la întrebarea din chestionarul anexat programului de organizare a vieții universitare, întocmit de seminarul de sociologie coordonat de Dimitrie Gusti: *Cu ce lipsuri te-ai întâlnit mai des?*, a răspuns: *Lipsa de timp*. Cred că de așa ceva voi avea parte, de lipsă de timp. Nu împărtășesc reflecția lui T.S. Eliot, după care omul care a îmbătrânit rămâne pe loc; stagnează. O să-mi doresc mereu ceea ce filozoful Constantin Noica le dorea oamenilor: *mers, nu împleticire*.

Noiembrie 2014

Cine-l cunoaște își alungă grăbirea

Mărturisesc că prima întâlnire cu Valentin Marica o port cu mine peste vremi și ținuturi. Și nu sunt doar spuse contextuale. Din primăvara anului 2008, când domnia sa mi-a prezentat cu o impresionantă forță și dinamică a limbajului volumul de debut la Catedrala Mare din Târgu-Mureș, cu binecuvântarea preotului Silviu Negruțiu, revenirea mea în acest oraș înseamnă și o nouă reconstituire a primei sale priviri asupra-mi. O asumare responsabilă că nu-l voi dezamăgi. Atunci nu am îndrăznit nici să respir firesc, atât fusesem de tulburată.

L-am revăzut de curând, la o altă aniversare de suflet, cu o vorbire cordială, responsabilă, nuanțată, proiectată asupra istoriei teatrului târgumureșean. Deloc întâmplătoare prezența sa acolo, cu prețuire și implicare sentimentală și cu o impresionantă forță de sugestie a amintirilor dăruia lumii prezente firescul legăturii spirituale cu cel omagiat, Zeno Fodor. Un tablou al urbei căreia îi datorează o existență legată de eternitate. O întindere fără deslușiri ascunse.

Prezent în peisagistica culturală mureșeană, acesta cultivă simțirea cunoașterii, cântând-o cu eleganță și profunzime în cele mai firești acțiuni întreprinse de semenii săi. Mărturie stau cele aproximativ 20 de cărți lirice, care nu se abat de la simbolistica religioasă inconfundabilă și pe care o recunoști în fiecare zicere a sa. O zicere adesea bogată în sintagme blagiene, o rugăciune sângerândă în căutarea sensului lui *a fi*, care însuflețesc neîndoios de fiecare dată auditoriul. Înzestrat cu talent oratoric, cu știință de carte, o vădită multivalență a disponibilităților literare devine contemporan cu învățații veghetori la umbra *arborelui sacru*, elementul preferat de Valentin Marica în ascensiunea spre cer. Puțini sunt cei ce aud în timpul vieții *strigătul arborelui*.

Un text despre Valentin Marica nu este o întreprindere simplă. Ne aflăm în fața unui posesor al multor virtuți, un doveditor continuu al inepuizabilelor înzestrări. Poate cea

mai evidentă este marea știință de a surprinde și zugrăvi convingător și, totodată, sensibil trăsăturile identitare. Ignoră aspectul întâmplător, fiindcă se încrede în pătrunderea sa luminoasă, delicată, distinsă. E o șansă să-l ascuți. Să-ți destăinuie neastâmpărul, agitația colocvială, dibuirile întâmplătoare. Cu adevărat, o terapie subtilă, necesară și mobilizatoare.

Mă încearcă de mult un gând: cu Valentin Marica, Târgu-Mureșul a primit în dar un alt fel de intelectual. O călăuză *cu lumina bucuriei și a durerii* pentru toți aceia care se încapățânează să nu se abată de la împlinatorul drum al cunoașterii.

În spiritul celor consemnate, Valentin Marica rămâne identitatea aleasă de Dumnezeu din care se înfiripă dialogul, impulsionat de emulația spirituală care completează și armonizează demersul personal, contând pe profilul valoric al celuilalt. Un popas în care contează, în principal, devenirea alimentată la izvorul cunoașterii. Puțini dintre semenii noștri sunt capabili să edifice templul ființei.

Valentin Marica nu poate fi înlocuit. Dar, trebuie să existe. Să fie continuat cel puțin în ritmul cu care ne-a obișnuit magistrul. Privind în urma celor 65 de ani, regăsim mulțumirea strădaniei întru promovarea împlinirilor culturale românești și a recunoașterii publice binevenite. O legătură tainică, de cert rafinament între acele dimensiuni care sugerează călătoria în spațiul ofertant al construcției metaforice emblematice.

La mulți ani, distins și drag prieten, Valentin Marica!

DANIELA GÎFU

Emoționant fior liric și vertical OM al Cetății!

Cu versuri „sigilate de semnul iubirii”, cum spunea, prin 1973, Romulus Vulpescu, dar și de har și aleasă chemare, poetul Valentin Marica, ajuns la vârsta plenitudinii creației lirice, copleșește prin calmul spiritual și rafinamentul invocării elegiace, în incantația nostalgică a Ardealului.

Câștigând pariul cu timpul, cu ferma convingere că, într-adevăr, profesiunea de credință, crezul poetic al imaginației creatoare, cultura și eleganța versului în redarea stărilor afective, Valentin Marica, cu o îndemănare demnă de invidiat, conturează acea atitudine definitorie, acea mărturie a învingătorului. Numeroase sunt dovezile, oricând și oricui la îndemână, că poetul a câștigat pariul cu timpul, prin talentul care dă echilibru și veșnicie simțului poetic, prin vocația amplificând mereu temperatura lirică, definind, prin fiecare poezie, numită „starea de suflet”, toate fericit prinse în cărțile lui de poezie, precum „Metanii”, „Vecernii”, „Laguna umbrei”, „Secantă la ochiul mimozei”, „Cruci în deșert”, „Aluviuni”, „Manuscrisul de jad”, „Mâini de alint”, „Ziua canonului”, „În naosul râului”, „Îndurarea amiezii”, „În apa Duhului”, „Schitul numelui”, „Ceasornic de lut”.

Convins că, într-adevăr, „psalmul este alinare a sufletului (...), odihnă a ostenețelor de ziua (...), preambătrânișilor mângâiere, femeilor podoabă prea potrivită”, în lăcașul lacrimii și al mângâierii, poetul, care știe că „gura trebuie să cânte, iar mintea să se roage”, scria, într-un poem „țin sub braț / liniștea de la ușa bisericii”, convins că a mai trecut un fel de pod de rouă de la o altă bornă a căii noastre poetice.

Sincronizarea cu substanța dinlăuntrul formei în mișcarea sentimentelor, ca o zare de gând prin acest tumult cotidian, existența concretă la Valentin Marica merge alături de sentimentul singurătății în organizarea materiei lexicale, așa cum relevant reiese și din poemul „Cartea arhanghelului”: „Îmi cad din ochi păsări / ce nu vor ajunge în nupțiala

La Blaj, 25 ianuarie 2014, la Concursul „Ocroțiți de Eminescu”, încadrat de Lazăr Lădariu și Nicolae Băciuț

lumină. / Lângă numele cărții, / noaptea își ține capul în pumni.”

Înalta temperatură lirică, meditația și conciziunea, la un loc redau acea atitudine esențială și existențială a poetului în redarea emoției, într-un context de receptare pe sub porțile arcuite ale cuvântului, ale semnelor particular al lirismului.

Atunci, când Valentin Marica ajungea la borna cu numărul 60 în fuga timpului necruțător, când poetul se oprea doar un pic pentru a-și trage sufletul în urcușul acesta zilnic, scriam: „Azi, când se vorbește despre «modele», dar acestea sunt atât de puține prin vremurile parcă de Apocalipsă, Valentin Marica, într-adevăr este un model, prin acel tip de atitudine aparte fiind un domn și vertical OM al Cetății pe care te poți bizui, atunci când, în strânsorile vremii, ai mare nevoie! Prietenia, generozitatea, demersurile pentru osteneala prețuită a poezilor, truda pentru ca «harta Limbii Române să nu fie mai mică decât cea a României», toate acestea sunt doar câteva dintre argumentele «ostașului patriei de cuvinte», ale celui «excelând în alesele exprimări ale graiului» celui adevărat creator de poezie.

Apărător al „patriei de pământ și de cuvinte”, prin ravagiile vremii zilelor noastre, Valentin Marica este „un vizual copleșitor” într-o fericită conviețuire cu fiorul liric sub tresărirea speranței într-un Ardeal al calmului existențial, nu al neliniștilor.

Din deplină inimă, „La mulți ani!”, prietene, poete, Valentin Marica, binefăcătoare putere de muncă, pentru înălțare spirituală și demnitate națională românească, cu însoțită îmbrățișare frățască!

LAZĂR LĂDARIU

UT PICTURA POESIS

Valentin Marica, poetul și eseistul, a învățat lecție artei – precum divinul Horatiu în celebra sa *Ars poetica* - și a demonstrat-o, ori de câte ori a fost solicitat să rostească cuvinte la vernisarea unor evenimente plastice majore ale vieții culturale mureșene. Cuvintele lui Valentin nu au fost și nu sunt niciodată gratuite, nefondate, vagi, ci clare, inspirate și susținute de referiri bine alese din lecturile asumate sau din experiențe personale, inedite, rezervate doar unui redactor radio devotat acestei meniri. Munca de redactor cultural i-a prilejuit dialoguri cu personalități de prima mărime, mă gândesc aici și la cele cu maestrul Ion Vlasiu, memorabile și pline de învățăminte, care i-au deschis orizonturi de percepere, deosebit de nuanțate, pe care, de altfel, le deținea într-o formă nativă. Valentin Marica știe să privească, îi place să vadă lucruri dintre cele mai felurite, caută sensuri și înțelesuri pe care le filtrează prin Eul propriu, prin acele resorturi ale simțului care ni se dezvăluie în creația sa poetică.

Ce poate fi mai reconfortant, mai încurajator, pentru un truditor mut, închis în laboratorul propriu încărcat cu forme spațiale, decât prezența unui spirit inspirat și scrutător care prin modul propriu de citire confirmă sau nu, certifică instantaneu sau își manifestă curiozitatea motivată în fața unui demers plastic ce iese din tiparele cunoscute.

Acest spirit, pentru mine, nu de puține ori, a apărut și apare materializat în persoana lui Valentin Marica.

GHEORGHE MUREȘAN,
sculptor

Mihai Nechita-Burculeț. Vernisaj expo pictură, Dumbrăveni, 25 VII 2014

Poemele Zoreniului

Poveste

Jucându-se, un înger a aruncat o stea...

Deodată, steaua a făcut petale:
Să ai mireasmă și limbă de clopot,
Sat mic, cât e un deal și-o vale!

Pe chipul tău de cruce, rând pe rând,
Adună-se salcâmi, cu oglinzi de flori.
Prin ele să ai vuiet, ploi pe creștet,
Să știi și cum să rabzi și cum să mori!

Să ai semințe în bulgării pumnilor
Când osia carului iese din hău!
Sat mic, cât e un deal și-o vale,
Dar cât e câmpia lui Dumnezeu!

Vecernie

Sat molcom, vin să-ți rup din pleoapă
Pârg de îmbunare și colină,
Să-mi trag sufletul o zi, o noapte,
Ieși în cale-mi cu găleata plină!

Dă-mi vad de apă să mă opresc,
Rana să mi-o leg în amintire...!
Flacăra de lampă, peste colț de masă,
Să mijească-n umbra cărții de citire.

Netezește iarba, coapsa pâinii,
Merele pătule să nu cadă-n gloduri...
Sat domol, cu miruri în cărare,
Răzimat în cruci de lemn, la poduri!

Prind tânjale carului din câmp
Când se lasă-n aer părul lung al lunii...
Pe o turtă dulce cade prima stea...
Timpul la trecut își numără ciorchinii.

Ceasul plecării...

Când îmi dădeai traista cu pâine
Și o legai în pleoape de măr,
Udai, mamă, făina albă a clipei,
În lacrimi și-n tremur de cer.

Clipa aceea-mi ține-n coajă pașii.
Colțul de năframă-mi e cărare,
Când calea lunii o înghit călăii
Și-n iarba e atâta înserare.

Când am trecut Dealul...

Sub luna samară,
Le-a căzut plopilor
Toată frunza cea rară.

Cântec de limbă amară.

Mamei

Celei care a născut 9 copii, martie 2006

Se-mpuținează apa în fântâni.
Pașii tăi se tot împuținează...
A înflorit rugina la țâțâni.
Pragu-i ochi ce-ntruna lăcrimează.

Prin geam se vede tulbure în drum.
Pasăre în moarte-i crucea ninsă.
Roata de la car se face scrum
Și şuier poarta, niciodată-nchisă.

Ți-e slabă mâna ce m-a scăldat întâi.
Cu greu îți urci privirile la grindă...
Ascunsă-n foi de Biblie, la căpătâi,
Doar umbre vin de umeri să te prindă.

În împăcarea cu Iisus, preabunul,
Mă chemi să fiu surâs, în rugăciune.
Ai strânge lujerii de iarbă-ntr-unul,
Potir să-mi fie, miere de răpciune.

Rupi din buza pâinii, mângâi masa,
Când râde joc în pâlpâiri târzii...
Fior de înviere umple casa,
Ungher se-nclină, icoană să îi fii.

Cu tremur în bărbie, stai, istovitor,
Când noaptea-neacă urme de lumini.
Nu clipește ochiul și rămâi uscior...
Eu, uscior în lume, împovărat de vini.

La Zoreni

E-n pământ și e în stele
Cumpăna fântânii mele.

Din Sus de Sat

...locul cu nucii și via

Din Sus de Sat e fuga mea în cer
La început de lume și de scâncet...
Sărutam ninsoarea fluturilor calzi
Prin ramuri rourate-n zvâcnit.

Erau, Din Sus de Sat, nucii și via
În joc de-a soarele și de-a sărutul.
Aici îmi cuibăream în poală struguri.
Aici un înger povestea-nceputul.

Din Sus de Sat râdea...cărarea...,
Cărarea mea de lapte, fără vrajbă,
Când Dumnezeu se-mpiedica în barbă
Peste coliba mea de murmur și de iarba.

Din Sus de Sat mai arde foc de rai,
Sub botul vitelor, în ugere de pâine.
Pipăi vești din linii-de-orizont...
Din Sus de Satul veșnicește-n mine.

Catren de primăvară

Cubere albe cară apă-n Deal,
Să spele, tata, grâul de tăciune,
Să iasă miere din pământ,
În bob cu gust de botejune.

Bunavestire

Zoreni, 23 martie 2003

Iarna Mielului se mistuie,
ceasornic...

Cade, iar, ispita; înălbind trezvie:
Tatăl să-și ia Fiul, Fiul să-și ia Tatăl,
Ochi ai îndurării-n euharistie.

Iarba feței Tale spală trup bolnav,
Margini de neant, cărările de sânge...
Ud fiind păcatul, încă să despart
Zi pentru a râde, timp pentru a plânge.

În fiorul crucii, pun tăceri de zori...,
Somn să se destrame-n creștet
purpuriu...
Coboară-mi, Doamne, pe raza de
spini,
Strigătul spaimei, să știu că sunt viu !

În numele tău, îi cer clipei sipet,
Alean nesfârșirii, svâcnit de pământ.
Zare îi cer frunții, miruri și tămâie,
Crucea Ta să ardă, astrelor frământ.

Fără betea, lângă absida icoanei,
Prind cumpeni, înveliș de-alinare.
Beau floare dospită-n albul luminii,
Vestind că-s ivit, acum, din iertare.

Nuntă-n palma verii

Suav îți este părul...Cad din el vâpăi.
În zi, în noapte, ploaie de surâsuri
Revarsă nemurire pe umeri de tăceri...
În pașii ierbii izvorăsc săruturi.

Îmi face iarba semn să rup răcoare
Din ascunzișul ei adânc, de
priveghere.
În fața lunii-ți voi cuprinde fruntea,
Cu miezul cald al ploilor de mere.

VALENTIN MARICA

Omul neastâmpărului creator

Sunt foarte mulți ani de când ne cunoaștem. Și la fel de mulți ani sunt de când ne leagă o prietenie sinceră și trainică, cu are eu mă mândresc. Nici nu știu în ce alte relații aș putea fi cu Valentin Marica, din moment ce l-am simțit întotdeauna aproape de inima mea. Poate și pentru că simțim amândoi, în adâncul ființei noastre, acea sevă mereu vie, mereu dătătoare de puteri nebănuite și inepuizabile pe care ne-a dat-o pământul călcat cu picioarele desculțe pe ulițele satelor în care ne-am născut. Fiindcă, orice am face, leagănul ființei noastre se leagă pentru totdeauna de locul natal, prin fibrele atâtor sentimente. Pentru că „**satul își are o matcă sufletească proprie**”, scria O. C. Tăslăuanu, care își pune pecetea pe cei care s-au născut în el. „**Numai cine s-a născut și a trăit într-un sat își poate da seama de câte miliarde de fire ale tradiției îl înlănțuiesc de lumea satului**”.

Nu întâmplător – zic eu – multe dintre creațiile sale poetice sunt pătrunse de sentimentul credinței, o credință de esență ziditoare. Nu mă consider cătuși de puțin un critic literar, cu atât mai puțin deci aș îndrăzni să „judec” poezia lui Valentin Marica. Și totuși nu cred să greșesc atunci când afirm că credința poate fi socotită, în poezia sa, un fel de „**capăt de osie**” pe care se clădește întreg eșafodajul opereii sale poetice, de la început, de la „**facere**”, când „**trec roți prin sângele inimii**”, până la apocalipsa sfârșitului biblic, când „**ochiul se-nchide// Când muntele își azvârle culcușurile / spre gura prăpastiei...**”.

Ca un simplu cititor, voi spune doar că poezia lui Valentin Marica îmi place. Fiindcă mă transpune într-un univers spiritual aparte, acela al poeziei adevărate. Iar eu cred că aceste este rostul ei. Însă, în puținele rânduri pe care le scriu, nu pot să mă opresc doar la Valentin Marica – poetul. Fiindcă Valentin Marica e omul neastâmpărului creator nu numai în poezie, ci și în proză, scriind numeroase studii de istorie literară despre Eminescu, Blaga, Coșbuc, Agârbicianu, Goga etc; în jurnalism, în activitatea cea de toate zilele, adică în tot ce face manifestă același neastâmpăr creator

Și nu face puține, fiind antrenat în tot felul de activități, în afara celei pe care o desfășoară la Radio Târgu Mureș, în calitate de senior-editor. Este doctor în științele filologice, cadru universitar, secretar al Despărțământului central Mureș al Astrei, președinte al Fundației culturale „Cezara”, colaborează la câteva dintre cele prestigioase publicații din Transilvania, dar și din țară. Este unul care a fost prezent aproape la toate cele XVII ediții ale **Zilelor Miron Cristea** de la Toplița, în cadrul cărora a susținut comunicări științifice ce s-au bucurat de o deosebită apreciere.

Mă leagă de Valentin Marica și unele dintre cele mai frumoase manifestări dedicate marelui poet de peste Prut, Grigore Vieru. Când era încă în viață, ne-am întâlnit de atâtea ori cu el la Chișinău, discutând despre marile probleme privitoare la soarta neamului românesc de dincoace și de dincolo de Prut. Din inițiativa lui la Târgu-Mureș a luat ființă un centru de cercetări a opereii poetice a lui Grigore Vieru și tot prin strădaniile sale a văzut lumina tiparului volumul **Alb de duminică**, un documentar literar: Grigore Vieru în evocările scriitorilor din Târgu Mureș, apărut cu prilejul comemorării unui an de la moartea poetului. Și tot cu acel prilej am organizat, la Toplița, o manifestare comemorativă, cu participarea poetilor mureșeni: Valentin Marica, Nicolae Băciut și Lazăr Lădăriu.

Acest neastâmpăr, care i-a călăuzit viața și activitatea creatoare, asemenea unei stea polare nu putea să se finalizeze altfel decât cu o foarte bogată activitate valoroasă, răsplătită cu zeci de premii, care stau mărturie

că Valentin Marica a lăsat deja în urma sa o cale poleită cu aura unei creații ce va rămâne ca o moștenire neprețuită pentru cei ce vor veni după noi. Însă aceasta este departe de a fi încheiată. La cei 65 de ani ai săi Valentin Marica mai are încă multe de spus și de scris până ce va pune punctul final. Să-i dea bunul Dumnezeu sănătate, fiindcă pe celelalte cu care l-a înzestrat natura le are din plin.

La mulți și bogați ani, prietene Valentin Marica!

P.S. Chiar dacă a mai fost publicată în volumul omagial „**Ilie Șandru 60 de ani în slujba învățământului și culturii românești**”(2013), nu pot să nu reproduc aici poezia lui Valentin Marica.

Sentiment de iarnă

Se dedică scriitorului Ilie Șandru

*Se topesc zăpezi, albul lor rămână
Dezmierdări de cer, la Toplița
Română,
Strugurele dulce, a crinului tărie,
Roi de neodihne prinse-n veșnicie.
Toplița Română, Toplița Română
Cine te alină..., cine te îngână?
Jarul din zi, tăcerile-n noapte?
Taina Mureșului străjuind în toate?
Toplița Română, Toplița Română,
Se îngroapă vieți, viața ta rămână!
Se tot surpă cumpeni, gându-i risipire,
Viața ta rămână-n izvod de
mănăstire.
Fac semn de alean bătrâni în
Căliman,
Când lacrima pădurii le picură-n
suman.
Toplița Română, Toplița Română,
Se topesc zăpezi, iarna ta rămână
Alb ce nu desparte îngerii privirii,
Rană vindecată-n crucea mântuirii.
Se topesc zăpezi; iarna ta rămână
Chip de patriarh, veste de lumină.*

(Din Bilbor, spre Târgu-Mureș,
trecând prin Toplița Română)

ILIE ȘANDRU

Ilie Șandru, Valentin Marica și Nicolae Băciut, 15 martie 2013, la Toplița Română, la lansarea volumului „Peste hotarele timpului”, de Ilie Șandru

Valentin Marica sau frumusețea rostirii

În acțiunea culturală, deseori l-am însoțit pe Valentin Marica atunci când a fost vorba de activități care vizau prezentări de cărți noi, simpozioane, dezbateri ori alte forme ale promovării culturii, în speță a cărții și lecturii. De fiecare dată eram impresionat de discursul său fermecător, rostit cu căldură, precizie, și fără șovăire, curgător asemenea unui râu de șes.

Îl particularizează elocința, discursul ca unul distinct prin timbrul vocii și calmul său, zestrea intelectuală dobândită în anii de studii și mai ales din lecturile sale.

Ne aflam o dată împreună în mijlocul elevilor liceului din Sârmașu, tot așa cum altă dată am fost găzduiți de bibliotecă, ori de căminul cultural. Încercam atunci să-i conving pe elevi asupra importanței educației în școală și a rolului ei formativ. Exemplul îmi era la îndemână – discursul fostului elev al liceului, nimeni altul decât Valentin Marica. Le spuneam atunci că această rostire are temeinic argument anii de liceu, iar mentorii săi spirituali, nu erau alții decât profesorii săi.

De aici a plecat mai departe pentru a-și împlini studiile care îi vor forma personalitatea și profesia de mai târziu. Este nota bună care se poate acorda instituției sârmașene de învățământ și profesorilor săi.

Poate că acesta este și motivul pentru care Valentin Marica răspunde prezent de fiecare dată, atunci când este solicitat în această minunată localitate din Câmpia Transilvaniei, mai demult o localitate în curs de urbanizare, astăzi oraș, locurile unde și-a făcut o parte din studii, la vârsta când receptivitatea și interesul pentru cunoaștere erau la cotă maximă.

Scriitorul, poetul, eseistul și publicistul de astăzi s-a născut în satul Zoreni, comuna Sânmiхайu de Câmpie, județul Bistrița-Năsăud.

Primul contact cu cartea l-a avut în școala elementară din satul natal, cea elementară în reședința

de comună și așa cum mărturiseam mai devreme, liceul îl urmează la Sârmașu (1963-1967), după care se îndreaptă spre Cluj, cu intenția de a deveni profesor de rostire, unde urmează cursurile Facultății de Filologie din cadrul Universității Babeș-Bolyai, secția română-italiană, completată mai târziu cu Facultatea de Filosofie.

Tot aici își va lua doctoratul în filologie și știința comunicării cu teza *Thanatosul ca ipostază a tragicului în literatura română*. Mentorii săi spirituali din anii universitari rămân Ion Vlad, Mircea Zăciu, Mircea Muthu, Ioana Em. Petrescu, Petru Poantă, Mircea Vaida s.a. Pentru o scurtă perioadă de timp devine profesor la Târgu-Mureș, apoi reporter și redactor la Studioul Teritorial de Radio Târgu-Mureș.

Suspendarea activității Studioului de Radio în 1985, face ca timp de 5 ani să lucreze ca secretar literar al Teatrului Național din Târgu-Mureș după care revine la Radio.

Mai îndeplinește apoi și alte funcții înrudite cu formația sa: cadru didactic asociat al Universității de Artă Teatrală, astăzi Academia de Artă Teatrală; lector universitar la Facultatea de Ziaristică din cadrul Universității Ecologice „Dimitrie Cantemir”.

Este senior-editor al Societății Române de Radiodifuziune, colaborator permanent la Radio România Cultural, secretar al Despărțământului Cultural Mureș al Astei, înființează și devine președinte al Fundației „Cezara Codruța Marica” în cadrul căreia a organizat Centrul pentru copii cu dezabilități, precum și o editură.

Incontestabil, cea mai importantă și valoroasă este și rămâne activitatea literară. Debută în „Cronica” de la Iași încă din timpul studenției de la Cluj. Devine colaborator la cele mai prestigioase publicații literare cu versuri.

Este laureat a numeroase concursuri literare și, totodată, inițiator și organizator al acestora. Debutul editorial nu întârzie să apară.

În 1996 preocupările poetice se materializează prin volumul de versuri *Metanii*, urmat de altele, la

Nicolae Băciut, Valentin Marica, Dimitrie Poptămaș, la Toplița la lansarea cărții lui Ilie Șandru „Vremuri și destine”, martie, 2011

scurte perioade de timp, *Vecernii* (1998), *Laguna umbrei* (1999), *Secantă la ochiul mimozei* (1999), *La fântâna îngerilor* (2009). După cum se poate observa și din titluri, poetul abordează o tematică religioasă, un destin poetic mărturisit prin credință.

Lor li se alătură volumele de publicistică, *Cea de a opta zi* (1998) iar mai recent, volumul de cronici *Conjugarea verdelui* (2010). Un alt volum *Linia de contur* (1999) cuprinde interviuri. Îngrijește ediții ale unor scriitori între care, Eminescu, Goga, Arghezi și Cotruș.

Ca redactor al Studioului Teritorial de Radio, nu putem trece cu vederea profesionalismul său. Fie că sunt elaborate ori în direct, emisiunile sale sunt de mare receptivitate pentru public, la succesul lor adăugându-se puterea cuvântului și modul îngrijit de exprimare.

La toate acestea ar mai trebui să adăugăm implicarea sa în tot ce înseamnă acțiune culturală. Răspunde de fiecare dată solicitărilor.

Este o prezență vie în lansările și prezentările de cărți, participă cu comunicări și referate la conferințe și simpozioane, este mereu prezent în presa scrisă cu studii și articole. În acest context se încadrează prezența Domniei Sale astăzi la Sârmașu, ca și aprecierile de care se bucură din partea autorităților, conferindu-i-se înaltul titlu de „Cetățean de onoare”. (2009)

DIMITRIE POPTĂMAȘ

Urcând neîncetat pe pânza albă a cărării suitoare...

„Pâlpâie nădejde la altar...
Cercul

Se rostogolește iar...”

Când te încumești a vorbi despre poetul **Valentin Marica** „cerul clipește în limba română” și „are tremur de lacrimă”, „timpul nu se mai măsoară în clipe.../ e doar un tremur prelung”, iar brațele ți se umplu de „snopi de liniște”. Căci Valentin Marica este Cuvântul care rodește dragoste și vindecare, pace și împăcare, ne-frământare și speranță, este „Păzitorul icoanei și Mâna ce apasă candelă sub tăcerea untdelemnului”. Și nici nu poate fi altfel, deoarece, când se așază la masa de scris, Poetul își spală mai întâi mâinile, apoi fața, ochii și inima; abia apoi începe lupta cu „cei care așază cuvântul în trivial, în mitocănie, în incultură” alăturându-se - lucid și erudit, optimist și decis - celor care caută să „dezmarginască lumea” și „să deschidă cerurile”.

În modestia și smerenia sa, Valentin Marica se vede vas gol: „Sunt vasul gol.../ Peste ape s-a făcut curcubeu altcineva. / Prea târziu am băut vinul măslinilor. / Sunt numai țărână / neamintindu-mi lacrima spicului.” (Întâlnindu-Ți slava). Propozițiile scurte, clare, transmit certitudinii. Poetul nu lasă loc îndoielii și ezitărilor. Cuvintele sale par / sunt sentințe: „Peste ape s-a făcut curcubeu altcineva...” Valentin Marica s-a făcut curcubeu peste cuvinte și, neamintindu-și lacrima spicului, a devenit însuși - lacrimă. Sub pana lui Valentin Marica orice cuvânt capătă culoare și mireasmă, cântă, și înflorește, și ordonează lumea nevăzută a cugetului și-a simțirii pentru că Valentin Marica este nesecată fântână de metafore... Aidoma unui vrăjitor, Domnia Sa scoate la lumină latențele poetice ale cuvântului, îl face să sângereze, să dăruiască bucurie, să lumineze, să pâlpâie nădejde...

Cuvintele lui Valentin Marica au rang și substanță... Și - mai ales - ele sunt întotdeauna cuvinte de slavă: întru Dumnezeu, întru Eminescu și Boga, întru Grigore Vieru, și Nichita

Stănescu, și Nicolae Băciuț, întru toți cei dragi ai lui ...

Cuvintele lui Valentin Marica zidesc scări suinde la cer - spre înalt, spre bine și frumos. Două sunt spațiile terestre devenite „rădăcini ale luminii”. Numai de acolo urcușul poate începe, numai de acolo desprinderea pare posibilă: Zoreniul Bistriței și Țara Sfântă.

Zoreniul este „începutul de lume și de scâncet”, locul „cu nucii și via / din Sus de Sat” unde pentru întâia oară a exersat poetul „fuga la cer”. Acolo, numai acolo „cărarea râde, îngerul spune povești, / Dumnezeu se împiedică în barbă, / tata, stând pe piatra cea mare, hotărăște secerișul din iulie, / mama acoperă capătul râului cu răsuflarea răbdării, / iar Cezara cu zumzetul ierbii în poală / iese în calea șirurilor de îngeri”; și peste toate mâna întinsă a Valeriei arătând „spre pânza albă a cărării suitoare”.

Țara Sfântă e locul în care totul e „sub văzul icoanei și sub văzul lui Isus”, iar poetul se dorește a fi ca soarele - „umbător prin cer”. Acolo în Țara Sfântă, „Dumnezeu ne face semn să nu mai rătăcim”, acolo e Locul unde „cerul se face poveste fără sfârșit”.

Când vrei să vorbești despre profesorul **Valentin Marica**, fiindcă - în ciuda aparențelor - n-a încetat nicio clipă să fie profesor - îl vezi acceptând cu bucurie și spontan orice prilej de-a se întâlni cu tinerii. În fața lor privirea profesorului capătă limpezime și strălucire, se scutură de omeniești neputințe și se umple de nădejdi. Le face neprețuite daruri cum ar fi *Jocul de-a substantivul (exercițiu liric)*, cu dedicație (Se dedică elevilor participanți la Concursul „Limba română este patria” mea inițiat la Gimnaziul „Mihai Viteazul” de doamna prof. Rozalia Truța) și întinzându-le mâna îi cheamă să urce din cartea de citire către sintaxă și morfologie: „Când / copilul / îi desenează cerului / ochii și gura, / știind care le e culorilor / surâsul și măsura, / nu e nicio uimire / că stă pe un jilț / în cartea de citire, / cu argații, în jur, / ce declamă /:„Sire, / începe alaiul părților de vorbire!”/ Se deschide o câmpie / atât de mlădioasă, / încât se pot zidi, din ea, / chiar pereți la o casă, / peste care / ochii și gura cerului să devină, / de-ndat, / început de propoziție / și,

poate, predicat. / Cartea de citire / rămâne, desigur, vie; / numai că își schimbă numele / în sintaxă / și morfologie. / Așa, vreau să vă spun, / copilul din povestea noastră/ nu mai e / substantiv comun, / ci substantiv propriu, / subiect, / rugându-vă pe fiecare / să-l scrieți, neapărat, cu literă mare.” Le vorbește cu sinceritate și nu se îndoiește nicio clipă de puterea de înțelegere a discipolilor săi; îi ajută să crească, și-i conduce pe câmpia mlădioasă a părților de vorbire din care îi învață cum se pot zidi chiar pereți la o casă. Copilul din povestea lui Valentin Marica se scrie neapărat cu literă mare, căci așa se scrie mereu Copilul în poveștile marilor dascăli.

Când despre omul de radio **Valentin Marica** încerci să vorbești, simți cum se face mai întâi o liniște adâncă în tine, în studioul de pe bulevard și-n ramurile copacilor din fața ferestrelor studioului - închise pentru a estompa vuietul străzii... Răzbate apoi vocea Seniorului - tandră, caldă, mereu asociată cu zâmbet, încercând să te îmbuneze, făcându-te să uiți de rău și de urât, urcându-te în lumină și-n senin. Fiecare întrebare este dovada unei selecții riguroase, fiecare afirmație își are rostul și adevărul său, fiecare minut scurs din emisiune transmite ceva - un gând, un vis, o emoție, nimic nu rămâne la voia hazardului... Emisiunile lui Valentin Marica sunt maluri ce nu se surpă, sunt culorile calde ce te întâmpină în fapt de seară, ajutându-te să decantezi binele de nebine și frumosul de minciună...

Când nevoie de ajutor ai, omul **Valentin Marica** este acolo, în partea de sus a scării făcându-te să înțelegi și să accepți...

De când urcă neîncetat pe pânza albă a cărării suitoare, Valentin Marica a izbutit „să dea ocol cu pământul rostogolitor de 65 de ori soarelui căzător spre constelația lirei” (Nichita Stănescu).

La mulți ani, Domnule Marica! Fie ca soarele „căzător spre constelația lirei” să vă bucure mulți ani de acum înainte cu lumina lui sau, făcându-vă urarea cu propriile dumneavoastră cuvinte, aș spune: Fă, Doamne ca această zi să nu aibă seară!

PROF. ROZALIA TRUȚA

Valentin Marica - 'iconar de suflete'

Cu minunate cuvinte, numai el, poetul Valentin Marica, știe să mângâie și să hrănească sufletele. Citindu-i poemele ori ascultându-l prezentând emisiunea *Vitralii* la Radio Târgu-Mureș, nu se poate să nu vibrezi în acord cu sentimentele transmise. Numai el, poetul Valentin Marica, știe, cu haru-i de Dumnezeu dăruit, să înmlădieze cuvintele, emoționând.

Valentin Marica realizează emisiuni culturale la Radio Târgu Mureș, transmite informații culturale din Transilvania la Radio România Cultural, organizează evenimente cultural-artistice, ori participă în calitate de invitat, în diverse localități din Ardeal, face parte din jurii la numeroase concursuri, este o prezență activă în presa literară din țară și în special în media transilvăneană, este editor al Editurii „Cezara Codruța Marica” ale cărei volume cuceresc prin tematică și prin eleganța prezentării grafice. Însă calitatea predominantă a lui Valentin Marica este aceea de poet ce vibrează adânc și sincer pe coarda lumii ce-l înconjoară.

Andrei Mureșanu (1816-1863), tribun al Revoluției de la 1848, spunea atât de frumos că pe poet „îl încântă o frunză ce se mișcă pe un copac, îl aduce la însuflețire o privire spre un munte, o pasăre ce zboară, ținutul în care trăiește, patria în care s-a născut.” Întocmai așa se manifestă și poetul Valentin Marica – fin pătrunzător către miezul de frumusețe al lumii.

Dar cel mai bine poate fi caracterizat prin nemăsurata iubire manifestată față de semenii. Își iubește necondiționat aproapele, încât prin toate activitățile sale triumfă dragostea pentru semenii transmișă prin privirea-i caldă și mângâitoare, prin glasul-i blând, învăluitor, prin întreaga-i înfățișare de voievod spiritual al pământului românesc cu tot ce are sfințit de veacuri. Valentin Marica află în fiecare semen numai calitățile, numai lucrurile bune, știind să găsească cuvintele potrivite prin care să-și reverse dragostea față de aproapele. Este omul care mângâie cu vorba și te face să te simți bine.

Avem știință că iubirea lui Valentin Marica pentru Basarabia este atotcuprinzătoare, însă nu știm ce a fost mai întâi: iubirea pentru acest pământ românesc înstrăinat dintre Prut și Nistru sau iubirea pentru poetul român Grigore Vieru, născut în Basarabia și trăitor într-o iubire în ținutul basarabeian?

Într-o iubire pentru Grigore Vieru și opera sa, Valentin Marica a înființat și conduce Centrul de Studii Literare „Grigore Vieru” în Târgu Mureș, trudind pentru existența și pentru menținerea lui la înalte cote în cadrul literaturii române. Valentin Marica are grijă ca „Maestrul Basarabiei, patriarhul cuvintelor, Grigore Vieru să privească de acolo de Sus, unde se află de-a dreapta Tatălui, pe pământ la confrății lui, cărora le dă din când în când, câte un semn. Acolo, deasupra bolții Luminii, poetul dantelează noi versuri, pe care le dedică îngerilor” (Menuț Maximilian, În loc de postfață, la vol. „Cel care se apropie – în memoriam Grigore Vieru - Însemnări și eseuri, Editurii „Cezara Codruța Marica”, Târgu-Mureș, 2011).

Între Valentin Marica și Grigore Vieru există o anume afinitate spirituală și afectivă. Poetul din Târgu-Mureș descoperă mereu noi „fețe” ale marelui poet născut în Basarabia, recunoscând că este o mare conștiință și o mare jertfă. Astfel o minunată poezie, scrisă de Grigore Vieru, Cel care se apropie ce dă titlul volumului amintit mai sus, constituind în același timp și motto-ul cărții, este textul căruia Valentin Marica i-a descoperit „miezul de divinitate”, iar poetul rămâne „de-a pururi, în întâmpinarea – aproape liturgică – a receptorului: Pururi voi omeni / Pe cel care se apropie / De izvoarele suferinței mele. / Prelungire

Nicolae Băciut, Valentin Marica și Luminița Cornea, la Casa Memorială „Cioflec”, de la Araci

„Tărâm de iubire cuvântul”, la Casa Memorială Cioflec, Araci, județul Covasna

în Dumnezeu / A vieții pe care o trăiesc / Acesta e numele / Îndureratei mele iubiri” (Valentin Marica, Cuvânt înainte, la vol. „Cel care se apropie”).

Volumul cu titlul „Metanii peste strigătul arborelui”, ce are mențiunea „versuri închinare lui Grigore Vieru”, apărut la Editura „Cezara Codruța Marica” (2013), conține poeme de o mare bogăție metaforică, evidențiind teme dragi poetului Grigore Vieru, deopotrivă și poetului Valentin Marica, prin care se regăsesc elementele unității culturale prin limbă și credință, două elemente identitare care ne unifică într-o iubire de frați și de țară.

Poemele lui Valentin Marica sunt demonstrații ale faptului că armonia și perfecțiunea există, că ne trebuie nouă, cititorilor, doar o minte limpede și inocentă pentru a vedea minunile de lângă noi, cele pe care natura le creează, în fiecare zi, pentru sufletele noastre.

Versul lui Valentin Marica are suavități de litanie cu profunde idei de ars poetica: „Poetul aduna toate spicele albe, / cuvintele, / punându-le în candelă, / să-i vestească cerul, / să-i lege rana, / să-i amâne somnul, / să rotunjească mărul, / să-i pipăie Patriei fruntea ... / O floare de soare își deschidea ochii” (Luându-i-se dimineții mireasma ...), ori altă minunată invocație, preamărind creația divină: „Doamne, fă-mi →

LUMINIȚA CORNEA

cuvântul cântec ...! / Altfel, cum să-i leg cuvântului rana, / încețarea?" (Doamne, fă-mi cuvântul cântec ...!) „Doar Poetul să ne ningă, / numai largul lui ne strângă.” (Doar Poetul să ne ningă...).

Valentin Marica imprimă poeziei sale o stare elegantă a graiului, o limbă de o frumusețe și o armonie atât de perfecte, încât lectura devine o îmbietoare stare sufletească: „Se răsfiră noaptea-n ieder, / creanga-i grea de preamărire, / ochi de pâine doarme-n cântec, / rană / în nemărginire. / Mal de îndurare-i focul, / foșnet / gurile luminii, / roata care naște lumea / peste marmorele cinei.” (Întrupare).

Imaginea inedită din versul „Întind mâna să iau din susurul icoanei” (Vine târziul ...) ne-a determinat să ni-l imaginăm pe Valentin Marica ca pe un iconar de suflete, tocmai pentru felul în care își prezintă semenii atunci când vorbește despre aceștia în calitatea lor de creatori de frumos, fie că sunt poeți, prozatori, artiști plastici, actori, cântăreți, formidabili țărani ce au în sânge moștenirea artistică a strămoșilor. La toți aceștia le percepe sufletul, frumusețea și bunătatea întipărită pe chip. Chipul omului este fotografia sufletului său. Iar Valentin Marica vede numai fața curată a sufletului, ceea ce are bun. Vede binele, deoarece binele este cartea de identitate a fiecărui creștin. Bunătatea este gândirea lui Dumnezeu înfăptuită de oameni. Un asemenea om prin care se înfăptuiește bunătatea lui Dumnezeu este Valentin Marica, permanent înmulțind binele. El pictează suflete în vorbe minunate și curate, precum icoanele. Este un iconar de suflete.

Gândindu-ne la faptele minunate înfăptuite de Valentin Marica, ne amintim un creștinesc îndemn din slujba Sfintei Liturghii: „Să ne iubim unii pe alții, ca într-un gând să mărturisim...” Așa de-ar fi mereu pe meleagurile noastre românești și ne va fi bine. Doar așa!

La ceas aniversar, îl felicităm, din tot cuprinsul inimii noastre, pe acest mare intelectual receptiv la mersul culturii românești care este Valentin Marica.

La mulți ani!

Nu uita, Valentin Marica, că ... îndrăznim și te ținem aproape de sufletul nostru!

Valentin Marica - o personalitate despre care îmi face plăcere să scriu

Deși drumurile noastre nu s-au intersectat de prea multe ori în viață, pe Valentin Marica l-am simțit întotdeauna ca pe un prieten.

S-a născut și a crescut la doar câteva dealuri de satul meu natal, în același spațiu transilvan, pe care ne-am obișnuit să-l numim „câmpie”, deși relieful său colinar, adesea abrupt, nu are nimic în comun cu șesul cel molcom.

Scriitorul Valentin Marica m-a vizitat la casa noastră de la Archiud, în una din verile trecute. A sosit fără veste așa cum se întâmplă cu prietenii buni, pe care îi aștepti în fiecare clipă.

Am stat pe îndelete la o cafea de după amiază, am descoperit alte și alte liniute-de-unire între destinele noastre literare dar și dintre experiențele prin care ne-am format ca oameni.

Cu reportofonul gata mereu să prindă esența conversației noastre, interviul, pe care mi-l propunea pentru postul de radio la care lucra, tindea să scape din dimensiunile obișnuite. Fermecător, erudit și cu un talent al Cuvântului înnăscut, Valentin Marica a făcut dintr-o

după-amiază de iunie obișnuită, o sărbătoare. Lumea se deschidea cu veștile pe care le primeam, datorită lui, de la prietenii comuni, cu nostalgii ce aduceau în prim plan satul care a fost în copilăria fiecăruia dintre noi, ulița cu troscot și cârdușii de găște și rațe ce se bălăceau în pârâul secăt pe jumătate... Erau detalii decupate dintr-o lume fără început și fără sfârșit, pe care noi, scriitorii aparținând cu toată ființa satului din Câmpia Transilvaniei, le cunoșteam pe de rost.

Marile probleme ale lumii erau estompate de simplitatea firului de iarbă la care ne raportam ca jurnaliști, dar mai cu seamă ca indivizi ce recunoșteam că nu noi ne-am ales meseria, ci scrisul a fost acela care ne-a ales pe noi drept slujitorii săi pe viață.

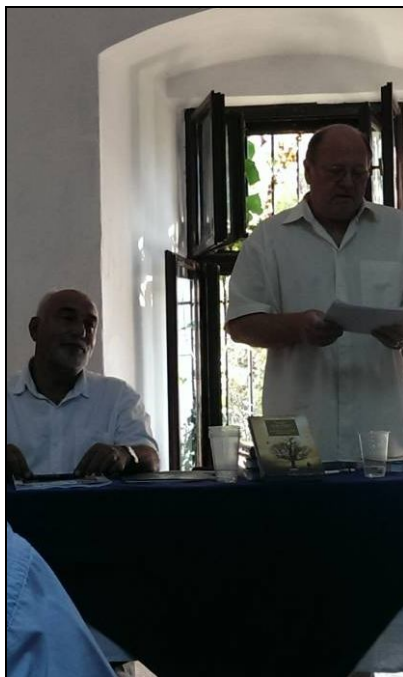
Valentin Marica, personalitatea complexă a culturii noastre, recunoștea că iubește scrisul și orașul, dar și satul cel mai puțin fastuos, din zona câmpiei.

L-am regăsit pe scriitorul jurnalist în aceeași vară, de data asta la Lăpușna, într-un eveniment cultural organizat de un alt om de cultură complex, care este Nicolae Băciuț. Tot în exercițiul funcțiunii fiind, tot cu reportofonul în dotare și cu timp potrivit pentru fiecare dintre invitații săi, cărora le puneam întrebări cu un profesionalism ce nu se putea să nu-ți atragă atenția.

Dacă vorbim despre Poetul Valentin Marica, aici lucrurile se complică, poezia sa are finețea unui diamant tăiat în unghiuri precise. Talentul nativ și travaliul uceniciei pe pagina scrisă, se îmbină și metaforic vorbind, poetul prefăce lumea anostă a cotidianului în poeme sublime. Este un poet ca puținii alții. Fără aroganță, fără să se prindă de pârgii artificiale și cu un limbaj elevat reverberând dintr-o lume mai bună, face joncțiunea dintre lumina visării cu cea a paginii de carte, pentru că poezia sa e un punct de întâlnire fericită cu spațiul liric de astăzi.

Ziua de lucru se prefăce în zi de duminică dacă zăbovești cu cărțile semnate de Valentin Marica și sunt fericită să știu că din spațiul meu de vecinătate geografică și spirituală s-a ridicat un scriitor pentru care Biblioteca este biserica Cuvântului românesc.

MELANIA CUC

Varujan Vosganian și Valentin Marica, la Dumbrăveni, 2014

Omul frumos!

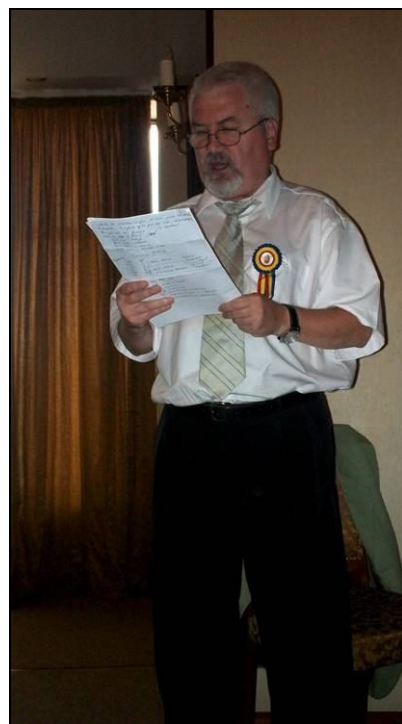
Sunt oameni care încă de timpuriu își înțeleg chemarea, și aceasta pentru că și-au identificat corect potențialul, inclusiv al sufletului. Astfel, își rostuiesc viețile după chipurile și asemănările viselor lor. Un astfel de om care, din anii primei tinereți, și-a înțeles menirea culturală este Valentin Marica, sensibilul amic de la Târgu-Mureș, harnic vărsător de preaplin de cuvinte, cuvinte care zidesc. Am spus vărsător și nu strict făuritor de cuvinte, dând acestui cuvânt o plajă mai largă a înțelegerii, fiindcă Valentin Marica nu e numai un sensibil poet, făuritor de stihuri, ci și un profesionist “om de radio”, un desăvârșit om de cultură, cu un bagaj impresionant de cunoștințe în domeniu.

Ne cunoaștem de peste 20 de ani. Sunt ani mulți, puțini, nu știu. Am participat împreună la zeci de lansări de carte, la zeci de activități culturale. Am fost invitat în grup, sau invitat personal, “la el”, la Radio Tg. Mureș, la frumoasele sale emisiuni transmise în mii și zeci de mii de locuințe. Am fost de nenumărate ori împreună “la aceeași masă”, la prezentarea aparițiilor editoriale ale confrăților scriitori. (În perioada când am fost director al Casei Municipale de Cultură “Mihai Eminescu” din Târnăveni, la diversele manifestări cu cartea, organizate de subsemnatul, prezența lui, pe lângă alți reputați scriitori, pare de la sine înțeleasă.) Am fost împreună la activități culturale organizate de terțe persoane și instituții în localitățile mai răsărite din județul nostru (e vorba de județul Mureș), și nu numai în județ. Am stat, per total, la zeci și zeci de mese, uneori până la orele mici, după diversele acțiuni, îmbăindu-ne cu lucruri frumoase și consistente, lucrând pentru “creșterea limbei românești și a patriei cinstire”. Cred că ne-am asemănat și ne asemănăm în multe privințe, fiindcă doar cei care se aseamănă se adună. Cu noi, și alături de noi: Nicolae Băciuț, Lazăr Lădariu, Mariana Cristescu etc. etc. Aproape o echipă întreagă. De fapt am fost și suntem o echipă. Am fost o echipă și (suntem încă) la bine și la

rău, inclusiv în momentele triste, când vreun coleg sau prieten comun trecuse (trece) Rubiconul. Amândoi suntem membrii aceleiași filiale a Uniunii Scriitorilor (e vorba de filiala Cluj), amândoi, după puteri și chemare, trudim la îmbogățirea zestrei literare românești.

De fiecare dată la întâlnirile culturale, unde a avut momentul său, luarea sa de cuvânt a fost mereu o adevărată sărbătoare a limbii române. Carismatic, cu o inflexiune expresivă a vocii, baritonale și totuși calde, cu pauze de respirație și reflecție, Valentin Marica a avut mereu harul de a capta, ca un magnet, atenția publicului ascultător. Fără să vrea în mod neapărat, acesta a știut mereu să fie în centrul atenției. Fără să facă din asta un caz, fără să-i dea dimensiuni mirobolante. A fost și este un om la locul lui, chiar modest, conștient, însă, de expresivitatea și puterea sa de seducție culturală. Prin tot ceea ce a făcut și face, Valentin Marica nu dezmente statutul de ardelean serios, adept al lucrului echilibrat și bine făcut.

Octavian Paler spunea: “Am învățat că viața îți poate fi schimbată în câteva ore de către oamenii care nici nu te cunosc”. Oamenii pe care nici nu i-a cunoscut i-au schimbat viața. Tragediile din familie, printre care cea a pierderii fiicei adolescente, fiică cu atât de multe resurse literare, au fost golgotele care i-au fost date lui Valentin Marica pe pământ, golgote pe care le-a dus și le duce în tăcere și într-o durere doar de el știută. Scrisul său a suferit, de atunci, o importantă cotitură, acesta găsim în Dumnezeu alinare și nădejde. Voltaire spunea: “Valoarea omului se măsoară după greutățile pe

care el le învinge”. Ca un om puternic ce este, Valentin Marica a învins aceste greutăți, greutăți cărora doar el le știe mărimea. A învins fiindcă el continuă să fie un om social, continuă să participe la activități, să-și facă serviciul la Radio și să scrie. Cu alte cuvinte, să trăiască frumos și util.

Aceste rânduri sunt scrise în preajma unor ani aniversari și se cuvine, probabil, să fie rânduri mai puțin triste. De aceea voi schimba și eu registrul, fără însă a cădea în “capcana” bucuriei cu orice preț. Anii, 65 la număr, câți împlinește Valentin Marica, sunt ani de consemnat și de luat aminte. Sunt ani rotunzi care, priviți retrospectiv, probează, dincolo de scriitorul și omul de cultură, un om frumos, încărcat de noblete. Un om ce și-a probat frumusețea prin consistența faptelor.

Spunea Matthew Fox: “Frumusețea salvează. Frumusețea vindecă. Frumusețea unifică. Frumusețea ne readuce la origini și aici se găsește gestul final al salvării, al vindecării, al depășirii dualismului”. Frumusețea sufletului său l-a salvat în momentele grele.

La Mulți Ani, Valentin Marica! Dumnezeu să-ți dea în continuare sănătate și putere de mers!

12 octombrie 2014

RĂZVAN DUCAN

**Darie Ducan, Valentin Marica,
Răzvan Ducan**

Coardă vibrândă

Prezent la Festivalul Internațional Lucian Blaga desfășurat la Cluj-Napoca în 22-23 mai 2014, ca trimis al Studioului Regional de Radio Tg. Mureș, dar și ca purtător al propriei creații literare, Valentin Marica a dat glas, în fața unui auditoriu însetat de cristalinul, de văpaia poeziei autentice, a dat glas poeziei *Rochia de apă*, una din ultimele sale creații, necuprinsă încă în volum. Joc de-a metafora, glumă plastică într-un univers al imaginilor văzute sau născocite? O ascultam, tot mai *străpuns* de adevărul ei tănuț într-un curcubeu al trăirii, al expresiei, de unde-și trimitea fulgerele existenței. Mi s-a părut că-i văd pe toți cei dimprejur ascultând vrăjiți, poate încercând să descifreze tâlcul adânc al versurilor înșirate ca pe-un răboj al aducerii-aminte, da, un răboj al aducerii-aminte, îmi spuneam încă de la primele versuri. Cunoșteam multe din poeziile lui Valentin Marica, îi urmărisem cu plăcere evoluția creatoare – fusese elev al soției mele, Tamara – îi cunoșteam și o parte din întâmplările vieții, încât mi-am spus că rochia de apă nu este o simplă imagine, poate fi luată drept simbolul real al unui eveniment nedeazăluit ca atare nici în ultimul vers al poeziei, cu atât mei expresiv, mai penetrant în sufletul celor în cunoștință de cauză. Cei care îl cunosc mai bine pe Valentin Marica își amintesc și azi, cu o strângere de inimă cum, într-o caldă zi de iulie, cu 19 ani în urmă, el și-a pierdut fiica, adolescentă de numai 16 ani împliniți, ucisă, pe trecerea de pietoni, de-un șofer în care intrase, parcă, Belzebut sau un diavol de-al nostru, așa tare apăsase pedala de accelerație în plină localitate, neatent la nimic din ce i se ivea în față. Un detaliu care avea să șocheze, suplimentar, și să devină poezie tragică fusese chiar veșmântul fetei. Cezara-Codruța îmbrăcase în acea zi pentru prima oară o superbă rochie nouă. Rochia de apă, cu numeroase irizații, cum avea s-o definească tatăl, mai târziu, copleșit de durerea viziunii aceluia simbol devenit, la rândul-i, victimă. Rochia atât de netedă, pe care se schița începutul unei zile calde, pe litoral, în primăvara vieții. Simțise acea rochie

prin țesătura, prin culorile ei spre ce dramă își purta posesoarea atât de veselă, de fericită, de încrezătoare în farmecul zilei? Portretul, valențele acelei rochii-simbol sunt în poezia întreagă. Lesne de înțeles cum aspiram versurile, cum la citeam și recitesc acum, parcă aș coborî un aven fără puncte de sprijin, un aven al durerii umane, al promisiunilor de neîmplinit. Atunci l-am văzut pe Valentin ca pe o coardă puternică, o coardă în vibrație multisonoră, vibrație emisă de propria-i forță și nu provocată de-un arcuș străin. Forță unde se îngemănau speranța cu încrederea, spaima, consternarea, durerea cât un hău. În acea zi Valentin Marica nu citea poezie, Valentin Marica vibra poezie, era coarda și totodată arcușul pe care sentimentul profund îl mânua. Celor care n-au fost prezenți la amintita ediție a Festivalului Internațional Lucian Blaga le recomand să caute măcar câteva din volumele de poezie ale lui Marica, patru sau cinci distinse și cu importante premii literare, volume apărute în edituri din Târgu-Mureș și Cluj-Napoca, adevărate bijuterii pe masa oricărui iubitor de poezie. Amintesc, dintre acestea, *Metanii*, *Vecernii*, *Secantă la ochiul mimizei*, *Laguna umbrei*, volumul bilingv *Aluviuni – Alluvia*, *La fântâna ingerilor*, *Ceasornic de lut*, cărora li se pot adăuga jurnale de reporter, critică și istorie literară. La ora când scriu aceste rânduri, *Rochia de apă* este în căutarea volumului unde să strălucească.

Cluj-Napoca,
30 iunie 2014

DAN REBREANU

Un om ca o icoană

Ori de câte ori mă gândesc la omul V. Marica nu văd altceva decât bonomie, blândețe, metaforă. Din omul V. Marica s-a născut poezia ce este un strigăt reținut, un leagăn de dor, un dor de viață și un dor de moarte. Lacrima îi este mereu asociată cu semnul poetic al crucii. Nu întâmplător, poemul intitulat „Rugăciune pe o carte” poate fi considerat „ars poetica” lui Marica. Eul liric confesator invocă divinitatea, iar credința o reprezintă aripile care înalță sufletul în rugăciune.: „Să-ți fie litera frunte / și fruntea să-ți ardă / ca grăul... / Să-ți fie litera mal / și malul să dezmiere râul... / Să-ți fie litera mers / și mersul să nu aibă seară... / Seceră a lunii să-ți fie / peste vecernii de vară. / Să-ți fie litera trup / și trupul lăicer al zării, / veac, cărări, trezie / peste luciul sării... / Litera să-ți fie / gândul fără vini, / vești, văzduh și ape, / lumină din lumini, / vindecări de rane, / sceptor de pământ, / laptele fierbinte / din sânul mamei, / sfânt.” Consider că toată poezia sa este o rugăciune, o “metanie”, o “litanie”, dar nu despre aceasta doresc să vorbesc. Las poezia în seama criticilor literari.

Adevărat locuitor al „casei cuvântului” (cum îi place să numească limba română), alimentându-se încă din copilărie cu lectură și identificându-se adesea cu personajele operelor citite, Valentin Marica devine omul de litere, omul cuvântului reverberat. Primele cărți le-a citit, cum afirmă, „cu urechea”, întrucât mama sa îi recita multe versuri din Alecsandri și Eminescu. Mama, abecedarul și obiceiurile din viața omului, în special nunta și înmormântarea, i-au dat primii fiori de literatură, primele emoții poetice. Prima carte nou-nouță pe care a atins-o cu mâna, carte primită în dar de Crăciun de la tatăl său, i s-a părut ceva de un luciu asemănător cu icoanele din biserica satului acoperite de dreptunghiuri mari de sticlă. La a doua carte citită „Cireșarii”, a simțit că îi cresc aripi.

Debutul în literatură și încrederea în ceea ce scria, s-a produs ceva mai târziu, în perioada studenției clujene marcată de marii săi profesori.

Apoi, destinul vieții s-a împletit →
Prof. CODRUȚA BĂCIUȚ

cu destinul literar. Lacrima vieții s-a transformat în lacrima cuvântului. Din momente dramatice s-a născut cuvântul care a zidit cu mare artă opera.

Cuvântul rostit de maestru e viu, e cald, e dătător de speranță. Metafora poetică a devenit metafora vieții. Glasul e încărcat de vibrații, de emoție, de sentiment. Glasul a devenit metaforă. S-a întâmplat de nenumărate ori să fiu invitată la emisiuni radio. De fiecare dată m-a încercat o emoție nemăiîntâlnită. Firescul cu care înainta prin sală cu microfonul, naturalețea cu care se apropia de invitații săi și arta de a dialoga, toate acestea erau copleșitoare. Gândul devenea cuvânt, cuvântul-faptă, fapta se concretiza mereu în fericirea de a fi participat la asemenea momente. Nimic nu era „nenatural”, nimic nu semăna cu altceva, cu o emisiune anterioară. Vorba lui Slavici, din „popa Tanda”, la o astfel de întâlnire erai „purta”, mai bine zis, te lăsa „purta”. Vorba te fascina, te impresiona, te „ungea”. Cuvintele reporterului se împleteau, se rostogoleau, întrebările făceau parte din rotundul emisiunii, iar emisiunea era ca o rugăciune. Toate întâlnirile erau metafore, forțe ale unei trăiri parcă ireale.

OGLINDIRE SPRE ÎNVEȘNICIRE

DOMNULUI
VALENTIN MARICA

Ni se înfățișează, adesea, în călătoria noastră spre înveșnicita trecere, ipostaze rare și moderne ale cavalerilor medievali sau avataruri ale trubadurilor ce obișnuiau, odinioară, să poposească la curțile marilor feudali, pentru a încânta auditoriul cu lirismul și melosul lor, ce hrănea spiritual ascultătorii din acele animate adunări.

Fără însă a ne îndepărta prea mult, în timp, furați de aduceri-aminte, mărturisesc că am trăit, cu ceva vreme în urmă, emoția surprizei de a întâlni o personalitate complexă în arealul transilvan, un chip luminos sau, mai bine zis, un spirit aparte, ce părea să iasă din tiparele moderne cotidiene, prin însușirile sale ce-i defineau caracterul model, asemănător unui cavaler, în sensul tuturor accepțiunilor din dicționar.

Fiindcă domnul **Valentin Marica** este foarte cunoscut cititorilor și, în aceeași măsură, ascultătorilor programelor de radio, nu intenționăm, în aceste rânduri, decât să evadăm puțin din șabloanele impuse de normele redactării acestui volum, dorind să evocăm câteva momente deosebite din întâlnirile și colaborările noastre cu protagonistul acestui volum, care ne-au creat ocazia de a oglindi, aici, cele mai frumoase trăsături ale domnului profesor doctor **Valentin Marica**.

Bonomia și generozitatea Domniei Sale, au fost remarcate cu prilejul unei sesiuni de comunicări desfășurate la Sfântu Gheorghe, când, în puținele clipe rămase înainte de plecarea oaspeților noștri, dăruindu-i volumul meu de studii critice și cronici literare, **Solilocvii**, mi-a mulțumit, spunând „O să citesc și o să scriu despre volumul dumneavoastră!”, apoi, așa cum face un om de onoare, și-a ținut promisiunea și, mai mult, cuvintele sale au fost mai degrabă un elogiu, decât o simplă recenzie la un volum.

Și se cade să mulțumesc încă o dată, în aceste pagini, pentru că scriitorul **Valentin Marica** s-a aplecat cu blândețe asupra filelor mele și pentru că a zăbovit spre a scrie și a publica opiniile sale pertinente și generoase, despre cele citite, în revista „Vatra veche”, redactată prin laborioasa contribuție a scriitorului Nicolae Băciut și a numeroșilor săi prieteni, la Târgu-Mureș.

Încă o dovadă de implicare și dăruire îmi răsare în amintire, ca într-o oglindă a timpului ce păstrează lumina gândurilor Domniei sale, frumoase și mărinimoase: era Ziua Culturii Naționale, 15 Ianuarie. Secretara colegiului, la care predau limba și literatura română, a venit să mă anunțe să iau telefonic legătura cu Radio România Târgu-Mureș și cât se poate de urgent. Deși la început eram nedumerită, foarte repede aveam să mă lămuresc și să am bucuria, privilegiul și oportunitatea de a fi în direct cu ascultătorii emisiunii domnului **Valentin Marica**, pentru a face o prezentare evenimentelor derulate la Sfântu Gheorghe, pe parcursul zilelor dedicate lui Mihai Eminescu.

Au urmat și alte interviuri și alte prezentări, care mă scoteau din rutină,

oferindu-mi prilejul de a vorbi și

altfel, nu doar la catedră, în fața elevilor mei.

Cel mai recent dialog al meu cu Domnia Sa mi-a dat ocazia să aduc virtual, în studioul iubitorilor de literatură, pe laureatul scriitor Daniel Drăgan, prin prezentarea generală pe care am făcut-o la radio, volumului său de versuri, intitulat **Exodul**, apărut în 2014, la Editura Eurocarpatica - director dr. Ioan Lăcătușu - a cărui lansare în premieră a avut loc la Cercul Militar din Miercurea Ciuc, în luna iulie a acestui an, la invitația poetului Ionel Simota, președintele Cenaclului Buna Vestire.

Și pentru că ar trebui să închei aceste rânduri, aș vrea să mai adaug că portretul domnului **Valentin Marica** va rămâne ca o oglindire spre neuitare în sufletul meu și datorită celor menționate până acum, dar, mai ales, unei particularități anume: timbrul său aparte, glasul unic în care se simte eufonia universului său interior, erudită răsfrângere lirică a lumii exterioare, prin harul Celui de Sus. Când stai de vorbă cu domnul **Marica**, indiferent cât de tumultuoasă îți este ziua sau viața, simți căldura, blândețea, cântecul discursului său care îți dăruiesc o liniște la superlativ, ce nu mai poate fi tulburată de nimeni și de nimic.

În ceea ce mă privește, așa se oglindește spre înveșnicire domnul **Valentin Marica**, în ipostaza unui generos și minunat cavaler ce are o menire aparte, în literatura contemporană, hărăzită de pronia cerească, în aceste vremuri în care fiecare aspiră spre armonie, frumos, echilibru.

Cu mulțumiri, cu aleasă prețuire, cu deferență și cu bucurie,

Prof. LIGIA DALILA GHINEA
Sfântul Gheorghe,
22 iulie 2014

Valentin Marica - astrist

Salutăm inițiativa Centrului European de Studii Covasna Harghita de a sărbători, printr-un volum aniversar, personalitatea scriitorului Valentin Marica la 65 de ani de activitate pusă în slujba promovării culturii și spiritualității românești. Sunt onorată să exprim câteva gânduri despre domnul Valentin Marica, profesionistul și Omul plin de har de la Dumnezeu, care răspândește, prin tot ceea ce gândește și exprimă, mesaj de lumină, de armonie și de dragoste. Sunt fericită că l-am cunoscut, cu mulți ani în urmă, pe omul de cultură și spirit românesc Valentin Marica la manifestările culturale organizate sub auspiciile Asociațiunii ASTRA la Pănade și Blaj. Pentru aștrii blăjeni, pentru mine personal, întâlnirea cu poetul, publicistul, profesorul Valentin Marica reprezintă un moment de sărbătoare și îmbogățire spirituală. Simt că sunt prea puține cuvintele pentru a surprinde dimensiunea unei personalități care copleșește prin bogăția gândirii, diversitatea preocupărilor, mesajul luminos. Noi, aștrii, trăim bucuria că l-am cunoscut, că am avut prilejul de a-i fi în preajmă, de a-i surprinde profunzimea trăirilor și finețea sentimentelor.

Dacă îi parcurgem biobibliografia, ne impresionează uriașa muncă depusă, preocuparea permanentă de a aduce în actualitate problemele esențiale ale existenței pe care le mărturisește cu gravitate. Senior – editor al Societății Române de Radiodifuziune, Studioul Regional de Radio Târgu-Mureș, colaborator permanent la Radio Romania Cultural și Radio România Internațional, președintele Fundației Culturale „Cezara”, doctor în Filologie și Științele Comunicării, membru al Uniunii Ziariștilor Profesioniști, membru al Uniunii Scriitorilor din România, Valentin Marica se afirmă și în domeniul creației literare, *venind din lumea ce gândea în basme și vorbea în poezii. Făuritor de frumuseți și prețuri noi*, Valentin Marica, stăpân pe arta cuvântului, înzestrat cu har divin, publică numeroase volume de versuri, publicistică, note de călătorie și istorie literară. Susține sute de conferințe publice și emisiuni de cultură difuzate pe undele radio. Am

dori să elogiem personalitatea emblematică a scriitorului Valentin Marica, fiindcă face parte și din familia spirituală a ASTREI noastre. Această împlinire de viață personală a poetului și profesorului Valentin Marica la cei 65 de ani de viață trebuie marcată cum se cuvine, pentru că noi suntem importanți în măsura în care știm să ne prețuim valorile, să ne respectăm colaboratorii și prietenii și să arătăm ce reprezintă aceștia pentru noi.

Erudiția exemplară a poetului Valentin Marica, precum și devotamentul în slujirea culturii și neamului românesc a proiectat o strălucire aparte în activitatea desfășurată în cadrul ASTREI, Despărțământul Central Târgu-Mureș. Relațiile de colaborare între cele două despărțăminte, Mureș și Blaj, au fost susținute prin prezența benefică a scriitorilor mureșeni, între care Valentin Marica aduce întotdeauna un spor de frumusețe și strălucire.

Nu putem uita prezența scriitorului și slujitorului ASTREI, Valentin Marica la manifestările Despărțământului ASTRA Blaj, organizate anual la Blaj și Pănade, dedicate poetului nepereche Mihai Eminescu și cărturarului patriot Timotei Cipariu: simpozioane, colocvii literare, lansări și expoziții de carte.

Este important să menționăm efectul benefic pe care l-a avut prezența poetului Valentin Marica la Festivalul Național de Poezie „Ocroțiți de Eminescu”, ediții la rând, începând cu anul 2002. În calitate de membru al juriului semnează, în Antologia Lirică a Festivalului (ediția 2009), care cuprinde creațiile premianților, cuvântul de omagiu adus tinerilor participanți – elevi și studenți din peste 25 de județe ale țării. Mesajul transmis dă aripi tinerilor, le umple sufletul de încredere în rostul poeziei și al poetului, în viața contemporanilor. Redăm din cuvântul

Între aștrii mureșeni

rostit câteva paragrafe semnificative: “Îi simt pe tinerii poeți din paginile acestei cărți, conștienți de ei înșiși prin poezie. Sunt adepții genuinului. Poate că scrisul lor bate în definiția data de Platon poeziei, aceea de nebunie sacră.

Când timpul cărților se gârbovește lent, când ziua e lenevită, împânzită de teorii ale dezvrăjirii literaturii, sute de tineri, elevi și studenți, vin la Blaj, cu năzuințe lirice la unul din cele mai importante festivaluri de poezie *Ocroțiți de Eminescu*, uimind prin firesc și candoare, prin credința că iau din opera lui Eminescu ideea de lume românească. Ei nu imită, nu se supun agresivității cotidianului, resping stereotipiile, platitudinea, încrâncenarea critică, nu sunt prinși în capcana gândirii subalterne, înțelegând cât de important este manualul de poezie al salvării spiritului. Vin la Blaj, cu vârsta pe care o avea Eminescu când descindea în Mica Romă, scriu versuri sau interpretează artistic din opera lirică eminesciană cu o vădită naturalețe, cu talent tandru, știind că a fi *ocrotit de Eminescu* înseamnă să te bizui pe moralitate, cumpătare, cultură și adevăr. Pentru tinerii poeți veniți la Blaj, și găzduiți în pâinea caldă a acestei cărți (*Din cerurile albastre, Antologie lirică, Editura ASTRA Blaj 2009, p. 186*), Eminescu este cuvânt de învățătură, *Luceafărul de ziua și Luceafărul de seară*, este punct de referință, din care țâsnesc noile creații ce dezmărginesc lumea, întru aflarea ființei ei.”

Preocupat de promovarea tinereilor talente, poetul Valentin Marica participă la activitatea Cenaclului Literar *Fântâni ale darurilor*, aflat sub tutela Despărțământului *Timotei Cipariu* Blaj. În tradiția bunei colaborări existente între Despărțămintele și Cercurile ASTRA din județul nostru și cele similare din județul Mureș, în anul 2003, 22 februarie, la Blaj a avut loc o acțiune comună organizată →

SILVIA POP

25 ianuarie 2014, Blaj

de Despărțământul ASTRA Timotei Cipariu Blaj și Casa de Cultură Iacob Mureșianu sub genericul "Biografii paralele – întâlnire cu scriitori alba iulieni și mureșeni". Au participat valoroși scriitori din ambele județe: Dumitru Mălin, Ion Buzași, **Valentin Marica**, Lazăr Lădăriu, Răzvan Ducan, Cecilia Daniela Bogdan. Dialogul scriitorilor cu membrii Cenaclului *Fântâni ale darurilor*, în jurul destinului contemporan al literaturii române, a fost incitant. Manifestarea care a stârnit un interes deosebit a fost momentul dramatic susținut de elevii Colegiului Național I. M. Clain în frunte cu Alexandra Fărcaș, președinta Cenaclului blăjean, aici în calitate de autor și regizor al scenei "Și, totuși..." Cuvântul elogios adresat tinerilor de invitatul special, poetul Valentin Marica, a avut un efect benefic și imediat, reușind să reazeze pe făgașul firesc relațiile dintre elevi și profesori. Textul publicat în Astra Blăjeană (anul VII, nr. 1, 26 martie 2003) a avut un ecou neașteptat în lumea școlară blăjeană. Reproducem câteva paragrafe reprezentative pentru modul său inteligent de a înțelege psihologia tinerilor și forța cuvântului viu și ziditor: "Într-un timp al gesturilor reci și rebarbative, un cuvânt tânăr, accesibil și original vine din orașul școalelor, Blajul să fie aplecare în adânc. Este cuvântul din scrierile literare ale Alexandrei Fărcaș, elevă a *Colegiului Național I.M. Clain*. În edificarea de sine, în claviaturile ei lirice, Alexandra Fărcaș cuprinde demnitatea cuvântului, expresivitatea lui, acuratețea spiritualității cuvântului. Nu idolatrizează cuvântul. Îi descoperă nuanțat, îndârjit, fința, frumusețea și puterea, demers în care inefabilul vârstei este simțit pe deplin. Eleva de la informatică, din a XI-a, pare că repetă insistent, cuvintele lui Marin Sorescu: "Puțin îmi pasă mie de noutățile voastre. Eu vin cu noutățile mele". Cu acest sentiment urmăream, la Blaj, la Casa de Cultură Iacob Mureșianu, sceneta *Și, totuși...* a Alexandrei Fărcaș. Eleva Colegiului I.M.Clain este autoarea textului și regizoarea spectacolului, distribuindu-i în roluri-simbol pe colegii ei de clasă, membri ai Cenaclului literar *Fântâni ale darurilor*. La început a fost ideea... aceea a unui joc... grav, de-a copilăria, de-a tinerețea ca să-i spună

"doamnei diriginte" că urâtul lumii trebuie dat afară... de la oră". Jocul reverberat a ieșit din școală în public, așezându-se și în programul *Biografii paralele*, program inițiat, cu spirit de civilitate, de ASTRA Blaj. Așa anunțata scenetă *Și... totuși* a Alexandrei Fărcaș (cât de relevant este spiritul astringent în viața elevilor blăjeni!) avea, în desfășurarea scenică, toate datele unui debut în dramaturgie ale unui poem dramatic despre maladiile spiritului contemporan, greul ființei, antinomiile ei, dar și despre puțința unei alte trăiri în zori în care omul să consume doar cu lumina, cu dragostea, cu autenticitatea vieții. Poemul dramatic al Alexandrei Fărcaș, inflexiunile poetico-filosofice ale mizanscenei nu aduc nici un afront școlii sau dascălului. Partiturile învederează respingerile de către elevi a rigidității, falsului, mecanicului, șabloanelor, tot ceea ce ține de o comunicare în impas. Mesajul scenic nu este abrupt. Acuzele nu anulează speranța, transpusă în finalul spectacolului prin susurul unui cântec de dragoste, sporind, emoțional, nesfârșirea... Sub zodia Sophiei se restrâng rătăcirile... Am însoțit spectacolul tinerilor blăjeni astringiți de aceste cuvinte pentru că în ziua vizionării spectacolului, la Blaj și Pănade se desfășurau, înspre binele lumii, manifestările culturale Timotei Cipariu. Pe când lumea se pustiește în ruginirea cuvintelor, la Blaj, o tânără, Alexandra Fărcaș, ne cheamă la

Valentin Marica și Silvia Pop

Pleoape de cer

lui Ggrigore Vieru

Să fii în cer, așa ca pe pământ,
așteptând să te cuprindă trupul apei,
să te aburească legănarea frunzei,
știind că ai loc unde să mori;
să meargă în urma ta dealul,
să se ghemuiască în curgerea lunii
pragul...
Să ningă peste crucea din vârful casei
suspînul mamei...

În fără-de-păcat

lui Grigore Vieru

Din apă, din frunză, din uimire,
din alergarea cailor peste visul ierbii,
pat îți făceai, cu căpătâiul subțire.
Din voroavă, din milă,
din ochiul ațintit departe,
pat îți făceai și filă de carte.
Din foame,
din poame,
din nesfârșire,
pat îți făceai, cu căpătâiul subțire.
Din iarnă, din vară, din arc, din sete
îți făceai așternutul,
în nepăcat
dezmiertat...

VALENTIN MARICA

minunea cuvintelor, prin care să ne privim numele și umbletul. Astfel, am simțit, urmărindu-i pe elevii actori că de acolo se vede foarte departe." Prezent la omagierea lui Timotei Cipariu la Pănade, la multele ediții ale manifestării cultural-artistice aflate sub genericul Timotei Cipariu – personalitate enciclopedică a secolului al XIX-lea, dedicate zilei de naștere a marelui cărturar patriot, între personalitățile prezente îi amintim pe scriitorii mureșeni între care Valentin Marica aduce omagiul de înaltă prețuire marelui cărturar evocat.

La împlinirea frumoasei vârste de 65 de ani nu-i pot spune domnului Valentin Marica decât că prin tot ceea ce a creat și realizat, prin contribuția adusă la promovarea idealului ASTREI în sufletul românilor de pretutindeni, va rămâne în conștiința blăjenilor și a astringiților, model de dăruire totală, de slujire cu credință a valorilor românești.

Îi doresc, împreună cu soțul, profesorul Ion Pop și în numele Despărțământului Timotei Cipariu Blaj al ASTREI - LA MULȚI ȘI FERICIȚI ANI!

Carte de Onoare, pentru Oameni de Onoare

Refugiindu-mă în propria memorie, căutând praguri luminate, care, de-a lungul salbei de zile și nopți aflate sub imperiul inspirației divine, mi-au permis stabilitate în elanul spre afirmare sau porția de oxigen pentru supraviețuire, întâlnesc aceleași puține și blânde chipuri de Oameni pe care-i percep părinți spirituali, vrednici de respect, considerație, recunoștință.

Dacă ar trebui să-i număr pe degete, mi-aș împreuna degetele ca înainte de a săvârși Sfânta Cruce: mâna dreaptă, trei din cinci, și-atât!

Dl. Valentin Marica este unul dintre prea puținii, dar cu atât mai valoroși, Oameni de Onoare pe care i-am întâlnit pe cărarea vieții, martori ai momentelor de taină în care sufletul meu percepea mângâierea clipelor de iluminare. Nu mă puteam intersecta cu dumnealui decât în dimensiunea culturii spațiului mureșean.

Este foarte greu să găsesc cuvinte potrivite, încărcate de reala lor valoare, pentru a-mi exprima gratitudinea față de unul dintre mentorii mei: neasemănat propovăduitor al păcii cuvântului rostit cu dibăcie și profunzime, doctor în filologie și științele comunicării, senior-editor la Societatea Română de Radiodifuziune, Studioul Regional de Radio Tg. Mureș, colaborator la Radio România Cultural și Radio România Internațional; sensibil, răscolitor și provocator poet, membru al Uniunii Scriitorilor din România; experimentat colecționar al stărilor salciei de la râu, mult prea încercat în examenele vieții; curajos misionar-voluntar al celor cu nevoi speciale pentru susținerea cărora nu a precupețit nici un efort, înființând un centru pentru ocrotire și educație; competent, constant și demn iubitor al neamului său românesc, transmițând aceasta prin toate întreprinderile sale (realizator, moderator, prezentator, promotor, organizator, invitat, creator, ziarist etc.), membru al Uniunii Ziariștilor Profesioniști, redactor colaborator al mai multor reviste, vicepreședinte al Despărțământului Central Mureș al Astreii; iubitor și ocrotitor al familiei sale care, după observația mea, i-a fost la fel de importantă ca împlinirea spirituală.

La Reghin – Maria Precup, Adrian Năstase, Vasile Gliga, Valentin Marica, Ovidiu Natea

Valentin Marica și Sorina Bloj

De-a lungul anilor, Valentin Marica a fost colaborator și consultant de specialitate al instituțiilor de cultură din Reghin, în organizarea și reușita celor mai ample și complexe activități.

Îmi amintesc cu drag de entuziasmul cu care am organizat împreună, pe vremea când eram referent cultural la Casa Municipală de Cultură dr. Eugen Nicoară (dir. prof. Emil Șerbănescu), Festivalul Național de muzică folk Chitara de argint (opt ediții), Concursul Național de creație a poeziei La porțile visului (treisprezece ediții) și Concursul Național de creație a epigramei Cobra (opt ediții), iar pe vremea când eram director la Casa de Cultură a Tineretului George Enescu, Festivalul Național de muzică folk Prima iubire (patru ediții) și Festivalul Național de folclor Flori de pe Mureș (XIV ediții, dintre care zece au fost organizate în colaborare cu fostul director, dl. Man Zaharie). La toate acestea, Valentin Marica a fost nu doar partener (ca reprezentant al Studioului de Radio Tg. Mureș), ci și prezentator, membru al juriului, oferind de fiecare dată premii speciale din partea Fundației Culturale „Cezara”, fundație al cărei președinte este.

La fiecare lansare de carte semnată Valentin Marica sau la fiecare conferință susținută de dumnealui cu ocazia sărbătorilor culturii reghinene, a comemorării sau evocării unor personalități culturale, istorice, locale sau naționale, reghinenii au participat în număr mare, manifestându-și astfel prețuirea față de cel care este perceput ca un prieten.

Mulțumesc acelor care mi-au dat prilejul de a-mi exprima sincerele sentimente de prețuire față de acest Om de Onoare, sensibil, distins, curat la suflet, demn în ținuta sa intelectuală, care merită pe deplin demersul de față prin care I se tipărește un volum-buchet de flori, la frumoasa vârstă de 65 de ani.

Pe o petală albă de crin, cu cerneală de culoarea macului, îmbătătită în iz de lăcrămioare, scriu cu o peniță din lemn de trandafir mesajul meu de admirație pentru Valentin Marica, alăturându-mă mănunchiului de prieteni care-i semnează în Cartea de Onoare.

SORINA BLOJ,

director al Bibliotecii Municipale Petru Maior din Reghin

TRAVERSÂND ANI ȘI EPOCI

„Lume a mea, privește-te și
bucură-te că ești frumoasă!”

Mă gândesc la Valentin Marica și nu știu despre cine să vorbesc: despre poet, despre ziarist, despre omul prietenos și ceremonios, despre fostul coleg de Filologie sau despre conjuțeanul meu, care a înțeles să-și lase melegurile natale, pe care le iubește în continuare foarte mult, de dragul profesiei, al servirii frumosului prin cuvânt? Încerc să-i conturez imaginea traversând ani și epoci: este aceeași, a unui spirit mereu tânăr și disponibil, îndrăgostit de literatură și de marile modele culturale, pe care le dorește emergente în contingent, neafectat de greutatea imprevizibile, pe care le învinge mereu, ca un om ce beneficiază de o mare încărcătură spirituală.

De unde îi vine această încărcătură spirituală? Din educație? Din cultul strămoșilor? Din dialogul – prin rugăciune – cu divinitatea și deschiderea – prin meditație – spre neconținutele și adâncile frământări ale ființei? Din formația dobândită prin frecventarea marilor scriitori și filosofi? Din toate acestea și din mai multe... Ca tânăr plecat din sat spre orizonturile culturale, a luat satul în sufletului său, fără să fie sau să rămână un rural. Dimpotrivă. Își astâmpără setea de absolut bând însă, neconținut, din cele mai alese și nesecate izvoare ale satului. Temeinicia existenței sale, hărnicia sa, lirismul pus în vers și în comportament sînt date de sat. Nu degeaba elogiaza satul cu atîta simțire insuflată cuvântului poetic. Plecarea din sat se face printr-un gest mareț, cum spune în poemul *Naștere din naștere*: „Am deschis/ ușile împărătești ale unei margini de sat...” Satul îl învață dăruirea și frîngerea („În mijlocul mesei/ eram susurul cinei”), dar, mai ales, îi arată calea re-nașterii prin spirit („când se puneau lumânări/ la trunchiurile copacilor/ ca să vină mai repede în iesle viața.”). Și asta deoarece, așa cum spune în *Din Sus de Sat*, „Din Sus de Sat mai arde foc de rai./ Sub botul vitelor, în ugere de pâine./ Pipăi vești din linii de-orizont.../ Din Sus de Satul veșnicește-n mine.” Aici găsește vindecarea marilor pierderi, exprimată într-o poezie precum *Târziu, când intru în sat...*: „Se răsfire-n vîrf de deal,

deodată./ Numele de mamă, numele de tată./ Nume-ale durerii răsfrînte pe ape/ În cuvîntul meu vin să se adape.”, găsind în configurația satului, ca în *Dar se ivesc brîndușele...* **Rămâi!**: „Trup sub pleoape-arămii./ Semn al crucii... Împăcare!” Aceasta deoarece satul, pentru poet, ca în distihul *La Zoreni*: „E-n pămînt și e în stele/ Cumpăna fântânii mele.”

Făcînd aceste trimiteri la imaginea satului în poemele lui Valentin Marica nu încerc să rezolv o temă poetică, ci să înțeleg ființa poetului, emergența acesteia, să identific calea ei de ieșire și manifestare în lume. Dacă în poezia *Poveste* spune: „Jucându-se, un înger a aruncat o stea.../ Deodată, steaua a făcut petale.”, atunci îmi permit și eu să cred că, de fapt, în casa ființei poetului un înger, într-un început de ninsoare, a aruncat un fulg, și fulgul i-a multiplicat prestațiile ființei în gesturi așezate sub semnul curățeniei, al frumosului și adevărului, al lirismului trăit cu eleganță și pus în tot ceea ce face ca o licoare tonică de împărțit tuturor celor care îl citesc sau îl ascultă.

Mă bucură, la omul de radio, seriozitatea și profesionalismul cu care își concepe și derulează emisiunile. Pentru un scriitor este o mare provocare să servească vorba, fie și difuzată radiofonic, când are îndemănare pentru cuvîntul scrijelit cu pana (fie aceasta creion, pix sau stilou, că de pană de gîscă nu mai poate fi vorba!...) pe foaia de hîrtie. Avem, de obicei, impresia că vorba rostită, chiar și la un radio-microfon, e trecătoare, dar, atunci când Valentin Marica te provoacă la un dialog, la o anchetă sau te include într-o știre, gestul e inconfundabil și deloc

Valentin Marica și Olimpiu
Nușfelean în dialog

trecător. Emisiunile lui sunt transmise cu mare căldură radioasculțătorilor, altor posturi de radio, rămîn în arhiva radio, cu toate suspiciunile economice, și acest lucru îți dă un sentiment al durabilității prezenței tale radiofonice. Este mereu neobosit, se bate pentru fiecare fapt cultural, pentru fiecare ascultător sau cititor, ca un cavaler al luptelor eterne, al idealurilor nepieritoare.

Oameni precum Valentin Marica sunt din ce în ce mai rari. Ei iubesc tradiția și construiesc modernitatea, fie că acesta se prelungește sau nu în postmodernitate... S-au format în cultul unei... culturi solide și-și exprimă dinamica într-un exercițiu pe care tradiția îl așteaptă mereu, pentru ca aceasta să fie iarăși și iarăși vie, temelie pentru alte și alte momente ce o îmbogățesc. E sobru, distins, informat, academic, inspirat, binevoitor și disponibil, livrându-se cu drag și prisosință atât efemerului cât și durabilului. Egal cu sine în acest fel de a fi de când îl știu, neîncetînd să exprime sentimentul religios al celui ce este, al celor ce sîntem, căutînd – cum ar spune el – să așeze lumea în ordine spirituală prin cuvînt.

Poet, om de radio și de condei publicistic, filolog autor de studii de specialitate, om al cetății... În toate aceste ipostaze este inconfundabil și consistent, inventiv și convingător, alergător de cursă lungă, tenace și binevenit, alegînd, printr-o mare putere de discernere și printr-o motivație interioară puternică, ceea ce este frumos în această lume și dăruind lumii cât mai multă frumusețe și simțire. Este ca și cum, prin scrisul și vorba sa, ar așeza în fața lumii o oglindă și ar spune: „Lume a mea, privește-te și bucură-te că ești frumoasă!”

OLIMPIU NUȘFELEAN

Olimpiu Nușfelean, Andrei
Moldovan, Valentin Marica, la
aniversarea revistei „Mișcarea
literară”, 2014

RĂDĂCINI

„Prin țărâna aspră a tăcutei cărări,
Copil cu-n vas de naftă-n mână...
vine.”

Versurile lui Valentin Marica mă transpun în lumea din care am plecat cu mai mult de jumătate de veac în urmă. Copii ai anilor '50, am pornit dintre aceleași dealuri, fiecare pe cărarea lui.

Spiritul locului și atmosfera copilăriei poartă în ele germenii unor însușiri care ne vor defini, marcându-ne devenirea. Dincolo de cuvintele voite simple ale *Poemelor Zoreniului* încerc să deslușesc semințele din care s-au dezvoltat trăsăturile unei personalități complexe și bogate: sensibilitatea poetului; dragostea pentru locurile, oamenii, limba neamului său; setea de cultură a intelectualului; puterea de muncă, tenacitatea, ambiția, rezistența omului învățat să lupte; echilibrul și seninătatea în încercări – roade ale credinței așezate la temelia casei părintești.

Sunt impresionante scrisorile pe care o mamă țărăncă le trimitea fiului ei plecat la școli înalte: „la drumul ce lai pornit tu cu alui ajutor ai untrat el tea griji și de azi înainte dacă tu i fi cu credință cătră el și ti ruga ori cân te gânește Doamne fi ajutorul meu și arma apărătoare a vieți mele ...” „...nui clipă și minut se nu mă gânesc la tine și la Maica feceoara se te iaie sup aripioarele ei să te ferească de tot răul da și tu să te gânești la tatăl și la fiul său ISUS Cristos ...” (Din scrisorile reproduse în vol. *Absidă pentru ziua a treia. Poemele Zoreniului*, Ed. Dacia, 2010, pp. 34, 58). „Prin țărâna aspră a tăcutei cărări,/ Copil cu-n vas de naftă-n mână...vine.”

Copilul se grăbea cu nafta pentru că mama aștepta s-aprindă lampa, să vadă cum s-au așezat la cină, în jurul nelipsitei mămăligi de seară, cei nouă copii. Pe atunci „planning-ul familial” funcționa sub forma unei vieți ordonate după legile Creatorului și se baza pe încrederea că Cel ce i-a trimis în lume îi va hrăni pe toți. Nu fără participarea lor. În satele noastre, copiii erau puși la muncă de mici, după puteri: unul la mieii, altul la vite,

unul după apă, altul după naftă, altul cu tata la plug.

„Sat mic, cât e un deal și-o vale” (*Poveste*) Zoreniul, Lumpcerdul, cum îi ziceau bătrânii, stă ascuns între dealurile blânde ale Câmpiei Transilvane. Când ierburile se coc, dealurile acestea au forma și culoarea și mireasma pâinii.

Satele noastre de pe Câmpie sunt așezări vechi românești temeinic statorniceite în rânduielile lor de veacuri. Viața curge (curgea?) în ritmul calendarului naturii și al celui liturgic.

De Paști (la noi se păstrează forma din vechea cântare: „Paștile Domnului, Paștile sfinte”, nimeni nu zice „un Paște”, cum se străduiesc cu zel să ne învețe unii care au descoperit mai de curând drumul bisericii) fiecare femeie își împropăta casa cu var și „mierială”. Se spune că „mierul”, această nuanță specifică de albastru, vine din vremea când iobagilor români nu le era îngăduit să-și aibă casele în aceeași culoare cu ale stăpânilor.

În postul Sfintei – Mării, femeile se adunau seara, după truda zilei de vară, la troițele de la răspântii și cântau, la lumina lunii, acele duioase cântece închinare Maicii Domnului. Pe drumurile ce șerpuiau printre dealuri se auzeau cântând pâlcurile de pelerini porniți pe jos din toate satele spre Nicula.

Peisajul Câmpiei noastre cu colinele domoale de culoarea aurului vechi, imaginea caselor și a troițelor de la porți și răspântii, îl vor însoți mereu pe viitorul scriitor. Pe la începutul anilor '70, unul din primele sale reportaje la Radio era intitulat „În căutarea caselor albastre.”

Frumusețea acestui ținut românesc este încă prea puțin cunoscută. E o frumusețe aspră. Vârfurile dealurilor de argilă galbenă cu ierburile coapte la sfârșit de vară

par sterpe. Spre vale, pământul e gras, cu brazda neagră.

Oamenii de pe Câmpie au fost dintotdeauna foarte legați de ogoarele lor. Generații după generații au făcut sacrificii mari pentru a-și putea cumpăra o bucată de pământ pe care s-o lase urmașilor. Zădărnicierea acestor sacrificii în anii colectivizării a fost trăită dramatic.

Zoreni, Budești, Copru, Cătina... Pe drumul de la Cătina spre Cămăraș a fost arestat pentru prima dată, în 1948, episcopul Ioan Suci, viitorul martir. Mergea din sat în sat încurajând oamenii, în predicile sale înflăcărâte, să nu-și lase credința, să nu cedeze în fața tăvălugului stalinist, să nu devină complici ai răului care se instala în țară. Unii au rezistat. Alții au cedat, devenind instrumente ale celor ce voiau distrugerea identității noastre de popor creștin european.

Pe Lazăr Marica, tatăl lui Valentin, au încercat să-l facă membru de partid, șantajându-l cu faptul că are copii mulți și ar putea avea probleme. A refuzat categoric. Ai lui Coșarcă (așa le spuneau celor din neamul lui – se spune că porecla vine de la un coș mare cu care duceau mâncarea pe câmp, având lucrători mulți -) erau oameni mândri, aveau un puternic simț al demnității. Ca toți frunțașii satelor, și ei au fost declarați chiaburi. Chiaburie – titlu de noblete, greu de purtat. Cote. Spaime. Perceptorii năvăleau să ia de la gura copiilor ultimul tăbuiet de făină și hainele din cui, pentru neplata cotelor de batjocură impuse de golănimea satelor ajunsă la putere. Îmi amintesc o scenă tragi-comică de la noi din Sânmihai: cineva ne povestea cum s-a dus la rudele de pe Valea Fânațelor, un cătun locuit de oameni înstăriți, deveniți aproape toți chiaburi. Cum a intrat pe Vale, toți copiii au început să plângă, să țipe →

Valentin Marica, Răzvan Ducan,
Nicolae Băciut, Lazăr Lădăriu, în
2004

Prof.univ.dr.
ALEXANDRA BELCIUG

ca din gură de șarpe. Omul nu înțelegea ce se întâmplă. Până la urmă i-au explicat că pe Vale copiii erau învățați de părinți ca atunci când văd că vine cineva în „haine domnești” să înceapă să plângă tare. Pe valea aceea izolată, în „haine domnești” veneau de obicei percepatorii ca să le ia tot ce găseau prin casă. Copiii erau puși să plângă pentru a-i impresiona pe aceia.

Primii ani ai copilăriei noastre au fost marcați de teroarea care plutea în aer. Se vorbea în șoaptă despre cine a mai fost arestat, despre mașina neagră care venea noaptea și ridica oamenii. Mi-au rămas întipărite ca prin vis frânturi de vorbe șoptite cu groază în casa noastră: „ascuns într-o groapă făcută sub podea... au venit noaptea la trei... l-au găsit... l-au luat...” Târziu, după '89, am înțeles despre cine era vorba: viitorul cardinal Al. Todea, arestat după ce stătuse ascuns în pădure și prin casele unor familii din Reghin.

La noi în sat, Petrea Sălăgeanului și Toderăș al lui Pitimon au făcut ani de închisoare pentru o priceasnă cântată într-o duminică la biserică (*Cruce sfântă, părăsită*).

Copiii care au trăit acele vremuri în familii cu un nivel mai ridicat de conștiință, cum erau acești țărani înstăriți, între care și familia Marica, au dobândit de la pornire un anumit mod de a se raporta la valori.

Școala din Zoreni avea patru clase. Din a cincea copiii veneau la Sânmihai, la centrul de comună. Veneau pe jos sau cu câte o căruță. Când ploua, noroiul era adânc și lipicios. Vara ne plăcea să-l simțim la tălpi, calduț și moale. Mergeam desculți, făcând „fideie”: ne învăteam pe un călcâi, lăsând în noroi o urmă rotundă ca un capac de oală – „fideu”.

În timpul ploilor reci de toamnă mergeam la școala din sat în catarigi: niște bețe ușor curbate, având un suport pentru picior, prinse cu o curea pe sub genunchi. În vârf aveau un fel de cuie boante, din cauza cărora nu puteai sta pe loc, trebuia să miști picioarele tot timpul. Uneori ne înglodam în argila cleioasă și cădeam.

Lecțiile ni le făceam la lampa de petrol. Târziu, când eram prin clasele

mai mari, s-a introdus la noi lumina electrică. „C-un capăt de creion mă apucam de scris”, își amintește poetul. Cu un capăt de creion se poate învăța să scrii corect românește. Noi n-am știut ce-i luxul și azi cred că acesta a fost unul din punctele forte ale educației noastre.

„Cu dascăli Dobârta și Scridon

Intram în inima lumii, încetul cu încetul.” (*Joc și temă pentru acasă*)

Dobârta și Scridon erau dascăli de școală veche. Veneau de pe la „fântânile darurilor”, pregătiți să-i conducă pe copiii satelor spre „inima lumii”, dar mai ales, să formeze conștiințe. Greu lucru în anii aceia. Greu și acum.

Copilul cu vasul de naftă este astăzi omul de cultură, scriitorul, editorul, profesorul, creatorul unor

Zorenului (*“Crucea din ierburi”, “Crucea din deal”*). *“Răstigniri”* este numele dat la noi pe Câmpie troițelor. În emisiunea radio care includea și vernisajul, ne-a emoționat vorbind despre răstigniri, cruci, Cruce. Era în Săptămâna Mare 2011.

În toamna aceluiași an am plecat împreună cu Valentin și Emilia, soția lui, la München. El pentru lansarea cărții *Absidă pentru ziua a treia (Poemele Zorenului)*, eu pentru vernisarea expoziției *Nostalgii*. Fiecare în limbajul său, vorbeam despre nostalgia locurilor natale. Întâlnirea cu românii din diaspora müncheneză cu poveștile lor de viață uneori impresionante a fost prezentată celor de acasă într-o emisiune *Vitralii* la Radio Tg. Mureș.

„Prin țărâna aspră a tăcutei cărări, Copil cu-n vas de naftă-n mână...vine.”

Țărâna aspră a cărării, liniștea câmpului, mirosul tămâios al florilor de sânziene, tăcerea înserării, țărâitul greierilor; mieii, iarba crudă; foșnetul frunzelor de porumb în vântul toamnei; ploaia, bruma, gerul, arșița...

Cine n-a trăit toate acestea în măreția simplității lor, împletite în firescul vieții și al muncii, acela rămâne

sărac. Puterea înăscută a bucuriei se atrofiază, se chircește. Sufletul gol va alerga zadarnic după plăceri himerice, care nu-l vor mulțumi niciodată, pentru că ele nu vin din Izvorul bucuriei. Căutarea Izvorului se învață mai întâi acasă, din gesturile părinților, din felul lor de a privi lumea.

De acolo, din căldura familiei, ca și din asprimea greutăților, din întâlnirea directă, permanentă, obișnuită cu natura, vine capacitatea de a ne minuna, înțelepciunea de a vedea darul și în raza de soare și în ploaia rece. Puterea de a converti durerea în dăruire vine tot de acolo. Așa se naște Psalmul. Psalmul ca atitudine de viață. Sămânța poeziei. Sămânța din care cresc rădăcinile, trunchiul, coroana unui suflet de Om împlinit.

München, 9 octombrie 2011

Valentin Marica - Lansare de carte

„Absidă pentru ziua a treia. Poemele Zorenului.”

Alexandra Belciug, vernisajul expoziției „Nostalgii”.

fundații, inițiatorul unor proiecte impresionante pentru afirmarea identității noastre. N-a uitat niciodată locul din care a plecat. Visează să ridice la Zoreni un monument al țaranului român. A purtat cu el peste tot imaginile întipărite în sufletul de copil.

Peste ani, roadele amintirilor comune ne-au adus împreună de multe ori. Poate și de aceea Valentin îmi traducea atât de clar mesajul atunci când îl invitam să vorbească la vernisajele expozițiilor. A făcut-o de multe ori, începând de la primele manifestări din anii '80 și până la cele mai recente din seria *Psalm, Răstigniri, Nostalgii*.

La insistența lui mi-am adunat tablourile cu troițe în expoziția *“Răstigniri”* la galeria Radio – Tg. Mureș. Erau acolo câteva lucrări inspirate direct de crucile din dealul

La ceas aniversar

Poet, istoric literar și publicist, Valentin Marica va aniversa, cu voia și darul bunului și atotputernicului Dumnezeu, în 9 decembrie 2014, 65 de ani de viață.

Nolens-volens, se cuvine a face o retrospectivă în viața și activitatea sa.

Fiu al unui sat ardelean, Zoreni (jud. Bistrița - Năsăud), pur greco-catolic până în 1948, Valentin Marica face școala primară în satul natal și gimnaziul și liceul în împrejurimi, apoi Facultatea de Litere la Cluj - Napoca, specialitatea: română - italiană (1972).

Urmează o a doua facultate, la Cluj-Napoca, Facultatea de Filosofie (1972-1976), cu teza de licență: *Thanatosul în meditația contemporană* (1976), pe care datorită unei divergențe cu conducătorul tezei, A.R., nu a mai susținut-o.

Obține doctoratul în Filologie cu teza: *“Thanatosul ca ipostază a tragicului în literatura română* (2003).

Debutează cu versuri în revista *“Cronica”* (1970).

Opera sa de până acum cuprinde: poezii, studii de istorie literară, publicistică, impresii de călătorie etc.

Între volumele sale de versuri amintim: *Metanii* (1996), *Vecernii* (1998), *Laguna umbrei* (1999), *Cruci în deșert* (2000), *Ziua canonului* (2001), *În naosul râului* (2002), *Mâini de alint* (2005), *Manuscrisul de jad* (2005), *Îndurarea amiezii* (2007), *Tăcerea magilor* (2010), *Metanii peste strigătul arborelui* (2013).

Sacral e o dimensiune constantă a poeziei sale. Suferința și penitența revin ca laitmotive. Discursul său liric este rod al contemplației sau măcar predispune la reflecție.

Atent la expresie, o modelează cu fervoare și scrupulozitate, metafora înnobilează și esențializează imaginarul său poetic, conferindu-i pregnantă originalitate: *”Batem în lemnul verde al schitului / cu rana vie din pumnii genunchilor. / Ochii închiși simt săgeata chivotului. / Măinile tremură în desprinderea lor de pe cruce. / Trec roți prin sângele inimii / spre subțioara cuvântului răstignit “ (În herbul firului de iarbă).*

Fără a ocoli rostirea cu sonorități clasice, totuși poetul ancorează mai curând în contemporaneitate prin

sinesteziiile unui vers liber, armonizat prin reluarea unor structuri lexicogramaticale: *“Numai Îngerul îmi spune / cum să țin în mâini freamătul crucii. / Numai Îngerul îmi spune / că apa ce curge / e vecernie, / luciul ce apasă umărul... / Numai Îngerul îmi spune / cum îmbătrânește ochiul / într-o linie albă, / cum se vor înveseli gurile / ce-au atins iarba în pustiu “ (Numai Îngerul).*

Poetul, împresurat de cuvinte, *“ține harfele soarelui / în palme”, și imploră un har orfic: “Doamne, fă-mi cuvântul cântec...! / Cum să fac din ochiul de pământ / al cuvântului / curgere de ape ...?”.*

“Versurile pentru Cezara” alină cumva o indicibilă durere și deschid, peste *“pustiul”* asfințitului, o speranță celestă: *“Pleoapa încă unui pas onchid / Peste strigarea mărului ... că ești! / Arată-mi ploile dintre oglinzi / Și despre cer să-mi povestești”.*

Cineva constata că poezia lui Valentin Marica este în ansamblu elegiacă, că se înfioară sub nostalgia paradisului pierdut, cu interogații mute, ca reverberații ale tragicului abia stins.

Cartea sa, *Studii de istorie literară* (2009), strânge laolaltă exegezele sale de critică și istorie literară, realizate în timp, și prilejuite de conferințele sale publice sau rostite la radio, de pasiunea sa pentru investigarea fenomenului literar, și de ce nu de dorința de a colabora la diferite publicații.

Obiectul acestor cercetări îl formează de regulă valorile literare *“așezate”, consacrate, Mihai Eminescu, Liviu Rebreanu, Lucian Blaga, Nicolae Iorga, Mateiu I. Caragiale, Zaharia Stancu, dar și personalități, cum ar fi: Vasile Netea, Miron Elie Cristea, Romulus Guga etc.*

Se spune despre autorul lor că ar urma principiile unor *“dascăli”*

ardeleni la *“școala”* cărora s-a format sau pentru care manifestă o anumită afinitate: Mircea Zăciu, Ion Vlad, Petru Poantă, Ioana Em. Petrescu, Mircea Muthu.

Fapt este că Valentin Marica, în ipostază de critic și istoric literar, chiar dacă la modul fragmentar, caută ineditul, interpretarea care evită locul comun, ajungând la aprecieri memorabile și îndrăznește, acestea datorate și deschiderilor sale de natură filosofică.

Motivul morții este investigat în diferite ipostaze: *“chaos de lumină”, “fiorul morții”, “frica de moarte”, “repausul morții”, “continuitatea viață-moarte”, “visul dinaintea morții”, “nu credeam să-nvăț a muri vreodată”* (în opera lui M. Eminescu), *“moartea în ordinea firii”, “moartea ca mutare, nu ca pierzare”, “ascensiunea spre desăvârșire, spre moarte”* (în operele lui Ion Agârbiceanu, Pavel Dan) etc.

Cred că cea mai izbutită, mai complexă și mai profundă cercetare a sa, pe tema morții, o găsim în *“Thanatosul ca ipoteză a tragicului în literatura română”* (2003), teza sa de doctorat, care așteaptă să fie publicată.

O parte din publicistica sa este strânsă în cartea - *Conjugarea verdelui* (2010).

Valentin Marica a avut în viața sa variate preocupări și importante însărcinări pe care le-a onorat, cu exigență, cu profesionalism, cu o înaltă conștiință, câștigându-și un foarte bun renume.

A fost ani buni redactor al Televiziunii Române, secretar literar la Teatrul Național din Tg. Mureș, →

AUREL HANCU

Simpozion Timotei Cipariu, la Păneade, 2013

lector la Universitatea de Artă Teatrală din Târgu-Mureș și la Facultatea de Jurnalism a Universității “Dimitrie Cantemir”, consilier al Direcției pentru Cultură Mureș.

Veritabil și substanțial orator, poate dintre cei mai distinși pe care i-a dat acest spațiu, un intelectual de anvergură, cu deschidere multidisciplinară, Valentin Marica a fost și este invitatul și preferatul celor mai de succes acțiuni culturale din Ardeal și nu numai.

Ca o recunoaștere a meritelor sale profesionale și scriitoricești, a unei etici superioare, Valentin Marica este senior-editor la Societatea Română de Radiodifuziune, Studio-ul Regional de Radio Târgu-Mureș, colaborator permanent la “Radio România Cultural” și “Radio România Internațional”, membru al Uniunii Ziariștilor Profesioniști, membru al Uniunii Scriitorilor din România, redactor al revistei “Târnava”, secretar al Despărțământului Central Mureș al ASTREI, președintele Fundației Culturale “Cezara”, doctor în filologie și științele comunicării.

Antrenat și implicat atât de complex în viața culturală și civică, domnia sa a avut inițiative culturale cu ecou național: Concurs național de creativitate artistică - “Vreme trece, vreme vine”, “Jocul de-a ziua cea bună”, “Festivalul fanteziei”, “Superlative culturale”; Serile de carte ale Fundației “Cezara”-“ Perpetuum”, “Via lucis”, “Prima verba”. A îngrijit ediții culturale: “Eminescu”, “Goga”, “Arghezi”, “Aron Cotruș”.

Care ar fi Crezul artistic al Poetului Valentin Marica?

“Jurământ prin cuvânt! Apropierea Cerului de Pământ, prin cuvântul poetic...”

Între cărțile sale în curs de apariție, amintim două: una de poezie - Rochia de apă; alta de cercetare a literaturii române mai vechi - Studii literare, cu referire la: Samuil Micu, Timotei Cipariu, Andrei Șaguna, I. Micu Klein, Miron Cristea, Nicolae Colan și alții.

La capătul acestei sintetice prezentări - un profil sumar al omului și scriitorului Valentin Marica, în care ne-am folosit și de informația publicată pe Internet - vom pomeni câteva dintre distincțiile și premiile sale:

- Premiul I, la Simpozionul Național de Folclor, Cluj, 1970,

pentru cercetarea: Lioara - un obicei din ciclul primăverii.

- Marele Premiu, la Concursul Național de Poezie, “Ion Minulescu” - 2000.

- Premiul I, la Festivalul Internațional de Poezie, “Lucian Blaga”, Sebeș, 2001.

- Premiul pentru “Înalt Profesionalism” (2000); Premiul pentru “Cel mai bun prezentator Radio” (2001), la Festivalul Internațional al Emisiunilor de Radio și de Televiziune, Ujgorod - Ucraina, edițiile 2000 și 2001.

”Ocrotiți de Eminescu”, Blaj 2014

- Premiul Uniunii Scriitorilor - Filiala Mureș, pentru Poezie, Tg. Mureș, 2000.

- Premiul Uniunii Scriitorilor - Filiala Mureș, pe anul 2002, pentru Emisiunile Culturale Radio.

- Diplomă de Excelență pentru Emisiunile Culturale Radio, la Festivalul Național de Poezie “Romulus Guga”, 2002.

- Diplomă de Excelență a Primăriei Municipiului Blaj și Despărțământului “Timotei Cipariu” al ASTREI, pentru întreaga activitate.

- Premiul Uniunii Scriitorilor și al revistei “Târnava”, pentru Eseu, la Festivalul Național “Lucian Blaga”, Tg. Mureș, 2004.

- Premiul Uniunii Scriitorilor, Filiala Mureș, pe anul 2005, pentru volumul de versuri dedicate copiilor, Mâini de alint.

Omul puternic, cu o statură înaltă și bine clădită, cu o față mereu luminată de un zâmbet discret și de o bunăvoință cuceritoare, în ciuda unor tainice încercări ale vieții pe care le ține secrete doar pentru sine, în Decembrie al colindelor, cu câteva zile înainte de Nașterea Domnului, adică pe 9 decembrie 2014, aniversază o frumoasă vârstă: 65 de ani de viață!

Iubite confrate, primește urarea mea de bine și bunul Dumnezeu să te binecuvinteze cu alte și alte împliniri, cu mulți și fericți ani înainte!

POEMELE ZORENIULUI

Întoarce valul mâinii

Zoreni, Cezarei Codruța

Între malul alb al răbdării
Și albul ochilor de miei,
Luciul apei lacrimază...
Întoarce valul mâinii, de vrei...

Să pui în umblet tănuț, cu grijă,
Șoapta că mai știi ce e cu mine...
Să scuturi zori, să pot veni Acolo,
Din ora învrăjbitelor feline...

Pleoapa încă unui pas o-nchid
Peste strigarea mărului...că ești!
Arată-mi ploile dintre oglinzi
Și despre cer să-mi povestești.

Aprilie

Pipăi netezimea zării...
Mi-e brațul ram de măsline...
Din păpădii cărare-și face pasul,
Să nu calce în guri de venin.

Pe grind se lasă fluturi albi,
Orice răscruce este mugur viu,
Să fie trupul floare, mai devreme...
Să i se-nchidă cerul, mai târziu.

Vin să caut căpătâiul...

De Rusalii...

Vin să caut căpătâiul...
Calc clipiri de lumânare.
Păianjeni împresoară apa
Și jeluiește iarba a iertare.

Semnul meu de întrebare
Trece-n gust amar, de seară.
Căpătâiul, de Rusalii-i
Lut în cochilii de vară.

Nu se-ntinde palma pâinii,
Peste scânteieri de vis.
Ochii Florii de Rusalii
Într-un susur s-au închis.

Înviind, gândul...

Vine vara, iarăși...
Oare te mai știu
Sat fără de gară,
Sat fără de rău?

În târziu de noapte,
Pe lutul frământ,
La zare de lampă,
Îmi dădeai alint.

Am deschis fereastra
Cu plânsul dintâi,
Semn că voi pleca,
Semn c-ai să rămâi...

VALENTIN MARICA

VALENTIN MARICA ȘI CUVÂNTUL POETIC

În momentul când l-am rugat pe scriitorul Valentin Marica să îmi împrumute una din cărțile dânsului, fără să-mi dau seama, am asociat greșit cuvintele din titlul volumului: în loc de *Conjugarea verdelui* (sintagmă poetică), am spus ceva ce aducea a exprimare uzuală, banală, pentru că în mod obișnuit se conjugă *verbul*, nu *verdele*... Îndreptând apoi eroarea, m-am întrebat în sinea mea de ce autorul a ales acest titlu, iar înțelesurile aveau să se reveleze doar treptat, pe măsură ce lectura înainta și eseurile – foarte diverse - configurau tot mai clar o atitudine profund originală în fața realității.

Autorul precizează în prefață că volumul cuprinde *reportaje, însemnări, tablete, comentarii, cronici literare sau de artă plastică, eseuri* (fragmente ale imensului puzzle care este actualitatea culturală). Acestea reprezintă contribuții ale autorului la realizarea unor emisiuni ale Studioului Regional de Radio Târgu-Mureș și ale României Cultural, fixări ale clipei sonore în memoria tiparului.

Eseurile din antologia *Conjugarea verdelui* sunt foarte variate, acestea fiind o **reflectare a diversității materialelor prezentate în emisiunile radiofonice: studii monografice** (Aurelia Diaconescu, Aurel Filimon, fondatorul Muzeului din Târgu-Mureș), **cărți de publicistică** (Mihai Suciu, *Prutul dintre noi*), **marcarea unor evenimente aniversare** („Oare ce am face noi dacă n-am fi avut pe Eminescu?” E 15 Ianuarie și ... batem pasul pe loc! sau: Ziua de naștere a lui Nichita Stănescu a avut și acum, în 2006, discreția celorlalți ani dar să luăm aminte! Opera lui ne poate trezi din moartea spiritului; prin săgeata cuvântului), **vernisaaje** (la Teatrul Național din Târgu-Mureș - expoziția fotografiei americane de origine română Sorin Radu, *Scene din teatrul românesc. E artistul care l-a fotografiat pe Eugen Ionescu la Paris, pe Reagan la Washington sau pe Salvador Dali la New York*; la Galeria Fortuna din Târgu-Mureș, expozițiile de pictură și sculptură aparținând lui Adrian Chira, Mircea

Moldovan, Gheorghe Mureșan, Mariana Șerban etc.), **volum de poezie** (*Coloanele câmpiei* de Petre Curticăpean, *Conversație de seară* de Mariana Cristescu etc.), **note de lectură** (despre cărțile lui Octavian Paler, cel văzut ca un *lup singuratic*, despre frumusețea fondului ideatic al unor pagini din opera lui Panait Istrati, despre *Crăișorul* Horia, romanul aproape uitat al lui Liviu Rebreanu), **semnale de carte** (Serafim Duicu, *Formele neliniștii*, carte îngrijită atent de către exegetul Valerica Duicu), **concerte** (Richard Clayderman, la Opera Națională din Cluj - 23 februarie 2007: *Ca spectator, în țesătura concertului, puteai atinge luciul visului. Artistul venea de pe versanții visului tău, din dulcea ta inconștiență adolescentină, din încercarea de a pune mâna pe surâsul lumii*), **considerații despre lumea literară și metehnele ei** (*S-a întâmplat în România ...literară sau Vânarea președintelui*), **luări de atitudine** în fața lipsei de respect față de limba națională (*Vaietul limbii*), **semnalarea unor aberații** într-o lume care se degradează continuu (*Editurile publică maculatură; se vernisează pete tampo de culoare, nu lucrări de pictură [...] autori de antologii literare cenzurează, azi, cum nici satrapii comunismului nu au făcut-o; proliferază festivalurile urât-mirositoare; premiile literare se cumpără*), **sanționarea unei lumi** care își maculează cu inconștiență (sau cinism?) identitatea (în *situl Ulpia Traiana Sarmizegetuza se cultivă ceapă și cartofi, Ministerul Culturii nedespăgubindu-i pe proprietarii pământului din interiorul și exteriorul Coloniei Ulpia Traiana Augusta Dacica Sarmizegetuza; plouă în bisericile de lemn ale Transilvaniei*) etc.

Căutând în tot ceea ce prezintă (evenimente, manifestări, reviste, cărți, expoziții etc.) *durata* și nu *efemerul*, eseistul identifică structura secretă și de profunzime a acestora. Autorul *Conjugării verdelui* trece prin lume ca *printr-o pădure de semne vorbitoare*, fiecare aspect observat spunând ceva despre sine, dar și despre natura sa ascunsă, despre ceea ce se află dincolo de el.

Cu modestia omului care apare în ipostaza cititorului și nu a criticului, a unei persoane care se bucură de frumusețea descoperită în actul

cultural, chiar și atunci când studiile sunt substanțiale și punctează sistematic calitățile textelor (puse bine în valoare prin concepte de teorie literară și prin citate selectate cu grijă), Valentin Marica le intitulează *note de lectură*, ca spre exemplu studiul *Romulus Guga în gâlceavă cu mocirla umană* din care am extras următoarea afirmație: *Aș fi vrut să-i citesc lui Romulus Guga aceste note de lectură*. Însurarea observațiilor despre textele lui Romulus Guga este selectivă și în același timp reprezentativă, ea reușind să constituie, gradual, un **portret al artistului** și, deopotrivă, un **autoportret**, căci, indirect, desenul este al celui care creionează figura maestrului: *M-ar fi bucurat, iar, exigența omului de înaltă cultură și sensibilitate; [...] acea exigență, ce însemna respectul pentru adevăr, din însemnările pe care le citea la Radio Târgu-Mureș, pe vremea când eram reporter începător la această instituție; acea exigență mărturisită paginii scrise, pe care am descoperit-o ca secretar literar, la Târgu-Mureș, când din arhivă îi luam scenariile de poezie sau textul piesei Candelabru. [...] De exigența lui Romulus Guga am avea nevoie în zbaterea zilei...*

Atașamentul față de Studioul Regional de Radio Târgu-Mureș transpare din tableta dedicată împlinirii a cincizeci de ani de activitate a postului menționat: profesionalismul, obiectivitatea informației și dragostea de oameni sunt calități care au caracterizat activitatea colectivului de la început și până în prezent, afirmă Valentin Marica. Respectul pentru cei cărora le sunt destinate emisiunile este evident, deoarece omul aflat în fața aparatului de radio este numit de autor *Ascultătorul*. Lucrul cel mai de seamă este însă unul ce ține subtext, mai puțin evident, aflat în finalul mesajului ce se îndreaptă spre destinatari: *Așadar, rămâneți pe recepție, programul nostru continuă, ca să →*

MARIANA CHEȚAN

vă fie puțin mai bine! Bună dimineața! Bună ziua! Bună seara! Noapte bună!... Și nu vă temeți! Acest ultim îndemn cuprinde în el deopotrivă omenie, forță și înțelegere, reprezentând pentru ascultător un suport moral: ideea că, la distanță, există un prieten și mai presus de acesta, o rânduială supremă în grija căreia ne aflăm cu toții.

Veniți să ne vedem la față! a fost un îndemn pe care l-am auzit în emisiunea *Vitralii* de joi, 16 octombrie, de la Studioul de Radio Târgu-Mureș, eveniment la care Valentin Marica a avut ca oaspeți scriitori bistrițeni și mureșeni. Realizatorul emisiunii explica atunci metaforic înțelesul invitației sale, adăugând încă o reflecție a maestrului Ion Vlasiu: *Dacă oamenii nu se văd unii pe alții, e o tristețe fără de sfârșit...* Să ne vedem așadar unii pe alții, dar să ne vedem cu adevărat, pare să spună Valentin Marica, **să ne vedem și cu ochii sufletului și cu cei ai minții**, nu numai cu cei ai trupului!

Numai un poet poate scrie despre poemele unui confrate (în *Sunetul înalt al poeziei* - despre versurile lui Lazăr Lădăriu din volumul *Sub norii de plastic*, apărut la editura Dacia) în felul în care o face Valentin Marica, cu puterea de cuprindere a întregului și o asemenea înțelegere a substratului: *Peste timpul ce a ultragiat biografia poetică, inundă lumina transcendentă. Vicleșugurile finitului încetează. Începe acordul omului cu Sinele.* Descoperirea metaforelor ordonatoare de sens sau **identificarea structurilor pe care se dezvoltă poemele** sunt lucruri care nu pot trece neobservate, dar **acestea se subordonează strălucirii discursului, care, el însuși, deși cu caracter exegetic, egalează uneori în frumusețe textul comentat.**

Comentând semnătura inconfundabilă a scriitorului Nicolae Băciuț (*„Portret după autoportret” este un brand literar al lui Nicolae Băciuț; arta plastică îl poate invidia*), Valentin Marica identifică jocul înșelător al duratei (*Timpul fizic se estompează, își leapădă trupul*), precum și gestul despuierii sufletului de cele lumești (*solemnitatea secunde în care are loc ingenuncherea pe pagină de carte*) sau, cu referire la cartea *Coloanele câmpiei* de Petre Curticăpean, în care spațiul transilvan e pendulare între

viață și vis, considerațiile marchează poetic esențele: *Poetul intră în răsfirarea acestei topografii în alb, ce-și află osia în respirația tainei.* Aceeași rapidă privire cuprinzătoare, comprehensivă și intuitivă în același timp, învăluie o altă carte de poezie: *Un zvâcnet al biograficului, un nod al acestuia care te face să repeți, ca pe un motto, cuvintele Sf. Augustin, „e în noi ceva mai adânc decât noi înșine”, e, în opinia noastră, germele cuprinderii sub copertă de carte a poemelor pe care M. Cristescu le avea în pagini de manuscris.*

Între noi, poeții: Valentin Marica, Aurel Pantea, Nicolae Băciuț, Lazăr Lădăriu

Gândul se întoarce din nou la titlul volumului de eseuri: *Conjugarea verdei...* Lucrările din această carte sunt esențial duale: **omul de radio** a surprins actualitatea cu iureșul ei, însă **artistul** este cel care și-a pus amprenta asupra scrierilor, nelăsând nici urmă de superficialitate ori dezordine în considerațiile prezentate (*Lumea, scria Constantin Noica în „Jurnal filozofic”, nu poate fi lăsată așa cum este. E din cioburi, e spartă...*). Titlul se justifică și prin faptul că universul acestui volum se articulează pe trei elemente: **verdele, cugetul și cuvântul**: *Verdele preaplin îi face semn cugetului... cuvântului. Fără acestea, lipsește povestea. Sunt scrutați ochii oglinzilor, în iunie. Polenul e vântos; anul se înjumătățește (ca mărul dragostei), sub acoperământul frunzelor slobode; „un verde ne vede...”* **Rostul scrisului, al artei**, este deopotrivă **taumaturgic** pentru autor și pentru cititorul care acceptă pătrunderea în lumea secundă pe care textul (povestea) o propune: *verdele este viață, misterul, taina ce ne înconjoară de pretutindeni, pe care o simțim dar n-o putem cuprinde cu limitele noastre simțuri; iar cugetul și cuvântul trudes deopotrivă să*

aducă în lumină ceva din frumusețea ce ne-a fost dată.

Admir, alături de mulți alții, și modul în care scriitorul Valentin Marica știe să fie altruist - și aș înșira acum doar câteva din *formele generozității* sale: *darul de timp* pe care îl face de câte ori înobilează (acesta e termenul exact) orice manifestare culturală din școlile mureșene la care este invitat; *eleganța* cu care știe să-și valorizeze interlocutorii la emisiunile radiofonice, încât s-ar părea că interviuații află despre ei înșiși lucruri pe care nu le știau; *darul din boabe de rouă și fum de tămâie* adunat în cărțile de poezie pe care le-a publicat; *sensibilitatea* prin care (formă de ilustrare a armoniei ascunse a lumii dintâi) *înfrățește mereu literatura și muzica*, fiindcă pianul, vioara, chitara, flautul vorbesc mereu alături de vocea umană în manifestările culturale pe care scriitorul le organizează; *darul de frumuseți* adunate din scrierile intuitive ale altor creatori, pe care îi recunoaște astfel ca fiind *structuri umane emblematice*, sintagme ale acestora regăsindu-se declarat și explicit în formele de întâmpinare a cititorului sau a ascultătorului ori în titlurile eseurilor, în cuprinsul articolelor: doar o altă formă de a face ca lumina să lege pod între oameni.

Încă din anul 2002, de la prima ediție a unei manifestări literare dedicate începătorilor (Concursul de Creație Literară *Floare de cireș*, organizat la C. N. Unirea, Tg. Mureș), scriitorul Valentin Marica a avut generozitatea de a se apleca, pentru jurizare, asupra unor texte stângace și șovăielnice, aflate în căutarea *cuvântului ce exprimă adevărul*. Uneori (în calitate de organizator), ezitam să îi prezint poetului textele sosite pe adresa școlii, conștientă fiind că multe sunt doar încercări puerile, câteodată banale consemnări ale unor stări, ori fapte de zi cu zi. Ca răsfiatul firelor de nisip (pentru aflarea unor presupuse pepite) urma să fie truda scriitorului pentru aflarea sunetului distinct al talentului ce prinde contur în poezie. Iar „sita” avea să cearnă îndelung în căutarea grăuntelui aurifer! Și totuși, în noianul de stângăcii, ochiul atent al scriitorului detecta fără greș valoarea... →

Valentin Marica și poezia jazz-ului religios

Valentin Marica este un nume de rezonanță al poeziei mureșene, un autor destul de prolific, cu o tăietură a versului pronunțat echilibrată între tradiția unui expresionism epurat de Blaga și personalizat pe o traiectorie a purității fără denotație. Scrie o poezie deloc aluzivă, serenă și uneori la jumătatea distanței dintre muzica lui Debussy și jazz. Deși imagistica sa e una a exteriorului, natura e un element inepuizabil și ingenios folosit în raport cu forma. Poezia sa rămâne camerală, rămâne intimă ca o tângire. Nu e vorba despre raportul de fals *plain-air-ism* pe care Nicolae Manolescu îl vedea în *Pastelurile* lui Alecsandri, la altă vârstă a literaturii române, ci despre un psihism autenticist de personalizare a naturii, unde *la nature c'est moi*. Religiozitatea e una regizorală în formă, astfel încât ea e una comunicantă, nu e una închisă și limitată, ca în poezia atătora. Dar, în fond, există altceva: credința în poezie e ca punct terminus, nu ca vehicul. Poetul e discret precum poezia sa, dar discret cu o suplețe care îl face recunoscut și de neuitat. Pot să spun, de această dată mai puțin obiectiv și mai mult personal, că deseori revin la anumite pasaje ale poeziei lui Valentin Marica, versuri care au câștigat, în

mintea mea capricioasă într-ale poeziei, o anumită liniște relaxată pe care nu mi-a mai dat-o niciun poet. Un fel de jazz religios, dar cu o religiozitate deloc bisericească, ci eliberată de morală, de aliaj, de o anumită sfătoșenie a supunerii. Această materie prețioasă e pură și pare să se sfărâme, să nu reziste în afara aliajului. Ei bine, nu e deloc așa. Componenta falsă a aliajului, luminează să o numim, e înlocuită de un fel de ritm impredictibil. Această formulă de poezie mi se pare o reușită opțiune de timbru propriu. Poezia religioasă românească are câteva traiectorii fertile, deși are, desigur, o complicată vocație de amalgam, dat fiind faptul că, de pildă la Goga, nu e religios pur și când pare că e, ci e, mai degrabă, o litanie nobilă de tip popular – pe aceeași filieră pe care, scriind mai întâi în maghiară, Rebreanu și-a învățat propriul timbru al românei sale spre a ajunge cel mai mare prozator ardelean. Apoi, puțină barbarie bizantină, la Ioan Alexandru și, apoi, Daniel Turcea. Abia aici se pot identifica curățiri de limbaj poetic religios care nu vin din tradiție, ci din autor. Valentin Marica e dintre acei poeți fundamental religioși a căror religiozitate e o urmare a stilului și nu o explicare a credinței. Acest fapt nu neagă credința, nici nu o expediază la lejer, ci o pune în altă ecuație a relevanței: dacă poeții pușcăriilor

comuniste au scris o splendidă poezie religioasă e (și) din cauza detenției propriu-zise. În poezia lui Valentin Marica, din *Vecernii* și celelalte volume imediate, credința basculează în stil, nu în mesaj. Iar acel stil e legatarul unor formulări fericite care nu conotează, dar care se sprijină pe un întreg lanț de conotații. Razant deasupra poeziei religioase, Valentin Marica planează ca o pasăre sub unda aripii căreia apa reacționează. Cine a văzut pasărea, observă, abia apoi, apa. Deși apa se află acolo dinainte. Un poet la care revin uneori căutând ritmul acela impredictibil...

DARIE DUCAN

→Prezent mai apoi la festivitățile de premiere, poetul știa să convertească obișnuita înșirare a distincțiilor acordate unor elevi, într-o **sărbătoare** în care **povestea cuvântului** să își facă loc, astfel încât memoria copiilor să poată asocia literatura cu o **fabuloasă călătorie**: *Știi cum încep, / Între cuvinte, / Substantivul și verbul / Încet să se alinte? / Înșirați-le / În fire de mătase, / Făcându-le penare / Sau...case / În care să povestească, / Ani o mie / Cum au ajuns / Să se imbarce-n poezie!* (Valentin Marica, *Mâini de alint*, poezie ce poartă mențiunea autorului: *Se dedică tuturor participanților-copii la Concursul literar „Floare de cireș”, ediția ianuarie 2005*). O altă creație a scriitorului V. Marica, (*De-a întrebările...*, poezie cu dedicația: *Participanților la Concursul Județean de Creație Literară „Floare de Cireș”, ediția 2006*) mărturisește

despre mistere, asociind leagănul cuvintelor și căutările fără răspuns: *Cine să-mi spună? Cine să-mi spună / Ce-i jocul de-a ziua cea bună? / Unde se adună floarea...? / Unde sare coarda marea...? / Pomul cu ce să-l măsoar, / când își ia aripi de zbor? / Cine-mi spune? Cine-mi spune, / Unde-i murmurul din nume?*

În textele din *Conjugarea verdelui*, scriitorul Valentin Marica înflorește pagina de eseistică prin trimiteri la pasaje de referință din operele unor scriitori ori filosofi; așa ilustra în același mod respirația unificatoare ce pulsează în această carte, prin cuvinte care pun în valoare mai bine filioanele care răzbat mereu la suprafața considerațiilor din eseuri: ***Cred în revelație. Cred chiar că revelația este un drept natural al ființei umane*** (s.n.). Din nefericire, capacitatea noastră internă de a primi revelația s-a atrofiat în cursul

timpurilor, în favoarea ultradezvoltării capacităților noastre mintale [...] (Basarab Nicolescu, *De la Isarlik la Valea Uimirii. II. Drumul fără sfârșit*). Între tenebre și lumină se situează lumea noastră, a oamenilor, cu tot ce presupune ea, această *lume de mijloc*; de aici neodihnită căutare a locului de unde am căzut în lume și știința faptului că există străfulgerări ale altor realități, care se cer consemnate, pare a spune Valentin Marica. Vibrează aici conștiința omului de cultură dublat de sensibilitatea artistului autentic; iar ca să facă posibilă pătrunderea spre inefabil, i s-a dat omului **cuvântul poetic** pe care scriitorul îl stăpânește cu har, pentru ca lumea aceasta să se mai articuleze câteodată în toată splendoarea spiritului: ***Prăpastia e întreagă, luna e mai puțin de jumătate. Dumnezeu, însă, e același...***

PER CRUCEM AD LUCEM / PRIN CRUCE LA LUMINĂ

„În numele Tatălui, al Fiului și al Duhului Sfânt / Ajută-mă, Doamne, să știu / Ce sunt pe Pământ.” Este strigătul înăbușit în rugăciune al poetului Valentin Marica, răzbatând din ultimul său volum de versuri **Aluviuni – Alluvia**, o încununare a evoluției sale poetice prin volumele anterioare: **Metanii**, **Vecernii**, **Laguna umbrei**, **Secantă la ochiul mimozei** și **Cruci în deșert**, titluri ce denumesc și capitolele prezentului volum. Este o interogație plutind în tăcere peste „aluviunile” unei lumi în care Dumnezeu a fost ucis, peste nisipurile neroditoare ale deșertului în care se încăpățânează poetul să caute principiul vieții eterne și al adevărului absolut, peste sufletul secătuat al unei omeniri aflate sub semnul nihilismului și al cinismului.

Refuz să cred că este doar o luptă cu morile de vânt, un gest menit eșecului, așa cum pare orice tentativă de a te opune curentului. Nu, nu este nici anacronic și nici desuet gestul său, ci mai curând o eroică sfidare a tiparelor acceptate și a dorinței de succes imediat.

Valentin Marica se opune subminării subiectivității expusă ofensivei din lumea obiectuală, materială. Refuză, în aceeași măsură, detașarea subiectului de propriul text, permițând însă implicarea eului în sentimentele lumii configurate textual. Universul său liric își trage substanța din metafizica subiectivă. Spiritualizat, universul htonian aspiră la transcendența desăvârșită. Iar, în această „mare trecere”, poetul se regăsește la pragul dintre lumi, căutând febril cuvântul misterios care să-i deschidă calea spre adevărul absolut. Recunoaștem acea „tristețe metafizică” blagiană, acel sentiment al „rupturii ontologice”, devenită însă o experiență personală discretă, de o delicatețe filigranată. Este o criză a comunicării cu o lume pierdută o dată cu inocența copilăriei și, în același timp, cu lumea impură a omului matur aflat la cumpăna anilor, a anotimpurilor, a vieții și a morții, a zilei și a nopții, a visului și a realității. În acest moment, el conștientizează substituirea directe comunicării cu

elementarul prin medierea semnului arbitrar care este cuvântul scris ori rostit de om. Dacă sensul lumii și, implicit, sensul propriei existențe nu se află la nivelul trăirii, acesta ar putea fi intuit dincolo de lucruri, într-un orizont transcendent. Criza comunicării cu alteritatea: cu propriul său eu divizat, sfâșiat, cu universul evanescent, dar, în același timp, și cu divinitatea intangibilă, presupune o criză identitară, o criză a cunoașterii. De aici izvorăște acea interogație continuă, acel strigăt de durere înăbușită delicat în interiorul ființei sale, acea neliniște a înstrăinării, acea conștiință alienat, lamentându-se discret pe tema relației exemplare cu obârșiile, acea obsesie a întrebărilor ultime. A cunoaște înseamnă pentru poetul Valentin Marica să dai chip lumii și să-ți recunoști propriul chip în oglinda acestei lumi. A cunoaște divinitatea pentru creștinul Valentin Marica nu înseamnă a-i face acesteia „chip cioplit” pe care să-l atingă prin simțuri, nici a încerca să o descifreze cu rațiunea, ci a o intui dincolo de realitatea palpabilă și vie, într-o absolută indeterminare, a iubi și a crede necondiționat. Adevărul i se revelă poetului nu printr-o viziune tulburătoare, ci ca o iluminare la fel de discretă și insinuantă pe cât este tonul acestor poeme-rugăciune. De unde acel sentiment de vinovăție, teama în fața judecății supreme care plutește în aer ca o premoniție? Aș spune că poetul se teme de neputința de a fixa în cuvinte acea **metaforă revelatorie** blagiană, iar creștinul se face vinovat de orgoliul interogării ce va să fie sancționat. Sfâșierea lăuntrică se reflectă într-un discurs ambivalent, uneori abrupt, alteori

Valentin Marica primind Ordinul Șaguna, de la I.P.S. Streza, Mitropolitul Ardealului

Crăciun la Zoreni

Genunchiul e în abur de sărut...
Semnul crucii e alb de zi.
La orișice fereastră bate o minune,
Ca Nesfârșitul să-nceapă a-nflori.

Iar e răcoare-n vinul de pe mese.
Îi arde mamei fața într-o pâine.
Nu sunt trup. Sunt revărsarea stelei.
Pun nuci pe pieptul lumii, pe suspine.

Fântâna îmi așteaptă chipul.
Zăpezile s-aștern, să vin la cină.
Cu mâna-deal, pe frunzi de îngeri...
E casa cer... Cuvântu-i fără vină.

VALENTIN MARICA

eteric, în care prăbușirea implică înălțarea. Nu este un monolog, ci un dialog subtextual cu propria sa conștiință și cu divinitatea căreia îi cere calea adevărului.

Ideea traducerii poemelor lui Valentin Marica în limba engleză este cu atât mai fericită, cu cât beneficiază de performanțele artistice și lingvistice ale profesorului Virgil Stanciu, binecunoscut pentru excelentele traduceri din literatura anglo-americană. Atât de minuțios sunt cizelate versurile transpuse în ritmuri și imagini anglo-saxone, încât nu e de mirare că însuși traducătorul a fost frapat să descopere că, pe măsură ce le lucra, acestea se asemănau din ce în ce mai mult cu poezia americană modernă. Această remarcabilă translație de sensuri și imagini a fost posibilă nu numai datorită expresiei poetice concentrate, amintind de poezii imagiști de dincolo de ocean, dar și confluenței tematice. Într-adevăr, există și în poezia americană un curent de rezistență față de o cultură materialistă agresivă, de întoarcere la explorarea de sine și la revelațiile experienței personale. Mă gândesc aici la așa-numiții „Confessional poets” din ultimele decenii. E ca și cum mesajul acestui volum de versuri ar fi transmis nu numai nouă, ci, cu generozitate, spre lumea întreagă, prin traducere.

DR. CARMEN ANDRAȘ,
cercetător al Academiei Române, în
Jurnalul de Mureș, 12-18 ianuarie
2001, p. 3

Valentin Marica - și cântecul Cuvântului

„Aici, în șoapta Câmpiei”⁷, am avut bucuria primei întâlniri cu dl Valentin Marica, în data de 21 mai 1998, atunci când mi-a oferit volumul de versuri *Metanii*, chiar în locul în care, așa cum mărturisește domnia sa, aflat-a „piatra pe care stă mirarea” și „focul ierbii”⁸, adică în Liceul Teoretic „Samuil Micu” din Sărmașu, județul Mureș. În acea vreme eram student în anul I la Facultatea de Teologie din Alba Iulia, iar apoi, după ce în anul 2000 prin voia lui Dumnezeu am fost hirotonit preot pentru parohia Sărmașu II, întâlnirile noastre s-au înmulțit, deoarece dl Valentin Marica este o prezență vie în viața Sărmașului, așa cum și orașul Sărmașu este o prezență vie în viața domniei sale. Dacă afirm aceasta, mă refer la tot ceea ce înseamnă adevărata prezență reală, permanentă și roditoare, concretizată în participări la nenumăratele sărbători de cultură și spiritualitate din Sărmașu⁹, care confirmă acest fapt, așa cum și titlul de „*Cetățean de Onoare al Sărmașului*” este o consecință firească a acestei realități.

O mărturie minunată a acestei prezențe este și promovarea corului Belcanto, format din elevi ai Liceului Teoretic „Samuil Micu” din Sărmașu, cor mixt care a cântat pentru prima dată în public, în anul 2005, la Radio Tg. Mureș, în cadrul emisiunilor realizate de dl Valentin Marica. Trei ani mai târziu, după ce corul a înregistrat în studiourile Radio Tg. Mureș două albume, unul de Sf. Paști

Valentin Marica, Lazăr Ladariu și alte personalități, Corul Belcanto, Sărmașu, la Radio Tg. Mureș, 25 martie 2014, emisiunea „Vitalii”

și altul de Crăciun, tot domnia sa oferea corului Belcanto, în direct, în cadrul emisiunii „Vitalii” din 12 decembrie 2008, „*Diploma de Excelență, Radio Târgu-Mureș 50 de ani*”, „*pentru originalitate, valoare repertorială și frumusețea interpretării artistice*”. De atunci, dl Valentin Marica a ilustrat cu interpretări ale corului Belcanto multe dintre emisiunile pe care le-a realizat, iar în 25 martie 2014 corul Belcanto a fost prezent din nou în direct la Radio Tg. Mureș, în emisiunea „Vitalii”, dedicată omului de cultură Lazăr Lădariu.

Toate acestea și multe altele vorbesc despre personalitatea, caracterul, preocupările, aspirațiile și despre bogăția lăuntrică a dlui Valentin Marica. Legăturile domniei sale cu satul natal și cu liceul în care a învățat ne arată că este un om care se hrănește și trăiește prin rădăcini. Dar, în mod deosebit, dragostea domniei sale pentru elevii sarmășeni din corul Belcanto, precum și pentru cântarea corală, ni se înfățișează ca expresii ale cântecelor sale interioare, pe care le revărsă în rostirea sa. Cântul său profund devine glas ce poartă în el tainele și frumusețile lumii, tainele și trăirile omului, bucuria și tristețea, mirarea și întrebarea, urcușul și căderea, încântarea și suferința... Și, pentru că ne aflăm pe un tărâm al inefabilului, poezia, prin melosul metaforei, spune ceea ce nu se poate spune prin limbajul cotidian, împărtășindu-ne din „*Cuvinte înlocuind cuvinte*”¹⁰..., atunci când „*se ating cerurile/ Cele mari /ale lui Dumnezeu/ Cu cele/ ale frunților noastre*”¹¹. Astfel, poemele domniei sale sunt psalmi, versurile sunt melodii, iar rostirile

sunt cântece izvorâte din propriile simfonii lăuntrice...

În acest univers al profunzimilor înțelegem cum adevăratele cuvinte nu sunt simple vorbe goale, ci cuvinte ce își au originea în Supremul Cuvânt, care „*S-a făcut trup și S-a sălășluit între noi și am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr*” (Ioan 1,14). Această legătură tainică naște cuvinte purtătoare de armonii divine. De aceea, „*înainte de a rosti cuvintele/ ar trebui să ne facem semnul crucii*...”¹².

Dl Valentin Marica ne călăuzește către cântecul Cuvântului care luminează, înnoiește și transfigurează. Rostirea sa este întotdeauna plină de lumină, frumusețe și sens. De fapt, pentru un om credincios, vorbirea nu este o simplă înșiruire de vorbe, ci o rostire consistentă, curată și responsabilă, care izvorăște din comuniunea cu Dumnezeu, așa cum se exprimă Sfântul Apostol Petru: „*Dacă vorbește cineva, cuvintele lui să fie ca ale lui Dumnezeu*” (I Petru 4, 11). Într-o asemenea trăire, „*prin cuvânt/ nu mai poți trece/ decât atârându-ți trupul de cer*”¹³. Pentru aceasta, avem modelul vechiului sat românesc, elogiul cu dragoste de dl Valentin Marica, ca realitate pe care a trăit-o în satul său natal, acesta fiindu-i pentru totdeauna fundament viu al ființei. Născut și crescut într-o familie cu nouă copii, având o mamă pentru care rugăciunea însemna însăși respirația vieții¹⁴, dl Valentin Marica știe foarte bine că „*Nu averea fost-a pentru noi/ Semnul de noblețe și renume/ Ci credința care ne-a-mbrăcat/ Cu miros din cealaltă lume*...”¹⁵. Aici, în sat, prezența lui Dumnezeu e o experiență reală pentru omul din care iradiază valori precum *cinstea, omenia, bunătatea și credința*. Satul are „*chip de cruce*”¹⁶ și „*miruri în cărare*”¹⁷, iar casa „*plină de fiorul învierii*”¹⁸ devine „*pumn de lumină*”¹⁹.

PREOT DANIEL CAMARĂ

¹² Ibidem, p.70.

¹³ Ibidem, p. 16

¹⁴ În acest sens, sunt foarte ilustrative fragmentele de scrisori publicate în vol. *Absidă pentru ziua a treia (Poemele Zoreniului)*.

¹⁵ Ioan Alexandru, *Țăran*, în vol. *Pământ transfigurat*, Editura Minerva, București, 1982, p. 182;

¹⁶ Valentin Marica, *Absidă pentru ziua a treia (Poemele Zoreniului)*, p. 5.

¹⁷ Ibidem, p.6.

¹⁸ Ibidem, p.9.

¹⁹ Ibidem, p. 55.

⁷ Valentin Marica, *Tăcerea magilor*, Editura Nico, Târgu Mureș, 2010, p. 5, carte din colecția *Scritori „Cetățeni de onoare ai Sărmașului”*, inițiată de primar ing. Ioan Mocean. Poemul *Aici, în șoapta Câmpiei* a fost rostit de autor la conferința titlului de Cetățean de Onoare al Orașului Sărmașu, 27 august 2010, „în amintirea anilor petrecuți la Liceul „Samuil Micu” din Sărmașu”. A se vedea și vol. *Absidă pentru ziua a treia (Poemele Zoreniului)*, Editura Dacia XXI, 2010, Cluj Napoca, 2010, p. 56.

⁸ Ibidem.

⁹ An de an dl Valentin Marica participă cu prezentări deosebite la sărbători precum: Eminescu – Ziua Culturii Naționale, Unirea Principatelor, Zilele Sarmășene, Ziua Națională a României, la evenimente din cadrul Liceului „Samuil Micu” din Sărmașu etc.

¹⁰ Idem, *La fântâna îngerilor*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2009, p. 7.

¹¹ Idem, *Metanii*, Fundația Culturală „Cezara Codruța Marica”, Editura CEZARA, Tg. Mureș, 1997, p. 40.

Natura întreagă este îmbrăcată în har, mama „*secera cerul din spic*”²⁰, bobul are „*gust de botejune*”²¹, iar „*lângă fântâni, îngeri se adunau să cânte*”²²... În acest univers sacru, omul transfigurat *sfîntește locul*, cuvintele lui sunt *ca ale lui Dumnezeu*, iar viața lui este un adevărat *imn* adus lui Dumnezeu, așa cum psalmodiază împăratul David: „*Cânta-voi Domnului în viața mea, cânta-voi Dumnezeului meu cât voi fi. Plăcute să-I fie Lui cuvintele mele, iar eu mă voi veseli de Domnul*” (Psalm 103, 34-35).

Conducându-ne în lumina satului românesc, dl Valentin Marica ne oferă cântecul Cuvântului care hrănește, amintindu-ne mereu că adevăratele cuvinte sunt cele care hrănesc, cuvinte cu care nu doar comunică, ci te cumineci cu ele, deoarece „*toată viața și toată societatea, laolaltă cu toată cultura sunt o chestiune de comunicare; dar sunt totodată și una de cuminecare. Progresăm printr-un spor de comunicare, dar nu progresăm cu adevărat dacă nu obținem și un spor de cuminecare*”²³. De aceea, dl Valentin Marica ne conduce către „*miezul de pâine din cuvinte*”²⁴, invitându-ne „*să trecem de la cuvintele bune pentru a fi gândite, la cuvintele bune de mâncat*”²⁵. În esență, „*Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu*” (Matei 4, 4).

„*La fântâna îngerilor*”²⁶, dl Valentin Marica, punând „*cuvinte/ în formă de cruce/ la întretăiere de drumuri*”²⁷, ne înviorează cu cântecul Cuvântului care se jertfește. Dl Valentin Marica, purtând Crucea încercărilor, cunoaște „*cântecul cuvântului/ pe care nu-l poți spune./ Pe care-l veși în tine*”²⁸, mai ales atunci când „*concertul de flaut învie*”²⁹ trezind durerea, atunci când apare „*dăra de sânge a cuvântului*

înecat”³⁰, și atunci când strigă, dar „*amuțește glasul*”³¹... Însă, în același timp, ne încredințează că la răspântii călătorul ostenit, odihnindu-se la *umbra Crucii*, află râurile Apei Vii, care izvorăsc din Jertfa Cuvântului Răstignit pe Cruce, Care „*neputințele noastre a luat și bolile noastre le-a purtat*” (Matei 8, 17). El vindecă rănilor, alină durerile, ridică din căderi... Astfel, *pironiți în veșnicia lui Dumnezeu, nu vom mai plânge în somn*³², *cei morți sunt vii*³³, iar „*clipa dulce și amară*”³⁴ devine o treaptă în urcușul spre înviere.

Într-o asemenea viziune, semenii noștri devin realități sacre, deoarece în ei, dar mai ales în cei ce trec prin încercări, ni se descoperă Hristos, așteptarea fiind cuvinte concrete ale Cuvântului... Slujirea lor este o slujire a Cuvântului: „*întrucât ați făcut unuia dintr-acești frați ai Mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut*” (Matei 25, 40). Dl Valentin Marica este și un astfel de slujitor al Cuvântului, mai ales prin activitatea pe care o desfășoară la Centrul de Zi „Cezara” unde, cu multe eforturi sufletești și materiale, este asigurată asistență socială pentru tineri cu handicap psihic grav.

Așadar, dl Valentin Marica ne descoperă Cuvântul – Izvor al cuvintelor, Lumină transfiguratoare, Hrană, Jertfă și Înviere – care nu e o simplă poveste, ci este o realitate profundă, pe care o putem întâlni în propria noastră viață. Rugăciunea, Sfânta Liturghie, Sfânta Scriptură, persoanele din jurul nostru reprezintă întâlniri cu Hristos-Cuvântul, pentru cei ce au ochi de văzut, urechi de auzit, minți luminate și suflete curate.

Pe scurt, putem spune că, într-o lume în care întâlnim tot mai multe „*fântâni fără apă*”³⁵, dl Valentin Marica *știe să ne arate Cerul*³⁶.

La ceas aniversar, cu recunoștință și cu dragoste, din partea noastră, a membrilor Corului Belcanto și a tuturor sărmășenilor, vă dorim ca Dumnezeu să vă binecuvânteze cu sănătate și putere în răspândirea Luminii din Cerul Cuvântului, întru mulți și fericiți ani!

Secvențe culturale în imagini

Menuț Maximilian, recital de poezie la Radio Mureș, în emisiunea „Vitrallii”, realizator Valentin Marica

Cercul Militar Dej, lansarea volumului „Cu soare pe veșminte; Însemnări duhovnicești”, Editura Cezara, de preot Timoftei Găurean, cu scriitorul Valentin Marica, directorul editurii târgu-mureșene, scriitorul Menuț Maximilian, directorul cotidianului „Răsunetul”, dr. Vasile Filip, profesor la Colegiul Național „Liviu Rebreanu” din Bistrița, primarul comunei Tîrlișua, Vlăduț Purja, părintele Pavel Pop, preotul Bisericii Spitalului Municipal Dej și ec. dr. Radu Gavrilă, președintele asociației culturale ASTRA

Cercul Militar Bistrița, Festival concurs de pricesne, juriu de specialitate format din: prof. Ioan Lazăr, dirijor, prof. Cristina Bălan, profesor la Liceul de Muzică, prof. Vasile V. Filip, doctor în etnologie, Florentin Archiudean-șeful Cercului Militar, preot Timotei Găurean, Valentin Marica, scriitor, realizator emisiuni Radio România Mureș, Grigore Sâmbuan, teolog, realizator emisiuni Radio Renașterea, Lucian Ungur, inițiatorul și coordonatorul festivalului, Menuț Maximilian-etnolog, câștigătoarele Premiul I - Alina Ceuca – Salva și Eugenia Horoba – Molișet.

²⁰ Ibidem, p. 26.

²¹ Ibidem, p. 13.

²² Ibidem, p. 30.

²³ Constantin Noica, *Cuvânt împreună despre rostirea românească*, Editura Eminescu, București, 1987, p. 189.

²⁴ Valentin Marica, *Ceasornic de lut*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2009, p. 20.

²⁵ Rubem A. Alvez, *Cartea cuvintelor bune de mâncat sau Bucătăria ca parabolă teologică*, Editura Deisis, Sibiu, 2007, p. 132.

²⁶ Valentin Marica, *La fântâna îngerilor*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2009.

²⁷ Idem, *Metanii*, p. 70.

²⁸ Idem, *La fântâna îngerilor*, p. 52.

²⁹ Idem, *Absidă pentru ziua a treia (Poemele Zoreniului)*, p. 38.

³⁰ Idem, *Metanii*, p. 89.

³¹ Idem, *Absidă pentru ziua a treia (Poemele Zoreniului)*, p. 67.

³² Idem, *La fântâna îngerilor*, p. 10.

³³ Ibidem, p. 12.

³⁴ Idem, *Metanii*, p. 28.

³⁵ Idem, *Absidă pentru ziua a treia (Poemele Zoreniului)*, p. 63.

³⁶ Idem, *La fântâna îngerilor*, p. 9.

ROCHIA DE APĂ

Cezarei Codruța

Rochia ta e din apă,
din aer;
rochia ta e din vaier.
Rochia ta e din frig,
e greșeală;
rochia ta e frica de boală.
Rochia ta e din trup,
e nesfârșitul,
ochiul de fereastră,
hulitul.
Rochia ta e din soartă;
e apa
pe care o tai,
o parte să curgă în mine,
o parte în rai.

Rochia ta, atât de netedă...
a atins botul fiarei;
a acoperit ochiul celui ucis
sub cel mai arzător soare.
Rochia ta, din mărgean pur...
a străfulgerat sângeriul visului.
Rochia ta, atât de netedă...
a atins
apa nălucirii.

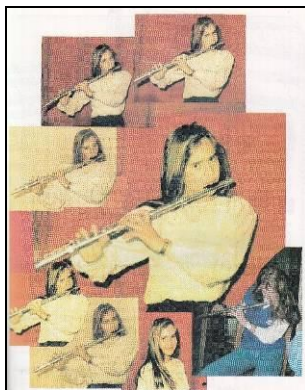
Rochia ta e atât de netedă...

Rochia ta e din miazăzi...

Pe rochia ta,
roți se făceau
surâsurile
de soare,
să fie
cuvânt ce nu doare.
Nevăzutul se lipa
de rochia ta,
fiorul începutului de zi,
văpaia,
semnul
de a nu lovi.
În brațele vântului,
rochia ta
înflorește.
Sub râul ei
ardea
aripa
și se-nălbea...

Cât de frumos
îți privea, în iulie, Dumnezeu

rochia cu heruvimi la poală,
cu galben aprins, cu polen,
cu iarbă,
cu sare din marea domoală!
Era o cărare,

o albie, un pământ
sub aripi de fluturi.
O întindeai peste lujer de flaut...
Era pom în vară;
și încercai să-l scuturi...

9 decembrie 2011

Când ai vrut, Doamne,
să fiu și eu pământ,
lângă scâncet,
lângă ingenuncherea mamei,
lângă frământ,
ai pus fir de iarbă,
margine de drum,
cuib de ciute,
caier de fum.
Mi-ai atins, Doamne,
umărul de pâine,
salcâmul din ochi,
tremurul din leagăn,
ziua de mâine,
pâinea din mei,
fulgerul,
rochia ei...
Sunt al nimănui,
nu am dimineți,
nu am frunză verde,
sunt doar iarnă,
fără de nămeți...
Când veneam pe lume,
împărțeai cerul, Doamne,
celor fără de nume
și scriindu-le
pe creștet,
nu ai mai văzut
cum îi luam pământului
loc de netemut,
ochi de apă,
zare,
aripă și mal,
ram ce nu se-ndoaie
în adânc de mare?

Târgu-Mureș, 23 decembrie 2011

Pământul nu mai are margini.
Cerul i-a luat ultimele glee de iarbă.
A rămas doar rochia ta

să refacă marginile de pământ
cu tivul ei de iarbă,
cu șchioapătul ei prin iarbă,
cu oprirea ei
în fața icoanei
obosite
de atâtea priviri...

Tg.Mureș, 23 decembrie 2011

Ninge peste umerii Lerului-Ler,
ninge în palma-mi –
coajă de măr.
Ninge la masa unde vii și stai...,
visul aleargă-n tropot de cai,
grâul dospește peste rochia ta,
sufletul e pomul din rai.
Ninge pe râul Lerului-Ler,
ninge pe prag, pe gând,
rochia ta e colind.
Îmi deschide pumnul,
a se încălzi,
în noaptea ce-i zi,
în ziua în care lin înflorești,
cu văzduhul în brațe,
cu Viiflheim la ferești.
Râul crește, lacrimi scad
sub fiecare frunză de brad...
În lumânările, vlăstare,
pleoapa ochiului și rochia ta
sunt cărare.

Târgu-Mureș, 24 decembrie 2011

Câmpul
din rochia ta
era în soare
sau în umbră?
Dormea?
Era sămburele ierbii
sau
în dimineți se-nveselea?
Cercurile galbene
și albe
ca boturile de miei
erau degetele tale
sau chiar ochii mei?
De rochia ta,
un melc s-a prins,
un început de noapte?
Din rochia ta
se desprindeau umbre
sau șoapte?
Spune-mi,
când cerbii nopții
în somn se adapă,
în ce anotimp
îți este
rochia de apă?

Târgu-Mureș, 31 decembrie 2011

VALENTIN MARICA

VALENTIN MARICA - POETUL

**de la maci și fire de iarbă până
la cer sau călătorie de împlânzit
thanaticul**

Motto: „La-nția încercare de n-ați
izbit să m-ajungeți,
nu pierdeți nădejdea,
Dacă nu mă găsiți într-un loc, căutați-
mă într-altul,
Eu undeva m-am oprit și v-aștept.”³⁷

Poeemele scriitorului Valentin Marica sunt lacrimi care râd. Prin intermediul unei călătorii de împlânzit thanaticul, poetul parcurge un timp de esență în vâltoarele cuvintelor care în forja durerii, *vaierul*, cum o definește poetul, se călesc și devin oțelite, ieșind la lumină de sub cerneala întunecată, șerpuiind, ca adevărate bijuterii-metafore: *Rochia ta e din apă, / din aer; / rochia ta e din vaier [...] e apa / pe care o tai, / o parte să curgă / în mine, / o parte în rai*³⁸.

Trăirea poetică este intensă, filigranată, uneori întinsă până la efilare. Scriu aceste acorduri sub semnul macilor de iunie, simbol al dualității somn-moarte, somn pentru că din maci se extrage opium, iar asemănarea cu moartea, dacă ne gândim la macii roșii de culoarea sângelui: *Ziua învârte / acele amintirii / rabd / ninsoare / apăsarea firii / mă îmbie să-i iau somnul / floare de mac*³⁹. Aripile fragile ale acestei flori de câmp, frumusețe răvășită, mă prind în această reverberație empatică. Mă gândesc la petalele care sunt atât de fragile, dar, mai mult, la acea eșarfă, veșmânt rubiniu, înflăcărat, atât de frământat, de înghesuit în interior, care deodată izbucnește flamură în afară. Petalele macilor, vele în vânt, se umflă și se întind cu eleganță. Fragilitatea și candoarea lor o regăsim în sufletul fiicei care, plecată într-o lungă călătorie, revine prin versurile poetului ca decantări sublime de metafore din preaplinul inimii care nu poate fi desfrunzit de uitare: *scutur arborele... / doar surâsul e pe ram... sau în altă parte: Înfipt e cuțitul în flori / Cu ce se mai poate măsura durerea?*⁴⁰.

³⁷ Daniela Andronache citându-l pe Walt Whitman, <http://www.poezia.3x.ro/DANIELAi9.html>, accesat la 1 iunie 2014.

³⁸ Valentin Marica, *Rochia de apă*, un volum de poezii în curs de apariție.

³⁹ Valentin Marica, *Ziua canonului*, Editura Tipomur, Târgu-Mureș, 2001, p. 31.

⁴⁰ Idem, *Vecernii*, Editura Fundația Culturală „Cezara Codruța Marica”, Editura Cezara, Târgu-Mureș, 1998, p. 36-37.

Dimensiunea afectivă este urzeala prin care se trece firul temporalității. Combustia interioară este predominantă și duce la o expresivitate de geodă metaforică, un spațiu miniatural sacru în care taina se distilează și se cerne, iar bijuteria lirică, mac plesnind spre libertate, izbucnește în negrită frumusețe: *în orbita firului de iarbă / cade / un tremur de cer*⁴¹, [...] *să iei cerul / cu mâna / ca pe un fruct*⁴².

Câtă eleganță în ținuta macilor! Floarea durerii, floarea pasiunii. Arde și suferă deopotrivă. Se bucură în suferin-

ță. În veșmântul delicateții absolute îmbrăcat, butonieră peste câmpuri, dansează în vântul începutului de vară, în respirații dese, gaia sancta.

În marele univers o petală de mac în toată frăgezimea sa, iubind și rodind, ne trimite nemurire. Pentru că prin inspirația poetului, Cezara Codruța ne aduce în inimile noastre bucurie neumbrită. Din nămolul suferinței a răsărit deasupra apei un nufăr diafan, bucuria metaforei care metamorfozează, ca toposul liric profund blagian, „doar în lacuri cu noroi pe fund cresc nuferi”, unde cuvintele se îngeresc.

E zbatere, zvâcnet, nebulie-n floare, tumult, raiuri în rotire, viață în zbucnire. E început de vară. Curge seva-n plante furibund, în neștire, ca vinul care fierbe în bahice butoaie. Cântecul divin se aude de peste tot. Verde, verde, verde. Și macii roșii netulburați, pete ființiale de frumusețe, în grațioasele rochii, pete de culoare, iscălituri divine, bijuterii-metaforă care surâd mereu sub pana inspirației poetice. Iarba crește mângâietor

⁴¹ Idem, *Ziua canonului*, Editura Tipomur, Târgu-Mureș, 2001, p. 31.

⁴² Idem, *Ziua canonului*, Editura Tipomur, Târgu-Mureș, 2001, p. 20.

săgetând firmamentul. E sub pernă și gâdilă în somn, talpă delicată a amintirii. Arborele își crește coroană înaltă ca să potolească cu umbra deasă suferința. Toate acestea, iarbă, frunză, arbore, floare sunt metafore reprezentative în lirica poetului. Valentin Marica e condeierul care așterne pe hârtie velină metafora bucuriei izvorâtă din profunda durere: *Mai văd / doar girafele umbrelor / peste îmbătrânirea rugăciunii*.⁴³ Poezia este mediatorul pe calea iarbă-stea: *iarba atinge neuitarea*⁴⁴. Metafora arborelui este o stare de menținere a identității în neveștejire, formă de supraviețuire în cotidian. Lacrima de pe firul de iarbă este catapultată, prin sublimare sufletească, altă formă de evaporare, un artificiu divin, teleportată în acorduri de vioară, învăluită în orchestra miresmelor de floare din grădinile de mai, înălțată spre cer: *Cuvântul pogorât, / călcâiul, / va fi spălat la începutul drumului / în iarba zorilor, / sfâșierea soarelui / să aibă unde să cadă*⁴⁵. Și lumina sufletului călătorește ca lumina astrelor. Este lumina-martor, este libertatea-cuvânt: „Mă îndepărtez ca aerul, îmi scutur părul [...] către astrul ce scapătă, / Îmi las carnea în vârtej să mi-o soarbă dantela / spumoaselor creste. // Mă las moștenire țărânei ca să cresc din iarba pe care o iubesc, / De vreți să mă găsiți de-acum încolo, căutați-mă / sub tălpile ghetelor voastre”⁴⁶.

Din gulerul ierbii a ieșit marele strigăt de durere până când firul de iarbă a spintecat cerul și s-a crăpat în cuvânt, s-a făcut ziua iar după plecarea de lângă copilul-înger. Și din floare au picurat cuvinte pline de miresme lirice cu care ne întâmpină poetul Valentin Marica. Sufletul potopit de durere, după epuizarea lacrimilor, stoarce cuvinte, rotunjite până la substanța foarte densă și astfel se naște poemul: „trupurile cuvintelor cresc ca zidul unei mănăstiri din ființa ta”⁴⁷. Dualitatea durere-bucurie este surprinsă magistral de scriitorul Vasile Voiculescu: „Durerea vine din afară, pe calea văzduhului și a intemperiiilor, se hrănește cu spații, se adapă cu timp. Bucuria vine dinăuntru și-ți umple fiecare celulă cu osanale. Bucuria e fără motiv lumesc și e cel →

LÖRINCZI FRANCISC-MIHAI

⁴³ Valentin Marica, *Cruci în deșert*, Editura Veritas, Târgu-Mureș, 2000.

⁴⁴ Idem, *Ceasornicul de lut*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2009, p. 23.

⁴⁵ Idem, p. 58.

⁴⁶ Idem nota 37

⁴⁷ Ligia Csiki, *Nubiathan sau divan pentru părinți și îngeri*, Editura Fundației Alfa, Cluj-Napoca, 2002, p. 53.

mai înalt extaz al omului. Durerea e un val, bucuria – marea...” Rabindranath Tagore, maestrul liric indian, scrie la fel: “suferința este simbolul nesfârșitei posibilități de desăvârșire”. Valentin Marica este ușa deschisă prin care respiră bucuria, pentru că din fântâna durerii lacrimile au fost metamorfozate în apă rece de izvor dătătoare de viață. Adevărata bucurie se naște din durere, miezul durerii este bucuria. Este granița trecerii dincolo, prin durere la un alt nivel calitativ de ființare: Un cer senin de amplu iunie prin veac / și-a-nființat azurul neființei / în cestălalt tărâm, al suferinței, / și cată-n ceas a fi durerii mele-leac⁴⁸. „Există o nedistrugere a ceea ce odată a existat. Nimic din ceea ce odată a străfulgerat prin timp – scria Serghei Bulgakov – nu poate deja să dispară, să se transforme în neființă, fiindcă are o protecție în veșnicie, este chiar veșnicia sub forma unuia dintre chipurile sale nenumărate. Prezența și neprezența se interferează⁴⁹.” Scriitorul, Domnia Sa, Valentin Marica, este martor al durerii și martor al bucuriei învierii. Amintirea fiicei sale este viu încrustată în fiecare vers, metafore-arbori purtătoare de povara frumuseții, a lirismului profund. Versurile nu se împiedică în odăjdii. Nu au timp de pierdut. Ele ne caută ființa în adâncime: „La Muzică și Dramă... în dalbe sărbători, / Voi să le-ngân viața și-n cupa lor aurie / Să torn zi și-ntuneric, dureri și bucurie...”⁵⁰.

O floare plâpândă de mac a fost ruptă brusc de un vânt puternic și dusă departe...a rămas în urma ei surâsul ... și durerea. Iar durerea a născut un crin. Fructul durerii e bucuria, scrie Nicolae Băciuț, ipostaza morții ca viață. Dragostea este un liant puternic, sădit în adâncul ființei noastre, un cifru divin, de nepătruns, iar tocmai această taină a dragostei este cea care definește relația inefabilă cu divinul: „Risipitorule, mi-ai dat dragoste – iată pentru ce / eu însumi îți aduc prinos de dragoste! / O negrăit de pătimașă dragoste”⁵¹.

Poezia nu va fi niciodată expresia urâtului. Diamantul rămâne și în

mocirlă diamant. Dacă cineva dorește să slujească mocirla, să o facă, așa cum mai bine de o mie de ani lansa această invitație Saadi, distinsul poet persan: „La mine, spui, mătasea-i lipsă. Fie! / Tu căptușelii-adu-i măriniemie”⁵². Valentin Marica nu este convertit de urâtul de azi. Nu se aliniază hidoșeniei. Poetul are ținută aleasă în cuvânt, un aristocrat al frumosului: *Să vii mai repede de miezul nopții / să te întreb / cum să așez raiul / doar pe muchia unui cuvânt*⁵³.

Locul natal este un alt motiv întâlnit în lirica scriitorului: despre Zoreni, satul natal, scrie că este *prima îmbucătură de pâine / a cuvântului meu*⁵⁴. Acea palmă de pământ pe care ne simțim Acasă poartă în noi amprenta Edenului, particică ruptă din rai și așezată în sufletele noastre pentru a ne păstra mereu animată ființa. Poeme închinat locului natal se regăsesc în volumul *Absidă pentru ziua a treia (Poemele Zoreniului)*⁵⁵. Și Acasă nu poate fi definit mai frumos și mai complet decât prin cuvântul Mamă: *Ți-e slabă mâna ce m-a scăldat întâi. / Cu greu îți urci privirile la grindă... / Ascunsă-n foi de Biblie, la căpătâi, / doar umbre vin de umeri să te prindă*. Satul este locul de reîntoarcere acasă. E fântâna lui Iacov, care, doar ea, poate astămpăra setea Vieții: *Sat molcom, vin să-ți rup din pleopă / Pârg de îmbunare și colină, / Să-mi trag sufletul o zi, o noapte, / Leși în cale-mi cu găleata plină!*

Centrul fiecărui om în jurul căruia se rotește întreg universul este locul natal. Plecăm și ne întoarcem aici, o pendulare în miniatură a vieții în marea ei trecere între leagăn și închisul pleoapei. Și acest microcosm- Zoreni- e cuprins în distihul: *E-n pământ și e în stele / Cumpăna fântânii mele*. Prin cuvânt este recreată lumina: *În iarbă – creștet de înger, ecou / Peste valuri, irosind privirea. / De rouă-i oul în cuiburile mâinii...*⁵⁶. Creațiile lirice de mare sensibilitate sunt metafore-candelabre. Timpul se oprește în loc, secunde se coboară-n rugăciune: „se-ascunde apa să viseze. / Obrajii din icoane-s de gutui...”, e Crăciun la Zoreni, o atmosferă patriarhală, familia

La Biblioteca Orășenească „Liviu Rusu”, Sărmașu (19.XII.2014)

e împreună și cinează; e atâtea dragoste acolo: *Pe omătul mesei sub obraji de pâine, / Se toarnă-n blide abur de iubire. / Mâini se-nmlădie-n brâu de mir. / Steaua poartă-n colțuri preamărire. [...] E seara-n care icoanele tresar...* Cu grija unui bijutier versurile sunt șlefuite când cu praful de diamant al dragostei, când cu cel al durerii, până când cele două se înlănțuie în mântuire. Chipuri vii, legate pe altarul amintirii, al fiicei și al mamei, sunt redată prin versuri de profundă delicatețe, sensibilitate și trăire creștină. Am surprins două pe care aș dori să le pun alături pentru a desăvârși exprimarea poetului: *În grâu e părul ei ca miera (al Cezarei), cu obrazul tău, cu miera zării...* (al mamei). Cele două alcătuiesc fizionomia Dragostei încrustată în profunzimea ființei. Semiologia acestor decantări stilistice sufletești reprezintă reliefurile poemelor scrise cu condeiul arzând phoenixian.

Valentin Marica este un poet religios. Tonul elegiac al poemelor răzbate în întreaga sa operă. Cuvântul care zidește, purtarea crucii, rezistența în fața sfâșierii lăuntrice, suferința christică sunt jaloane definitorii ale poeziei sale. „A scrie despre lirica lui Valentin Marica este ca și cum ai scrie despre lacrima lui Dumnezeu căzută adânc pe sufletul imaculat, dar rănit. Bucuria cuvântului se revarsă preaplin în tristețea sensului și sublimul poetic”⁵⁷.

Boarea gândurilor ca delte ale memoriei înaintând în mare își aruncă năvoadele pentru a pescui în ape adânci. Un glas de vioară se aude parcă de departe, se vede un lan de maci, un plâns melancolic, fericire și durere îngemănate perfect într-un vis de creație, o poartă deschisă larg spre inimă prin care îngeri te invită să treci într-o augustă grădină în caldă fremătăre.

⁴⁸ <http://subiecte.citatepedia.ro/despre.php?s=Lucian+Blaga%40durere>, accesat la 1 iunie 2014, *Vedenie dantescă*, poezie de Lucian Blaga.

⁴⁹ Valentin Marica, *Apostegeme ale suferinței umane în opera lui Ion Agârbiceanu și Pavel Dan*, Revista „Mișcarea literară”, Anul VI, Nr. 4 (24), Bistrița, 2007, p. 91.

⁵⁰ <http://amitabhose.net/Articol.asp?ID=109>, accesat la data de 1 iunie 2014, poezia *Întunericul și Poetul* de Mihai Eminescu.

⁵¹ Daniela Andronache citându-l pe Walt Whitman, <http://www.poezia.3x.ro/DANIELA9.html>, accesat la data de 2 iunie 2014.

⁵² Saadi, *Bustan (Livada)*, Colecția „Cele mai frumoase poezii”, Editura Albatros, București, 1978, p. 15.

⁵³ Valentin Marica, *Metanii. Versuri*, Fundația Culturală “Cezara Codruța Marica”, Editura Cezara, Târgu-Mureș, 1997, p. 51.

⁵⁴ Idem, p. 37.

⁵⁵ Valentin Marica, *Absidă pentru ziua a treia (Poemele Zoreniului)*, Editura Dacia XXI, Cluj-Napoca, 2010.

⁵⁶ Idem Ibidem.

⁵⁷ Maria Daniela Pănzan, *Spirale literare*, Editura TipoMoldova, Iași, 2013, p. 107.

Spațiul sacru în lirica lui Valentin Marica

Dumnezeu este Iubire și în această Iubire supremă respiră poezia lui Valentin Marica întreaga lui creație. Volumele lirice sunt expresii ale conștiinței sacre conectate la viața lumii întregi prin iubirea de tip cathartic, prin Cuvântul viu care trăiește, profund, decantări lirice ale unor stări de continuă evocare a Iubirii creștine, singura care „toate le crede, toate le suferă, toate le nădăjduiește”.

În opera poetică a lui Valentin Marica întâlnim o viziune unitară în jurul căreia se adună, în metafore revelatorii, un întreg univers „de semne și de minuni”, simbolizând un spațiu sacru unic în literatura română de azi.

O preocupare constantă a metaforelor poetice, concentrate în poeme-simbol, este aceea de a reliefa un spațiu sacru, teofanic, prin care poezia își amprentează starea de spirit. De la început, vom spune că vorbim de două spații sacre distincte: un spațiu propriu-zis, marcat de evocarea unor locuri reale, dar și un spațiu mental, în care sacrul se particularizează în rugăciune, în idei, concepte, emoții.

Conform definiției de dicționar, cuvântul *sacru* este provenit din adj. – Sfânt. Lat. *sacrum* (sec. XIX). –

Der. *sacrificiu*, s.n.; *sacrifica*, vb.; *sacrificator*, s.n.; *sacrilegiu*, s.n.; *sacrileg*, adj.; *sacru*, s.n. (osul sacru); *sacrosant*, adj.; *consacra*, vb., din fr. Așadar, *sacru* derivă din *sacrificiu* iar legătura dintre ele este indisolubilă.

Mircea Eliade spune că: „Pentru omul religios, spațiul nu este omogen, ci prezintă rupturi și spărturi; unele porțiuni de spațiu sunt calitativ diferite de celelalte. «Nu te apropia aici», îi spune Domnul lui Moise, ci «scoate-ți încălțăminte din picioarele tale, că locul pe care calci este pământ sfânt» (Ieșirea, 3,5). Există așadar un spațiu sacru, deci «puternic», semnificativ, și alte spații, neconsacrate, lipsite prin urmare de structură și de consistență, cu alte cuvinte amorfe. (...) Experiența religioasă a spațiului neomogen este primordială și poate fi omologată unei întemeieri a Lumii.”⁵⁸

Opera lui Valentin Marica este un *corpus* vivendî de spații neomogene, care adunate într-o sferă concentrică, întemeiază o Lume proprie, unică, inconfundabilă. Spațiul sacru de la care pornesc toate ideile poetice și la care se reîntorc mereu, mereu, este spațiul natal. Zoreni este spațiul privilegiat al venirii în Lumină, satul înveșnicirii sufletești, este simbolul unei eterne reîntoarceri la rădăcini, pentru că „orice spațiu sacru implică o hierofanie, o izbucnire a sacrului, care duce la desprinderea unui teritoriu din mediul cosmic înconjurător și la transformarea lui calitativă”⁵⁹.

Volumul *Absidă pentru ziua a treia*, subintitulat *Poeemele Zoreniului*⁶⁰, este punctul central al cosmogoniei operei poetice a lui Valentin Marica. Incipitul volumului este o artă poetică reprezentativă: Zoreniul apare ca o creație divină, nașterea lui este datorată unui înger care, „jucându-se, a aruncat o stea... / Deodată, steaua a făcut petale”. Invocația poetică este de sorginte biblică: sintagma *Să fie lumină* este transfigurată poetic: „Să ai mireasmă și limbă de clopot, / Sat mic, cât e un deal și-o vale”, „Să știi și cum să rabzi și cum să mori!”, „Să ai semințe în bulgării pumnilor / Când osia carului iese din hâu! / Sat mic, cât e un deal și-o

Valentin Marica, Î.P.S. Iustinian Chira, arhiepiscopul Maramureșului și Sătmărilor, la Mănăstirea Rohia, 2012

vale / Dar cât e câmpia lui Dumnezeu!” Satul natal are „chipul de cruce”, simbol al suferinței supreme dar și al iubirii neprețuite, mărturie și semn al existenței sacre într-un topos al (re)nașterii.

În alte poezii, imaginea satului natal sacralizează universal în toate dimensiunile sale. Acesta este *sat molcom*, *sat domol*, *cu miruri în cărare*, / *Răzimat în cruci de lemn, la poduri*. Percepția toposului sacru marchează lăuntric ființa purtătoare de sens și de istorie umană. La Zoreni „e-n pământ și e în stele / Cumpăna fântânii mele”, acolo se află echilibrul vieții și al morții, al iubirii și al jertfei. Și pentru că iubirea este jertfelnică iar mai presus de toate Dumnezeu își iubește necondiționat Fiul, *Din Sus de Sat* este „fuga mea în cer / La început de lume și de scâncet”. Acolo, în sfințenia satului, „mai arde foc de rai, / Sub botul vitelor, în ugere de pâine. / Pipăi vești din linii de-orizont... / Din Sus de Satul veșnicește-n mine.” Așadar, satul ne face eterni, pentru că Acasă înseamnă mereu întoarcerea în cer, fuga în raiul venirii în Lumină, în clipa miraculoasă a respirației și a cuvântului care clădește lumea noastră, mai ales că vremea trăirii este atunci când „Dumnezeu se-mpiedica în barbă, / Peste coliba mea de murmur și de iarbă”.

Imaginea sacră a satului este legată de două ființe foarte dragi, simboluri îngerești ale cosmologiei lirice: mama și Cezara Codruța. Ființa adorată a mamei apare în ipostaze de înger care veghează pașii fiului în lume. Scrisorile mamei sunt atât de frumoase și, în simplitatea lor, atât de mărețe! Ele rostesc și rostuiesc valori morale eterne legate de Acasă, de credință, de dragoste, de Dumnezeu. Cezara Codruța este prezentă în două ipostaze îngerești distincte: fie ca prezență concretă în spațiul sacru, jucându-se, fie ca evocare sau rememorare a Îngerului care-a plecat: *Zoreni, fără Cezara* este un Zoreni mai trist, semn că tristețea poate ajunge și în paradis: „Dacă mi-ai fi lăsat încă un surâs, / Cerul ar fi rămas albastru deschis, / Dacă mi-ai fi strigat încă o dată numele, / Toamna, nu mai cădeau brumele. / Am ingenuncheat în lungă noapte... / Ai ingenuncheat în lungă zi... / Numai prin cerul alb, de piatră, / Numai prin cer ne mai putem privi.” În acest context, cerul devine liantul de comunicare, speranța regăsirii și a contopirii în spațiul sacru al divinității absolute. Aceste versuri apar și în alt volum, sub titlul *Zuuuuu....* și au fost dedicate Cezarei, care era alintată „Zu”.

Poemul *Zoreni* este o definiție a cercului cosmologic, punctul de intensitate maximă a spațiului sacru liric, anamnesis-ul eternizat în Cuvânt și slovă mărturisitoare. →

DANIELA PĂNĂZAN

⁵⁸ Mircea Eliade, *Sacrul și profanul*, Editura Humanitas, București, Traducere din franceză de Brândușa Preliceanu, Ediția a III-a, 2007, p. 19.

⁵⁹ Idem, p. 23.

⁶⁰ Valentin Marica, *Absidă pentru ziua a treia (Poeemele Zoreniului)*, Editura Dacia XXI, Colecția: Scriitorii la ei acasă, Cluj-Napoca, 2010.

Înșiruirea frazei lovește ca un fier înroșit iar coordonarea sintactică lasă impresia unor sentințe: Zoreni „*E ca și cum dealul s-ar lovi de cer. / E ca și cum ochiul s-ar închide-n mister. / E ca și cum ar cădea o zăpadă târzie / Peste gura ta și palma ta arămie. / E ca și cum oul ar fi cămașă de mire. / E ca și cum nașterea ar fi doar uimire. / E ca și cum în pulberi de aur ne-am duce. / E ca și cum ne-am răstigni pe cruce*”. Și acest poem se regăsește, cu mici modificări și cu titlul *E ca și cum...*, în volumul de debut *Metanii. Versuri*, reluarea anumitor versuri fiind, bănuiesc, o nevoie de ordin interior de a accentua durerea Cuvântului scris...

În afara locului nașterii, ca spațiu sacru etern, întâlnim în opera lui Valentin Marica și alte spații lirice sacralizate prin prezența Mântuitorului. Cu ocazia efectuării unui pelerinaj în Țara Sfântă, autorul a reușit să aștearnă gândurile de Iubire în versuri memorabile, pe care le găsim în volumul *La Fântâna Îngerilor*⁶¹. Spațiul sacru inundă cu preaplinul lui fiecare vers, fiecare pas prin Țara binefăcătoare, fiecare clipă petrecută acolo e o clipă de liniștire, de apropiere de cer.

Experiența primordială a pășirii în Țara Sfântă echivalează unei renașteri spirituale sau, de ce nu?, unei eterne reîntoarceri: „*Pironit în veșnicia ta, / nu voi mai plânge în somn... / Mă naște, din nou, tăcerea...*”. Rând pe rând, locurile sfinte se dezvăluie cuvintelor – răni ale inimii purtătoare de sfințenie: la Biserica Nunții, la Iordan, la Betleem, la Ghetsimani, pe Golgota, admirând Valea lui Ioasaf sau Căutând Fântâna lui Iacov, clătind lacrimile în Izvorul Mariei, la Ierusalim, la Sfântul Mormânt sau la Marea Tiberiadei, la Mănăstirea Sf. Gherasim sau la Ierihon sau pe Muntele Fericirilor, toate sunt puncte centrale din sfera cosmologică lirică. Fiecare părticică de pământ este o parte mare din cerul inimilor creștine care, pășind pe urmele Mântuitorului, conștientizează unicitatea clipei și îndumnezeirea umanului. Mă voi referi doar la câteva poeme, cu toate că fiecare vers simbolizează o ramură de măslin de pe munte și o floare din Grădina Ghetsimani înflorită în inima lectorului fascinat de poeme.

Potrivit lui Mircea Eliade, în cartea „Sacru și profanul”, strigătul „Sunt în Centrul lumii!” ne dezvăluie „*una dintre semnificațiile cele mai profunde ale spațiului sacru. Acolo unde s-a petrecut, printr-o hierofanie, o ruptură de nivel a avut loc în același timp o „deschidere” pe sus (lumea divină) sau pe jos (regiunile inferioare, lumea morților). Cele trei niveluri cosmice – Pământul, Cerul, regiunile inferioare – pot astfel comunica. Această comunicare este uneori exprimată cu ajutorul imaginii unei coloane universale, Axis mundi, care leagă și menține în același timp Cerul și Pământul și care este înfiptă în lumea de jos*”⁶². În acest Centru al Lumii se regăsește omul religios, pentru că Centrul este un spațiu sacralizat: „*lumea adevărată se află întotdeauna în mijloc, în Centru, pentru că aici se produce ruptura de nivel, comunicarea dintre cele trei zone cosmice. (...) Imago mundi, ca și Centrul, se repetă în interiorul lumii locuite. Palestina, Ierusalimul și Templul din Ierusalim reprezintă fiecare și toate laolaltă imaginea Universului și Centrul Lumii*”⁶³.

Un Centru al Lumii evocat de Valentin Marica îl găsim în poezia *Cuvine-se, la Iordan...* Simbol al Botezului creștin, Iordanul semnifică trecerea celui botezat la o nouă condiție existențială, nașterea la o nouă viață, creștină, având

ca scop final intrarea în Împărăția lui Dumnezeu: „*Cuvine-se / să ții pe palme giulgiul apei / în locul unde Preasfântul / ducea în brațe Leul, / unde s-a pus securea / la rădăcina pomului. / Cuvine-se, / aici, / să te speli cu umbra, / să nu te pierzi / când ți se vor găti căile Lui... / Pe una curge botezul cu apă. / Pe alta, / s-a oprit botezul cu foc.*”

Betleemul, locul Nașterii Mântuitorului, este evocat în poemul *Casa Pâinii*. Venirea în Lumină în Peștera cea întunecoasă are semnificații numeroase. Amintim doar că peștera în sine este considerată, în tradiția ortodoxă, un chip al lumii noastre păcătoase, un loc de unde omul trebuie să iasă la Lumina Lumii care este Iisus Hristos. *Beit-Lehemul* reprezintă, pentru Valentin Marica, un loc sacru, în care „*Păianjenul întinde fiorul lacrimii / peste muchii de văzduh / și-n Peștera unde durerea caută / smirnă și tămâie. / Din pâine cresc naosuri.*”

Cel mai fascinant poem este *Cei morți sunt vii*, deoarece el aduce mărturie despre adevăratul sens al vieții noastre, care este dincolo de moarte, în nemurirea sufletului. Credința în Înviere dă celui chemat puterea să comunice, dar credința nu vine dinspre umanitatea noastră, ci de la Cel care ne-a spus: „*Eu sunt Învieirea și viața; cel ce crede în Mine, chiar dacă va muri, va trăi; și tot cel ce trăiește și crede întru Mine, în veac nu va muri!*” (Ioan 11, 25-26). Fără nicio îndoială, Iubirea este mai puternică decât moartea. Precum în *Cântarea Cântărilor*, „*Iubirea este cea mai personală proprietate și cea mai puternică, cea care îl individualizează pe om în modul cel mai adânc. (...) Iubirea este puternică precum moartea. O realitate mistuitoare de care nu poți fugi ca de moarte. Ea este tot atât de puternică precum dușmanul cel mai cumplit: moartea. Se va dovedi că e mai puternică decât moartea.*”⁶⁴ Într-o poezie de Ioan Alexandru găsim această convingere care dă viață credinței creștine și care transfigurează sufletul omului, redându-i adevărata libertate: „*Nu mai este moartea la putere / Giulgiuri rămase goale în mormânt / Pământul sfâșiat de înviere / E vindecat de celălalt pământ // De-acuma viețuirea-i libertate / Frica de moarte-a dispărut / Străvezi umilă vietate / Paradisul care te-a-ncăput / E-atât de sigur că nu mai este moarte / Că voi pleca de-aici fără să mor / Mă-ntorc la tine mamă de departe / Cu fiul tău la chip nemuritor*”.

În poemul de față, poetul Valentin Marica suprapune locurile sfinte locurile natale, evocând, pe Muntele Fericirilor tocmai Zoreniul de Acasă, Centrul Lumii care unește, precum o axă, cele două spații sacre ale Iubirii absolute. Lirismul vizionar este liantul între Cer și Pământ, între sufletul omului și Dumnezeu, între rugăciune și încredere absolută: „*Pe piatra cea*

⁶¹ Valentin Marica, *La Fântâna Îngerilor*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2009.

⁶² Mircea Eliade, *op.cit.*, p. 30-31.

⁶³ Idem, p. 35.

⁶⁴ Ioan Alexandru, *Cântarea Cântărilor*, Traducere din limba ebraică, note și comentarii, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1977, p. 78.

mare stă tata, / hotărând, la Zoreni, secerișul din iulie... / Peste umărul lui e mâna lui Lazăr, fratele mai mare... / Mă ostenesc să fiu / în umbra moale a legiunii lui cerești... / Nebolnav îi este, acum, Valeriei pasul... / Întotdeauna, mâna ei / ne-a arătat pânza albă a cărării suitoare. / Cu zumzetul ierbii în poală, / Iese Cezara în calea șirurilor de îngeri... / **Pui de om în pui de cer.** / În urma lor, mama / acoperă capătul râului cu răsuflarea răbdării... / Ea gustă din râu. Vede și... aude... / Fă-mi, Doamne, brațe mai lungi, / din lemnul nădejdi, / să le cuprind, celor ce învie, hotarul de lapte cald, / cum cuprind, pe muntele moale, poienile / Fericiților?.

„În cartea sa *Introducere la estetica sacrului*, Doina Butiurca pornește de la premisa că sacrul este „limbajul universal al culturii” și cunoaște cele mai variate metamorfoze în discursul literaturii române și europene.”⁶⁵ Ei bine, poezia lui Valentin Marica se regăsește în acest limbaj universal al culturii, forța exprimării și, în același timp, delicatețea exprimării spiritului care trăiește, prin poeme, fiecare clipă de viață, fiind de esență revelatorie, precum în opera blagiană.

Sacralitatea este o coordonată esențială a scrisului său, iar spațiul sacru cunoaște și o dimensiune mentală, nu doar concretă, cum am dovedit până acum. Autorul este un *homo religiosus* în înțelesul deplin al cuvântului, cu o gândire poetică neperversită, imaculată, atipică pentru literatura de azi. El își hrănește versurile cu Pâinea Vieții, apropiindu-se de modelele divine, recreându-se mereu, *imitatio dei*, asumându-și o mare responsabilitate în Lumea pe care singur și-o construiește. Religiozitatea este o stare naturală, orice lume este pentru el o lume sacră: „Omul religios își asumă un mod de existență specific în lume și, în pofida numărului apreciabil de forme istorico-religioase, acest mod specific poate fi întotdeauna recunoscut. Oricare ar fi contextul istoric în care se încadrează, **homo religiosus** crede întotdeauna în existența unei realități absolute, **sacrul**, care transcende această lume, unde totuși se manifestă, sanctificând-o și făcând-o reală”⁶⁶.

În plan mental, spațiul sacru este spațiul rugăciunii. Așa cum subliniam și cu altă ocazie, „Poezia-rugăciune este o modalitate artistică de a comunica gândurile, ideile și sentimentele într-un mod specific liric, în care profunzimea cugetării și complexitatea exprimării primesc conotații dintre cele mai diverse. Autorii români care au promovat acest tip de lirism au manifestat o tendință accentuată de a imprima discursului poetic convergențe lirice (prin extensie, artistice) și religioase, deoarece în poezia-rugăciune regăsim ambele forme de exprimare, al căror sens nu poate scăpa unui cititor avizat”⁶⁷. Volumele *Metanii*⁶⁸ și *Vecernii*⁶⁹ ale lui Valentin Marica sunt rugăciuni literare de profunzime și esență a spiritului creator.

Iar dacă „Răstignit / CUVÂNTUL / sângerează”, rugăciunea clipei este trăită la modul absolut: „Diminețile mele / ca o cruce / tac / Măinile tale / cruce / se fac / Orizontul / ne prinde / în șoapte / Cum vom trece / amândoi / prin noapte?”. Dialogul omului cu Dumnezeu este permanent. Rugăciunea este o stare ce eternizează fiecare șoaptă și fiecare Cuvânt. Interogațiile retorice apar uneori ca emoție sau resemnare, alteori ca reproș: „Cum să te leagăn / aproape de rai / cu numele vântului / pus cruce pe frunte?” sau „Vei mai auzi / pasărea / cum cade / în prăpastia cuvintelor?” sau „Pasul frânt / spre ce alint?”. Dintre *Vecernii* amintim poemul cu numărul VII și cel

cu numărul XXXV. Rugăciunea este expresia jertfei supreme, a morții pe Golgota și a credinței în Înviere. Imaginea motrică însoțește invocarea divinității: „Rugina crucii / te coboară, Doamne, / în praful drumului... / Călcăm / peste Golgota / ca într-un pantonimic dans nupțial / răstignindu-te / iar...” De asemenea, în poemul XXXV, apare ca formă a rugăciunii și troparul, un termen bisericesc, întâlnit în imne și acatiste: „Trovar / - punct de vamă - / pe pajiștea flăcării de lumânare... / Unde vom merge după amurgul cântărilor? / Cu mâinile pline / de dealul surpat / ce povară / semnul crucii...”

Și nu în ultimul rând, ne oprim asupra poemului-capodoperă *Rugăciune pe o carte* dintr-un volum publicat în 2013⁷⁰. Invocarea divinității și credința sunt aripile care înalță sufletul în rugăciune. Poezia este, *in facto*, rugăciune. Cuvânt către divinitate. Poetul stă la taifas cu Dumnezeu. Iar dialogul lor este sublim, dincolo de fire, atemporal, aspațial, tainic. Fărâme și picături de cuvinte curg în poem firesc: „Să-ți fie litera frunte / și fruntea să-ți ardă / ca grâul... / Să-ți fie litera mal / și malul să dezmiereze râul... / Să-ți fie litera mers / și mersul să nu aibă seară... / Seceră a lunii să-ți fie / peste vecernii de vară. / Să-ți fie litera trup / și trupul lăicer al zării, / veac, cărări, trezie / peste luciul sării... / Litera să-ți fie / gândul fără vini, / vești, văzduh și ape, / lumină din lumini, / vindecări de rane, / sceptoru de pământ, / laptele fierbinte / din sânul mamei, / sfânt.”

Așadar, spațiul sacru în poezia lui Valentin Marica este o coordonată esențială, care face liantul între emoție și exprimare, pe de-o parte, între pământ și cer pe de altă parte. Poezie sensibilă, cu fine articulații metaforice revelatorii, tinzând mereu spre comunicarea cu divinitatea percepută dincolo de viață și de moarte în Iubirea supremă, poezia lui Valentin Marica se dezvăluie cititorului în forme și esențe și valori creștine, menite să amintească de marea poezie a lumii, care nu poate fi decât sacră, pentru că „Marile creații sunt rodul întâlnirilor cu Dumnezeu în iubire, rodul unei intense trăiri lirice, manifestate prin raportare la sacralitatea vieții”⁷¹.

Sub semnul poeziei la Biblioteca orașenească „Liviu Rusu”, Sărmașu, decembrie 2013

⁶⁵ Apud Iulian Boldea, http://arsacademica.ro/images/pdf/42/butiurca_estetica-sacrului_bt.pdf, accesat azi 18 iulie 2014.

⁶⁶ Mircea Eliade, *op. cit.*, p. 135

⁶⁷ Maria-Daniela Pănzăzan, *Poezia religioasă românească. O istorie comentată*, Editura CronoLogia, Sibiu, 2013, p. 414

⁶⁸ Valentin Marica, *Metanii. Versuri*, Editura Cezara, Tg. Mureș, 1997.

⁶⁹ Valentin Marica, *Vecernii. (În căutarea cuvântului...)* – exerciții poetice, Editura Cezara, Tg. Mureș, 1998.

⁷⁰ Valentin Marica, *Metanii peste strigătul arborelui*, Editura Cezara Codruța Marica, Târgu-Mureș, 2013.

⁷¹ Maria-Daniela Pănzăzan, *op. cit.*, p. 5.

Valentin Marica în engleză

Just me and the hungry bird

Just me
and the hungry bird
are certain to be
at the edge of the world
Grass has turned into stone
Who can forgive
the drought?
The rainbow alone
has been embalmed
to be a new kind of body
unpierced by arrows

Late supper

At table
the same slow movement
pushing the glass
to the edge
I see
only the giraffes of the shadows
across aging prayers
Through the crux of the hands
a stag is fleeing
thrown out of a love

Kneeling in the void

At the road's end
the hand
delicately balanced
spreads out the cobweb of tears
In its centre
one can only
kneel
Today's shipwreck
has stuffed our bosoms
with clouds
Nobody looking for us...
Altar incense
shuts our eyes...
The void is quivering

Alluvia

I'm pulling the river
in from one end
looking for the shaft of memory
Polished by the flame
the air
turns into body
Ashes replace sand
in hourglasses
imitating the swishing of bones
Time goes yellow
trotting
in the hot loneliness of shrines
Who will listen
to the news of the olive-tree...

Noon without Jesus

The grass strip
between my right hand
and your right hand
is throbbing
Lyrebird
The golden eagle's stone
rippling the water-eye
The slack lime the
commandment
changing colour
The word leads nowhere...

Village at crossroads

Hill and bell
sending their vails
into the milky crannies of the
hoarfrost...
An outflung hand
becomes a cross on the roof
when the vineyards
cry out their dusk
Voracious mouths
tight with daydreaming...
In the moon's resting place
a forest's edge
still quivering
under the fish-spears of old
hands

In defence of sundown

I'm giving you the angel wing
on my shoulder
provided you marvel again
The bird is wading in wine...

It has thrust its eggs into the
marvel of the dusk...
The wing is cutting
the lymphoma of a star
out of the sky
Without marvelling
the dusk's glimmer
turns into granite

A poem never has a beginning

The first words
are a mask
for a fancy-dress ball
I tear them down
off the wall of the poem
to bury them
in clay
or in the eagle's flight
with the sleep's breathing...
The cross made of the first
words
always leans
towards the claw of the horizon
Stone instead of harph...
A poem never has a beginning...

Wedding

Swooning thoughts
tingling
Wrapped in mists
the man and the woman
are passing by
I feel my soul
streaming
on the edge of the well
Wrapped in mists
the man and the woman
are passing by
holding on to the stem of the
kiss
A water eye is staring at them

In a dream's fault

I am just words..
There where birth
is a violet
game
mimosas
spread out recollections
in the trembling of my hands...
The body
emerging from its whimper
is drawing its rest

Traducerea prof.univ.dr.

VIRGIL STANCIU

Universitatea "Babeş- Bolyai" –
Facultatea de Litere Cluj –
Napoca

„Mă prind de cuvânt / ca de o margine de cer”

Timpul / istovitor / îmi strigă / să întind pe trotuare / zbaterile animalice ale cuvintelor... (Injurie de toamnă)... Aceasta pare să fie justificarea lăuntrică pe care Valentin Marica o dă actului creator. Mai mult, întrezărim aici înțelesurile unei opțiuni – aceea de a se exterioriza prin cuvânt, ale unei condiții implicite – aceea de poet și ale unei concretizări propriu-zise a amândurora – volumul *Aluviuni* (Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2000). Sunt cuprinse în paginile elegant tipărite mai multe volume de versuri apărute anterior: *Metanii*, *Vecernii*, *Laguna umbrei*, *Amiază fără Isus* și *Cruci în deșert*, într-o ediție bilingvă în care fiecare poem se reflectă și în traducerea sa în limba engleză, realizată de Virgil Stanciu.

Deși nu se poate vorbi despre lipsa unei anumite continuități între cele cinci volume înglobate în *Aluviuni*, sunt mai pregnante apropierea dintre primele două (ca tematică și motive) și diferențierea acestora de celelalte trei, între care există, de asemenea, vădite afinități. Cu toate acestea, nu poate fi vorba despre vreo transformare esențială (din perspectiva stilului ori a conținutului) în interiorul volumului *Aluviuni*, care lasă, văzut în ansamblu, impresia unitarului.

Volumele *Metanii* și *Vecernii* stau sub semnul unui misticism de sorginte ortodoxă, fără o solemnitate accentuată, dar și fără sfășierea slavă. Diferitele simboluri religioase servesc, mai degrabă, drept decor pentru trăirile poetului. Nu se regăsesc nici invocări propriu-zise ale unei divinități care să fie bine conturate, nici lamentații religioase, ci o atmosferă ce predispune la un misticism nuanțat și susține propriile stări pe fundalul simbolurilor creștine. Astfel, imagini cum ar fi cea a sfeșnicului și a cădelniței intră în corelații inedite: *Sfeșnicul aducerii-aminte și trupul-cădelniță* implică ofranda pe care materia o aduce spiritului, jertfa și ideea de *katharsis*: *în sfeșnicul / aducerii-aminte / ți-ai împreunat mâinile (...). Cădelniță mi-e trupul... / câtă putere are cuvântul / de a limpezi cerul / prin strigăt*. Apare și gestul rugăciunii – al împreunării mâinilor, care, alături de cel al îngenuncherii, instituie imaginea stilizată a poemelor lui Valentin Marica, prezentând metonimic ființa într-o eternă jertfire.

Jertfa vizează mai ales *spiritualizarea* materiei, uneori în virtutea artei (*Prin cuvânt / nu mai poți trece / decât atârându-ți trupul de cer*), alteori în virtutea ființării, în general, datorită unei necesități de a exista în ideal: *Cheamă-mă să intru / în cântecul tău / să am de unde / curge în infinit*.

Însoțind ideea de jertfire și de penitență, motivele îngenuncherii și al rugăciunii nu se regăsesc doar în primele secțiuni ale volumului. Ambele gesturi presupun asumarea unui păcat, a unei damnări, însă și o cale de ispășire, de purificare. Totuși, în final apare și impresia de îngenunchere în vid, ca și cum tendința de mistificare s-ar lovi de senzația inutilității sale, nici un sacrificiu negăsindu-și compensare și consolare decât în moarte: *nu ne mai caută nimeni... / fumul altarelor / ne închide ochii... / vidul tremură (Îngenunchind în vid)*.

Ideea jertfei este nuanțată și prin motivul crucificării, acesta sugerând o răstignire eternă a lui Isus, eternizată de

fapt prin orice nouă viață, de unde și nevoia de a o răscumpăra prin sacrificiu individual, sacrificiul de a accepta încarcerarea în materie, unica evadare împlinindu-se prin idee sau trăire: *Doar gândul / a coborât de pe cruce (Și azi)*.

În volumul *Cruci în deșert* această idee este exacerbată: existența nu poate fi văzută decât ca o răstignire, iar asumarea acesteia devine o mutilare a sinelui, o pedeapsă ce nu admite exorcizare decât prin consumare deplină și perfect conștientizată: *Respirăm / sub lichenii crucilor de piatră / așteptând / chinul buzelor / în tăciunele vecerniei (Înserarea zilei)*. Totuși, titlul acestui volum strecoară o îndoială: să fie simbolul crucii o expresie a refuzului de a se supune neantului sau să implice pustiul ființei tocmai inutilitatea... chiar și a jertfei?... În cele din urmă, poetul sugerează necesitatea răstignirii și o anumită voluptate a jertfei: *Molima soarelui / sfășie crucea / Unde să mai cadă / piatra cântătoare (Surparea punctului cardinal)*.

Luciditatea și fantezia, manifestate simultan în lirica lui Valentin Marica, generează un soi de viziune hiperbolizantă, un transfer de stări și de corelații între diferite noțiuni, toate în spirit suprarealist: *Ochii se închid / sub pâlpăirea Carului Mic... (...) Turnul bisericii / era o pietricică / pe care o purtam în buzunar / până când adormeam / în aburii presărați / de mâna mamei, în mijlocul mesei... (Constelații)*. Este vorba despre o anumită supradimensionare fie a sinelui, a propriilor senzații, fie a unor realități exterioare ce induc diferite transfigurări ale spiritului. Propriile stări își găsesc corespondențe într-un plan cosmic, printr-o amplificare, un ecou sau o sincronizare: *Plouă încet / sângerează seara / peste valul buzelor / se aude judecata clipei / Ideea străpunge golul / ce urcă și coboară / pe versantul frunții ude / de atâta așteptare... (Sângerează seara)*.

O finalitate a acestui transfer de esență este ideea zborului, frecventă în întregul volum. Corelată cu aceasta apare imaginea păsării în care se reflectă eul liric, având ca efect, însă, modificarea proporțiilor cosmosului și a raportului eu-univers: *Cerul e ca o cămașă albă / aș putea chiar să o îmbrac / pentru când voi intra / în ochiul păsării (Revin aceleași cuvinte)*. În același poem, o altă imagine reține atenția: *Poate că acum pasărea / își începe cuib în Nirvana*, trimițând parcă la o promisiune de ființare în neființă.

Alături de motivul păsării, este frecventă ideea ascensiunii – ca aspirație, însă urmată de aceea a căderii – ca efect inevitabil. Astfel, repetarea aproape obsesivă a tendinței de a *se face pasăre* generează și un *zbor invers* regăsit în senzația căderii implicite: *În cătarea puștii / →*

SILVIA CHIRILĂ

*mai e loc / pentru mine / când mă voi face pasăre (...)
Hora ruit... / încetinește căderea noastră din stele (Hora
ruit). Uneori însă se conturează ideea că această nostalgie
a celestului nu își găsește împlinirea decât prin moarte,
ascunsă, în fond, în motivul jertfei... Nu poți îngenunchea
/ decât insinuând moartea...*

În poemele lui Valentin Marica se prefigurează un sentiment acut al sfârșitului, atmosfera stând, în general, sub semnul crepusculului (fie acesta al naturii, al gândului, al ființei). Ideea înserării trimite parcă la un simulacru al morții, implicând o trecere etern repetabilă: *Timpul nu mai are pași? (...) doar un cuvânt / cădelnițează / printre nestăvilite fulgere ale înserării.* Chiar și gândul e cărunt, sugerând sfârșirea, amintind și de *Amurgul gândurilor* lui Cioran.

Ideea sfârșitului – reflectată în imaginea apusului și a toamnei – se insinuează uneori în spirit expresionist, căci totul pare a fi ajuns la ultima stare, ultima trăire: *În vinovăția toamnei / la capăt de drum / privirea va amurgi / în ruginiul ce îmbătrânește / la picioarele râului.*

Totul – chiar natura sau ideile însele – pare a fi o ultimă urmă a ceea ce ar fi trebuit să fie: *Anotimpul / hălăduiește / peste ultima fărâmatură de pâine, / Se frânge încet gândul, într-o acută disperare de a exista: agonia dealului / ce rană deschisă / exilul verdelui.* Ființa se dizolvă prin sentimentul pustiirii, timpul nu promite decât pierderea, contemplându-și parcă propriul sfârșit, într-o impresie de degenerare, în care trecerea este și ea supusă trecerii. Totul premerge morții, pustiului deplin: *Se usucă timpul / înserarea își taie venele (în fâlfâit de aripi / săgetător / În locul păsărilor / ochii / fără cuib (Mai e puțin până la Styx).*

Ființei nu-i mai rămâne decât metafora drumului sau, uneori, o pasivitate lucidă, însă ambele stau sub semnul vidului. Totuși, poetul se dedă în continuare mistificării, prin imaginea pelerinului (chiar pe o cale eronată sau pierdută!); drumul nu se suprapune neapărat căutării unei divinități, ci existenței ca atare, finalitatea echivalând fie cu moartea, fie cu peregrinarea în sine.

Unica impresie de compensare o mai poate oferi doar arta, văzută metonimic, în ideea cuvântului care poate condensa o lume nicidecum reperabilă propriu-zis în real: *Să vii mai repede de miezul nopții / să te întreb / cum să așez raiul / doar pe muchia unui cuvânt.* Uneori, verbului i se atribuie valențe sacralizante sau kathartice într-o posibilă răscumpărare a lumii. Alteori, însă, cuvântul devine sec el însuși, în condițiile în care nu mai poate susține decât un sentiment al pustiirii de divinitate și chiar de sine. Dacă existența implică doar pustiul, senzația de pietrificare, închiderii în sine a poetului nu-i mai poate servi drept poartă decât cuvântul (și acesta, la rândul său, doar își șchioapătă umbra). Astfel, în fața neantului, cuvântului i se cere să mimeze viața: *În muțenia poetului / se leagănă vestea / că va ploua curând... / își va dezveli umărul / să-i crească iarbă / pe stâncă (O altă artă poetică).*

De multe ori, sentimentul pustiului fiind atât de adânc, Logosul însuși nu mai ascunde decât disperarea, ca și cum cuvântul ar fi doar o formă a strigătului, o expresie (în sfera esteticului!) a neantului. Totuși, în acest fel, o dată cu ideile și trăirile pe care le cuprind, cuvintele sunt singurele care rămân, asemenea unor *aluvii* într-o posibilă curgere existențială. (în *Revista Română*, Iași, An VII, nr. 3 (25), septembrie 2001)

O POETICĂ A MELANCOLIEI

Majoritatea cărților de poezie ale lui **Valentin Marica** au, în titlul lor, în structura ori în timbrul versului, un fior elegiac, o mlădiere liturgică a frazei, o tonalitate solemnă, ce dă seamă de gravitatea existențială sub pecetea căreia se așază viziunea lirică. Așa se întâmplă în *Metanii*, în *Vecernii*, în *Laguna umbrei* ori în *Secantă la ochiul mimozei*.

Aceleași însușiri se regăsesc în recenta carte **În naosul râului**, o carte în care poetul își traduce trăirile prin intermediul unei arte a semitonului. Freământul lumii, convulsiile timpului, materialitatea grea lucrurilor, într-un cuvânt, partea vizibilă a lumii, toate acestea sunt contrase în perimetrul unei poetici ce cultivă armoniile universului și celebrează corespondențele insesizabile dintre ființe, ducând elementaritatea într-o zonă a inefabilului și trasând fapturilor un contur utopic.

În orizontul de taină al lumii, vederea alternează cu viziunea, iar între lucrurile văzute și cele imponderabile, între perisabil și inalterabil, limitele sunt de o extremă fragilitate, ca în poezia *Ceasornic de lut*. „Câtă pătrundere a dimineții / în rariștea cuvântului / când aprinzi ramul / când rotunjești pământ sub cruce... / Linia de orizont / este dunga mâinii tale prinse în cer / Mă aplec în unda miezului / Fiecare / strigă numele fructului / și-i mângâie ochiul de apă / Buzele mele / murmură deasupra ierbii / stingerea valului”.

Trecerea timpului este, ea însăși, privită, în poezia lui Valentin Marica, prin prisma acestei tehnici a semitonului; poetul surprinde eroziunea temporală în infinitezimal, la nivelul clipei evanescente, în efemeritatea sa supremă, laolaltă cu gradul de aleatoriu ce o însoțește („Zarul e în repaos / Tăcerea / îmi viscolește mâinile / În ou / murmură cugetul zborului / Celor ce te întreabă / de ce sunt ochii / clepsidre / spune-le / că numai cine atinge culoarea zăpezii / e zeu / în sălașul secunde”).

Există, în versurile lui Valentin Marica, un fundal afectiv ce însoțește, cu rezonanțe și ecouri mai mult sau mai puțin lămurite, dicțiunea. Mai toate viziunile lirice sunt proiectate pe fundalul melancoliei, o melancolie ce nu e, să zicem, un simplu accesoriu afectiv, ori element de structurare a cadrului poetic, ci, mai curând, o stare constitutivă, cu organicitate în plan onto-poetic. Un poem ilustrativ în acest sens este *Vecernie uitată*: „Și frunzele se căiesc / când treci peste ape / până la brâu / în izvoadele altor zori / pentru dulcele / altui grâu / Se întretaie drumuri / se mai ascund / cărări / din culcușuri / e izgonit / un ier / Faci semn spre altarul / ce fumegă... / Nici un cuvânt / nu se mai prelinge / din creștet / de sfânt”.

Tulburat deopotrivă de „chinul cuvântului”, dar și de „tăcutul departe”, Valentin Marica privește vuietul lumii prin vitraliile versurilor sale contrase la nuanță și semiton, dispuse în tonalitatea insesizabilă a șoaptei ce ascunde și revelează în aceeași măsură.

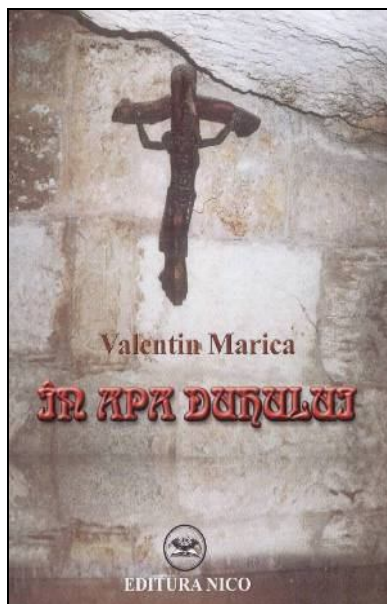
Prof. univ.dr. IULIAN BOLDEA, în *Cuvântul liber*, An XV, nr. 32 (3.432), Târgu-Mureș, 15 februarie 2003

În apa Duhului

Sunt oameni care și-au dorit o viață întreagă să ajungă în locurile unde a umblat Fiul Omului, în Țara Sfântă, și visul lor a rămas neîmplinit, din diferite motive: fie că nu au avut bani îndestulători, fie că nu li s-a permis călătoria, fie că n-au mai avut răgazul necesar, trecând la cele veșnice. Un intelectual de seamă, scriitorul Valentin Marica, a avut acest privilegiu rarism - împreună cu soția sa și cu un important grup de credincioși - să facă o pelerinaj pe pământul poporului ales și apoi a scris o carte: *În apa Duhului* (Tg. Mureș, Ed. Nico, 2008, 124 p.), însoțită de un C.D. Cartea cuprinde două secțiuni: prima, mai amplă (de 77 de pagini), un jurnal de călătorie, scris într-o manieră aparte (am spune într-un stil complex, de graniță, în care elementul documentar-nonfictional și cel ficțional își dau fericit mâna, într-un discurs elevat, atipic, cu o puternică notă subiectivă, o meditație profundă, cu accente filosofice și teologice, de un fermecător lirism, împinsă parcă voit în atemporal), a doua secțiune, mai restrânsă, cuprinzând 33 de poezii (fără îndoială, cifra are conotații simbolice), acestea fiind elaborate, tot sub mirajul unei trăiri singulare, intense, devenind în cele din urmă niște cvasirugăciuni.

Valentin Marica ni se înfățișează în două ipostaze: ca pelerin instruit, care comentează întâlnirea cu locurile sfinte, cu ochiul eseistului-filosof, al reporterului, al scriitorului, deschizând mereu o perspectivă contemplativă, fie plecând de la o secvență biblică, fie de la un topos sacru, fie de la cuvintele relevante ale unui om de cultură din spațiul românesc sau universal; ca un smerit creștin, care trăiește intimitatea de mister cu Autorul făpturii sale, și care face cunoscute o parte din aceste trăiri, lăsând să vibreze corzile inimii și sufletului poetului.

“În Grădina Ghetsimani, pășește mai întâi omul din mine; apoi ceea ce sunt pentru a avea bucată de pâine a fiecărei zile; omul cercetând locul, dar și locul cercetând omul; întrebându-l... Ne înveșmântăm în liniște; într-un ireal...; în blândețea verdului Grădinii; în inefabilul acestui patruleter în care au dospit cerul și pământul, divinul și omenescul, pentru geneza mântuirii; alăturându-se, din imediata apropiere, liniștea Mormântului Maicii Domnului,

cea a Peșterii Ghetsimani și cea a Laude-lor... E un fel de rugăciune” (p.12).

Trunchiurile măslinilor sunt “chipuri ale privegherii”, “trupuri pe care s-a îngrămădit timpul”, chemând la tresvie. “Atingem liniștea”. Fiecare măslin îi pare pelerinului un “potir al îndurării”, un “teasc al mistuirii”. Măslinii îi vorbesc. În măslinii de aici, multisecolari, s-au întipărit: “ruga”, “însingurarea”, “întristarea”, “stropii suferinței”, pe vecie, sunt un fel de “iconostas”. Coroanele lor sunt prinse într-o “ceață a durerii”, dar și în “solemnitate” și în “plinătatea Dumnezeirii”. Le simte “fluiditatea trupului”.

La Sfântul Mormânt, timpul se oprește în curgerea lui, ești prins în “bătaia eternității”. Rămâi locului. “Ești făclie, lângă miile ce înconjoară baldachinul, te frângi și te ridici, tremuri și te bucuri, închizi și deschizi ochii, vezi apa Duhului, adâncimea și limpezimea ei, cercetezi adâncimea și limpezimea râului ființei tale” (p.28).

Fiecare moment semnificativ din viața lui Isus Christos este immortalizat printr-un lăcaș sfânt. La fel, există pentru Maica Preacurată – Fecioara Maria. Iată câteva: Biserica Bunei-Vestiri din Nazaret, Biserica Sfântului Mormânt din Ierusalim, Capela Înălțării de pe Muntele Măslinilor, Biserica Nașterii din Betleem, Biserica Schimbării la Față de pe Muntele Tabor etc.

Valentin Marica se consideră un “dăruit”, de aceea dăruiește din ce i s-a dăruit - “dar din dar”. Cartea sa este un dar pentru cititor, pentru ascultător, o mărturie personală, dar și a altora care au ajuns în Pământul Făgăduinței.

Primind “focul” care arde, dar nu mistuie, primind “lumina”, atât cât poate cuprinde un om, el se simte dator să împartă. Cartea lui este frumoasă și adevărată: “Iartă-mi, Doamne, netezimea degetelor.../ N-am frământat destul strugurii pământului,/ până la luciu,/ până la strigăt/ dar,/ știu să arăt cu mâna spre cer..”(Lângă cununa cu spini).

Dacă ambiguitatea susține cuvântul în spațiul estetic, mi se pare că, în cazul poeziei religioase, ambiguitatea, supralicitată, nu e de dorit, așa cum și o rugăciune – oricât de izbutită imagistic – trebuie să aibă și o minimă transparență, o limpezime care dă mesajului puterea înțelegerii, fără puțință de confuzie.

Știm că Botezul creștinesc este o taină prin care cel botezat, în numele Sfintei Treimi, primește darul nașterii din nou, devenind, din rob al păcatului, fiul lui Dumnezeu (In. 1,12-13). Întâlnirea cu râul Iordan ne aduce aminte de această sfântă taină. Pelerinul, înveșmântat în alb, se cufundă simbolic în apa în care Cel Care n-avea nevoie de Botez s-a botezat. “Iordanul pare o statuie a apei. Sub incendiul solar, râul încremenește, învelit într-un verde tainic. Ne îmbrăcăm în cămăși albe și îmbrățișăm trupul apei Marelui Botez, rugându-ne la Dumnezeu îndurător să ne întărească gândul și pasul, să coboare peste neputințele noastre aripa luminii mântuitoare” (p.71).

Din cele înregistrate pe C.D. rezultă că un leit-motiv al călătoriei pe Pământul lui Israel a fost acest enunț interogativ: “Cine sunt eu?”. Mă deosebesc eu cel de dinaintea pelerinajului, față de cel de după pelerinaj? Ce-a însemnat pelerinajul pentru mine? Sunt eu mai bun, mai răbdător, mai generos, mai dispus să fac binele, mai hotărât să împlinesc voia Domnului? Autorul, născut într-o localitate rurală, pur catolică (învățase de mic să spună rugăciunea Rozarului de la mama bună), face o pledoarie pentru ecumenism, având rezerve față de orgoliul triumfalism confesional autocefal, și, ca un punct de vedere personal, optează pentru cumpătare, îngăduință, răbdare și iertare. Și poate că se gândește și la refacerea Unității tuturor creștinilor, așa cum a fost într-o începuturi, sub semnul Iubirii, căci, dacă iubire nu e, nimic nu e (Cor. 1,1-13 ; I In. 1, 16, 20).

Târnăveni, 15 ianuarie 2009

AUREL HANCU

„În naosul râului”

(„Țin sub braț/liniștea de la ușa bisericii...”)

Dacă e adevărat că „psalmul este alinare a sufletului (...), odihnă a ostanelilor de ziua (...), preaîmbătrâniților mângâiere, femeilor podoabă prea potrivită”, în sufletul meu face lăcaș de lacrimă și mângâiere, de fiecare dată, ca o „lumânare a sufletului”, poezia cea bună. Aceasta-i senzația aparte pe care am încercat-o, ca vechi cititor și iubitor, dar și creator de poezie, delectându-mă până la încântare, lecturând cartea de poeme, frumoasă și plină de lumini, „În naosul râului” (Editura „Tipomur”, cu coperta și grafica artistice plastice Mariana Șerban), a poetului și prietenului Valentin Marica.

Omul sfințește locul! În poezie, lucrurile stau la fel. O spunem și atunci când Valentin Marica se afla la cea de-a 50-a bornă a traseului existenței lui, recitându-i poezia „Timpul e în armură”: „Vine mama cu Biblia în flăcări,/ metania gândului/ ține râul pe loc/până când îi va spune/ unde e capătul lumii./ în cuvânt,/ sămburele/ este azi/ mai mic decât ieri”.

Învățând de la oameni înțelepți, cred, într-adevăr, că trebuie ca „gura să cânte și mintea să se roage” (...). „Că ziua Domnului, ca un far noaptea, așa va veni.” Ca un far prin noaptea nepăsării zilei, coborând dintr-o realitate trăită și dureroasă, pe pământul care „este la capătul puterilor”, când „sub cădelnița mâinii/ se îngustează cărarea”, când „nisipul trage umerii în jos”, iar „trupul ieșit din scâncet/ își desenează repausul”, în muzica unică a cuvintelor, ca o izbăvire, ca o alinare, Valentin Marica ne spunea atunci: „Timpul/ bate din palme/ într-o cugetare/ până când/ pasăre/ săgetează/ dâra de gând/ din urma stolului./ Ridic mâinile în grăuntele de mărgean “ („Un alt semn al crucii).

Cu aceste considerații trecem de la „Secantă la ochiul mimozei”, din care fac parte poeziile de mai sus, la poemele din „În naosul râului”, însoțiți de ferma convingere obiectivă, definind un distins și ales profesionist, că Valentin Marica nu

mai are nevoie de nicio prezentare. Nu-i vorba, aici, de vreo comoditate atitudinală, ci de un adevăr oricui și oricând la îndemână. Pentru că Valentin Marica se prezintă singur și convingător, prin cărțile sale de până acum, prin tot ce face zilnic. Or, Valentin Marica, zilnic, scrie (face) poezie! Ne convinge prin forța lirică a poemului „Peste aburul unui colind”: „în staul închid ninsorile/ Ochiul îngerului/ e în somn curgător:/ Măinile pipăie slavă de cer/ aisberg,/ sufletul/ alunecă pe cumpăna cochiliei de gheață./ În curând fruntea va fi frunză/ Cuvântul se înfîșe în pământ./ Pot adăsta stelele/ Sloiuri vineții își rup vârfurile/peste aburul unui colind”.

Viziunea ancestrală este redată prin elemente imediate: „Câtă pătrundere a dimineții/ în rariștea cuvântului,/ când aprinzi ramul,/ când rotunjești pământ de sub cruce...” („Ceasornic de lut”); prin acea deschidere fastuoasă, de sărbătoare: „Duminica/pune steaguri albe/pe guri de zori,/ e loc de tânguire/ în ninsori” („Neînduplecat, ochiul...”); prin opoziția semnificațiilor noțiunilor deduse - cer - pământ: „Moartea fluturului tremură/ într-un cerc de nisip” („Mormânt viu”); „peste umbra crucii/ cade iarăși brumă” („Al cincilea anotimp”).

Valentin Marica surprinde prin acea știință aparte a expresivității și conciziunii, conducând ideea prin identitatea poetică demult definită, spre ermetismul haiku-ului: „E atâta uzurpare în crengi,/ Cerul capitulează/

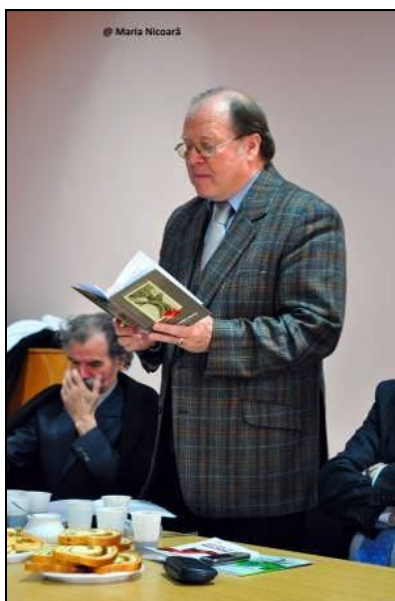
în umbra unui fruct” („Autumnală”); prin sugerarea nevăzutului: „Dealul/ prinde între buze/ lacrima înserării” („Fără de iesle, Nașterea”); „Din rai/ n-am luat decât două frunze de aur” („Logodnă”).

Valentin Marica este cel care, prin profunzimea lirică fundamentată pe o vastă cultură, se identifică, până la contopire, cu zborul poetic încântător: „Pasărea ațipește/ pe oblâncul zilei/ zburând/ în rouă/ cu contur de heruvimi” („Amiază”); „strângeam sub pleoape/ pasul tău lung” („Eu însumi...”); „Gândul cade pe roata olarului...” („Între noapte și zi”). Dominantă este senzația ajunsă până la confundare cu vâlul popeean al curiozității și percepțiilor „dincolo ascunse”: „Cățelul pământului/ linge pereți/ la margini de cărare” („La picioarele trecătorului”); „visul iepurelui grăbește verdele dimineții” („Spițele roții”), culminând cu versul-catharsis: „Golul din ochi/ cade în golul din cuib” („Prundiș”); „îngerii rup pâini/peste guri de iarbă” („Statui”).

Iar când Valentin Marica te încântă, fără pic de vanitate, cu versul dumnezeiesc „Țin sub braț/ liniștea de la ușa bisericii”, din poemul „Albul mai poate fi cuvânt...”, într-adevăr, ești dominat de convingerea fermă că ai în față un adevărat mare poet, pe care-l salut, din nou, cu statornică bucurie colegială.

11 ianuarie 2003

LAZĂR LĂDARIU

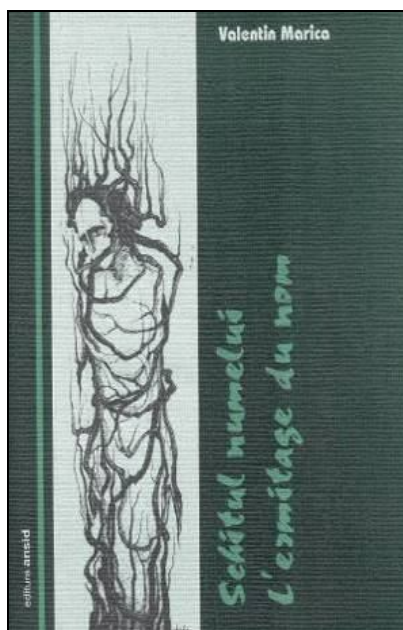

„Schitul numelui”

(„Zeu în sălașul secundeii”)

Dacă, în general, se spune că „omul sfințește locul”, acest adevăr este valabil și în poezie. Faptul că și în acea „muzică a cuvintelor” lucrurile se petrec la fel, îl dovedește, cu prisosință, poetul și prietenul Valentin Marica. Aș aminti aici poemul „Timpul e în armură”, din cartea „Aluviuni”, tocmai pentru a demonstra acea „originalitate substanțială”: „Vine mama/ cu Biblia în flăcări,/ metania gândului/ ține răul pe loc/ până când/ îi va spune/ unde e capătul lumii./ în cuvânt/ sămburele este azi/ mai mic decât ieri”. Într-un alt poem, „Ceasornicul de lut”, din cartea „În naosul râului”, poetul Valentin Marica, coborând, din acea realitate trăită și dureroasă, în amintita, mai sus, lume a „muzicii cuvintelor”, salvatoare pentru sufletul dornic de frumos, spune: „Câtă pătrundere a dimineții/ în rariștea cuvântului/ când aprinzi ramul,/ când rotunjești pământ de sub cruce.../Linia de orizont/ este dunga mâinii tale prinse în cer./ Mă aplec în unda miezului/ Fiecare strigă nudele fructului/ și-i mângâie ochiul de apă./Buzele mele/ murmură deasupra ierbii/stingerea valului”. Dacă un poet drag sufletelor noastre mă convingea că „o carte poate salva viața unui om; măcar pe a celui care a scris-o”, atunci când poetul Valentin Marica ajungea la cea de-a 50-a bornă a vieții sale, afirmam că au fost momente când, lui și mie, ne-au salvat viața cărțile și spiritul care se identifică cu zborul poetic încântător în patria de cuvinte a Limbii Române! Deoarece, afirma domnia sa într-un poem mai vechi: „îngerii/ rup pâini peste gurile de iarbă “ („Statui”).

Am considerat că doar explicându-mă, oarecum, pot face pasul spre noua carte de poeme a lui Valentin Marica, atât de frumos așezată sub titlul „Schitul numelui” (tradusă în franceză de Alexandru Luca și Anca Clitan). Nu poți să nu observi, încă de la bun început, acel ascuns barbian și acel mister blagian, cu care se încarcă poemul „Sotto-voce”: „Ninsoarea îți închide mai întâi ochiul.../ Apoi, tremurul mirtului./ Întinzi pânza peste oul păsării de smarald,/ peste păcatul

celor ce așteaptă/ să semene cu chipul tău/ când ziua e plaur,/ acoperind rizomii puștilor de vânătoare./ Răscrucile, unde ne măsurăm mâinile,/ se leapădă de iarbă.../ Cuvântul e o picătură de sânge/ în colțul gurii”.

Atitudinea și amplitudinea lirică, după cum ușor se poate observa, înclină spre acea singură direcție posibilă, cea a frumuseții cuvântului.

Poezia lui Valentin Marica are acel ceva aparte din „ascunsul care fascinează”, după Jan Starobinski, ceva aflat dincolo, inaccesibil și accesibil în același timp, în funcție de percepția mentală, de suflet și de ochi. Deci, de sensibilitate. O ilustrare a acestei afirmații este poemul „În herbul firului de iarbă”, din care redăm aici doar trei versuri: „Strâng sub pleoapă somnul sfinților/ jinduind tăcerea icoanei./ În rama ei îmi măsoar creștetul”. Blândețea conturului liric, forma definitivă și matură a expresiei, împletirea realului cu imaginarul, spontaneitatea imaginii, toate reies clar din poeme precum „Manuscrisul de jad”, „Tâlcul crinului”, „Înnoptare”, „Firide în octombrie”, „Latreia”, din care decupăm câteva versuri: „Îi dau numele meu de Latreia/ podului de peste apă./ lucios ca dinții jivinelor,/ încovoiat când trece satul cu mortul pe roți de lemn./ Râul și podul/ o cruce/ peste încheștarea brațelor./ La cap/ cu o piatră mare și albă/pe care se îngheșuie copiii/ și păsările./ Se spune/ că piatra aceea se va ridica la cer”. Piatra, crucea, iarba, frunzele,

albul, mâna, rugăciunea, cuvinte ale limbii române se adună în poem pentru definirea tulburătoare și reliefarea sentimentelor prin acea imaginație lirică unică, personală în toate datele ei.

În prezentul acestei vieți și lumi, cu un har poetic și cu o sensibilitate care nu mai trebuie explicate, poetul Valentin Marica ne uimește definitiv și prin poemul „Amiaza fără Iisus”: „Pălăie dunga de iarbă/ dintre mâna mea dreaptă/ și mâna ta dreaptă./ Pasăre - liră, / Piatra pajurei tulbură ochii apei./ Varul stins al poruncii/ își schimbă culoarea/ Cuvântul nu mai duce nicăieri... “. Interiorizarea dă fericit mâna cu risipa de har, tocmai pentru a ne dovedi că sentimentele disponibile au o singură țintă: originalitatea și individualitatea mesajului liric, așa cum acest sentiment reiese din poemele „Drum”, „Înainte de liturgie”, „Ziua fluturului alb”, „Anevoioasă primăvară”, „Pomul de turtă dulce”, „Logodna”, „Ziua cu mâinile împreunate”, „Naștere din naștere”, „Ceasornic de lut”, „Curmezișul zilei”, „În câmpia Senaar”, „Cântarea lacrimii”.

Cred că Valentin Marica nu mai are nevoie de nicio prezentare, atâta timp cât despre el, poetul, doar poezia lui poate vorbi prin viziunea ancestrală asupra elementelor imediate, prin versurile din „Evanghelia revărsatului de zi”; „De pe cerul bisericii/ mâna a șters mantia îngerilor.../ Se luminează de ziuă/ de parcă apa a spălat păianjenii de pe ochiul bolnav”; sau din poemul „Muștrarea secundeii”: „Zarul e în repaos./ Tăcerea îmi viscolește mâinile,/în ou murmură cugetul zborului/ celor ce te întreabă/ de ce sunt ochii/ clepsidre/ spune-le/ că numai cine atinge culoarea zăpezii/ e zeu în sălașul secundeii”.

Azi, când prin această „maladie culturală a secolului” anatemizarea poeziei și cinismul cultural sunt la modă, prin „Schitul numelui”, Valentin Marica e „zeu în sălașul secundeii”, în care harul luminează ființa sub veghea dumnezeiască și a cuvântului, pentru că, într-adevăr, a atins culoarea zăpezii poeziei alese.

4 martie 2006

LAZĂR LĂDARIU

„UNDEVA, DEASUPRA NOASTRĂ”

Folosirea sintagmei „pagini captivante”, pentru cartea poetului Valentin Marica, ar putea fi considerată - cu siguranță - o superficialitate, o susținere facilă, care ar putea umbri realele merite ale unei scrieri subtile prin mesaj, superbe prin materializare!

„Dreptii” și „seninii” ajunși în Țara Sfântă, sub impresia acelui Rai deschis „undeva, deasupra noastră” - folosind cuvintele lui Nichifor Crainic -, văzând Izvorul Bunei Vestiri, Casa Sfântului Petru de la Capernaum, cele 18 coloane din piatră ale Bisericii Învierii, Marea (Iacul) Tiberiadei, pe care a călcat Mântuitorul, cetatea în care împărăteasa Elena a descoperit Sfânta Cruce, Via Dolorosa, locul aflării capului Sfântului Ioan Botezătorul, Mormântul Maicii Domnului și urma ei pe o piatră de pe Muntele Măslinilor, Muntele Sinai, Tabka - acolo unde au fost înmulțite pâinile și peștii -, pelerinii intră, ca de fiecare dată, în casa lui Iisus, călătorind, într-adevăr, într-o lume nu doar minunată, ci de-a dreptul a miracolelor.

Mântuitorul la Fântâna lui Iacov, femeia samariteancă urmându-și învățătorul, Zidaul Plângerii, locurile de legendă biblică sfîșesc - cum scrie Valentin Marica - pe pagină subiectul și predicatul, „sub văzul icoanei și sub văzul lui Iisus”.

Astfel debutează scrierea jurnalului, sub năvala zorilor într-un moment al recapitulării unui vis al nopții, derulat sub ochiul reporterului. O zi de 2 iunie 2008 se așază, pentru pagina de început, într-un Ierusalim dominat de „preoția iubirii” și a „vocalor luminii”, a „dorului de Dumnezeu”. Sub „esența luminii”, toate dovedesc acel iscusit condei condus, cu atâta știință a scrisului, cu atâta înaltă prețuire față de cuvântul ales.

Derutat oarecum, cititorul atent și avizat nu știe la ce să se oprească mai întâi. La jurnalul interesant, de o factură aparte, sfidând, oarecum, cadrele genului, sau la poemele, impresionante prin sinceritatea și sensibilitatea lor?! Sub semnul etern luminos al eseului jurnalistic și al versului, simți că trebuie să ai, ca cititor, tăria de a alege. Te oprești la lumea liniștii dezvoltării unitare și a smereniei în fața istoriei trecutului într-un arc de timp aruncat, ca un cap de pod, în aeroportul Ben Gurion, celălalt aflat pe Muntele Măslinilor, la porțile Cetății Ierusalimului, la Bethlehem, pe Golgota, în Grădina Ghetsimani, la Mormântul Maicii Domnului. Totul, cum se exprimă poetul, în „trepidația cotidianului”, pe trotuarul lumii, unde „Iuda își strecura argintii”.

Călătoria înseamnă și inițiere sub guvernarea clipei prin Țara Dorită, prin Țara Hărăzită, în Biserica Sfântului Mormânt, în acel unic moment al „coborării în sus”, acolo unde cu totul altfel sunt trăite lucrurile. Galileea, Mormântul lui Lazăr, râul Iordanului, parcă „în mijlocul cerului” aflate, între jertfă și evanghelia întâmplărilor sfinte, pietrele vorbitoare de la Capernaum, Muntele Sion, Via Dolorosa, mereu „pe umeri cu umbra crucii și pe buze cu sarea suferinței”, a suferinței fără margini, Calea Calvarului, toate sunt însoțite, ca un glas profetic, de iluminările părinților Arsenie Boca și Galeriu, de pe ale noastre meleaguri, ale neamului născut creștin pe „câmpurile suferinței”. Toate, în scrierea necontenitei cunoașteri, constituie acea suveranitate a spiritului, într-o solemnitate încununată de cuvântul magic. Sub clopotele Bisericii Nașterii Domnului, sub „cătușele grele ale destinului” zilnic contrapuse „luminii de sus” ale Nazarethului și Ierihonului, ale Bisericii de azi cu hramul Sfântului Ioan Hozevitul Românul, ale Muntelui Tabor, ale duhului lui Zahai-Vameșul, ale glasului icoanelor, găsim rigoarea dozării, prin sentimentul de dincolo de cortina trăirilor zilnice.

Corul Belcanto, Sărmașu, dirijor pr. Daniel Camară

Poveștile emoționante ale sfinților, ale bisericilor noastre, românești, rescrierea valorilor profund creștine, prin iconarii „sfințitori de idei”, sub rugăciunea și sub privirea Dumnezeului Îndurărilor, prin „osteneala zilei de azi”, în contextul vremii pe care o trăim cu toate angoasele ei, sunt toate nesecate izvoare pentru salvarea omenească!

După umila părere a subsemnatului, în integralitatea ei, cartea „În apa Duhului” este un poem așezat sub semnul etern luminos al versului devenit soare în amiază. „În aburul tânguirii/se ivesc/ chinovile cuvintelor...” - spune poetul - „Ținând în mâini hăul.../ Cineva mă pândește de după secera lunii”. O lună-lămpaș luminos al nopții sunetelor poetice, doar de inițiați auzite prin răsăriri de liniști. „Purtăm pe umeri Biserica Vinului/ ca pe un coșciug alb/ ca pe o coadă de șarpe strivită de fulgerele fricii./ Umerii îmi erau bulboane de râu” („Și ochiul era o boabă de strugure”) sunt versuri parcă dintr-o cugetare din târziul asfințitului aureolat de profunda respirație. „N-am frământat destul strugurii pământului/ până la luciul/ până la strigăt/ dar știu să arăt cu mâna spre cer” - spune poetul în poemul „Lângă cununa de spini”, sub imperioasa necesitate a evoluției sentimentale, având sonoritatea unui glas profetic. „Șerpiirea surprinzătoare a sufletului poetic”, situat între singurătatea, pe de o parte, și pluralitatea senzațiilor, pe de altă parte, se află în acea căutare febrilă a echilibrului prin care indiferența nu-și poate face loc. „Pe piatra cea mare stă tata,/ hotărând, la Zoreni, secerișul din iulie./ Peste umărul lui e mâna lui Lazăr,/ fratele mai mare... (...) Cu zumzetul ierbii din poală,/ iese Cezara în calea șirurilor de îngeri (...) în urma lor, mama acoperă capătul râului cu răsuflarea răbdării” - versurile din poemul „Cei morți sunt vii” - așezate într-un registru liric grav, în acea aparte confruntare a versului cu eul.

În poemele acestei cărți deosebite, „din pâine cresc naosuri”, se aude „tăcerea untdelemnului”, „roiesc vecernii”, „mâna lovește stâncă”, „degetele mâinii cresc”, „moare puiul de viperă”, „se amestecă răsăritul cu asfințitul”, „umbra nu se poate-ntinde”, „se leagănă înserarea frunții”, „sub perna de iarbă se zvântă ultima vină”, există „pășunea apei”, „osul deșertului se îndoaie ca ramul de salcie”. Poemul „împreunarea mâinilor tale” este dovada molipsirii de viață, a efigiei teologice mișcându-se prin spațiul acesta al obișnuitului trai zilnic, ca efecte trăite ale edificiului poetic: „împreunarea mâinilor tale/ ca un pântec zvâcnind.../ Rugul arde iar./ Împreunarea mâinilor tale/ ca o gură de fântână.../ Greu se așază cuvântul în ordinea aceasta./ Greu urmează arătarea cu degetul/ a Sfântului Alb./ Împreunarea mâinilor tale/ bate blând peste valul ce arde”.

Sub stăruința talentului, poetul Valentin Marica ne oferă azi superbe poeme și eseurile adunate „În apa Duhului”, o carte a bucuriei împlinite prin elogiul adus cuvântului ales. Prin acea necesară, superbă supraviețuire prin poezie, cartea întregă este un încântător poem.

Totul, pentru confirmarea unui adevăr incontestabil: talentul!

20 decembrie 2008

LAZĂR LĂDARIU

Tainica lucrare

Antologia "Ceasornic de lut" a poetului Valentin Marica, apărută la Casa Cărții de Știință din Cluj-Napoca, este imaginea în oglindă a sufletului ajuns la șaizeci de ani. O selecție cu cele mai frumoase din mândrele poezii editate de-a lungul carierei de Marica. Un fel de carte de vizită în rime, un remember peste timp a creației: „Câtă pătrundere a dimineții/ în răriștea cuvântului/ când aprinzi ramul/ când rotunjești pământ de sub cruce”. Cuvântul, embrion al sacralității, calea de mijloc între cer și pământ, între uman și divin, puritatea lumii: „Împart fărâma de soare/ Întâiul”. Rădăcina versului se deschide ca o fereastră spre zarea literaturii. E anotimpul în care „Zăpada se ridică-n altare”, iar „peste mantii de vânt/ mâna lui Dumnezeu/ împarte începutul”. O poezie a melancolicului, a sfințirii, a iubirii, o poezie...poezie. O cărare a metaforei în care „brazde de aburi înfloresc”, iar „pescărușii goi” sunt zâmbetul larg al chipului din duh.

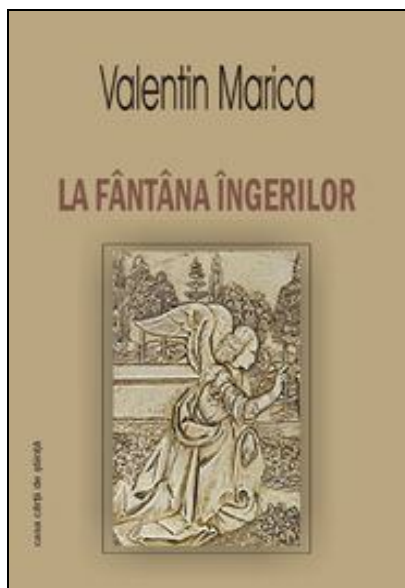
Când „ochii de pâine” luminează pe „mătasea zidului”, când viața vine în iesle la „ușile împărătești ale unei margini de sat”, „sub vârtejul umbrei/ mâna arată că cerul e pasăre călătoare”. „Țin sub braț liniștea de la ușa bisericii... / Ramul se înconvoaie peste acest autoportret, / tremurul mâinii preia murmurul rugăciunii, picură firele de pământ / ce i-au dat altoiului netezime, / picură în coapsele apelor...” , spune poetul, continuând în același registru: „ Prin crucea mâinilor, trece un cerb/ izgonit dintr-o dragoste”. Simbolul Crucii îl

însoțește peste tot pe poet, care biruie prin semnul sfânt. Ziua se face cruce, iar cuvântul începe „să meargă/ încărcat de fluidul din stele”. Timpul „e zeu în sălașul secundeii”, iar poetul observă că are partea lui de cer. Viața se bate cu moartea, sfințenia cu păcatul, simbolistica fiind pregnantă: „Din ochii tăi a căzut coada șarpelui/ Sau e urmă de inger”. „În rama cuvântului/ încremenește atingerea”, iar „Din cina cea de taină a mai rămas suspinul”. Șoapta, transformată în cuvânt, este venită din sângele divin: „ Din rai/ n-am luat decât două frunze de aur/ punându-le/ în vasele comunicante/ ale unei șoapte”.

Duminica, cu potirul cununii de spini, e descrisă în parfumul cuvintelor, iar ingerul „îmi spune/ că apa ce curge/ e vecernie”: „numai poetul/ îți va dezveli umărul/ să-i crească iarbă pe stâncă”. Valentin Marica este poetul format în universul în care fluturii coboară din cer cu bucuria silabei, cu cântecul de lebedă rostit pe acordurile arhanghelului, cu poveste, mereu alta, a tainicei vieți.

La fântâna îngerilor

Am poposit „La fântâna îngerilor”, prin intermediul volumului editat de Casa Cărții de Știință. Poeme scrise în Țara Sfântă, acolo unde rugăciunea capătă putere maximă, acolo unde locurile au păstrat peste timp, de mai bine de 2 mii de ani frumusețea divinității. Valentin Marica ne poartă și pe noi pe aceste plaiuri ale Cerului, unde

ceasornicul încremenește în așteptarea eternității. Acolo unde cuvântul capătă sfințenie: „Giulgiul cuvintelor se face abur”. Aici ispita pălește, coada șarpelui fiind „strivită de fulgerul fricii”. Lângă cununa de spini de pe Muntele Golgota rugăciunea capătă alte valențe: Iartă-mi, Doamne, netezimea degetelor/ N-am frământat destul strugurii pământului/ până la luciul/ până la strigăt/ dar știu să arăt cu mâna spre cer”. Se continuă în același registru religios, poetul fiind pătruns de tainele Minunii Lumii: „Vreau să-ți țin Doamne, lacrima de sânge/ sub cămașă/ Ți se cuvine răsuflatul meu/ când văd cum se coace picătura de mir...”. Tulburătoare sunt cuvintele: „Pironit în veșnicia ta/ nu voi mai plânge în somn/ Mă naște din nou tăcerea...”. Lipsa graiului se transformă în scris, descoperindu-ni-se latura credinciosului, latura omului care creionează pe aripa îngerului puterea Cerului.

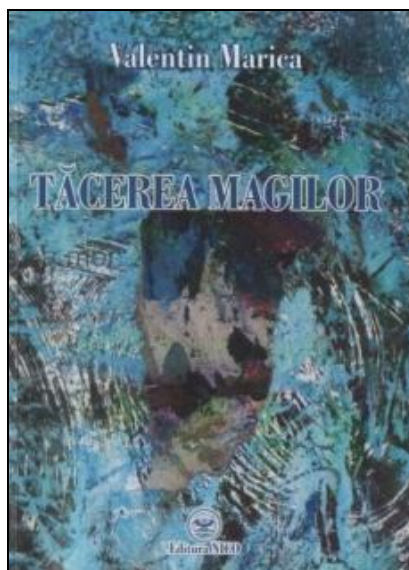
Oboseala răstignirii gândului este estompată în momentul în care se vede minunea: „din pâine cresc naosuri”. Pe stânca de la Israel “ roiesc vecernii”: “ Degetele mâinii cresc/ și cuvintele cresc/ în vârful clopotelor/ când, pe umerii monahilor, / vârtej e pânza desertului”. Prin penița gândului cerul “ se face poveste fără sfârșit”, iar “ Petalele ating marginea Lumii”, spre un nou început.

Moartea devine viață pe golgota, Marica descriind cum nu se poate mai bine suferința. Dacă am fi fost și în vremea Răstignirii precum poetul, Iisus nu mai era pironit, ci purtat cu lauri: “ În moartea Ta îmi aștern moartea/ În aura Ta visez să calc vâlul morții/ Aud cu auzul Tău/ Văd cu văzul Tău”. La fântâna îngerilor “ Tremurul crucii, / în tremurul ochilor mei/ apasă iarba cuvântului”.

Aici apa limpede dă esența dumnezeirii, îngerii fiind cei care vindecă rana păcatului, cei care ne aduc pe calea adevărului. Numărând florile lumii, poetul se întreba cum era dacă crucea înțepenea în mâini de îngeri? Calea magilor, pășunea apei, brațele cu snopi de îngeri, aduc iarba rară a ultimului cuvânt, care era de la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul. O poezie a Cerului, a Duhului Sfânt care aduce liniștea sufletească și frumusețea veșnică pentru cei care citesc volumul. O carte precum o predică...

MENUȚ MAXIMINIAN

Tăcerea magilor

În colecția „Scriitori, cetățeni de onoare ai Sărmașului”, inițiată de primarul Ioan Mocean, a apărut volumul „Tăcerea magilor”, cu poeme semnate de condeșeanul nostru Valentin Marica. O poezie care mustește de religiozitate, apropiindu-se până la contopirea extremă cu rădăcina identității: „Încolțea cuvântul/ să mă ia de mâini/ să-mi arate ziua/ în potiri de pâini”. În șoapta câmpiei, Valentin Marica descoperă visul izvorât din țaria pietrei pentru ca mai apoi, în diminețile „în care crapă lumina/ de atâta blândețe” să primenească casa dintâi a literei. Atunci când „mâna lui Dumnezeu/ despletește cerul peste păcat” este momentul prielnic răzvrătirii cuvintelor care se transformă în crucea biruinței: „mâna/ străfulgerare/ împrăstie la porți/ păcatul ultimului cuvânt”. Descoperim la Valentin Marica o poezie existențială în care elementele primordiale devin esență pentru trăire: „piatra crește din apă”.

O poezie în care cuvântul se transfigurează, devenind obiect de lux – „Pe dunga unui cuvânt” – pentru ca mai apoi, ca un miez de pâine, să fie bucurie pentru cei care trăiesc din magia acestuia. „Tăcerea magilor/ adună zăpezi în cina nașterii” pentru ca mai apoi valul luminii să fie răstignit pentru izbânda cuvântului. La botezul literei participă întreaga suflare, iar rădăcina de la fereastră sufletului acompaniază harpa îngerilor pentru ca zăpada să se ridice în altare: „Sub vârtejul umbrei/ mâna

arată/ că cerul e pasăre călătoare”. Când timpul încremenește, soluția cea mai bună este salvarea prin cuvânt: „Numai cuvântul îi dă legănare”. Valentin Marica știe să deschidă poarta spre rai prin cuvinte care dezvăluie tainele lumii: „Numai îngerul îmi spune/ cum să calc iasca din freamătul crucii/ numai îngerul îmi spune/ că apa ce curge/ e vecernie”.

Valentin Marica este poetul născut la Zoreni, cu suflet sensibil precum apa cea limpede a strămoșilor care a izvorât din eternitatea rădăcinii românești.

ABSIDĂ PENTRU ZIUA A TREIA

Să te întorci acasă, să re trăiești sentimentele de altădată prin intermediul versurilor nu poate fi decât un lucru bine cuvântat. Poetul Valentin Marica aduce, în volumul „Absidă pentru ziua a treia”, frumusețea satului Zoreni. Cartea, apărută cu sprijinul Primăriei Sănmihaiu de Câmpie, în colecția „Scriitorii la ei acasă”, inițiată de Ion Vădan, la Editura Dacia, surprinde prin poveștile versificate ale oamenilor neași din zona de Câmpie a județului nostru: „Jucându-se, un înger a aruncat o stea/ Deodată, steaua a făcut petale/ Să ai mireasmă și limbă de clopot/ Sat mic, cât e un deal și-o vale”. O poezie precum o vecernie, prin intermediul căreia poetul își trage sufletul o zi și o noapte, iar rana se leagănă în amintire: „Când îmi dădeai traista cu pâine/ Și-o legai în pleoape de măr/ Udai, mamă, făina albă a clipei/ În

lacrimi și-n tremur de cer”. Precum un cântec de limbă amară care sălășluiește întru nemurire, poezia este declarația de dragoste peste timp adresată mamei: „Ție slabă mână ce m-a scăldat întâi/ Cu greu îți urci privirile la grindă/ Ascunsă-n foi de Biblie, la căpătâi/ Doar umbre vin de umeri să te prindă”. Aici, la Zoreni, „E-n pământ și e în stete/ Cumpăna fântânii mele”, adică cărarea spre cer atunci când „În fiorul crucii, pun tăceri de zori”.

Volumul este o adevărată carte de vizită a acestor meleaguri, unde la marile sărbători ne căutăm identitatea în fărâma de credință ce a rămas peste timp ca un liant perfect al sufletului nostru. Aici viața se adapă în fântâna veșniciei, iar stelele veghează pentru bunul mers al trăinicieii noastre.

O poezie precum o rugă: „În smoc de iarbă e lumânare ochiul/ Și cerul rădăcină de lemn dulce”. Versuri tulburătoare sunt cele adresate Cezarei, invocată peste timp pentru a acorda măcar un surâs întru nemurirea frumuseții. De Crăciun, totul este desprins din basme: „E cerul lapte dulce/ Văzduhul este rău/ Mir își ia pământul/ Pe tălpi și peste brâu”. Este momentul în care îngerul coboară peste lumea satului, în casa cu grinzi, dând o altă conotație trăirilor. Acum, drumetul se reîntoarce acasă, așezându-se la masă atunci când „Cumpăna peste dorul ce a ars/ Timpul e trup și e soartă”. Poezia lui Valentin Marica mustește de dragostea pentru părinți: „E iarăși seară când vă pipăi urma/ În țărna drumului, și drumu-i pustiu/.../ Sunteți frumoși în cioareci și-n ie/ Atât de neted vă e în seară pasul/ Lertați-mi rătăcirea și uitarea/ Vă strig acum, dar amuțește glasul”.

Volumul este cu atât mai emoționant cu cât este însoțit de scrisorile îngălbenite de timp adresate de mamă fiului plecat spre alte rosturi în viață. Scrisori care au adevărate valențe poetice: „Valentinuț, zilele de vară petrecute cu noi au fost foarte scurte, ca un vânt, au trecut apoi micuțul mamei, eu te cuprind cu amândouă mânuțele mele” sau „Dragul măicuții, ești copilul meu cel scump, fotografiat în a mea inimă pentru faptele bune și cinstite”. O poezie de pus la rană pentru a vindeca dorul de acasă.

MENUȚ MAXIMINIAN

POET PESTE TĂRÂNA ALBĂ A EVANGHELIEI

Poetul unui *preaplin* al menirii de rapsod al elegiei, **Valentin Marica** așază *raiul pe muchia Cuvântului*. Ca să vezi transcendentul și durerea îngemănându-se la *izvorul de apă vie* a versului, trebuie să înțelegi că „marginea drumului o împresoară”, că „ziua cade în genunchi” tocmai pentru a defini un *non-loc* al căutărilor poetului în însăși sacralitatea ființării: „Se-ntind mâini răstignite/ din care/ peste tăcutul departe,/ rătăcind/ printre arbori de vânt,/ rătăcind/ în mormânt.” (*În iarba Departelui*, din vol. *Metanii peste strigătul arborelui Versuri închinare lui Grigore Vieru*, Editura „Cezara Codruța Marica”, Târgu-Mureș, 2013).

Ca mesager al tainelor de sus, poetul se identifică cu cel pentru care teama desemnează elementul «tremendum», în echivalentul „a sfinți în inima ta” treptele primare și inferioare ale devenirii umane, deopotrivă cu „erschauern”, în cele nobile și superioare: „Durerea o port,/ o mai port .../ Neputința de a da drumul apelor/ din zăgazuri/ o port.../ Chiar și o fărâmă de amintire/ poate alina dureri și neputințe/ chiar și recele unei ploii./ Numai recele sârmei ghimpate, nu !” (*Îndurare*, din vol. cit.). Transcendentul este rostuit în arhaicul existențial imediat și surprins în intimitatea corporalității cuvântului poetic: „Să fii în cer, așa ca pe pământ,/ așteptând să te cuprindă trupul apei,/ să te aburească legănarea frunzei,/ știind că ai loc unde să mori;” (*Pleoape pe cer*, din vol. cit.). Iradianța expresivitate este adusă pe coordonatele efervescenței imaginative, peste strigătul poetului, clocot și clopot pentru *vindecarea prin cuvânt*, „știind că ultima răsuflare a primăverii/ încă e acolo,/ măcar cât o fereastră de biserică,/ măcar cât un ochi de copil/ cu viața pe moarte călcând ...” (*Vindecarea prin cuvânt*, din vol. cit.); o poetică viziune care vine dintr-un *dincolo* al gândirii și care aparține unei identități interne, al unui *altfel*, conturând dualitatea condiției umane.

Intenționalitatea versificată a lui Valentin Marica, de origine testamentară, unește litera cu voința, puterea și înfăptuirea, o priveghere a unui *locus-sacer* printr-o re-apropiere de *ceea-ce-se-ascunde* vederii, o necesitate imperios cerută de re-întoarcerea *sinelui-către-sine* peste care inteligibilul veghează: „Măcar un trecător./ unul sigur./ va lua în mâini/ grăuntele de mărgean.” (*Îmbrăcat în cămașa de iarbă*, din vol. cit.); reiterează elementul *majestas* ca un reflex subiectiv („Se-ntind mâini răstignite/ din care/ peste tăcutul departe,/ rătăcind/ printre arbori de vânt,/ rătăcind/ în mormânt.” - *În iarba Departelui*, din vol. cit.); unește sentimentul stării de creatură cu puterea creației pe care o simte, înfățișând-o ca un sentimental al neantizării noastre. Însăși propriile trăiri sunt subordonate în tendința de a transcrie geografia lăuntrului cu muzicalitatea tăcerii scufundată, ca mai apoi să se reverse într-un *crescendo* livresc.

Poetul surprinde acel *coincidentia oppositorum* în cele ce se văd; o reflecție fulguranță asupra *crucii* re-naște cuvântul, șlefuit până devine marca transhumanței demiurgice: „În umbra crucii se întâlneau cărări,/ cărările de iarbă,/ cărările ce netezeau praguri de biserici./ Vorbele abureau la căpătâiul lor/ ce avea chipul lui Iisus./ Din

Nicolae Băciut, Valentin Marica, pr. dr. Gheorhe Nicolae Șincan, Claudia Șatravca, la Biblioteca „Târgu-Mureș” din Chișinău, la prezentarea cărții *Metanii peste strigătul arborelui. Versuri închinare lui Grigore Vieru*, de Valentin Marica, 2013

arbori se desprindeau ramuri./ din ape se ridicau glasuri./ Din inimi cădeau veștejirea florii.../ Departe se auzea colindul copiilor.” (*Căutându-mă într-o amintire*, II, din vol. cit.) Valentin Marica întemeiază o lume a spiritului, reală și semnificativă prin elementele numinosului la care apelează într-un demers comparativ și sintetic: „În zvâcnul ochiului/ Îți măsoar liniile mâinilor albe./ Mă acopăr cu ele .../ E ca și cum aș întinde/ peste iarba pieptului meu/ mătasea liniei de orizont./ E ca și cum/ aș ocoli o inimă ce arde/ sau, într-o noapte, o făgăduință” (*Amestecându-mă cu drumul*, din vol. cit.). *Urcarea* se realizează, printr-o *coborâre* a iubirii, cu vibrația unui *tremendum fascinans*. Frenezie dramatică, ori nu, prin legea naturii creștine suntem datori Iubirii, simbol al *prea-plinului* revărsat peste imanență.

Într-o fragilă, dar echilibrată simultaneitate în evocarea elementelor ancestrale, *crucea* destinului metamorfozată răspunde funcției stihiale - *hupostasis* (Evrei 11), înălțându-se către spiritualitatea omenescului: „Cruce de iarbă, împletiri de pământ./ îți acoperă buzele, dulce frământând./ (...)/ Cruce de lut, limpede de măr./ în zidul tău e un înger stingher./ (...) Cruce veche, mână din lemn de măsline.” (*Crucea, mâna din lemn de măsline*, din vol. cit) *Crucea* (din *El*, prin *El* și pentru *El*, Rom 11) erupe în însăși simbolistica ei, nu fără a atrage atenția asupra fervorii lăuntrului în pofida timpului efemer: „Sângerează floare, se oprește drumul./ nu se vede zarea, năvălește fumul./ (...) Viața se tânguie; se luminează-n chin”. (*Crucea, mâna din lemn de măsline*, *ibidem*); devine cărarea către *departele atât de aproape* într-o *sîn-bioză* împlinită în cuvânt: „Cruce de iarbă, împletiri de pământ./ îți acoperă buzele, dulce frământând./ (...) Cruce de lut, limpede de măr./ în zidul tău e un înger stingher./ (...) Cruce veche, mână din lemn de măsline.” (*ibidem*); evidențiază Iubirea care învinge potrivnicia timpului.

Poetul - rapsod se împlinește în monumentalitatea realității într-un demers iconic, în fidelitatea poeticului, o „eficacitate istorică”. (Gadamer, *Adevăr și metodă*, 2001); o adevărată liturghie a unei *absențe prezente* în noi înșine fascinează prin rezonanța versului; se construiește o lume spirituală în universalitatea ei. Discursul poetic cu →

CRISTINA SAVA

infuzii din atmosfera specifică a lui Rainer Maria Rilke, cu semnificative reflecții ale interiorității poetului anticipează un mai *profund-ca-sine* în intensitatea trăitului *în și prin* contopirea cuvântului „care se deschide și traversează conștiința intențională”. (Emm. Lévinas, *Între noi. Încercare de a-l gândi pe celălalt*, 2000). Strigătul lăntric, „urmând *via eminentiae et causalitatis*», ca atribut al divinului, declanșează trăiri pozitive în ființa omului, pe de o parte, iar pe de alta «urmând *via negationis*»” (Rudolf Otto, 2002), divinul în «sine» produce acel strigăt aparte: „Când merele cad în poala mamei,/ strigătul e lacrima surâsului ...” (*Sfințenia zilei*, din *vol. cit.*). Poetul demonstrează o cugetare dusă înspre adâncul lucrurilor într-o metaforă ce surprinde esența *dulcelui amar* din strigătul trecerii timpului.

Topos-ul liricii sale urmează sui-generis prezența mamei, identificată cu însăși natura, și nu doar pentru a deplasa accentul iubirii *celui-aflat-dincolo-de lucruri* către un *alt ceva*, ci pentru că realitatea se împlinește în ființa proprie: „O auzeam pe mama spunând:/ *Viu la tine, viu!* Numai prin frunze vedeam./ Numai prin făina trunchiului,/ timpul/ îl adunam./ Numai prin ochii apei/ mai văd/ O aud pe mama spunând:/ *Viu la tine să șadă!*” (*Anotimpul lui e atât de al nostru ...*, din *vol. cit.*). Prezența mamei ne aduce în proximitatea imaginii femeii din Sarepta Sidonului care nu avea *decât un pumn de făină într-o oală și puțin untdelemn într-un ulcior* (1 Împărați 17), dar a cărei dorință de slujire a rămas etalon de măsură a virtuții feminine, a dăruirii desăvârșite. Mai mult decât surprinzător, există în poezia lui Valentin Marica o delicatețe atât de apropiată cu cea a lui Grigore Vieru, poetul pe care-l onorează în cuget și-n simțire, cel care a exersat o poetică „armonică până la cantabilitate (de altfel, poetul însuși s-a străduit să unească versul cu muzica), unind elegia cu feeria domestică, [...] un continuu ritual al adorației materne, adorație răsfărată, cu aproape aceeași religiozitate, și asupra graiului, iubitei și plaiului.” (Al. Cistelean, *Dicționarul esențial al scriitorilor români*, 2000).

Limbaul imaginar deschide o poartă către spiritualitatea privată a poetului într-o *rugăciune pe o carte*: „să-ți fie litera frunte/ și fruntea să-ți ardă/ ca grâul .../ Să-ți fie litera mal/ și malul/ să dezmierde râul .../ Să-ți fie litera mers/ și mersul să nu aibă seară .../ (...)/ Să-ți fie litera trup/ și trupul lăicer al zării,/ veac,

Biblioteca “Târgu-Mureș” din Chișinău, lansarea cărții lui Valentin Marica, “Alb de duminică”, 2010

cărări, trezie/ peste luciul serii .../ Litera să-ți fie/ gândul fără vini,/ vești, văzduh și ape,/ lumină din lumini,/ vindecări de rane,/ sceptru de pământ,/ laptele fierbinte/ din sânul mamei,/ sfânt.” Evident, Valentin Marica dovedește un lirism evanescent în liniștea impecabilă a întrupării cuvântului ca pâine a vieții: „ochi de pâine doarme-n cântec,/ rană/ în nemărginire”, nu fără jertfa arderii pe altar, ori *în cuptorul focului divin* (Psalmul 66): „Mal de îndurare-i focul,/ foșnet/ gurile luminii,/ roată care naște lumea/ peste marmorele cinei.” (*Întrupare*, din *vol. cit.*).

Poet al naturii imperiale, Valentin Marica așează taina tăcerii în ordinea unor parabole transcendente încărcate de simboluri și mistere (o aducere aminte de Doinaș ori Labiș): „În aerul ce n-a ucis nicio pasăre/ sau în clătinarea amiezii,/ când gura mamei va încălzi,/ peste marginea pietrei,/ albul cel alb/ al cuvântului obosit.” (*De sânge-i tăcerea*, din *vol. cit.*). Ideea ființării pune în circulație spațiul lăuntric în acord cu *non-locul a ceea ce e și ceea ce e numai știut*: „Numai cerul îi știa tremurul gândului./ Numai cerul îi prelua cuvintele/ împrăștiindu-le departe/ în visul anotimpului blând/ (...) Numai cerul îi striga numele./ Numai în apa lui/ își vedea sufletul ...” (*Numai cerul*, din *vol. cit.*). Surprinde și contrage esența unui crez, proclamând o stare ce domină poemul, unde idee și sentiment cooperează cu toate turbulențele lăuntrului existențial.

Puterea scrisului este, la Valentin Marica, *jocul de-a urcatul drumului*, o manieră prin care poetul își asumă libertatea de a face cuvântul să vibreze în însăși interioritatea lui: „Poți să urci muntele/ dacă-i simți somnul,/ dacă îi auzi învierea./ Poți să urci muntele/ să-ți vindeci ochiul și vina./ Muntele acela va dezveli gurile potirelor/ și cer se va prelinge/ sub fulgerele mâinii.” Înconjurat și înconjurându-se *în și prin* cuvinte ca într-un *singur botez și o singură credință* (Efeseni 4), poezia sa caligrafiază un portret surprinzător prin accentuarea unei superiorități ascunse, cu un statut simildemiurgic; mărturisește convingerea „că măruș ochiului/ se coace în zăpada/ ultimului cuvânt al poetului,/ *Unul-născut ...*”; că poetul „așază ramuri verzi/ peste țărâna albă a Evangheliei” (*Peste țărâna albă a Evangheliei*, din *vol. cit.*), peste o întreagă fire în care omul rămâne aproape de pământ, de ape și de cer și „ține harfele soarelui/ în palme”, precum psalmistul într-o cântare chistică.

La ceas aniversar, *întru mulți și binecuvântați ani!*

Casa Selenă din Dej, vernisaj expoziție foto preotul Timoftei Găurean, au opinat scriitorii Menuț Maximinian, Valentin Marica și Ioan Mărginean

Sub mână și îngrijirea poetului
Valentin Marica:

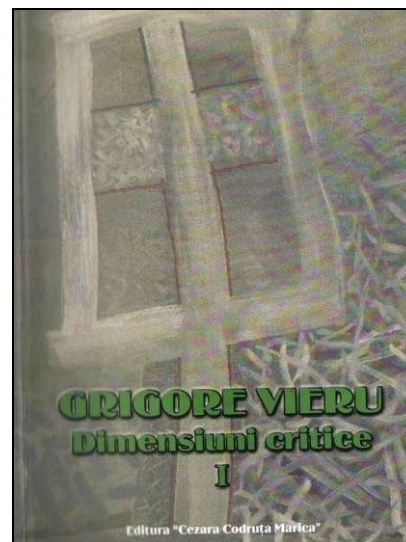
„Grigore Vieru - Dimensiuni critice”

Să afirmi că, într-adevăr, „Grigore Vieru - Dimensiuni critice. Vol. (1)” este o carte atât de necesară azi ar fi un evident non-sens! Explicația? Despre Grigore, seraficul poet al speranței, al „săracilor de mângâiere”, care din vers și-a făcut stâlp de iubire și armă de apărare, spirit universal și maestru neîntrecut al cuvântului revelator, s-a scris, e adevărat, foarte mult. În anii noștri postdecembriști, poezia i-a fost tipărită, prezența lui poetică a fost remarcată și remarcabilă. Însă receptarea critică a operei sale, a celui care, după Mihai Cimpoi, reprezintă „ființa românească a Basarabiei” în toate deplinătățile sale, într-o paralelă a susținerii lui Constantin Noica despre Eminescu - „omul deplin al culturii românești” -, a fost făcută, până acum, când potrivit, când pe nedeplin. Nevoia umplerii unui gol în cultura românească o exprimă poetul Valentin Marica în „Cuvântul înainte” al cărții „Grigore Vieru - Dimensiuni critice” (Vol. I) : „Începând cu volumul de față, Centrul de Studii Literare «Grigore Vieru» din Târgu-Mureș își propune o receptare critică sistematică, nelimitată și inteligibilă, a operei lui Grigore Vieru, ca reflex al noii lecturi și al recontextualizării prin aceasta”. O cere, înainte de toate, posteritatea, împotriva uitării - acest blestem românesc într-o cultură din nou la răsruce.

Într-un timp actual polarizat al receptării operei poetului, este nevoie - o spune Valentin Marica - de o rescriere a genezei limbii, prin întemeierea cuvântului în „ordo universalis”, ca o prelungire a Testamentului-îndemn al lui Ienăchiță Văcărescu, prin legitimitatea frumuseții Orfeului de la Pererita, în casa de pe pământ și din cer visând o întreagă viață să treacă Prutul despărțitor de frați, lăcrimând în curgerea lui. Lumea sufletului poetic, formată din Grigore Vieru, Liviu Damian, Ion Vatamanu, Dumitru Matcovschi, Anatol Codru, Andrei Strâmbeanu, Nicolae Dabija, Leonida Lari, Ion Hadârcă, Arcadie

Suceveanu, cu propria ei identitate, constituie un fenomen literar complex, găsindu-se, prin Grigore Vieru, într-o comunicare liturgică, în icoana unică a „Limbii noastre” a lui Mateevici - cum se exprima Ana Bantaș -, fiind aceea „istorie întreagă a unui popor”.

Mărturii în fața timpului, despre „cel mai citit scriitor român, după Eminescu”, sunt depuse în această carte (apărută la Editura „Cezara Codruța Marica”, sub îngrijirea lui Valentin Marica), despre cel care spunea „Sunt iarbă, mai simplu nu pot fi!”, întru acea exemplificare a zidirii poetice vierene, oameni pe care harul i-a dăruit din plin: „Poezia lui Grigore Vieru are ceva din măreția și tragismul ritmurilor naturii, ca și cum înțelepciunea ei s-a condensat în lacrimă, iar limpezimea acesteia nu

admite frivolitatea unei lecturi pripite” (Măria Chețan); „Paradigma educațională înserată în poezia lui Grigore Vieru, prin intermediul acestui alfabet, privește înspre un model deschis către toate resursele inteligențelor multiple” (Silvia Negruțiu); „Poezia - rugăciune la Grigore Vieru se revarsă prea plin asupra Patriei, ca metaforă poetică a unei Mater Dolorosa” (Măria Daniela Pănzan); „Indiferent ce poate exprima poetul, prin toate gândurile și stările care-l stăpânesc, limba română rămâne definitorie. Ea este Mamă, este Vatră, ea este Patrie” (Pr. Silviu Negruțiu); „La Grigore Vieru, interioritatea devine matricea întăririi ființei Duhului, care, mai târziu, în exterioritate, va înfrunta conflictualitatea istoriei” (Valentin Marica).

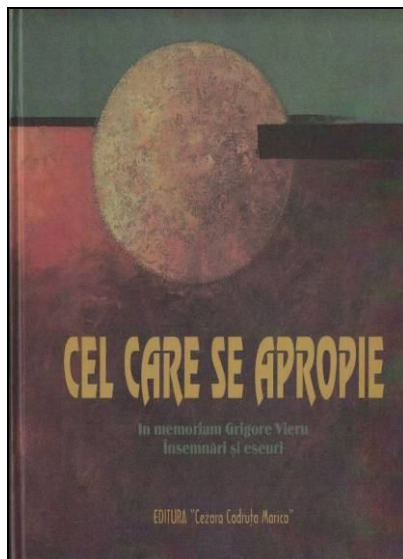
Întoarcerea spre copilărie sau spre decantarea esențelor într-o psihologie evolutivă, în care lectura devine nevoie sufletească, prin această actuală criză a valorilor, prin care limba noastră trebuie să rămână „limbă sfântă”, dominatoare, este nevoie de profunzime, perseverență, simplitate, profesionalism. Astfel să „respectăm testamentul luminii și descrierea lacrimii” prin „zguduirea ființei în nenorocul istoriei căutându-și liniștea sufletească”.

„Grigore Vieru rămâne în conștiința neamului ca unul dintre poeții noștri naționali, alături de Eminescu și Nichita Stănescu” (Viorel Dinescu).

Să-l păstrăm drept „călăuză pentru neamul său”!

9 octombrie 2010

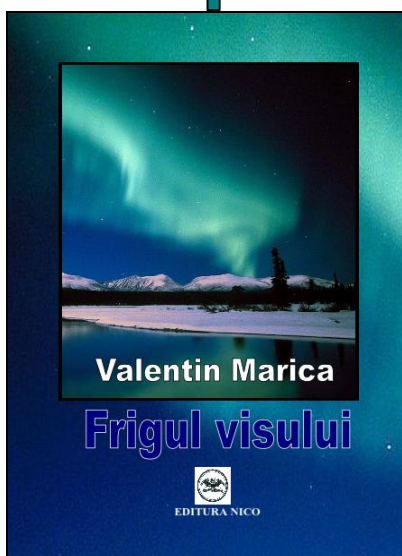
LAZĂR LĂDARIU

CD-ul cu emisiunea „Alb de duminică”, dedicată lui Grigore Vieru, și realizată de Valentin Marica La Radio Târgu-Mureș; invitat Nicolae Băciuț

Carte la aniversare

Întâmpinare

Spre Țara lui Lerui-Ler, se spune, merge sufletul tremurând.

Cartea aceasta se așază în Țara Lerului-Ler, fiind doar suflet tremurând; de parcă ar vorbi cu Dumnezeu, chiar cunoscându-L; întru dezarmarea iadului, ar spune *Părintele Arsenie Boca*. Căci, dacă în jur se prăbușesc altare (v. *Nostalgia paradisului*), lumina dumnezeiască le reface prin *cuvânt*. Venim și spunem: *În gândirile line/ Dă-ni-l, Doamne, și astăzi și mâine, / ține-i cumpăna înaltă și vie, / naște-i clipă și crește-i vecie!* Apoi, prin *cuvântul* poeziei îl lăsăm pe Dumnezeu să ne vorbească. *Scriu* – mărturisirea poetul Grigore Vieru - *pentru că vreau să-l văd pe Dumnezeu de aproape...*

Umblam, vedeam și nu mă închegam... Umblam, vedeam, dar nu mă întemeiam. Tălmăcesc, acum, reflecții blagiene, căci, umblam, vedeam și nu mă închegam, nu mă întemeiam, până când m-am îmbrăcat în cămașa albă a Preabunului Dumnezeu, înțelegând că altfel ești *ființă rămasă-pe-dinafară*, că fără Dumnezeu omul trăiește *după cum bate vântul*, într-o lume schimonosită, în destrămare. Omul, trecător pe „coaja pământului”, scria Eminescu, cu cât câștigă convingerea despre nimicnicia lui și despre *mărima lui Dumnezeu* scade din deșertăciunea lumii. Caut, prin vers, dorindu-l din ce în ce mai limpede, așezat pe aripă de înger, în tărâmul emoțiilor, *mărima lui Dumnezeu*; să scad măcar o picătură din deșertăciunea

lumii, să pot spune, în curată bucurie, precum Claudel: *Dumnezeu există! Eu l-am întâlnit!* Căci, dacă nu ai, precum Kierkegaard, *acea ora 10 și jumătate*, a iluminării, (a se vedea comentariul lui Lucian Blaga din *Religie și spirit*, 1942) și marele tău *cutremur de pământ*, adică adevărul tău, ideea pentru care să trăiești și să mori, ieși din grația divină. Desigur, pentru a rămâne în grația divină, o ilustrează Kierkegaard, trebuie să te zbați, să înduri, să ajungi la conștiința păcătoșeniei tale. Visul nu e doar neter, ci și înfrigorat...

Frigul visului așază în demers editorial, prin grija scriitorului Nicolae Băciuț, directorul unei importante edituri a Transilvaniei, poeme din manuscrise de ultimă oară, cu poeme mai de demult, pe care le recitesc, le rescriu, în ore de îngândurare; mai ales că, recitându-le, rescriindu-le, le-am legat de vibrații sufletești cu ecouri prelungi, de oameni care mi-au pus mâna pe frunte când fruntea-mi îndura poveri. Cred că refăcându-ne traseele de viață, în firești aduceri-aminte, e încă o dovadă a căutării Sensului și, poate, măcar o fărâșă din aflarea acestuia. Știu că Nicolae Băciuț, prin disciplina sa intelectuală și noblețea sa sufletească, o să mă ajute să simt această carte ca pe o cămașă pe care s-o îmbrac într-o noapte a Învierii, în care să-mi pună în mâini o lumânare aprinsă Cezara și eu să aflu, măcar foarte puțin, cum este Cerul. Așadar, cartea aceasta vine din harfa trupului străpuns. Nu o întind spre mâinile criticii literare. Mi-o dăruiesc mie. Și o dăruiesc celor care, întâlnindu-mă, mi-au redat pagini din cărțile mele, cu o sfioșenie dumnezeiască; de neegalat apreciere „critică”... Deși critica literară, care, să folosesc o expresie a Monahului de la Rohia, are frunțile încruntate și grumajii prea țepeni, ar trebui, din când în când, să scrie și despre *fericiți cei cu rana deschisă*.

Numai că, deși țin în mâini hăul, a învins, din nou, *cuvântul* pe care Sfinții Părinți îl numeau *suire*. Și-a cerut dreptul să iasă la scenă deschisă, să așeze murmur dumnezeiesc peste 65 de ani de viață pe care-i împlinesc. Rămân să discern...

VALENTIN MARICA

Târgu-Mureș, 28 noiembrie 2014

DEDICAȚII

Întrupare

Scriitorilor cu care am împărțit mult timp durerea limbii române și preamărirea ei, Nicolae Băciuț, Mariana Cristescu, Lazăr Lădăriu, Dimitrie Poptâmaș, Răzvan Ducan.

Se răsfiră noapte-n iederi,
creanga-i grea de preamărire,
ochi de pâine doarme-n cântec,
rană
în nemărginire.
Mal de îndurare-i focul,
foșnet
gurile luminii,
roată care naște lumea
peste marmorele cinei,
gândul, mugure flămând,
în subsuoara arsă
a timpului nătâng

În apărarea asfințitului

Celor care nu surpă demnitatea românească, scriitorilor din Sfântu Gheorghe și Miercurea Ciuc

Îți dau aripa de înger de pe umărul meu
pentru încă o mirare.
Pasărea se spală în apa mirării,
împingându-și ouăle în apărarea asfințitului.
Aripa păsării taie din cer
mirarea unei stele.
Fără mirare,
luciu asfințitului se face granit.

Sunt doar Clipă...

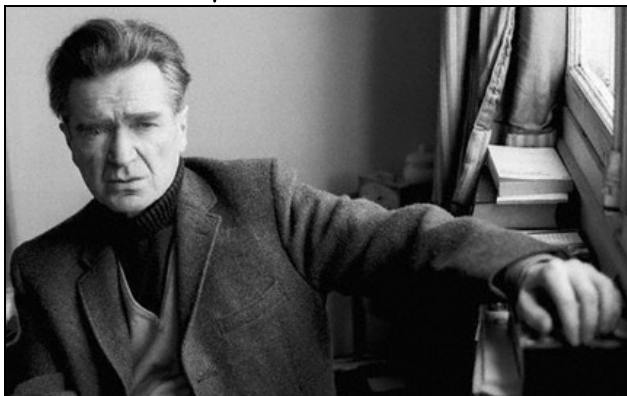
Lui Emilian Cosmin

Sunt doar clipă...,
Îngrădind bob de gând
în împărăția Tatălui,
răsfirându-mă
peste prea multe punți
ale unei singure zile,
trecând
prin frunza ce cade.

Târgu-Mureș, 10 noiembrie 2014

VALENTIN MARICA

Emil Cioran, invincibilitatea locului

Ne întâlnim în *Scrisori către cei de-acasă* (Editura Humanitas, 1995), în accepțiunea critică a lui Dan C. Mihăilescu, cu „un Cioran mai transparent decât cel din propria-i operă”. De altfel, Emil Cioran consemna că „adevărul despre un autor e de căutat mai degrabă în corespondența decât în opera sa.” Opera poate fi o *mască*. Nietzsche este *orgolios* și *profet* în cărțile sale, dar *abandonat* în scrisori. Crezând în *piesele* epistolare, în suveranitatea lor, regretându-le pe cele pierdute, de tinerete - „*fiindcă prin ele m-aș putea regăsi așa cum eram la sosirea în Franța, la 26 de ani*” - Emil Cioran dezvoltă un *jurnal* epistolar, ca „eveniment major al singurătății”, prin numeroasele pagini trimise părinților, fratelui Aurel Cioran, prietenului din copilărie, Bucur Țincu, sau cele către Mircea Eliade, Constantin Noica, Mircea Vulcănescu, Arșavir Acterian, Petru Manoliu, Mircea Zaprațan. Invocata imaginea *asa cum eram* (dintr-un articol publicat în *Nouvelle Revue Française*, nr. 489, octombrie 1993) exprimă identitatea cioraniană originară, nerecuzată, intactă. În *Semnăturile lui Cioran*, intervenția reputatului profesor Sorin Alexandrescu la ediția a VII-a a *Colocviului Internațional Emil Cioran*, Sibiu-Rășinari, 10-13 mai 2001, „omul local” apare ca identitatea cea mai profundă a lui Emil Cioran, identitate pe care nu a negat-o niciodată, mereu activată de sentimentul *nonidentității pariziene*.

În afectivitatea cursivă a epistolarului, revenirea obsesivă a locului dintâi devine refugiu din claustrarea pariziană: „La Paris, viața devine tot mai mult un coșmar. Ca să vezi un petic de verdeață îți trebuie o oră...” , îi scrie fratelui Aurel Cioran, la 14 noiembrie 1969, sau, într-o altă epistolă, datată 19 mai 1971, Emil Cioran avertizează: „A trăi aici a ajuns un fel de pedeapsă.” *Blestematul* Paris, un „Babel înspăimântător”, îl face pe filozof să citeze comparația Parisului (comparația *cuiva*) cu „o cameră de gazare”, într-un limbaj de respingere totală. „Ca să văd un pic de verdeață – îi scrie aceluiași Aurel Cioran, în 7 iunie 1969 – eu trebuie să iau trenul și să fac cel puțin 50 de kilometri. Parisul se întinde ca o uriașă balegă. Imaginea e exactă, fiindcă aici totul e poluat, aerul și tot restul.” Tonurile pariziene apocaliptice, destăinuirile din viața personală, exprimarea posibilităților și imposibilităților scrisului literar sunt instantaneu întrerupte prin descinderi ale gândului – ale visului! – în invincibilul locului natal, Rășinari. Textul scrisorii din 17

octombrie 1967 este segmentat brusc cu întrebarea adresată lui Aurel Cioran : „Ai fost la Rășinari?” Aceluiași destinatar îi certifică, în scrisoarea din 3 iunie 1965, unicitatea *locului*: „După părerea mea, ar fi o greșală să părăsești Sibiu. Am aflat că locuiești *Pe Subt Arini*. Nu există loc mai liniștit pe lumea asta. Cât te invidiez!”

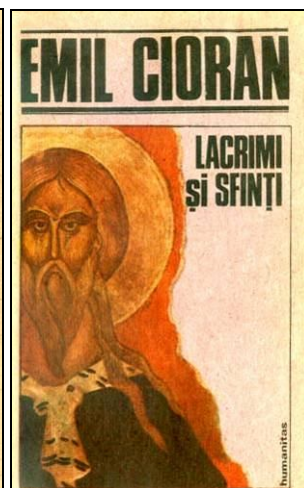
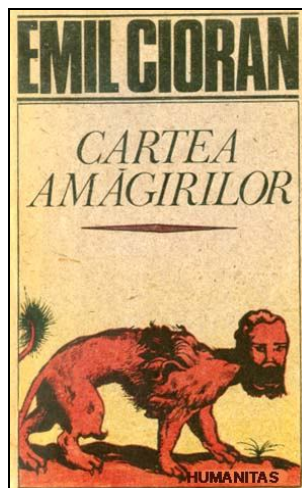
În scrisorile *către părinți*, filozoful pomeneste, voit, mai rar de Rășinari, ocrotindu-i afectiv, bucurându-se, însă, când află vești („Mi-a făcut o mare bucurie că s-a prelungit tramvaiul până la Rășinari”), insistând să fie „omul local”. Scrisorile *către părinți* se încheie prin cuvintele: „Vă implor să-mi scrieți!” sau „Nu înțeleg de ce îmi scrieți atât de rar!”, exprimând nevoia de reînviere a locului și timpului copilăriei: „Cu vârsta, copilăria învie tot mai mult...” (Paris, 10 aprilie 1967).

Laitmotivul Rășinariului din *Scrisori către cei de-acasă* redefineste înțelesurile copilăriei filozofului. Expeditorul scrisorilor, semnând de cele mai multe ori cu diminutive ale numelui, Miluț sau Luț, vrea să-i afle *locului* reverberațiile în timp, deopotrivă cu nerăbdarea copilului și grija omului matur. Când îi cere fratelui Aurel Cioran să-i trimită la Paris monografia Rășinariului, alcătuită în 1915 de preotul Victor Păcală, profesor la Seminarul Andreian din Sibiu, Emil Cioran recurge la repertoriul cuvintelor ce denotă nerăbdarea și grija: „Dacă se întâmplă să dai peste cartea lui Păcală despre Rășinari, cumpără-o *imediat* (subl.n.) oricât va costa. Cu cât îmbătrânim, copilăria capătă contururi tot mai limpezi.” (Paris, 3 februarie 1967) Sau: „Sunt fericit că ai găsit cartea lui Păcală. Sper s-o primesc curând (expediaz-o *recomandat* - subl. n. - altfel se poate răci. (...)) Cele câteva zile petrecute în Savoie mi-au făcut tare bine. Deși, la drept vorbind, un bine efemer. Fiindcă aici, unde viața e un adevărat infern, sunt mai întotdeauna prost dispus. Când mă gândesc câteodată la Parcul din Sibiu, am senzația că am fugit din Paradis...” (Paris, 6 martie 1967) Când primește monografia Rășinariului, fapt atestat în scrisoarea din 21 martie 1967, reface, parcă aievea, topografia Rășinariului, „anii *de altădată*”, cu siluete dintr-o inconfundabilă tipologie umană: „Mare bucurie mi-ai făcut trimițându-mi cartea lui Păcală, care m-a cufundat dintr-o dată în copilărie. E ca și cum aș fi făcut un tur prin Rășinari, cu tot cu Prislop, desigur. (...) Parcurgând paginile astea, am înțeles că sunt bătrân. Acum cincizeci de ani alergam pe ulițele astea. Câte amintiri îmi trezește, apoi, chipul unchiului, Învățătorul. Era un tip nervos, iute la mânie, sever. Cred chiar că-mi amintesc de ziua când a murit...”

Odată instalat în memoria copilului („*Nu pot uita...*”), Rășinariul, cu „casa noastră”, casa părintească, și „locurile astea”, pârția, biserica, cimitirul, Coasta Boacii, Casa Barcianu, verdeța și zăpada, iradiază constant, ca prelungi bătaii de orologiu, *plânsul* matur al filozofului și datele contradictorii ale biografiei spirituale pariziene. „Rămân foarte legat de tot ce înseamnă Rășinari”, scria Emil Cioran în 7 septembrie 1972, iar într-o altă pagină epistolară, din 10 aprilie 1967, Rășinariul se instituie ca loc nealterat al memoriei sale: „Memoria mea, intactă în tot ce privește Rășinariul...” Orice permutare în imaginea sedimentată naște neliniște: „Nu-mi pot imagina *casa* →

VALENTIN MARICA

noastră fără nucii dinspre râu...” (Paris, 24 decembrie 1970). Orice schimbare în imaginea de ansamblu a Rășinariului, de fapt în memoria copleșitoare a lui Emil Cioran, e apăsătoare: „M-a durut să aflu că privesc din jurul proprietății Barcienuilor a fost desfigurată. Era singura casă din lume în care mi-ar fi plăcut să mă retrag. Avea poezie și un farmec care-mi amintea de universul lui Turgheniev.” (Paris 3 decembrie 1973) Filozoful recunoaște că memoria lui, „slabă în multe alte privințe”, nu este „astfel” privind „locurile astea”, Rășinariul, Ocna Sibiului, Trăine, Șanta, Păltiniș, Poplaca, Sebeș, Cisnădie, Făgăraș, Sibiu: „Mi-e dor de Sibiu, de parc, de Dumbravă, de Șanta, chiar și de casa în ruină. E stupid, dar nu te poți lupta cu memoria, mai ales cu iluziile trecutului.” (Paris, 6 aprilie 1976) Dacă autorul epistolarului cuprinde în fascicule de lumină, cu precizie, până la amănunt, fragmente din viața de altădată, re trăindu-le cu sfîntenie în visul rememorării, posibilitatea revederii reale a acestora este legată de un indefinit îndepărtat și dureros: *cîndva*, *vreodată* etc. „Ulița spre Trăine-Stează, cu Cetățuia în fundal, am iubit-o cel mai mult – îi scrie lui Aurel Cioran, destinatarul celor mai multe pagini din epistolar, în 28 mai 1967. O să revăd oare vreodată toate locurile astea? Poate. O amintire vie (subl. n.) se leagă de Râul Sadului. Nu pot uita (subl. n.) epitaful scris pe o cruce de lemn năpădită de ierburi: *Viața-i speranță, moartea-i uitare*. Această sfîșietoare banalitate am citit-o într-o dimineață frumoasă, în mijlocul celui mai uitat dintre cimitire. – Nu fac nimic ca lumea; la Paris e imposibil de lucrat.” Epistolarul fixează imaginile locurilor dintîi prin pregnanța cuvintelor *precis* și *clar* și a unor forme derivate din familia lingvistică a acestora: „Ce este extraordinar e că am o amintire *precisă* (subl.n.) despre vechea noastră casă. Ca și cum aș fi părăsit-o ieri...” (Paris, 9 septembrie 1973). Claritatea imaginilor și precizia rememorării nasc exclamația de admirație: „Îmi amintesc atât de *clar* (subl.n.) de cimitirul din Rășinari, încât aș putea să-ți descriu locul cutărui sau cutărui mormînt. *Ce frumoasă era grădina noastră de alături!*” (Paris, 3 decembrie 1973) Fiecărui element de frustrare pariziană, Emil Cioran îi contrapune un altul din portretul de poeticitate al Rășinariului și al împrejurimilor sale, „unde iarba crește mai înaltă decât crucile”, unde ființa se poate *zidi*, demarcându-și granițe de apărare. Când i se pare că Parisul „s-a întins ca o pecingine”, dinspre Rășinari și împrejurimi, așa cum sunt cuprinse în memoria „întactă”, vin elemente de autenticitate, cu rol spiritual eliberator: „Visul meu ar fi să am o casă izolată la Rășinari, de pildă cum e cea a lui Barcienu, unde să mă retrag din când în când. Te asigur că aici se trăiește la limita tolerabilului...”

(Paris, 19 mai 1971). Rememorările Rășinariului, ale locurilor dintîi, sunt autentificate de înțelepciunea vârstei celui ce rememorează: „Îmi pare rău că Bucur și-a lichidat casa de la Rășinari. În preajma ei s-a petrecut toată copilăria mea. El și Petru au avut un rol mare în „formarea” mea. Vorbesc ca un bătrîn. Și chiar sunt.” (Paris, 11 iulie 1976)

Ideea reîntoarcerii sau visul reîntoarcerii în *paradisul pierdut*, încorporează, pe lângă durerosul indefinit, o stare de teamă - „... dacă într-o zi ar fi cu puțință...” (Paris, 19 mai 1971) - cu sorginte și în implacabilul destin istoric, în cursul istoriei ce a deviat vieți înspre căutarea altor identități decât cele genetice: „Cînd mă gândesc că eram făcut să rătăcesc și să mănînc *afume*, iar acum duc o viață jalnică pe străzile astea infecte.” (Paris, 29 iulie 1976)

Invincibilitatea *locului*, așa cum a trăit-o Emil Cioran, este mărturisită de destinatarul preferat al epistolarului, fratele filozofului, Aurel Cioran, într-un interviu (vezi Valentin Marica, *Vânători de inefabil*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2009, p. 52-57): „Înainte cu 4 luni de a muri, am fost la Paris. El era într-o stare delicată, cu sănătatea șubrezită. Ca să-l înveslesc, îi povesteam năzbîtiile noastre din copilărie. Râdea cu o poftă nemaipomenită. În fiecare zi, după-masă, mă duceam la clinica unde era internat. Dificultățile bolii erau din ce în

ce mai evidente. Povestirile despre Rășinari îl luminau la față. Râdea, cînd îi povesteam, râdea cu hohote. Rășinariul a rămas permanent în ființa lui. Nu s-a putut desprinde de el. Lucruri pe care eu le-am uitat, din copilăria noastră la Rășinari, el le știa cu amănunte. Probabil că atunci cînd distanța față de un loc dorit este mai mare, lucrurile au o incandescență mai mare. Simone, prietena lui de-o viață, cînd a văzut, în ultimele caiete ale lui Emil, cît de mult vorbește despre Rășinari, a cerut să fie scris pe crucea mormîntului acest nume al Rășinariului.”

VALENTIN MARICA

Luându-i-se dimineții mireasma...

Când fulgerul îi despica, în zori, masa,
Poetul aduna toate spicele albe,
cuvintele,
punându-le în candelă,
să-i vestească cerul,
să-i lege rana,
să-i amâne somnul,
să rotunjească mărul,
să-i pipăie Patriei fruntea...
O floare de soare își deschidea ochii...

Și mâini și ochi și cuvinte...

Cu o mână pe lună, ca în colind,
cu alta pe cărbunii aprinși în pașii mamei.
Cu un ochi spre sângele din drumuri,
cu altul spre semnele veciei.
Cu dealul cuvintelor spre pământul în secetă,
cu munții cuvintelor spre încolțirea grâului în cer.

Neasemănare

Cum este omul
care, încolțit de viperă,
rupe fir de cicoare,
neostenit făcând poduri de aur
pe care să treacă
toți cei cu *ochiul păsării* în dreptul inimii?

Sat, strălîmpede sat..

Pereritei

În palma *strălîmpedelui* sat
e cupa de aur
din care bea copilul
când zmeul i se smulge din mâini,
trecând Prutul;
e piatra
pe care ard mirul țărânei,
poienile nunții și ale morții;

e miedul visului
ce-i legănă mamei împreunarea mâinilor.

De sânge-i tăcerea...

*(parafrazănd finalul poemului
„Un cer de mâini”, de Grigore Vieru)*

Vei îmbătrâni sub aripa mierlei
sau în creșterea de noapte a ierbii,
când va cădea secera lunii
și vor rodi oasele
printre mere de aur.
Vei îmbătrâni
în aerul ce n-a ucis nicio pasăre
sau în clătina amiezii,
când gura mamei va încălzi,
peste marginea pietrei,
albul cel alb
al cuvântului obosit.

Îmbrăcat în camașă de iarbă

Îmbrăcat în camașă de iarbă,
Poetul
taie cărări în dealul cu spini.
Măcar un trecător,
unul singur,
va lua în mâini
grăuntele de mărgean.

Crucea, mâna din lemn de măsline

Cruce de iarbă, împletiri de pământ,
îți acoperă buzele, dulce frământ.
Sângerează floarea, se oprește drumul,
nu se vede zarea, năvălește fumul.
Cruce de lut, limpede de măr,
în zidul tău e un inger stinger.
Din sângele mamei nemărginiri, flori,
fără-de-frică se răstignește în zori.
Viața se tânguie; se luminează-n chin,
Cruce veche, mână din lemn de măsline.

***În tânguirea Cuvântului* (variantă)**

Se tânguie Cuvântul...
Ochiul adumbrește freacă
din calea Carului Mare.
Se tânguie Cuvântul...
Mâna lui Dumnezeu
despletește cerul peste păcat.
Ziua e un lătrat al câinelui.
Pe frunze plutitoare
se năruie pragul.

Se luminează ochiul...

Venise, iar,
cel care desfăcea spicul de grâu
în amiaza zilei,
luminându-i-se ochiul.
Aburi albi
îi împresurau mâna,
scriind cu bobul de grâu
înmuiat în apa ochiului
ce-a văzut și cele ce sunt și cele ce-au să fie.
Sub sfeșnic,
era sfeșnic.
Sub sfeșnic,
era murmur...

VALENTIN MARICA

Dicționarul limbajului poetic eminescian

Prezența la Tg.-Mureș a Domnului prof. DUMITRU IRIMIA, atât de bogat în *Eminescu*, și prezentarea uneia dintre operele esențiale ale Domniei sale, *Dicționarul Eminescu*, ne prilejuiește un necesar comentariu despre funcțiile limbii în mână magistrală a Poetului (l-am citat pe T. Vianu) sau despre ce este limba în mână (deci în mintea) unui scriitor de anvergura intelectuală a lui Eminescu, limba română în întregul ei, cum se exprima Petru Creția.

Există anticipări ale Dicționarului ieșean. Să ne reamintim...

Masoreții ebraici au numărat cuvintele *Bibliei*. Gramaticii alexandrini stabileau așa-zisele *hapax-legomena* ale lui Homer... Făcând un salt, în timp, îl cităm în aceeași idee, pe P. Guiraud care a studiat constituirea vocabularului poetic al lui Paul Valery, aplicând punctul de vedere statistic, cu deficiențe, desigur, întrucât opera era privită ca totalitate imobilă. Statistica lexicală e acceptată de T. Vianu (un comentator al lui Guiraud) în lucrarea de caracterizare stilistică a operei poetice, dacă ține seama de intensitatea accentului de semnificație poetică primit de fiecare cuvânt și de evoluția vocabularului poetic. Însuși T. Vianu inițiază publicarea unui *Dicționar al limbii poetice a lui Eminescu*. Invocăm și modelul culturii italiene reprezentat prin *Concordanza di tutte le poesie di Eugenio Montale* și *Concordanza dei Canti di Giacomo Leopardi*. Intervine, pe o asemenea scală, și conturarea capitolului **semantizării mitice** (ca principiu ce guvernează întemeierea și dinamica universului poetic eminescian) la G. Călinescu, Edgar Papu, I. Negoieșcu, Ioana Em. Petrescu, Rosa del Conte. Mai aproape de noi, cităm *Concordanța poeziilor lui B. Fundoianu*, „primul pas în direcția realizării unui tezaur informatizat al limbii poetice românești”, proiect al Centrului de Analiză a Textului de la Universitatea Babeș-Bolyai, prin Marian Papahagi, datat 1999.

Concordanțele Eminescu ale profesorului Dumitru Irimia și ale colectivului ieșean reverberează termenii bibliografici citați, exprimând, cu claritate, și o înțelegere diferită a demersului. *Dicționarul limbajului poetic eminescian*, a cărui scriere a început în 1990 la *Catedra Eminescu a Literelor din Iași*, remodelează programul Centrului clujean de Analiză a Textului, dezvoltându-se în termen de referință prin cele două componente complementare, **Dicționarul de concordante** și **Dicționarul de semne și sensuri poetice**, cu deschideri elocvente spre *circulația universală a semnelor poetice eminesciene*, îndreptățite (mai ales prin încărcătura mitică) să se integreze **simbolurilor culturii umanității**. Prin limbajul poetic, Eminescu transcende convenționalizarea limbii, dezvăluind **esența sacră**, *in illo tempore*, care să imprime accesul la straturile de adâncime ale **Ființei Lumii**: „Printr-un imaginar mitico-poetic, creativitatea și iubirea țin în cumpănă tragismul existențial, cu originea în tensiunea permanentă între stratul de suprafață al Ființei și stratul de adâncime, între armonie și durere.”

Profesorul Dumitru Irimia și reputatul colectiv ieșean respectă exigențele lexicografiei poetice. Perspectiva întemeierii lumilor semantic-ficționale intră în relație cu avantajele de lizibilitate pe care ni le aduc **poetica modernă**, **teoria imaginarii**, **antropologia culturală**, **semiotician hermeneutic literaturii**, **filozofia limbajului** sau **teoria receptării**. Înțelegerea creației eminesciene prin identificarea tuturor câmpurilor semantice (a tuturor contextelor) în care se integrează semnele poetice duce la identificarea unicității

pe care Eminescu o înscrie în **direcția nouă a poeziei**, odată cu – cităm din motivația autorilor – „**convertirea expresiei lingvistice în limbaj poetic cu funcție ontologică**.”

Poetul este *ipostaza ființei* care își asumă întrebările despre a fi-ul lumii și al omului în lume, descoperindu-și **identitatea de poet orfic**, pe fondul consubstanțialității între creația poetică și creația divină: *Că-n lumea dinafară tu nu ai moștenire / A pus în tine Domnul nemargini de gândire...* (**Povestea magului călător în stele**)

Acest tip special de dicționar e sustenabil prin exemplaritatea studiului (amintindu-ne de intensitatea studiului lui Perpessicius), amplexarea informației și acuratețea științifică, la fel prin dovedirea reîntemeierii ca lume semantică în **Cartea Poetului** a semnelor din **Cartea Lumii**: *Să vadă-n cartea lumii un înțeles deschis, / Căci altfel viața-i umbră și zilele sunt vis...*

Autorii ordonează, pe coloane, **unitățile lexicale paradigmatic** (cuvintele în forma de bază atemporală - acazuală) – **lemele** – și **ocurențele** – **variantele sintagmatice** (cuvintele în textul-vers în diferite opoziții morfologice), evidențiind **indici de frecvență a cuvintelor**, păstrând distincția *antume* – *postume*. Deosebim **indici de raritate** (în antume cuvinte ca *ev*, *faimă*, *fald*, *jug*, *pântec*, *piesă*, *pâlc*, *naiv* apar o singură dată sau cel mult de două ori) și **indici**, îi numim în comentariul nostru inspirat de Guiraud, **de dispersie**, *argumentum* al felului în care se înmulțesc nuanțele gândirii și sensibilității poetului, dar și *argumentum* al evoluției limbajului poetic eminescian, în accepțiune călinesciană, marcat de structura intelectuală a poetului (v. G. Călinescu, studiul *Cultura lui Eminescu*; v. Dicționarul limbajului poetic eminescian, **lemele din sfera enciclopedicului** sau sintagmele în limba latină etc.). Apar în dezvoltări semantice bogate, în *antume*, cuvinte ca *frunte*, *gând*, *glas*, *gură*, *inimă*, *înger*, *stea*, *ochi*, *sân*, *alb*, *sfânt*, *el*, *ea*, *în*, *la*, *vrea*, *sta* sau în *postume*, *cale*, *cap*, *carte*, *rege*, *suflet*, *umăr*, *umbră*, *vorbă*. Pornind de la Dicționarul concordanțelor, **critica literară se poate orienta înspre aprecieri noi**. *Observa T. Vianu*, cum Dicționarul limbii poetice eminesciene, cel de altădată, al Institutului de Lingvistică, i-a atras atenția, prin rangul de frecvență a diferitelor cuvinte asupra **juvenilului** la Eminescu sau asupra varietății formelor **negației**, scriind apoi *Expresia juvenilului la Eminescu* și *Expresia negației în poezia lui Eminescu*, publicate în *Studii de stilistică*.

Excelează în masivitatea Dicționarului ieșean, componenta privind semnele și sensurile poetice, pagini pe care le simțim alăturându-se temeiniciei exegezei pe care a făcut-o Ioana Em. Petrescu cu privire la modelele cosmologice și viziunea poetică eminesciană. Am ilustra doar cu lexemul **vale**, cuprins într-un studiu dens, pregnant, al nuanțelor, despre **primordialitate** și **transcendere**: *valea în imaginarul genezei cosmice*, *valea – semn poetic al întemeierii de lumi mitice*, *valea – imagine a universului copilăriei*, *valea – imagine a intrării în rezonanță cu limbajul firii*, *valea în imaginarul specificului național*. Scria Eminescu: „O expresiune pentru mai multe înțelesuri e mizerie... mai multe expresiuni însă pentru mai multe înțelesuri, deci sinonime, e adevărata avuție a limbii. Dicționarul coordonat de Dumitru Irimia autentifică **adevărată avuție a limbajului eminescian**; având dreptul la această avuție a celui crucificat în gând, în trup și în limbă, cum mărturisea Ioana Em. Petrescu.

VALENTIN MARICA

O metaforă blagiană: umbra lumii

Imaginarul românesc diseminează ambivalența viață – moarte („Dar, cât ține drumul lor, oameni și păsări se miră cum merg viu cu mort alături”) (1) în limbaj ambivalent. Limbajul *recluziunii* se interferează cu cel al *ecloziunii*. În poezia lui Vasile Voiculescu, *înfruntarea limitei* poartă ființa pe scala apocalipticului și a diafanului, între metafora *albului*, *a dulcelui* și cea a *sălbaticului*. Eul poetic, „gătît cu rece aur de amurguri”, străbate bătăliile „de humă” ale temporalității, peșteri sihastră și „omida tristeții”, dar și „luminișuri de trepte”, undele celeste ale „lucrării fără de sfârșit”, „frăgezimi de foc” cu „puf de răcoare”.

Limbajul ambivalent exprimă scindarea ființei purtătoare de conștiință tragică, pe traseul *peratologicului*, în proximitatea puterii „de a dispera pentru ceea ce ești sau pentru ceea ce ți se impune să fii...” (2) Blaise Pascal în *Pensees sur la religion* descifra straniețatea ființei dedublate, având chip regesc și chip de rob, liberă și încătușată, reunind măreția cu nimicnicia: „... l’homme est la plus excellente créature et en même temps la plus misérable.” (3)

Ilustrăm limbajul ambivalent al thanatosului, *recluziunea* și *ecloziunea*, încătușarea și revărsarea ființei, josnicul și sublimul, prin metafora blagiană **umbra lumii** din poemul *Călugărul bătrân îmi șoptește din prag*, în exercițiul *face – a – face* cu metafora **fundul lumii** din *Duhovnicească*.

Migrarea duhurilor și dezagregarea materială, periplul ființei printre „spini și bolovani”, imobilitatea lumii, („Au murit și numărul din poartă / Și clopotul și lacătul și cheia”), sunt *centrii tensionali* în exprimarea argheziană a blestemului temporalității. Urmele crucificării (*setea, sângele, slava, mâna, otrava*) sunt imagini suspendate în neputința ființei (încremenite în conștiința limitei temporale) de a se exprima prin revelația jertfei cristice. Culpabilitatea, (păcatul metafizic), stinge melos-ul ființei prin reprimarea celui cosmic.

În poemul blagian *Călugărul bătrân îmi șoptește din prag*, thanatosul, ca *ordo universalis*, exprimă răscumpărarea limitei existenței temporale și purificarea de culpabilitate, prin ceea ce într-un alt poem Lucian Blaga numea *suprema ardere* a întâlnirii ființei, ca într-o nouă geneză, cu *cântarea cosmică*: „Dacă lumina ar cânta / vărsându-și puzderia, / noi am vedea cum cântecul / consumă materia.”

Călugărul bătrân îmi șoptește din prag este poemul participării la transcendență prin transfigurare *interioară*, dar și prin mărturisirea grației thanatosului, vibrație sau „armonice tensiuni” ale înaltului. Lucian Blaga, în capitolul „Transcendentul care coboară” din *Trilogia culturii*, (4) numea frenezia verticalului „pierdut în infinit” și ilustra transformarea vieții în sensul transcendenței ca *elan spiritual* „de jos în sus”. **Umbra lumii** nu este, în poemul *Călugărul bătrân îmi șoptește din prag*, vertijul ființei, sfâșierea în imposibilitate, ci valorizarea ființei ca elan spiritual de jos în sus, dar și de sus în jos, prin *vasele comunicante* ale thanaticului, cu *lăuntrica sublimare* a inițiatului, a celui care a învățat *a muri*, pe fundalul hierogamiei cer - pământ. În poemul *Fum căzut*, chemările „de veci” dau contur și unui cer „de jos” în care își caută putere lucrătoare transcendentul; „Din cer a venit un cântec de lebedă...” . „Cerule se dăruiește apelor de jos”, în timp ce lumina e echilibrul timpului, în „marea trecere”: „Soarele-n zenit ține cântarul zilei...” (5)

Amplificând o altă metaforă din structura poemului *Călugărul bătrân îmi șoptește din prag*, cea a *răcorii sfârșitului*, **umbra lumii** exprimă topografia *marii treceri*, (esența timpului blagian), reordonarea eului prin ascensional, conectat la florii de *sfânt mister* invocați, generic, în *Eu*

nu strivesc corola de minuni a lumii. **Umbra lumii** readuce ființa în starea de cumpănire, aglutinată divinului, *in hora mortis nostrae*, iubirii (un sinonim al ei este euharistia prin lumină) și învierii „de toate zilele”. Thanatosul este **iubire**, („Știu că unde nu e moarte, nu e nici iubire”, scria Blaga în motto-ul la volumul din 1924, *În marea trecere*; în *Literatură și iubire*, Liviu Rebreanu consemna în 1939 că „moartea se învecinează cu iubirea”, *Pădurea spânzuraților* fiind, în opinia noastră, romanul acestei idei), **iertare** („trecătorule, oricine-ai fi, / ridică și tu peste mine mâna ta dreaptă”) și **înviere**: „Astăzi n-o să mai cert nici o ființă/ nici pietrele, nici oamenii, nici buruienile./ Sunt în mijlocul privighetorilor. Învie străbunii?” (6)

În poemul *Călugărul bătrân îmi șoptește din prag*, *probregania mecanică* a morții *sălbăticate* („Apoi sălbăticiunea mi-a crescut / cântările mi-au pierit”) este eludată. Se repetă îngemănarea gândului cu veșnicia și se vestește („Vreau să-mi dau sufletul...”) *moartea îmblânzită - la mort apprivoisée*, (7), în limbaj anamnetic („Viața mea a fost tot ce vrei, / câteodată fiară, / câteodată floare, / câteodată clopot ce se certa cu cerul”) și în cel al intercesiunii („Vino, tinere, / ia țărână un pumn / și mi-o presară pe cap în loc de apă și vin. / Botează-mă cu pământ.”

Thanatosul, în limbajul blagian al *ecloziunii*, e *naștere superioară*, („tâlcul morții nu e glodul”; ceea ce la Vasile Voiculescu este prefigurat de „nesățiu de veșnicie”), izbăvirea din hiperbola suferinței (imaginea zvârcolirii în pulbere ca șerpui), redobândirea timpului echinoxial: „Aștept în prag răcoarea sfârșitului (...) / Umbra lumii îmi trece peste inimă.” Acest ultim vers al poemului *Călugărul bătrân îmi șoptește din prag*, actualizează imagini din primele poeme thanatice, să ne gândim, bunăoară, la *Gorumul*: „stropi de liniște îmi curg prin vine...” Ființa este proiectată, ca la Heidegger, în *ființare*, într-un sălaș al locuirii cu deschideri luminătoare, (revelatoare), ce desăvârșesc, într-o ceea ce Blaga numea *sămânța de lumină* a timpului-havuz, (8) înălțarea prin *este* sau *a fost*:

VALENTIN MARICA

„Focuri sunt și e credință. / Acest gând cât mai palpită / schimbă moartea-n biruință...” (*Nu sunt singur*) sau „Apoi ca frunza cobori. Și țărna / ți-o tragi peste ochi / ca o gravă pleopă. / Mumele sfintele - / luminile mii / mume sub glij / îți iau în primire cuvintele. / Încă o dată te-adapă.” (*Epitaf*)

Limbajul ecloziunii are între componente și paradisiacul, (exegeza blagiană descifrează o tendință de convertire inversă a lucifericului în paradisiac) (9), ce înfioară temporalitatea, pentru ca *ziua de apoi* să fie prefigurată *ca orice altă zi* : „Omule, ziua de – apoi / e ca orice altă zi. / Îndoie-ți genunchii, / frânge-ți mâinile, / deschide ochii și miră-te...” sau, din același poem, *Taina inițiatului* : „S-ar zice că sicriile s-au deschis în adânc / și din ele au zburat / nenumărate ciocârlii spre cer.” Consubstanțialitatea viață – moarte își hrănește tonurile sub *zăriște cosmică*. Nivelurile cosmice și tărâmurile interioare au același *axis* : „... stele răsar / și-mi fac semn să tac / și-mi fac semn să tac.” Limbajul ecloziunii se amplifică în cel al iluminării *largului* (*locul înalt* la Mircea Eliade) : „Dar un cântec s-a iscat în larg, / mare și tainic în larg”, asociindu-i-se *incantația* dezvelirii mormântului cosmic :

AL ȘAPTELEA

Zvârliți tencuială pe coapse și os, să-nchidem viața în zidul de jos.

ÎNȚĂIUL

Ucideți nădejde de casă și *vatră*. Clădiți-mi locaș din lumină și *piatră*.

AL CINCILEA

Isteți fiți ca șerpui și blânzi ca *porumbul*. Urmați-mi măsura. Dați sfoara și *plumbul*.

AL NOUĂLEA

Oblîți cărămida cu ochiul de apă. Vai, cine ne-ndrumă? Oh, nimeni nu *scapă*.

AL PATRULEA

Din gura de iad și-nvinsul *mister* – noapte și zi creștem spre *cer*.

AL DOILEA

Sus scânduri și bârne, zi lungă și *noapte*. Otravă și slavă culegem din *fapte*. (10)

Rimele interioare descriu ecourile dangătelor de clopot, prevestind moartea ca pe *cea de-a doua naștere*, cea spirituală (spunea Mircea Eliade : „Accesul la viața spirituală comportă întotdeauna moartea față de condiția profană,

urmată de o nouă naștere”) (11), dar și nevoia de plâns (manifestarea ancestral poetică) a omului în fața morții; Lucian Blaga își subminează, prin motto-ul la volumul *În marea trecere*, edificiul liric al thanatofiliei , prin „...și *totuși* te rog: oprește, Doamne, ceasornicul...” (s.n.)

NOTE :

1. Lucian Blaga, *Înviere*, în „Opere”, 4, (Teatru), Editura Minerva, București, 1977, ediție îngrijită de Dorli Blaga, p. 374.
2. Ileana Mălăncioiu, *Vina tragică*, Editura Cartea Românească, București, 1978, p.130.
3. Apud Nikolai Berdiaev, *Sensul creației*, Editura Humanitas, București, 1992, traducere de Anca Oroveanu, p.70 – 74. Omul devine conștient de natura sa infinită, care nu poate fi „îndestulată” prin exprimări aparținând perisabilului.
4. Lucian Blaga, *Trilogia culturii*, II (Spatul mioritic), Editura Humanitas, București, 1994, p. 66-68.
5. Lucian Blaga, *Opere*, I, (Poezii), ediție îngrijită de Dorli Blaga, Editura Minerva, București, 1974, p. 136, poemul *În marea trecere*.
6. Idem, *Ibidem*, p. 148, poemul *Înviere de toate zilele*.
7. Vezi tipologia thanatosului din *L'homme devant la mort* de Philippe Ariès, I-II, Editura Meridiane, București, 1996.
8. Lucian Blaga, *Orizonturi temporale*, în „Trilogia culturii”, I, (Orizont și stil) , Editura Humanitas, București, 1994, p. 84-102.
9. Vezi Mihai Cimpoi, *Mărul de aur* (Valori românești în perspectivă europeană), Editura Didactică și Pedagogică, București, 1998, p.73.
10. Lucian Blaga, *Opere*, 4, Op.cit., p.465 – 466.
11. Mircea Eliade, *Sacral și profanul*, Editura Humanitas, București, 1992, p.187.

Casa Memorială “Blaga”,
Lancrăm

Cuib de apă

*Fântâna Zorii, unde se sfințește
apa de Bobotează*

Fântâna Zorii, pas de alint,
Ce vis te-a așezat pe grui?
Ce patimi strângi în ochi de piatră,
Apa tuturor, apă a nimănui?

Priveghere a ierbilor înalte,
Dai de știre c-a rodit lumina,
Unde dealurile opresc zorii
Sau se-aplecă s-aburească cina.

Cuib de apă, murmur neîncetat,
Înflorești potirul pieptului sleit...
Și-i botezi, sub cumpănă de prapur,
Pe toți ce adevărul au mărturisit.

Mi-ai dat în palmă bănuțul de cleștar
Pe care l-am pierdut; am răs..., am
plâns...

Mi-e sete și îl caut între cețuri...
Cuibul de apă, oare, s-a prelin...

Și ... veneau verile, mamă!

Mireasma liniștii era lângă fântână.
În graiul apei viața creștea...
Din banii legați în colțul bastei,
Ne luai, la târguri, câte-o acadea.

Muscate înroșeau târnațul la amiază.
Cirezile în uger adunau lumină.
Sub cutele năfrâmii, ochii-ți erau
îngeri,
Tăcuți ca frunza, ca floarea de
sulfină.

Cădeau stele la masa de piatră,
Alunecând pe cămășile de cină.
Furioare de aburi se agățau de cer...
În fața casei, masa de piatră suspină.

Peisaj canicular

Zoreni, august 2001

Respiră frunza-năbușit în ram.
Mărul pânguiește a îngenunchere.
Se-mparte vara între Nord și Sud.
Se ascute dealu-n priveghere.

Străfulgerări îmi taie cruci pe obraz.
Împietresc cirezi sub cumpănă de seară.

Gândul pipăie o punte de alean.
Amintirea-n colț de masă-i pară.

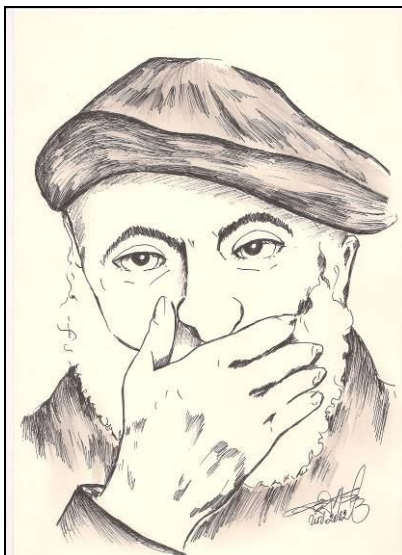
E aluatul tinei în femure.
Prin ochiul porții drumul n-are zare.
Visul sfarmă fir de umbră, chipuri.
Mâna mamei strânge așteptare .

VALENTIN MARICA

N. Steinhardt în trezvia ideii...

O nouă privire asupra eseisticii lui Nicolae Steinhardt, prin ceea ce Eugen Simion numea, în *Sfidarea retoricii*, “ochiul textual”, descoperă o permanentă stare de elevație. Energia textelor, coeziunea lor, acoperind “reguli” ale persuasivității, țin de spiritul învățat. Exercițiul de asimilare a unui fond cultural esențial era pentru Nicolae Steinhardt un continuu al edificării spirituale a ființei; cea care îndrăznește să caute (“a nu îndrăzni e un păcat”) cu “privirea cuprinzătoare” și “pasul sigur”. *Sunt oameni care trăiesc la întâmplare* – scria Ernest Bernea în Crist și condiția umană – și alții care cercetează să descopere sămburele de lumină care întreține lumea și viața. Aceștia din urmă au privirea cuprinzătoare și pasul sigur; călători prin vremuri, ei străbat încrezători minunata operă a creației dăruită nouă de Dumnezeu.

Într-un interviu din 1987 – dintr-o serie de interviuri realizate de scriitorul Nicolae Băciut – Steinhardt își mărturisește apetitul pentru *sfințenia îndrăzelii*, abordând apogee ale spiritualității lumii: “Trebuie, totuși, să citesc, să mă veselesc, să nu mă dau bătut, să mă port astfel încât să nu se observe de către ceilalți că am necazuri trupești ori angoase mintale, să înfrunt neantul lui Heidegger și al lui Jaspers, să opun găurii negre din centrul Căii Lactee credința mea creștină a veșniciei Duhului.” *Sfințenia îndrăzelii*, accesul la filoane adânci de zestre culturală, tot una cu o “ordonare a trezviei” (vezi N. Steinhardt, *Primejdia mărturisirii. Convorbiri cu Ioan Pinteș*, Ed. Dacia, 1993, p.7), aparține *spiritului învățat* și sentimentului apartenenței la familia marilor intelectuali români, Mircea Eliade, Eugen Ionescu, Emil Cioran, Constantin Noica, Mircea Vulcănescu. Și prin biografiile acestora, alăturându-le fluxuri din opere fundamentale ale universalității, Nicolae Steinhardt reia, în *formă nouă*, întrebările lui Simeon Noul Teolog despre puțința de a cuprinde în *grăirea limbii* pe cel care “lumea nu-l cuprinde”; pentru Nicolae Steinhardt, *grăirea limbii*, viața și cultura fiind “entități” afine. Vorbind despre Sergiu Al-Gorge, în convorbirile cu Ioan Pinteș, îi aprecia două adevăruri esențiale: *curajul*, fără de care “toate sunt sortite unei pieiri leucemice”, și *cultura* care nu poate fi valabilă decât izvorând din cercetarea vieții: “Cultura nu poate fi numai răceală și erudiție, ea trebuie neapărat

Grafică de Constanța Abălășei-Donosă

– dacă nu vrea să riște a rămâne simplă treabă de scrib – să ia asupra-și toate problemele vieții și pe de-a-ntregul acel suflu năvalnic, specific ființei gânditoare și înduhovnicite.”

Pentru a nu rămâne “simplă treabă de scrib”, Nicolae Steinhardt își vertebrează, cu “suflu năvalnic”, cuvântul de învățătură – pericopa – eseul, reflecția, într-un relevant sincretism cultural. Textului biblic, invocat de teolog și eseist înspre noi interpretări, i se asociază evantaie ideatice, argumentative, din literatura artistică, filozofie, arta plastică. În textul *Încrederea*, din volumul *Dăruind vei dobândi*, Editura Dacia, 1994, p.110-114, cu motto-ul *De la “credere Deum esse” la “credere in Deum”*, prezintă pericopa potolirii furtunii pe mare prin termenul de *încredere*, simțindu-l mai adecvat decât cel de *credință* din *referatele* lui Matei, Marcu sau Luca: “În asemenea cazuri de pericol real și iminent poate că nu de frică trebuie să fie vorba, ci de alarmă legitimă. Și, tot astfel, poate că în loc de substantivul credință este mai adecvat, mai oportun, acel de *încredere*. De aceasta, gândesc, au dat mai ales dovadă că sunt lipsiți apostolii. N-au pus temei pe actualitatea prezenței în corabie a Învățătorului lor...” Simțământul, intuiția, relatarea, cu vădite accente de originalitate, sunt probate, acum, într-un dens registru bibliografic, menit să-i dea textului plinătate, persuasiune și frumusețe. Astfel, eseistul încadrează textul evanghelic într-un tumult al analogiilor, susținut de imaginea lui Cezar trecând din Galia în Bretania, scenele dramatice din tablourile lui Gericault ori Delacroix, scrierile lui

Heidegger, Hölderlin, Dostoievski, siluetele apostolilor “șovăitori și temători” de pe Marea Ghenizaret, aidoma figurilor *sfios-plăpânde*, cum le-ar numi Goethe. Avem dovada felului în care eseistul, cu luciditate și bucurie intelectuală, surprinzător și riguros, face ca motivul textului evanghelic să călătorească, *in crescendo*, prin marea cultură; de fiecare dată, textul evanghelic amintind “de ceva”, din câmpul erudit al eseistului, care inițiază dezbaterea. Eseul enunță – generic – *tipicul bisericesc*, după care autorul se desprinde de *locul comun*, de discursul retoric, tern, nesemnificativ, aplicând unghiul viu, original, de interpretare. *Predica la Duminica a 4-a din Postul Mare* (vezi volumul citat, p.115- 119) face referire la rânduiala bisericească de a fi citite pericopele de la Matei IV, 25 – V și Marcu IX, 17-23, introducând, sugestiv, elementul de captatio benevolentiae: “*Cer voie să mă opresc în acest scurt cuvânt de învățătură asupra referatului din Evanghelia Sfântului Marcu, depășind* (subl.n.) *însă textul prescripționat cu încă un verset, al 24-lea. Pentru că tocmai el mi se pare esențial și de natură a ne permite să dezvăluim în parte misterul credinței, care va constitui însăși tema vorbirii noastre de azi.*” Înfățișând actul de credință *ca pe un mister și ca pe un paradox*, Nicolae Steinhardt își decantează strategia argumentelor, apelând la scrierile logicianului Anton Dumitriu, la existențialiștii din Școala lui Jean Paul Sartre, la reflecțiile lui Blaise Pascal sau la “mari artiști și gânditori biruiți de Hristos: Dostoievski, Claudel, J. K. Huysmans, Bergson, Peruy, Werfel, Papini, Chesterton. Fiecare dintre garanții ideilor eseistului, disprețuind falsitatea, nădăjduind și suferind, au răspunsuri tămăduitoare, fiecare “în felul său”, la strigătul: “*Cred, Doamne, ajută bietei mele necredințe omenești.*” Cei invocați reprezintă, fiecare după *matrița talentului* și tonalitățile trăirilor afective, “graiul intelectualității”, indispensabil pentru ca ființa umană să poată ieși “din paradoxalitate, dispersiune și fluctuație.”

În *Falsul idealism*, preluând semnificațiile pericopei bunului samaritean, “care este a milei și griji de nevoile și necazurile semenului”, instituind că pâinea și vinul alcătuiesc “cumpăna vieții noastre, o metaforizează și totodată o explică, o condiționează”, asociază ideea cu trama romanului scriitorului Ignazio Silone, *Pâinea și vinul* sau cu poemul lui Trakl, în →

VALENTIN MARICA

care fiului răătăcitor înapoiat acasă i se arată, mai întâi de toate, pâinea și vinul, *strălucind în curată lumină*(*da erglanzt in reiner Helle*). Din nou, eseistul își verifică discursul pe o scală a valorilor lumii, îmbogățindu-l cu relevante puncte de vedere din consubstanțialitatea teologie – viață – cultură.

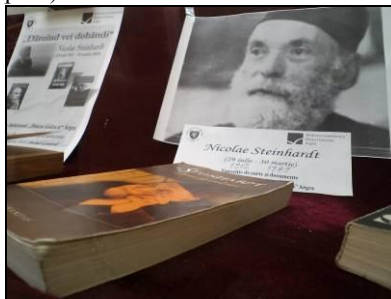
Titluri literare, istorice, filozofice inspiră secvențe eseistice, amprentând, uneori, reverberant, incipitul : “*Cred că bun lucru fac, în această Duminică a Ortodoxiei, încercând să rezum și să comentez pentru dumneavoastră o năvălă fantastică a ilustrului nostru compatriot Mircea Eliade, nuvelă intitulată O fotografie veche de 14 ani și care de fapt reprezintă un document de deosebită valoare și importanță pentru teologia ortodoxă și pentru gândirea românească.*” (Vezi *Predica la Duminica Ortodoxiei*, volumul *Dăruind...*, p. 133). Apelul la nuvela lui Eliade îi deschide eseistului, prin expansiune, investigația asupra omului “cu mintea în treagă” care înfruntă “șubrezirea temeiurilor dreptei judecăți și haosul mintal.” Dumitru, personaj al nuvelei, simbol al românului ortodox, crede în Dumnezeu, har și minuni, nu se lasă descumpănit, crede în putința de mântuire, pe când Dugay-Martin se chinuie în remușcări și exasperare, perorând despre Dumnezeu că “e ca și mort”. De la individualizarea personajelor, Steinhardt conturează un plan generic al mărturisirii ortodoxiei, fondul psihic al unui popor pentru care creștinismul și ortodoxia sunt “adevărate reflexe ale minții și simțirii”.

Correspondențele textului evanghelic cu reflexe din eminente opere culturale devin laitmotiv în eseistica lui Nicolae Steinhardt. Tragedia lui Iuda i-a inspirat pe literați și filozofi, în încercarea de a-l dezvinovăți, sub raționamentul că nepredându-l pe Iisus “saducheilor” nu s-ar fi realizat planul divin. Eseistul, în *Tragedia lui Iuda*, dezvăluie, cu subtilitate, erorile piesei de teatru a lui Paul Raynal, *A pățimit sub Ponțiu Pilat*, jucată pe scena Comediei Franceze în 1938, raliindu-se recunoașterii vinovăției lui Iuda.

Propensiunea lui Steinhardt spre impresionante arhive culturale, spre ceea ce numea Monahul “graiul intelectualilor”, e act al deslușirii, mai ales când subiectul evanghelic e uluitor de fragil. Când subiectul se plasează într-o asemenea dimensiune, a fragilității, eseistul își exprimă umilința, neliniștea cuvântului,

revigorându-și starea de exeget prin semnalul bibliografic: “*Orb, neghiob și strâmt la minte, cum mă aflu, n-am fost atât de stupid și de neștiutor încât să cred că Hristos ne cere să dăm din prisosul nostru: asta o fac și păgânii. Am fost însă îndeajuns de nepriceput și rătăcit în beznă spre a cugeta – ceea ce pare într-un tot conform cu învățătura creștină – că ni se cere să dăm din puținul nostru, de nu și din prea puținul nostru (...)*”

A fost nevoie să nimeresc a citi, acum câțiva timp, un text al poetului francez Henri Michaux (1899 – 1988) pentru a înțelege, cutremurându-mă, înfiorându-mă, că Hristos ne cere cu totul altceva. Și anume: să dăm ce nu avem.” (Vezi volumul *Dobândind...*, p.83)

Fonduri culturale fundamentale iau chipul martorului, însoțindu-i eseistului demersul, prin clarificări și revelații. Pentru Nicolae Steinhardt, opera culturală, în esența ei, e investită cu sacralitate, cu inefabilul creației divine, cu forță mărturisitoare. Ne încumetăm să apreciem că Steinhardt invocă opera culturală, cea a profunzimilor, oracular, cu sublimul recapitulării lecturilor esențiale. Felul în care se reactualizează și se întrepătrund, ca *tâlcuire*, limbajul teologic propriu-zis și limbajul cultural, filozofic, istoric, literar, asigură unicitatea eseului și “folosul” lui: “*Să ne fie și nouă tuturor de folos cele ce – poate în mod prea personal și dezlănat – am tâlcuit și povestit.*”

Eseurile teologice (în accepțiunea Înalțului Bartolomeu Anania) sau filozofice, predicile *dăruirii*, pledoariile pentru aflarea căii smereniei (*rugăciune + lacrimi + „strigare”*), omiliile la *tragedia lui Iuda*, *timpul smochinelor*, *mărinimia Domnului*, *Sfânta mânia*, crezurile despre *Femeia samarineancă*, *Zaheu*, *Cana Galileii*, *Duminica Tomei*, *Praznicul Sfântului Antonie cel Mare*, *pilda magilor și nepilda lui Irod*, *înfricoșătoarea Judecată*, ieșind din “somnolența” tiparelor și *cuvioșia fățarnică*, sunt lucrătoare prin “trezvia ideii”, aducătoare de elogiu

echilibrului istoriei, culturii și civilizației universale. Scrierile lui Nicolae Steinhardt sunt și compendiu al acestora, un dicționar explicativ al numerelor ce le populează, împotriva *uscăciunii inimii* și într-o înțelegere adecvată a *crezului ortodox*.

Cartea steinhardtiană de învățătură se naște pe temeinicii ale vieții și ale culturii, pe alese profesii de credință, apărute de vârste, conștiințe și timpuri. Eseistul le citează la tot pasul, de unde noblețea, acuratețea, elevația, franchețea, înmiresmarea, sinceritatea, frumusețea și prestanța cuvintelor sale: “*Cred în minuni (ca și eroul lui Mircea Eliade în O fotografie veche de 14 ani) și că Iisus Hristos, cu instinct de vânător, se va milui de mine, deși mă las atât de greu răpus de nesfârșita Lui iubire.*” (Vezi volumul citat, *Dăruind...*, p.139) Sau: “*Așa se confirmă, se clarifică, se întăresc din belșug spusele Sfântului Apostol Pavel (I Cor., 13), cum că dintre toate câte sunt, cea mai mare și mai trainică este dragostea. Și de ce, la sfârșit, după dispariția nădejzii și a credinței, va rămâne doar ea? Pentru că semnificații, inutile, pier ca fumul, se topesc ca ceara în fața focului. Pentru că nu mai este nevoie, atunci, de semne comune, de un limbaj, pentru că s-a intrat în faza comunicării directe – fără oglinzi, fără ghicitorie, fără coduri, fără posibile de nu și inevitabile erori de transmisie – la nivel de semnificat. Cosmosul acum inundat (potrivit teoriei lui Ștefan Lupașcu) exclusiv de fotoni se află curățit de semne.*”

Iar *semnificatul*, *tâlcul întregii acțiuni* (sau *tragedii*), *de la iesle la cruce, de la Vișlaim la Golgota, îl rezumă numai cuvântul acesta de dragoste, mai tainic, mai fascinant, mai intraductibil (simțămintelor noastre păcătoase, cugetului nostru corupt, imaginației noastre mărginite) decât oricare altul.*” (Vezi volumul citat, *Dăruind...*, p. 163)

Conspectul nostru de lectură a avut și va avea, pe mai departe, exigența și bucuria pretinse de Nicolae Steinhardt. Îl aprecia pe Al. Paleologu pentru felul în care îi parcurgea opera, “ca un adevărat prieten, adică în mod mai mult decât exigent, necruțător, ca un belfer acru și cu dușmănie”. Îl întâmpina cu generozitate pe cel care îl citea “*cu folos, curiozitate și intensitate participatorie. Poate fi o bucurie mai mare?*” (Nicolae Steinhardt, *Între lumi. Convorbiri cu Nicolae Băciuf*, Editura Nico, ediția a IV-a, 2009, p. 80-81)

DEDICAȚII

Illo tempore

*Profesorului și scriitorului de
mare noblețe, Mircea Tomuș*

În crucea casei
au înflorit lichenii...
Învie cer și apă,
gând oval;
umbra mâinii arătătoare
trezește iarba,
sufletul să aibă
mal,
cercul margine de zare
peste mieii
crisalide...
Trupul mistic
se înconvoaie
în priveliștile vide.
Vârful casei taie steaua,
să-i dea pâine și suflare,
centrul cercului

se-nvârte
între vergi
de-nfiorare.

Rostogolirea cercului

*Ascultătorilor mei - radio, cei care
mă nășteau în fiecare zi.*
Pentru încă o întindere de mână
să mai fie
zarea din euharistie.
Pe când în frunze se deșiră gândul,
morții mele
îi veniră rândul.
Cade perdeaua mâncată de molii,
în mâini mi se pune toiaș
de magnolii
și-n cuta odăjdiilor răsfrânte
miezul de pâine
din câteva cuvinte.
Pălăpie nădejde la altar.
Cercul se rostogolește, iar...

Țărm

*Celui care a știut să mă apropie
de taina cărților, domnului
profesor Mircea Muthu*

În nisipul ud e desenată cărarea...
Ține omul de capătul firului
până unde se învâlburează marea.
Peste valuri, pescărușii goi
sunt surâsul
de dinainte de ploii.
Brazde de aburi înfloresc
deodată,
smaraldul e ochiul
cu pleoapa tăiată.
Apa și malul își adună nămeții.
Peste creștetul lor se răsădește,
murmur,
pomul vieții.

VALENTIN MARICA

VALENTIN MARICA

Und Hände und Augen und Worte...

Mit einer Hand auf dem Mond, wie im Weihnachtslied
mit der anderen auf den zum Glühen gebrachten
Kohlen von Mutters Schritten.
Mit einem Auge auf dem Blut am Wege,
mit dem anderen auf den Zeichen der Ewigkeit.
Mit Hügeln von Worten zur Erde in Dürre,
mit Bergen von Worten zum Aufkeimen des Weizens
im Himmel.

Eingehüllt in ein Hemd aus Gras

Eingehüllt in ein Hemd aus Gras,
der Dichter
schneidet Wege in den Hügel mit Dornen.
Wenigstens ein Vorübergehender
ein einziger,
wird das Korallenkorn
in die Hände nehmen.

Die Heiligkeit des Tages

Wenn die Äpfel fallen in Mutters Schoß,
ist der Schrei die Träne des Lächelns...

Wieder, der Traum...

Im Traum des Baumes, in seinen weißen Schatten,
unter dem Schwengel auf denen die Sonne spielt,
auf Zehenspitzen laufend
nach oben und unten himmlisches Holz,
erinnert sich
der Dichter an die Grasglocken
seiner ersten Gedichte.

Ebenheit – Unebenheit des Weges

Bei so vielen Fragezeichen rutscht der Schritt
wie auf der Eisglätte einer Neujahrsnacht.

In der verspäteten Träne (Variante)

In der verspäteten Träne
die Zeit verwandelt sich...
Es ist nur stille Nacht
in welcher
der Schmetterling
zittert in einem Sandkreis.

Denkmäler

Horizonte schwanken auf den Rücken der Steine.
Steine wachsen aus Gewässern.
Steine wachsen aus Mann und Frau,
eintauchend in das Blut des Grases,
eintauchend in die Leiden des Wortes.

Traducere în germană

Mircea M. POP

(În revista *Poezia*, Iași, octombrie, 2014)

Temps en silex

C'est ce que je nommais le lendemain
Tu passeras à travers la lumière de la tour de glace
Demain ce gong ne sera plus
Les mains jointes
par-dessus les masques mis sous des réflecteurs
seront des bouches dorées
Les mots s'envelopperont dans des pelotes
sous le tranchant du peche
C'est ce que je nommais le lendemain
J'aurais voulu que tu fusses l'homme ailé
dans la tour de glace
Colline
Le tremblement d'avant la naissance ou le milieu du
monde

Traducere de

Alexandre Luca și Anca Clitan,

din volumul *Valentin Marica*, Schitul numelui –
L'ermitage du nom, Editura Ansid, Tg. Mureș, 2005

MIRCEA IVĂNESCU

(Interviu)

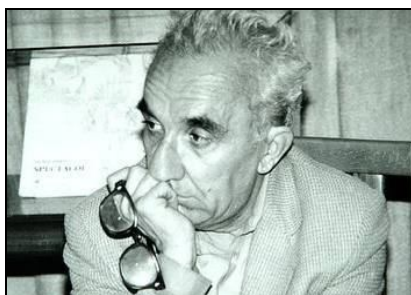
„Literatura română nu e calmă și posomorâtă, ci aș spune că e mai degrabă încordată și fecundă”

- Ziua în care înregistrăm este cuprinsă într-un vers îngândurat; este ziua de naștere a poetului Grigore Vieru. Ce-i spune ziua de naștere a unui poet altui poet?

- Firește că e un prilej de participare solemnă, și nu doar solemnă, o participare bucură la ceea ce suntem obișnuiți să considerăm o împlinire, împlinirea unui număr de ani, un jalon într-o viață. Sunt fericit că ne-am întâlnit într-o zi importantă pentru literatura română, pentru că Grigore Vieru pe care l-am cunoscut, mai mult sau mai puțin bine, înaintea schimbărilor care s-au produs odată cu ceea ce numim Revoluția din Decembrie, era o prezență pentru noi cei care urmăream evoluția poeziei românești. Pentru mine personal, Grigore Vieru era o prezență și prin lucrurile pe care le știam despre el de la Nichita Stănescu care avea o reală dragoste pentru omul și poetul Vieru. Apoi, l-am cunoscut în primele zile ale lunii ianuarie din 1990, când trăiam momente de revelație și de extaz și am continuat să-l cunosc și să-l urmăresc cu aceeași iubire.

- Putem vorbi, acum, de cordialitate scriitoricească?

- Este încă o dorință. E mai aproape de realizare acum decât în urmă, să zicem, cu 5 sau 10 ani. Nu sunt suficient de introdus în viața de zi cu zi, în viața practică a confrăților mei, dacă pot îndrăzni să mă consider confrate cu scriitorii importanți, cu scriitorii în general, dar cred că dintr-un anumit punct de vedere, când avem impresia, poate justificată, că putem să ne exprimăm mai liberi și să privim cu mai multă nădejde realizarea viselor și năzuințelor noastre, precum se spune, ne apropiem și de mai multă cordialitate. Dacă nu de mai multă cordialitate, de mai puține asperități în relațiile dintre scriitori. Aș vrea să pot întări acest lucru ca pe un fapt real, dar aș adăuga, pe de altă parte, că între relațiile dintre scriitori, în activitatea scriitorului, nu e totdeauna rău venită o anumită *ambiguitate* care nu înseamnă

doar dorința de a face ceva mai bine decât cei din jur, cât tendința de a fi la fel de bun ca cei din jur. Diferențele de nivel sau de impresie ale fiecăruia dintre noi în ce privește realizările și prezența celorlalți în câmpul acesta al istoriei literare sunt uneori binevenite, căci constituie, aș zice eu, un îndemn de a face lucrurile mai bine, cu condiția ca acest îndemn să ne păstreze tot timpul într-o emulație sub semnul purității și nu al încercării de a provoca daune și detrimente celorlalți. În orice caz, pot spune totuși că în viața literară românească acum, odată cu înlăturarea cel puțin teoretică a barierelor ideologiei și intervențiilor diferitelor forme de cenzură, lucrurile sunt ceva mai limpezi și oamenii se manifestă mai joviali în relațiile dintre ei și unii față de ceilalți.

- Ați tradus din Faulkner „Zgomotul și furia”... Vi se pare zgomotoasă și furioasă viața, viața literară? Cât de căzută e pe gânduri?

- E greu să vă dau un răspuns tranșant. Vă accept pretextul întrebării, citându-mi traducerea din Faulkner, dar tocmai lucrul acesta mă face să aleg greu între alternative. Nu trebuie să uităm că titlul la care vă referiți și care exprimă exact, să spunem, niște împrejurări de viață sau viețile unor personaje, unor oameni, într-o anumită etapă a biografiei lor, are referință strictă la cazuri particulare. Și în piesa din care a fost luat hemistihul care a constituit titlul și în romanul pe care îl evocăm acum, personajele sunt mai degrabă excentrice, paroxistice, nereprezentative, decât cel mult prin amploarea dramei, a tragediei pe care o trăiesc. În viața noastră ne place să credem că nu avem de făcut față întotdeauna unor tragedii. Cum vă spuneam, eu cred că puțină efervescență sau multă efervescență, care se poate traduce și prin zgomot, atât în înțelesul de tapaj, cât și în

înțelesul mai uman, la care se gândea și Shakespeare și orice scriitor când se gândește la propria lui viață. Deci, puțin zgomot și puțină mânie, cu condiția să fie păstrate limitele morale, își au rostul și importanța, partea bună. Eu aș zice că în momentul de față, n-am participat la Conferința Scriitorilor care s-a petrecut acum câteva zile, viața literară e la fel de însuflețită ca în alte împrejurări. Revistele de literatură, așa cum au încercat să apară după 1990, vorbesc despre o asemenea însuflețire. Nu cred că e vorba de o îngândurare. Îngândurarea ne poate fi prilejuită de aspectul practic al activității unui om de litere și anume de apariția cărților lui care din păcate e de natură să ne pună pe gânduri și chiar să ne împingă în dezamăgiri sau în deznădejdi. Din acel punct de vedere, pot spune că scriitorii sunt sau pot fi la fel de activi ca întotdeauna. Și că pot fi așa o dovedesc și unele din izbucnirile lor nu numai temperamentale, ci literare la care asistăm rezonabil de des. Literatura română nu e calmă și posomorâtă, ci, aș spune că e mai degrabă încordată și fecundă.

- Nu se ocupă, astăzi, scriitorul prea mult de realitatea imediată și prea puțin de cărțile lui?

- Mi-e teamă că în mod fatal trebuie să se ocupe de realitatea imediată, mai ales că acum, mai contondent decât în anii în care unul ca mine și-a petrecut tinerețea și practic viața, până la pensionare, lucrul acesta se vede mai mult. Altădată se vedea mai puțin. Cred că participarea reală a scriitorilor la actualitatea imediată este cu atât mai dezirabilă, pentru că în cele din urmă opera proprie a scriitorului și evoluția literaturii depind și de felul în care scriitorul își rezolvă aceste probleme care, în momentul de față, converg spre a zădărnici sau amâna rostul principal al scriitorului, acela de a tipări, de a pune în circulație cărți; punctele sale de vedere reprezentate prin cărți.

- Îi mențin acestea poeziei locul potrivit în literatura română?

- Poezia își are întotdeauna, aș îndrăzni să spun, locul ei adevărat, indiferent că lucrul acesta se vede imediat sau se vede mai târziu. Poezia românească, cum o văd eu, de la perioada interbelică până în →

VALENTIN MARICA

momentul de față, își trăiește o epocă de mare înflorire. Poezia românească contemporană, după mine, este fără îndoială de nivel european, care se poate compara pozitiv cu marile literaturi; acceptate ca mari și indiscutabile. Aș crede că lucrul așa s-a întâmplat și atunci când lucrurile erau mai ascunse, dar poezia își trăia o viață subterană care atunci când era cazul se manifesta public. Și a rămas în istoria literaturii române. Mă refer la contemporanii noștri stricți. Să-l numim aici pe Nichita Stănescu.

- **Îl numiți des pe Nichita Stănescu. Când l-ați cunoscut?**

- Mă simt foarte legat de Nichita Stănescu, pentru că l-am cunoscut la o vârstă când cred eu se fac marile prietenii care durează o viață, indiferent de vicisitudinile biografice. Eu l-am cunoscut pe Nichita la prima mea tinerețe, care, în cazul meu a fost ceva mai târzie, eu având o dezvoltare sufletească și intelectuală poate mai lentă decât a contemporanilor mei și mai ales a tinerilor sau promoțiilor care îmi urmează. L-am cunoscut în jurul vârstei de 22 de ani și am fost foarte apropiați câțiva ani, poate și datorită faptului că eram vecini la București unde ne-am petrecut tinerețea.

Am fost legat de el și continuu să fiu și acum, în amintire, și nu numai în amintire și pentru faptul că Nichita reprezenta – când îi pronunț numele mă gândesc întotdeauna la asta – sufletul, *sufletul liric* al unui grup de scriitori foarte tineri, veleitari pe vremea aceea, oameni foarte tineri, foarte curați, cred eu, sufletește, și care visau fără speranțe mari, fără speranțe deloc, că vor ajunge odată și ei scriitori. Dintre aceștia făceau parte Matei Călinescu, spiritul, sufletul intelectual al grupului, Grigore Hagiu, Nicolae Breban, Ilie Constantin, Cezar Baltag, Peter Stoica. Mă simt legat de toți aceștia și îi consider adevărații mei prieteni și adevărații reprezentanți ai tinereții mele.

- **Să vă spun trei versuri din „Jocul de dimineață”?**

- ?

- **„Și acum e timp, / numai că e întuneric de dimineață – și prea mulți / copaci pe o stradă necunoscută, cu case prea vechi și străine...”**

(1995)

Ancheta revistei Mișcarea literară

Cartea electronică – amenințare, realitate așteptată sau iluzie?

1. Cartea electronică sau cartea pe suport electronic, pe baza unei tehnologii vizionare, ia un tot mai mare avânt. Credeți că aceasta este o amenințare, o provocare sau un sprijin pentru cartea clasică, pentru librăria și biblioteca tradițională?

1. Tehnologiile vizionare sunt o provocare. Deschid noi posibilități de acces la memoria umanității. Să nu acceptăm ideea *bibliotecilor digitale* ar fi o ineptie. Mari arhive așteaptă să-și publice pe suport electronic unități de tezaur, pentru a fi cunoscute și utilizate, fără limite, în lucrări de licență, masterat, doctorat etc. În noua lume a *Cyberspațiului*, indispensabilă, cartea poate fi mult mai vizibilă. Susținătorii *magiei mouse-ului* se profesionalizează în lectura cărții oferite cu rapiditate, *fără costuri*, având și posibilitatea exprimării imediate a reacțiilor de lectură.

Amenințare, provocare, sprijin? Lucrurile nu pot fi delimitate tranșant, mai ales într-o societate confuză, în care scriitorul, tot mai derutat, este cel care își editează pe cont propriu cartea, în varianta clasică, îi manageriază drumul spre cititor, având de cele mai multe ori cale închisă spre rafturile librăriilor interesate de indici profitabili. Multe titluri editate recent pe suport clasic sunt amenințate de anonimat. Vine limbajul electronic să le facă cunoscute, unele edituri având o *pieță a cărții* pe Internet.

Nu putem să nu vorbim, însă, de o amenințare la acel inefabil al actului lecturii, ce limpezește gânduri, la fibra de intimitate a cărții - *acea carte mare* pe care Constantin Noica o numea *Galatee* – menită să comunice cu *ființa lumii*. Destinul cărții este cel al lumii în care trăim; o lume înfrigurată, vulnerabilă, a contrastelor. Pe Internet publică și autorii onești, dar și autori inutili, care încercă gusturile, excelând în partituri triviale, bombastice, denaturând ideea de valoare estetică a textului literar. Pierderea este a utilizatorului care poate fi dus în

**Revista „Mișcarea literară”
sărbătorită la Radio Târgu-Mureș
(noiembrie 2014)**

eroare. Câștigul este, de asemenea, al utilizatorului dedicat unei lecturi cel puțin în aparență confortabile. Dar, în ziua noastră, și librăria clasică, prin *incontinența* titlurilor, poate devia cititorul spre eroare sau îl poate opri la lecturi confortabile. Despre *incontinența* scrisului vorbea Nicolae Steinhardt, negând scrisul literar *ca apa de ploaie*, acceptând scrisul literar *esențial*. Până la urmă, duelul dintre cartea electronică și cea clasică se face cu *lancea lui Achile*; cea care poate și lovi și mângâia...

2. Prin răspândirea iPad-ului, oare obișnuințele de lectură ale cititorului se vor schimba, lectura va fi afectată în vreun fel?

2. Unii au anunțat sfârșitul lecturii... Nu putem incrimina într-atât zeitatea calculatorului. Atracția spre *a down-loada* (mă deranjează angularitatea termenului) este uluitoare. Precauție cu picătura, entuziasm *cât marea*... De fapt, cartea clasică și cea pe suport electronic, lectura clasică și cea de pe monitor nu sunt în poziții adverse, ci se completează. Fiecare cu cititorii fideli, cărora li se cere discernământ, pentru a nu fi din *beneficiari, victime*. Desigur, lecturii clasice, *acea lectură intimă* (superioară!), cu cartea în mână, care înviorează cu adevărat spiritul, care ne *desfătează până-n măduva oaselor*, cum spunea Petrarca, i se restrânge spațiul. Este invocată accesibilitatea Internetului, scutirea de efortul financiar, posibilitatea de a printa o carte sau alta. Vin, în schimb, și neajunsurile: greșelile de limbă și de conținut, exprimările superficiale, tendința spre schematism. Dacă în istoriile literare, în dicționarele literaturii române pe suport clasic, autoritatea critică e vizibilă, în *Wikipedia* paginile sunt →

VALENTIN MARICA

de multe ori eronate, supuse rezumatelor sterile, șabloanelor. Optăm între ceva de adâncime și ceva de suprafață? Când avem nevoie de informație, suportul electronic este sursa promptă, dar și cea de suprafață. Când vrem să ne împărtășim din pagina de carte, să căutăm, cum consemna Gide, *putere, cutezanță, conștiință și dispreț pentru virtuțile false*, când dorim să ne înțelegem pe noi înșine „prin marele ocol al semnelor de umanitate sedimentate în opere literare” – l-am citat pe Paul Ricoeur, *Comprehensiunea de sine în fața operei* – rămânem la nivelul de adâncime, cel al lecturii clasice.

3. Proliferare comunicării electronice, imposibilitatea „fizică” de a urmări traiectoria unei opere literare vor duce oare la desacralizarea originalității?

3. Este unul dintre cele mai delicate aspecte vizând intimitatea cărții și a lecturii. Nu poți înlocui ființa iubită cu fotografia ei... Lectura adevărată este cea negrăbită (îmi repugnă tehnicile de lectură rapidă, pe diagonală, sau comprimarea cărților de întindere în rezumate, cum s-a întâmplat cu *Iliada*, spre exemplu), împotriva tuturor „dezgusturilor” vieții, aducătoare de adevăruri noi, de cugetare. Lectura electronică anulează ritualul lecturii. *Ulise* de James Joyce nu poate fi citit, profitabil, fără creionul în mână, fără fișe de lectură și încetiniri în râul paginilor, iar tratatul *Ființă și timp* de Martin Heidegger nu poate fi înțeles decât prin studiu, ceea ce presupune lecturi repetate.

Citirea unei cărți, pentru mine, de foarte mult timp, este bătaia pasului pe loc. Mă opresc la fiecare cuvânt, întorc paginile în urmă, în loc să înaintez în lectură, văd în fața ochilor personajul, ascult replici, memorez cuvinte. Pe când credeam că este o neputință, descopăr un astfel de a lectură cărțile în *Viața ca o coridă*. Scria Octavian Paler: *Mi-am pierdut inocența lecturii, plăcerea pură a lecturii gratuite, libertatea inegalabilă cu care citeam altădată, pe nerăsuflăte o carte întreagă într-o singură noapte. Am căpatat ticuri, năravuri. Revin mereu pe pagină, înaintez ca un cal împiedicat, mă întorc, fac adică tot ce se poate, s-ar spune, pentru a-mi îngreuna lectura,*

pentru a-i distruge spontaneitatea și farmecul, transformând-o în ceva laborios. Uneori, îmi trebuie aproape o săptămână ca să termin o carte care mă interesează. Mă lupt să nu scap nimic din substanța ei, iar aceasta mă silește să avansez bănuitor, prudent, să amân întoarcerea paginilor, deși procedând așa nu fac decât să-mi pulverizez emoția... Astfel am citit, în zile acestea, N. Steinhardt, *Escale în timp și spațiu*, *Memoriile* lui Valeriu Anania, *Ciuma boilor* de Daniel Drăgan, *Sub zodia patimilor*, romanul lui Ion Ilie Mileșan, *Tema pentru acasă* de Nicolae Dabija.

Când Emil Cioran spunea că dacă vrei să te iei de piept cu universal, *igiena mentală* prin carte e obligatorie, se referea, desigur, la cartea clasică, cu chipul și spiritul ei. Reflecția filozofului ne duce cu gândul la *puterile lucrătoare* ale cărții și lecturii, la creativitatea, inteligența, sensibilitatea și moralitatea incorporate în pagina de carte prin care cititorul, înțelegându-le și asimilându-le se apără în fața fragilității lumii.

Proliferarea comunicării electronice diminuează valorile limbii, corectitudinea, fluiditatea, bogăția stilistică etc. Ceea ce scria Octavian Goga în *Mustul care fierbe - Suntem în plină vorbărie goală. Cuvântul, acest fluid sacru (...) la noi e nesocotit și dezonorat ca un diamant căzut în bălării* – este și o realitate a zilei noastre.

4. *Scrișul este sau va fi afectat în vreun fel de provocările „electronice” (suport, comunicare/ difuzare, producere de text literar)?*

4. Scrișul se adaptează la provocările electronice, prin faptul că cititorul este, aici, expeditiv, mai puțin exigent cu rigorile textului literar, mai îngăduitor cu subprodusul cultural. Primează dorința de informație și mai puțin resorturile de afectivitate. Am citit texte ale aceluiași scriitor în format clasic și în format electronic. Se deosebeau unele de altele, scriitorul în cauză încredințând formatului electronic un text liniar, restrâns ca dimensiuni, accesibil stilistic etc.

5. În ce relație vă aflați cu ... scrișul electronic? Apelați la „facilitățile”

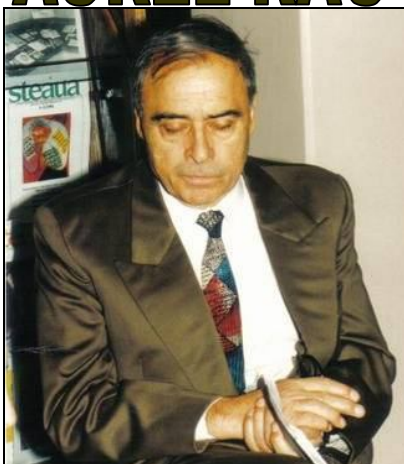
electronice oferite scrisului? În ce sens?

5. Public, cu o anume timiditate, recunosc, și destul de rar, pagini de literatură prin „facilitățile” electronice; poeme, eseuri, istorie și critică literară. Încă nu am publicat cărți prin îmbietoarele „facilități”. Dar, între a fi citit pe Internet și a nu fi citit de loc, prefer prima variantă. Scrișul electronic mi-a adus reacții critice prompte, veridice, venind dinspre voci de pretutindeni. Este de preferat suplețea criticii electronice de întâmpinare, nervul ei (chiar dacă nu întotdeauna semnăturile sunt de notorietate), în schimbul leneviei și versatilității criticii din revistele literare de azi pe suport clasic. Un poem de dragoste, *Ritualul întoarcerii în zi*, publicat într-un colțșor de revistă pe suport clasic, trecut neobservat, căci revista are tiraj confidențial, publicat electronic a fost preluat în antologii lirice, tradus etc. Și atunci...?

6. *Dacă editorul viitoare Dvs. cărți v-ar cere să alegeți între suportul electronic (cu difuzare electronică) și suportul pe hârtie, pentru ce ați opta?*

6. Pentru că există mai multe categorii de cititori, așa alege ambele variante. Una de purtat și una de sărbătoare sau de mers la biserică, cum spun țaranii mei din Zoreni. Atâta timp cât la noi difuzarea cărții clasice nu e o profesie, ci o aiureală, difuzarea electronică face cunoscut, cu rapiditate și în spații largi, *noul titlu*, ceea ce nu poate respinge, cred, niciun scriitor. Pentru că există și cititorul descris de Octavian Paler în *Viața ca o coridă*, pentru că există *lectura exigentă* despre care vorbea George Călinescu și *lectura reflexivă* la care făcea referire Matei Călinescu, așa opta și pentru suportul pe hârtie. În această opțiune intră și propriul orgoliu; sau poate una dintre puținele bucurii ca scriitor, aceea de a-mi revedea cărțile, din când în când, așa cum revezi câmpurile, în diferitele anotimpuri. Dacă îi dăm dreptate lui Dostoievski în pledoaria sa despre cum ne văd cărțile (mai ales noapte, când ele nu dorm, ci ne privesc), atunci numai suportul pe hârtie al cărții îmi va aduce acest privilegiu... divin. Și iată cum, bietul om slujește la doi stăpâni...!

AUREL RĂU

„Ce mare lucru este să fii cetățean al orașului ideilor, chiar prin puținul tău, numai al tău, dar care să fie adevărat și valoros!”

(Fragment)

- Privindu-Vă imensa bibliotecă, îmi amintesc de o mărturisire a lui Dostoievski despre cum simțea că e privit noaptea de cărțile importante, cele care nu dorm niciodată. Suntem, acum, sub ochii acelor cărți care nu dorm niciodată? Sunt doar priviri îngăduitoare?

- Cărțile ne privesc, amintindu-ne de imensa frumusețe care există în istoria culturală a omenirii și totdeauna complexându-ne la gândul că încercăm să ne înfruntăm cu un uriaș. Iar noi suntem atât de firavi, succinți și trecători. Dar, este modul de a fi al celor angajați într-un act cultural să ne considerăm între cărți ca în mediul nostru cel mai propice.

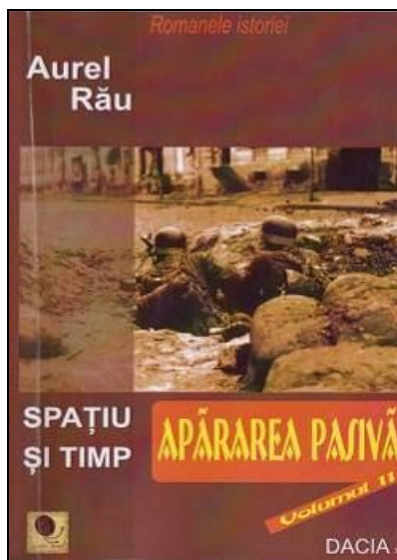
- Mi-i sufletul sus..., scrieți în Emoție de primăvară, cu un puternic sentiment al trecerii timpului: Vine un an și altul și altul... Dacă Poetul vrea să înfrângă măcar puțin din fragilitatea umană sau să se ia de piept cu universul, după cuvintele lui E. Cioran, este obligatorie această situare a sufletului?

- Am crezut întotdeauna așa, prin faptul că scrisul meu literar e dominat de poezie, călăuzit de emoție, de evlavie. Când scrie cineva proză, și dă socoteală în fața vieții, nu-i obligat să fie pe această dimensiune, sufletul lui să fie *Sus*. Pentru poet însă nu este altă cale, indiferent de tipologia pe care se situează. Este lucrul tău, raportat la idealul în care te-ai înscris, și accepți regula aceasta a urcușului cât mai sus,

perspectiva luminoasă a omului care înfăptuiește în spirit.

- Mi-i sufletul sus..., cu Focurile sacre, Zeii asediați, Cuvinte deasupra vămii, Septentrion, Piatra scrisă, Alcinous și zarva peșitorilor, Tesoros, până la Cântecul stelelor. Cât își mai păstrează această antologie, Cântecul stelelor, cu versurile poezilor de la revista Steaua, alcătuită împreună cu Adrian Popescu, din importanța de acum zece ani, când a fost editată.

- Am făcut această antologie într-un moment aniversar, cu grijă de a ne exprima responsabil despre ceea ce gruparea literară de la Cluj, de la revista *Steaua*, a realizat în timp, în bătaia pentru literatură, într-o epocă cu multe întâmplări în viața noastră literară controlată, o luptă pentru a preîntâmpina tendințele de simplificare sau aserviri. În această antologie am vrut să reamintim performanțele revistei *Steaua*. După succesul care l-a avut în țară și peste hotare, considerăm că merită să existe asemenea antologii, mai ales dacă au o miză precisă, rămânând mereu în limitele valorii. La revista *Steaua* din Cluj s-a făcut operă de construcție pentru un drum literar specific și a fost creat un *loc de întâlniri*, cum îmi place să spun, pentru multe voci din toate zonele țării și din toate epocile, chemate în arenă să-și arate fața și să-și măsoare forțele, mai ales scriitorii din interbelicul românesc, marginalizați, pentru care revista căuta tot felul de mijloace să-i aibă în paginile ei, alături de vocile tinere aflate în căutarea unui limbaj propriu.

- În prefața volumului AR, publicat la Editura Eminescu, criticul Mircea Iorgulescu vă numea poetul fascinat de înălțimi, ca expresie a vitalității poetice venind dinspre Transilvania, cea care v-a dat cumpăt artistic. Dumneavoastră i-ați dat Transilvaniei un creștet pur de cultură (se vorbește despre culturalul pur al revistei): revista Steaua.

- Este un capitol din literatura română cu existența lui de 60 de ani, până în momentul de acum. Se potrivește să fiu la începuturile *Stelei* și eu un aspirant al scrisului și să mă aflu într-un grup de tineri scriitori, năzuind spre o publicație literară care să devină un loc de manifestare pentru talentele noi și asigure o dezbatere vie și responsabilă asupra scrisului literar îndeobște. Ne situăm în anii 49-50, într-un climat extrem de dificil pentru creația culturală. Doctrina realismului socialist venită dinspre ruși se așeza tot mai temeinic, literatura militantă fiind singura acceptată în viziunea lumii venind dinspre revoluția bolșevică. Eram preocupați să găsim o altă cale de manifestare, când scrisul era supravegheat, chilia pustnicului era iscodită printr-un geam secret și în sufletul tău se instala cel ce te supraveghea în momentul scrisului și al afirmării acestuia prin judecata critică. S-a întâmplat să poată fi pornită această revistă prin *Almanahul literar*, alături de oameni plini de perspective și entuziasm precum *Ioanichie Olteanu*, venind dinspre *Cercul literar* și care devine un coagulant în grupul nostru. Veneau și alte nume care doreau să-și creeze un contur literar, *A.E. Baconski*, care terminase Facultatea de Drept la Cluj și *Victor Felea*, absolvent de universitate, cu mici stagii de publicist în reviste românești din timpul războiului. Era un vis al tinerilor scriitori de a avea o publicație românească în Ardeal, prima după război. S-a născut *Almanahul literar*, așezat sub conducerea unui scriitor cu experiență, de încredere pentru regim, dar cu suflet real de scriitor, cu o chemare care putea activa viața literară, *Miron Radu Paraschivescu*. Cu *Victor Felea*, cu *A. E. Baconski*, și *Miron Radu Paraschivescu*, și alții, mă afluam și eu în prima redacție, foarte tânăr →

VALENTIN MARICA

pe atunci, încă student. Vorbim de *Steaua* care începe prin transformarea *Almanahului literar*.

În istoria revuisticii românești, *Steaua* punctează un drum propriu, demnitate și deschidere continuă față de constrângerile din epocă, aspirație spre libertate și spre literatura de dincolo de cortina de fier care se instalase. A fost gândită bine revista. S-a unit aspirația spre literatura valoroasă a scriitorilor tineri cu ceea ce au lăst moștenire generațiile anterioare. S-a sărit dintr-o regulă a dezvoltării literare, aceea că tână generație e numai iconoclastă și se desparte de înaintași, contestându-i. Aici s-a produs un lucru diferit: dorința să devii tu însuși, să ai succes în căutarea unui limbaj propriu, te obligă să fii atașat de maeștri, să mergi mână în mână cu ei în lucrul tău literar. Între 55-58, avem pagini de o anvergură mai deosebită, scrise de A. E. Baconski, Aurel Gurghianu, Victor Felea, Aurel Rău, dar și de mai tineri, ca Leonida Neamțu, D. R. Popescu, Petre Stoica, alături de pagini semnate de G. Bacovia, care nu putea publica în momentul respectiv, Tudor Arghezi care reușise să revină în literatură după mizeria contestării lui de către o critică dogmatică. Îi avem în paginile revistei pe Ion Vinea, care aducea cu el în mod simbolic tot ce a fost mișcare de avangardă, și pe Adrian Maniu care militase la fel pentru modernitate în literatura română, cum și pe mulți alții. Căutam să recăștigăm domeniul esteticului, proprietatea termenilor liricului, să ieșim din discursul retoric, lipsit de virtuțile magice ale verbului modern.

- I-ați deschis o pagină lui Lucian Blaga, într-unul dintre cele mai grele momente ale biografiei sale literare.

- Era important, în căutarea unui limbaj curat în poezie, să te bucuri de proximitatea lui Lucian Blaga. Nu s-a îngăduit prin limitările de atunci, prin prejudecățile ideologice, ca Blaga să fie prezent în paginile revistei cu versuri originale, dar am obținut dreptul de a-l publica cu traduceri. Blaga a devenit un faimos traducător din literatura universală, fără să-și oprească o clipă literatura proprie. Relațiile lui Blaga cu A.E. Baconski, apoi cu mine, au fost foarte importante. Ne vizita săptămânal la redacție și discutam, în perspectiva

numerelor viitoare, ce vom publica. Autorii din care Blaga a tradus s-au înmulțit. Am ajuns să publicăm pagini din Rilke și chiar un articol al lui Blaga despre Rilke, depășind prejudecata din epocă în legătură cu marele poet de limbă germană. A urmat o critică dură în ziarul *Scânțea*, fiind certați și aspru judecați, căci prin traduceriile lui Blaga, și în eseuul său, nu se făcea o delimitare față de misticismul lui Rilke, ci dimpotrivă, prin cuvinte meșteșugite, se milita pentru exemplul lui în viziunea asupra existenței, în care se aflau și raționalul și misterul. Conlucrarea cu Blaga a fost culturalizatoare pentru o întreagă națiune. Prin el, revista *Steaua* a oferit timp de 5 ani mostre din marea poezie mondială a multor timpuri, din poezia secolului XX, despre care nu era voie să se vorbească nici în școală, nici în revistele literare. Se găseau un moment aniversar, sărbătoriri UNESCO, și se făcea apel la convenții internaționale, și așa treceau textele. Dar, Blaga a trăit și momentul când l-am publicat și cu poezie originală, când erau mai puțini nori pe cerul ideologic al României. Am fost fericit atunci. Mergeam spre redacție, după o întâlnire cu el, undeva într-o cofetărie, în mână cu poemul *Mirabila sămânță*, și mi s-a părut că am aripi. Vedeam, dincolo de mizeriile momentului, România spirituală salvată. Atunci, a fost o zi frumoasă decât altele, pentru *Steaua* și pentru literatura română. Pe Blaga l-am publicat aproape 2 ani cu versuri originale, dar a survenit tragicul lui sfârșit. S-a îndepărtat acest zăbranic întins spre marii scriitori interbelici care erau ținuti deoparte. Astfel, s-a grăbit momentul pentru o mai mare receptivitate față de proza lui Agârbiceanu. Am publicat proza lui Vinea, pagini din proza lui Petru Dumitriu, cu un evident grad de intelectualitate și neînfeudare în viziuni simpliste. S-a pus pentru prima dată în circulație, prin *Steaua*, aproape toată proza lui Vasile Voiculescu, strategie care, în ce mă privește, s-a finalizat și cu o ediție Voiculescu, poeziile lui, unde am scris și studiul introductiv.

- Scriitori importanți consideră revista Steaua ca loc al nașterii lor. Așa e Mircea Ivănescu sau, venind mai aproape de noi, Adrian Popescu.

Într-un interviu, Șt. Augustin Doinaș spunea despre Cercul Literar de la Sibiu : Acolo m-am născut în cultură. Puteți spune același lucru? V-ați născut în cultură la Steaua?

- Se poate spune și așa, cu mica vanitate că m-am implicat și eu într-o activitate care a situat literatura într-un mediu major de cultură, i-a redat un limbaj pe care fusese obligată, un timp, să-l mistifice. La Sibiu, când s-a născut *Cercul Literar*, suntem tot pe ogorul universității clujene. Ce s-a pornit în cultura română, prin fundamentarea vieții universitare din Cluj, a însemnat o salvare din vicisitudini, cultura fiind amenințată de o gândire viciată. La *Steaua*, s-a crezut, în ciuda unor neajunsuri, mult, în demnitatea actului creator. Ea a fost, cum spuneam, un loc de întâlniri, al debutanților care își căutau primul aer respirabil, alături de maeștri inclusiv din literaturile mari de peste hotare. Scriitori din generația lui Nichita Stănescu, Petre Stoica, Mircea Ivănescu „și-au făcut mâna” și la *Steaua*. Matei Călinescu a publicat aici articole în care se foloseau terminologii critice emancipate, departe de slugarniciile demagogice de atunci. Acestea nu pot fi uitate când fixăm rolul *Stelei* în literatură. Am, acum când vorbim, o carte trimisă de la București, apărută sub auspiciile Academiei, cu opera lui A. E. Baconski. Prin cronologia ediției, articolul-prefață prin care Eugen Simion regândește creația lui Baconski, prin notele însoțitoare, e într-o măsură vizată și lucrarea de la revista din Cluj. Regăsesc în versuri și unele momente de viață care le-au produs, ele îl exprimă pe autor, dar îmi amintesc și de diversele etape când se concentră energii și pasiuni, legate de viața revistei, pentru a învinge obstacole.

Cluj, 3 martie 2010

NOTĂ:

Interviul a fost înregistrat pe casete-audio, în Casa scriitorului de pe strada Octavian Goga din Cluj, nesupus întrebărilor prestabilite. Partea a II-a a interviului este o *Carte Radio de Poezie*, versuri de Aurel Rău în lectura autorului.

Romulus Guga o reconstrucție estetică a lumii

Ca om și scriitor, Romulus Guga a fost contemporan cu timpul său, nu doar prin vibrația calității de martor, ci mai ales prin incisivitatea sinelui, în *gâlceavă* neîntreruptă cu mocirla umană. Omul și scriitorul probează franchețea *noului limbaj* cultural, care să înalțe spiritul, știind că „artistul fără revoluție produce malformațiuni.” Dramaturgia, bunăoară, este pentru Romulus Guga construcție a lumii ideilor (*reconstrucție estetică*), cuprinderea în angrenajul scenic a conștiințelor semenilor, așa cum palpită acestea în conflictele fundamentale ale timpului: „Mi-am imaginat un tablou uriaș ca al lui Mendeleev, în care fiecare scriitor e obligat să descopere acea particulă elementară care dă peste timp imaginea exactă a vremii sale.” Astfel, Romulus Guga se apropie de un *teatru al ideilor*, al simbolurilor condiției umane, respingând „isprăvile epice”. În opinia dramaturgului, a povesti o piesă de teatru sau a aștepta „fabula cu morala sa” e semnul că spectatorul și-a pierdut vremea de pomană, în schimb a medita prin teatru asupra condiției umane e câmpul ideal de percepție; căci personajul în teatru nu este doar argumentul a „ceea ce am fost”, cât mai ales a ceea ce „voim să fim”.

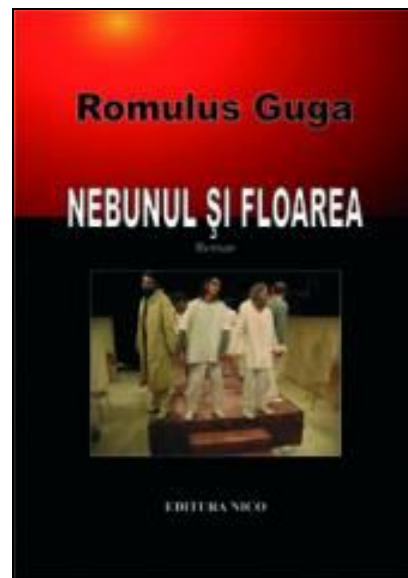
„E în mine un sens”, mărturisea poetul în *Spital '66*, din volumul *Bărți părăsite*, 1968. *Sensul* e judecarea unei lumi schimonosite, în destrămare, și judecarea omului „ce n-a învățat încă să trăiască”, așezându-se cu voluptate în imperiul maladiilor spiritului contemporan. Omul trăiește „după cum bate vântul” într-o lume complicată, „creația mincișilor”, inundată de boli ale spiritului, astfel că, prezice Naratorul din *Adio, Arizona*: „...spitalele viitorului nu se vor mai ocupa de bolile fizice ale oamenilor, ci vor fi niște spitale în care se vor trata caracterele și sentimentele.” (1)

În perioada scrierii romanului *Adio, Arizona*, 1974, Romulus Guga își finalizează și piesa de teatru *Moartea Domnului Platfus*, text început în anul 1964 și reluat în anul 1966. Replici din roman completează textul piesei,

finalizat în cheia dictonului „Dacă omul nu simte nimic, e nimic.” Personajele romanului și ale piesei au boala *platfușilor*, în anamneza căreia intră platitudinea, indiferentismul, egoismul, renunțarea la memorie, îndepărtarea de esențe, lenevia spiritului, toate acestea derulându-se într-un somn bezmetic, „avant-premierea morții”. Naratorul din *Adio, Arizona* avertizează asupra pericolului bolilor spirituale, exprimând și vaga șansă de vindecare, dacă acestea vor însemna preocuparea *celor care au timp și pentru viitor*: „Am făcut asta în nădejdea că va veni o zi când aceste „boli”, pe care le-am găsit eu în viețile oamenilor, vor putea fi vindecate. Uite și le înșirui și dumnitale în ordinea în care stau aliniate pe etajera mea pentru că poate, într-o zi, îți vor folosi la ceva sau celor care au timp și pentru viitor: tăcerea, pasivitatea, lășitatea, delațiunea, iresponsabilitatea, carierismul, minciuna, bârfa, înscenarea etc., restul n-ai decât să-l cauți prin casele oamenilor unde, sunt sigur, pe etajere sunt conservate, cred, din aceeași speranță.” (2)

Platfușii sunt ași ai dialogurilor anoste, în ritmurile lăncede ale semiîntunerului cafelelei, invadatori ai nimicului, expresii ale apatiei, siluete abulice, desărcinate de spirit. Bill, Puc, Pasăre, Val, Camil, Hortensia, Marius, și, mai presus, Anton Platfus, scriitor, sunt doar mimări ale omenescului: „Platfus este omul care nu știe de ce există și nici nu caută să afle. Pentru el viața nu va fi niciodată o problemă.” *Platfușii* reprezintă desenul unei lumi oloage, a *deșeurii*. Personajul *Nebuna* se îngroapă într-un morman de pantofi stricați și desperecheați, după ce a îngenunchat cu mâinile împreunate în fața acestor aluviuni.

Genealogia *platfușilor* e ilară. Bunicul lui Anton Platfus a luptat la 1848, păstrându-și cu sfințenie pălăria atinsă de un glonț, numai că în timp ce profesorul de istorie îl omagia, eroului i se ducea oala la pat. Stereotipia obositoare a gesturilor, caricaturizarea momentelor importante din viața omului (nunta Hortensiei se reduce la câteva replici de limbaj trivial în hărmălaia, până la vuiet, a cafelelei) și declanșarea limbajului interjecțional („Ha, hi, hu... ha, ha, ha... A! Ha, ha, hooo...”) accentuează moartea spirituală,

asemuită de dramaturg cu ciuperca atomică. Măcinarea în gol a *platfușilor*, claustrarea în pustiul ratărilor vieții, eșuarea dialogurilor în banal („De ce are elefantul coadă?”), pantomima de cafelea, sunt, în reflecțiile personajului Bach, semne de sufocare ce ar trebui să nască semnale de alarmă: „În fond, trăim foarte puțin, ridicol de puțin, și nu ne-ar deranja inevitabilele dureri ale vieții, ci faptul că unii trăiesc morți printre noi, iarăștia ne strică viața, pentru că ei nu se mai pot și nici nu mai vreau să se-nțeleagă...” (3)

Prin sentențiozitatea lui Bach, personajul care împarte în jur picături de luciditate, mai ales în dialogurile cu Marius, dramaturgul aduce la rampă ideea refacerii lumii. Dacă lumea e o comedie stupidă, cu viii „care vin să-i îngroape pe morți”, și este o îngrămădire de oameni „pe o banchiză”, unul în coastele celuilalt, lumea ar trebui refăcută; toți oamenii să renunțe la viața lor și s-o trăiască pe cea a timpului, care are forță. Dacă *platfușii* născuți din ticăloșie n-au vitalitate, lumii i se ia forța, dându-i-se în schimb amenințarea. Lumea nu poate fi refăcută fără înălțarea ființei. „Cum să cobor în teacă fără luptă?”, sună un vers din poemul *Cuvinte* de Romulus Guga. Iar în caietul-program al spectacolului cu piesa *Speranța nu moare în zori*, premiera absolută, 31 martie 1973, la Teatrul Național din Tg. Mureș, Romulus Guga consemna: „Dumneavoastră, cei care v-ați așezat în această seară în sala acestui teatru, veți cunoaște →

VALENTIN MARICA

un om care a vrut și vrea, prin faptele, prin sentimentele, prin inimile dumneavoastră fierbinți, să umble precum stelele pe cer, de-scriind acolo, în adâncul dumnea-voastră neștiut, strălucirea și măreția despre care singuri vă sfiți să vorbiți. Acesta e teatrul, acesta e rostul lui.”

Aș fi vrut să-i citesc lui Romulus Guga aceste note de lectură. M-ar fi bucurat, iar, exigența omului de înaltă cultură și sensibilitate; aceea pe care am simțit-o când m-a chemat la revista „Vatra” pentru colaborări, spunându-i lui Dan Culcer să-mi publice un studiu despre George Călinescu; aceea pe care am descifrat-o într-un interviu realizat în foaierul Naționalului din Tg. Mureș pentru emisiunea „Ora T” a Televiziunii Române; acea exigență, ce însemna respectul pentru adevăr, din însemnările pe care le citea la Radio Tg.Mureș, pe vremea când eram reporter începător la această instituție; acea exigență mărturisită paginii scrise, pe care am descoperit-o ca secretar literar, la Tg.Mureș, când din arhivă îi luam scenariile de poezie sau textul piesei *Candelabrul*, căci Romulus Guga a fost secretar literar la teatrul unde i s-a jucat în premieră absolută primele piese. De exigența lui Romulus Guga am avea nevoie în zbaterea zilei, de ideea refacerii lumii din *Moartea Domnului Platfus*, de versurile din poemul *Excursie în istorie*, de chipul său sobru și cald, de cuvântul apăsător, rostit în public, de prietenia lui, de firescul cu care vorbea despre viață și moarte: „*Cine mă va căuta pe urmă în cuvintele mele, / mă va auzi rătăcind printre stele.*”

NOTE:

1. Romulus Guga, *Adio, Arizona*, (Spovedania unui naiv făcută în fața unui autor de provincie), Editura Dacia, Cluj, 1974, p. 17.
2. *Idem, Ibidem*, p. 16.
3. Romulus Guga, *Moartea Domnului Platfus*, în „Teatru Comentat-Eval mediu întâmplător”, ediție îngrijită de Voica Foișoreanu-Guga, Editura Eminescu, București, 1984, p. 425.

La Târgul de carte „Alba Transilvana”, 2013

Verile mamei

Soarele când răsărea
Cu răcoare o-ncegea...
Ea intra cu pași ușori,
În grâu, pân' la subsorii.
Măr îi era pumnul mic...
Secera cerul din spic.
Când venea seara, domoală,
Ne-aducea îngeri în poală.

Frați de cruce

Se legau prin adiere de cununa casei,
În amiezi prelungi rotunzii nuci.
Clocotea în aer miezul verii.
Iarba se zdrobea în colți de furci.

Sub arsa pălărie, cât o palmă,
Să stea și Bumba, cu botul, voiam,
Dar zăgazurile soarelui, rupte,
Îi luau mica umbră ce i-o dădeam...

Parcă ne țineam de mâni,
copilărește...
Așa plecam cu Bumba înspre Tăușor,
Frați de cruce, mână și copită,
Împrăștiind un vis pe dungă de răzor.

Pe obrazul soarelui făceam un semn
De potolire a jarului ceresc,
Gâtul vacii blânde mă răzima ușor
Și-n ochii ei vedeam... cum cresc...

Secetă

În neștire-i frunza...
Carele din osii sar...
Ziua-i doar o dără
Pe un inel de var.

Păsările-și uită cuibul.
Respirația-i de ceară.
De nisip e plopul alb,
Veștejind în mal de seară.

Drum la Ciscut

Două dealuri domoale urcam,
Naftă de la Ciscut să aduc.
Răzorele-mi treceau peste umeri...
Venea după mine umbră de nuc...

Tăiate, inele, din faguri și cer,
Îmi păreau casele din satul vecin.
Ochiul le înșira ca pe merele dulci,
Roți de foc în cale îmi părea că vin.

Lângă fântâni, îngeri se adunau să cânte.
Aș fi rămas acolo-n glăsuire lină,
Dar mama aștepta s-aprindă lampa
Să vadă cum ne-am așezat la cină.

Casa natală din Zoreni

Mă-mpiedicam în iarba necosită,
Lasând în urmă un lătrat de câine...
Prin țărâna aspră a tăcutei cărări,
Copil cu-n vas de naftă-n mână...vine.

Rugă către secerători

*Zoreni, 3 iulie 2008,
la 13 ani de la moartea Cezarei*

Nunta din grâu veți lua-o...
Cădea-va altarul păgân.
Boarea ochilor va molcomi
Șiroaie de lapte, la sân.

Veți duce nunta din grâu
În cuvânt ce nu s-a mai spus,
Punând grunji de răcoare
În arderea unui apus.

Veți tăia mănunchiuri în zi.
Veți lega mănunchiuri în noapte.
Pe pântec tăcut, de pământ,
Vor jindui boabele coapte.

Doar mâna, în semnul de cruce,
Alături, va frânge tăcerea:
Lăsați un capăt nesecerat!
În grâu e părul ei; ca mierea...

Ritualul întoarcerii în zi

Cântec la vie, din Sus de Sat

Dă-n pârgă cerul din pașii tăi, iubito!
Cuvintele ni s-au oprit deodată'...
Începe, iar, târziul atârnat de aștri,
Să te prelingă rază peste mal surpat...

Miroase a fir de taină curgerea de râu.
Călătorește viața în alai de vis.
Tăcerii care adie noaptea-n rai,
Numai sărutul fereastră i-a deschis.

Îți dau pierdutul ochilor-cărare...
Ți-s albe urmele și unduiesc șoptit.
Le mângâi printre stele călătoare,
Mă-mbrac în vestea clipei c-ai venit.

Leg iarbă-n roți, la Carul Mare,
Să se sfărâme orice chip de lut.
E noaptea de magnolie a firii,
Cu roi de îngeri..., ca la început.

VALENTIN MARICA

Opera Cărți publicate

Metanii, versuri, Editura Cezara, Tg. Mureș, 1996

Vecernii, versuri, Editura Cezara, Tg. Mureș, 1998

Laguna umbrei, versuri, Editura Cezara, Tg. Mureș, 1999

Secantă la ochiul mimozei, versuri, Editura Cezara, Tg. Mureș, 1999

Cruci în deșert, versuri, Editura Veritas, Tg. Mureș, 2000 (Marele Premiu la Concursul Național de Poezie „ Ion Minulescu”).

Alluviuni-Alluvia, versuri, ediție bilingvă română- engleză, traducere de prof. univ. dr. Virgil Stanciu, Editura Dacia, Cluj, 2000 (Premiul Uniunii Scriitorilor)

Ziua canonului, versuri, Editura Tipomur, Tg. Mureș, 2001 (Premiul I la Festivalul Internațional „Lucian Blaga” de la Lancrăm-Sebeș-Alba- Iulia).

În naosul râului, versuri, Editura Tipomur, Tg. Mureș, 2002

Linia de contur, interviuri literare, Editura Tipomur, Tg. Mureș, 2002

Manuscrisul de jad, versuri, volum în format electronic, editat de Radio Tg. Mureș, Tg. Mureș, 2005

Mâini de alint, versuri pentru copii, Casa de editură Mureș, Tg. Mureș, 2005 (Premiul Uniunii Scriitorilor)

Schitul numelui, versuri, ediție bilingvă română- franceză, traduceri de Alexandre Luca și Anca Clitan, Editura Ansid, Tg. Mureș, 2005

Îndurarea amiezii, versuri, Editura Nico, Tg. Mureș, 2006 (Marele Premiu la Festivalul Național de Poezie Religioasă „Credo”, 2007)

Studii de istorie literară, exegeze, Editura Nico, Tg. Mureș, 2007

În apa Duhului (Reporter în Țara Sfântă), eseu, Editura Nico, Tg. Mureș, 2008 (Marele Premiu la Concursul Național de literatură „Romulus Guga”, 2009)

La fântâna îngerilor, versuri, Casa Cărții de Știință, Cluj, 2009

Nicolae Băciuf – Cina din cuvânt, repere literare, Editura Nico, 2009

Conjugarea verdului, publicistică, Editura Nico, 2009

Ceasornic de lut, poeme, Casa Cărții de Știință, Cluj- Napoca, 2009

Vânători de inefabil, interviuri literare Casa Cărții de Știință, Cluj- Napoca, 2009

Tăcerea magilor, versuri, Editura Nico, Târgu-Mureș, 2010

Absidă pentru ziua a treia (Poemele Zoreniului), Editura Dacia XXI, Cluj, 2011.

Metanii peste strigătul arborelui. Versuri închinat lui Grigore Vieru, Editura Cezara, Târgu-Mureș, 2013.

Frigul visului, versuri, Editura Nico, Târgu-Mureș, 2014.

A îngrijit edițiile (selectiv)

Aron Cotruș, *Eminescu*, Târgu-Mureș, Fundația Culturală „Cezara”, 2000.

Corneliu L. Dragoman, *Bunăvestirea numelui. Octavian Goga în memoria rășinărenilor*, Târgu-Mureș, Fundația Culturală „Cezara”, 1998

Cosmina Maria Nan, *Psalmii arghezieni-psalmii davidieni*, Târgu-Mureș, Fundația Culturală „Cezara”, 2000.

Crucea- semn și simbol, o cercetare a etnologului Livia Rusu la Muzeul Etnografic din Reghin, Fundația Culturală „Cezara”, 2009.

Alb de duminică, Grigore Vieru în evocările scriitorilor din Târgu-Mureș, Editura „Cezara Codruța Marica”, 2009 etc.

Îngrijește, din 1996, seriile de carte ale Editurii Cezara Codruța Marica :
Prima verba(debuturi),
Via lucis (poezie),
Perpetuum (proză și teatru) și *Exemplarium* (critică și istorie literară).

La Conferința Națională a Uniunii Scriitorilor, 2005

În antologii literare (selectiv)

Ceasul de flori, Editura Tipomur, Târgu-Mureș, 2001

Îmbălânzitorul de timp, antologie de poezie mureșeană de N. Băciuf, Editura Tipomur, Tg. Mureș, 2003

Antologia poezilor ardeleni contemporani de Eugeniu Nistor și Iulian Boldea, Editura Ardealul, 2003

Trei decenii de poezie târgumureșeană de Kocsis Francisko și Ileana Sandu, antologie română-maghiară- engleză, Editura Monitorul Primăriei, Tg. Mureș, 2007

Cartea mea fermecată, antologie îngrijită de Irina Petraș, Uniunea Scriitorilor, Filiala Cluj, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj- Napoca, 2009.

Efigii lirice, Editura Ardealul, Târgu-Mureș, 2009

Boemia, Antologia Clubului Internațional de Cultură Boemia, Editura Nico, Târgu-Mureș, 2010.

Trepte de marmură, Editura Dacia XXI, Cluj, 2010.

Invitație la vers, Casa Cărții de Știință, Cluj, 2010.

Caietele Lucian Blaga, Casa Cărții de Știință, Cluj, 2008, 2009, 2010.

Caietele de poezie, Societatea Culturală Lucian Blaga, Cluj, 2010.

Arta sfâșiată - 73 de poeți contemporani, Editura Arhip Art, Sibiu, 2011.

Cu texte și studii în lucrări colective (selectiv)

Atheneum, Cluj-Napoca, 1970 (seria științe sociale)

Caiete teatrale, Târgu-Mureș, 22 septembrie 1985, 12 decembrie 1985,

4 iunie 1987, 14 iunie 1989.

Conferința Internațională Mass-Media în Europa de Est, Institutul European pentru Cooperare Cultural - Științifică, Iași, 1992

Manual de jurnalism cultural. Publicistica eminesciană, Editura

Cerconsin, București, 2000 (coordonator Ana Maria Sireteanu).

Romulus Guga - Bărți în amurg, Editura Nico, Tg. Mureș, 2006 (coordonatori Mariana Cristescu și Nicolae Băciut).

Caietele Octavian Goga, vol.II, ediție îngrijită de prof.univ.dr. Ilie Guțan, Casa de Presă și Editură Tribuna, Sibiu, 2000.

Râsu-plânsu lui Nichita Stănescu, volumul I, ediție îngrijită de Laurian Stănescu, Târgu-Jiu, 2004.

Caietele Lucian Blaga, ediția a 17-a a Festivalului Internațional „Lucian Blaga”, Cluj-Napoca, 3-5 mai 2007.

Caietele Lucian Blaga, ediția a 18-a a Festivalului Internațional „Lucian Blaga”, Cluj-Napoca, 8-10 mai 2008.

Sangidava (2), studii și comunicări la Sesiunea Națională „Zilele Miron Cristea”, ediția a XI-a, Toplița Română, Editura Ardealul, Târgu-Mureș, 2008

Sangidava (3), studii și comunicări la Sesiunea Națională „Zilele Miron Cristea”, ediția a XII-a, Toplița Română, Editura Ardealul, Târgu-Mureș, 2009

Editura Astra Blaj-10 ani, ediție îngrijită de Silvia Pop, Editura Astra, Blaj, 2009.

Studii, eseuri, articole (în periodice), comunicări științifice (selectiv)

Lioara – un obicei bihorean din ciclul primăverii, în „Atheneum”, Cluj, 1970, p. 209-218 (Seria Științe Sociale)

Imaginea artistică în folclorul românesc, comunicare la Simpozionul Național de Folclor, Oradea, aprilie, 1972.

Dimitrie Cantemir, precursor al memorialisticii, în suplimentul „Viața Culturală”, SR, Târgu-Mureș, 27 octombrie 1973.

Valori literare în „Istoria ieroglifică” de D.Cantemir, comunicare la Simpozionul Național „Tricentenarul Cantemir”, Târgu-Mureș, 23 octombrie 1973.

Tableta argheziană, comunicare la Simpozionul Național „Tudor Arghezi” organizat de Academia Română, Târgu-Mureș, 20-23 septembrie 1975.

Piese de lui A.P. Cehov citite în cheia comicalului, în „Caiete teatrale”, II, 6 mai 1985.

Actualitatea clasicilor, în *Caiete teatrale*, III, 22 septembrie 1985.

Motivul fortuna labilis în Havuzul de Paul Everac, în „Caiete teatrale”, Târgu-Mureș, 4 iunie 1987.

Expresivitatea cronicii dramatice eminesciene,

comunicare la Sesiunea de comunicări științifice „Mihai Eminescu”, Târgu-Mureș, 14 iunie 1989.

Nu uciideți caii verzi, un spectacol de teatru interzis, în „Cuvântul liber”, 21 ianuarie 1990, p.3.

Mihai Eminescu, umbra dulcilor dorinți, în „ETC”, Târgu-Mureș, An III, nr. 9 (275), 15 ianuarie 1991.

Diminuarea

valorilor limbii literare prin cultism și brevilocvență în mass-media, comunicare la Prima Conferință Internațională Mass-media în Europa de Est, Iași, Institutul European, 18 iunie 1992.

Fântâni la Fântâna Albă în Bucovina de Nord, documentar în „ETC”, An II, nr.11, 25 noiembrie 1994.

A doua Românie..., în „ETC”, An II, nr. 10 (19), 28 octombrie 1994.

Când iubirea devine înțelepciune, interviu cu acad. Alexandru Surdu, în „Literatură și artă”, An.VI, nr.104 (1.204), 28 mai 1995.

Din hronicul unei vârste-Teodor Tanco, în „ETC”, 28 iulie 1995.

Deprecierea valorilor stilistice ale limbii române în presa cotidiană, comunicare la Sesiunea Anuală a Universității „Dimitrie Cantemir”, Târgu-Mureș, 31 mai 1996.

Reviste interbelice la Târgu-Mureș, comunicare la Simpozionul „Emil A. Dandea”, Târgu-Mureș, 17 august 1996.

Îmblânzirea antinomilor în poezia lui Corneliu Nicolae Borzan, în „Gazeta Reghinului”, An IX, nr. 11 (94), 1998.

De aici se vede foarte departe, în „Hop”, revista Galei Tânărului Actor, Costinești, An I, nr. 4, 4 septembrie 1998.

Octavian Goga, poetul „istovit pe cale...”, comunicare la Centrul de Reuniune Academică al Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 22 ianuarie 1999, cu prilejul lansării volumului *Bunăvestirea numelui - O. Goga în memoria rășinărenilor*.

Teatrul lui Octavian Goga, comunicare la Zilele „O. Goga”, Miercurea Ciuc, 7 mai 1999, în cadrul Sesiunii Naționale de Comunicări „O.Goga în eternitate”.

Meșterul Manole de O.Goga, comunicare la Simpozionul „O. Goga”, ediția a III-a, Rășinari, 13-14 mai 1999.

Credința în valori, interviu cu acad. Mihai Cimpoi, în „Convorbiri la Cuvântul liber”, An XII, nr. 43 (2.675), 2 martie 2000.

Actualitatea lui Eminescu, în „Cuvântul liber”, An XII, nr.117 (2.749), 15 iunie 2000.

Imperiu de lumină la Statuia lui Mihai Eminescu de la Cernăuți, în „Univers cultural”, CL, 17 octombrie 2000.

Universalul Ananke în Meșterul Manole de O.Goga, comunicare la Sesiunea de Comunicări Științifice a Academiei de Artă Teatrală, Târgu-Mureș, 5 octombrie 2000.

Ut pictura poesis (documentar la Galeria „Szekely haz” din Budapesta), în „Cuvântul liber”, 17 iulie 2001.

Lungul drum al nopții către zi..., Sărbătoarea „Limba noastră cea română”, ediția a XII-a, Cernăuți 2001, în „Cuvântul liber”, 19 octombrie 2001.

Albă era biserica noastră, Ziua Poeziei la Chișinău, în „Cuvântul liber”, 23 octombrie 2001.

Aurel Filimon, consacrare și destin, comunicare la Simpozionul „Aurel Filimon”, Târgu-Mureș, 17 mai 2002.

Sfințenia cuvântului în poezia lui Timotei Cipariu, comunicare la Zilele „Timotei Cipariu”, Blaj-Pănade, 22 februarie 2003.

Cartea cea bună. Noblețea expresiei în poezia lui Nicolae Băciut, în „Cultură și artă”, CL, An XV, nr.37 (3.437), 22 februarie 2003, p.3.

Motivul literar al departelui, în „Astra blajeana”, An. VII, 1 (26), martie 2003.

Scrierea poetului cu sine însuși, comunicare la Concursul de Creație Poetică prilejuit de împlinirea a 70 de ani de la nașterea poetului Nichita Stănescu, Târgu-Mureș, 31 martie 2003.

Teluric și celest în memorialistica lui Ion Vlasiu, comunicare la întâlnirea de la Lechința-Mureș, cu prilejul împlinirii a 95 de ani de la nașterea maestrului, 6 mai 2003.

Reghinul cultural. Fervoarea documentelor, în „Cuvântul liber”, 11 februarie 2003.

De-peiorativizarea conceptului de balcanism, sinteze pe marginea lucrării „Balcanismul literar românesc”, volumele I-III, de Mircea Muthu, Editura Dacia, 2002, în „Târnava”, An XII, nr.72-73-74 (1-2-3), 2003.

Lucian Blaga, poet tragic, comunicare la Târgul de carte „Gaudeamus”, Târgu-Mureș, ediția I, 7 mai 2003, la secțiunea Ziua scriitorilor mureșeni.

Sensuri fundamentale : drumul și casa, comunicare la Biblioteca „Petru Maior” din Reghin, 9 octombrie 2003.

Regăsit în Balcania, eseu despre criticul Mircea Muthu, în „Literatorul”, An I (serie nouă), nr. 4, 4 decembrie 2003, p.4-5.

O piesă de teatru uitată, Învierea lui Ștefan cel Mare de N.Iorga, comunicare la Simpozionul „Ștefan cel Mare-500”, Muzeul Municipal Târnăveni, 5 mai 2004.

Entymeme ale thanatosului în lirica blagiană, comunicare la Sesiunea Națională „Lucian Blaga”, ediția a IV-a, Târgu-Mureș, 23-24 iulie 2004.

Vasile Netea și tezaurizarea folclorului mureșean, comunicare la Simpozionul Național „Tradiție și continuitate cultural-istorică pe Valea Superioară a Mureșului, Deda, 5 martie 2005.

Dreptul la timp, O istorie a literaturii române contemporane în interviuri de Nicolae Băciut, în „Cuvântul liber”, 28 aprilie 2005, p.5.

Valentin Marica, Andrei Marga, Emilia Marica, la Cluj-Napoca, după obținerea titlului de doctor în filologie

Opere incomplete. Conferința pe țară a Uniunii Scriitorilor, 17 iunie 2005, în „Cuvântul liber”, 21 iunie 2005.

De veghe la valorile Sunetul înalt al poeziei - Lazăr Lădăriu, în „Cuvântul liber”, 7 ianuarie 2006.

Soare și om. Pelerinaj în Serbia, în „Cuvântul liber”, 21 iunie 2006, p.5.

Portret în alb. Poezia lui Nicolae Băciut, în „Cuvântul liber”, 17 ianuarie 2006.

O metaforă blagiană-umbra lumii, comunicare la Sesiunea Națională „Lucian Blaga”, ediția a VII-a, Târgu-Mureș, 20 iulie 2007.

Apoftegme ale suferinței umane în opera lui Ion Agârbiceanu și Pavel Dan, în „Mișcarea literară”, An VI, nr. 4 (24), 2007, p.89-98.

Veniți să ne vedem la față! Documentar Ion Vlasiu, în „Cuvântul liber”, 12 decembrie 2008, p. 8

Chujul literar, un fel de unitate a contrariilor, interviu cu Irina Petraș, în „Vatra veche”, An I, nr. 3, mai 2009, p.3-9.

Nu mă revolt împotriva neputinței care mă cuprinde, interviu cu Ștefan Augustin Doinaș, în „Vatra veche”, An I, nr. 4, iunie 2009, p.3-8.

În amiaza locului, dialoguri la Lancrăm cu Dan Hăulică, Achim Mișu și Gheorghe Grigurcu, în „Vatra veche”, An I, nr. 4, iunie 2009, p.8-9.

Am fost contemporani cu Europa prin Școala ardeleană, interviu cu Adrian Marino, în „Vatra veche”, An I, nr. 5, iulie 2009, p.3-7.

Vasile Netea - biograf al patriarhului Miron Cristea, comunicare la Zilele „Miron Cristea”, Toplița Română, 18-20 iulie 2009.

Caracteristici stilistice în Pastoralele lui Nicolae Colan, comunicare la a XV-a ediție a Sesiunii Naționale de Comunicări Științifice „Istorie, Cultură și Civilizație în sud-estul Transilvaniei, Sfântu Gheorghe, 2-3 octombrie 2009.

Am încredere în literatura română, interviu cu Dumitru Chioaru, în „Vatra veche”, An I, nr. 10, 2009, p.7-10.

Crăișorul Horia și actul tragic al „rebeliei”, în „Mișcarea literară”, nr. 2 (30), 2009.

Cursuri universitare :

Genuri publicistice radio, curs la Facultatea de Jurnalistică a Universității Ecologice „Dimitrie Cantemir”, pentru anii de studiu II-III, 1994-1996.

Tipologia interviului, curs la Facultatea de Jurnalistică a Universității Ecologice „Dimitrie Cantemir”, Târgu-Mureș, anul al IV-lea de studiu, 1994-1995.

Istoria teatrului românesc, curs la Academia de Artă Teatrală, secția actorie, Târgu-Mureș, 1995-2000.

Noțiuni de teatrologie, curs la Academia de Artă Teatrală, Târgu-Mureș, secția regie, anii de studiu I-II-III, 1997-2000.

Tendințe avangardiste în teatrul contemporan, curs la Academia de Artă Teatrală, Târgu-Mureș, secția regie, anul al IV-lea de studiu, 1999-2000.

Referințe critice (selectiv)

Teodor Tanco, *Dicționar literar 1639-1997 al județului Bistrița-Năsăud. Autori-Publicații-Societăți*, Editura Virtus Romana Rediviva, Cluj-Napoca, 1998, p.210-211.

Marius Însurățelu, *Muzicalitate și concizie în „Vecernii”*, în „Cuvântul liber”, An XI, nr.6 (2.382), 12 ianuarie 1999.

Mariana Cristescu, *O carte superbă. Bunăvestirea numelui...*, în „Cuvântul liber”, 15 mai 1999.

Ana Maria Crișan, *Laguna umbrei-Valentin Marica*, în „Cuvântul liber”, An XI, nr. 109 (2.485), 5 iunie 1999, p.3.

Nicolae Băciut, *Religia din cuvânt*, în „Gazeta Reghinului”, An X, nr. 1 (96), 1999, p.3.

Dorina Drăghici Moraru, *O căutare a luminii*, în „Grai românesc”, An II, nr.1 (5), 2000.

Nicolae Băciut, *Secantă la ochiul poeziei*, în „Univers cultural”, CL,7 decembrie 1999.

Aurel Sasu, *Dicționarul Biografic al Literaturii Române (M-Z)*, colecția Marile dicționare, Editura Paralela 45, Pitești, 2006, p.47-48.

Ana Cosma, *Scriitori români mureșeni*, Târgu-Mureș, 2000, p.83-84.

Ana Maria Crișan, *Învier printre „Cruci în deșert”*, în „Recurs”, 23 aprilie 2001, p.17.

Titus Vîjeu, *Scripta manent*. Ghid biobibliografic al scriitorilor din Radio 1928-2004, Editura Casa Radio, București, 2004, p.189-190.

Nicolae Băciut, *O istorie a literaturii române contemporane în interviuri*, I, Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2005, p.391-395.

Nicolae Băciut, *Mașina de scris*, Editura Nico, Târgu-Mureș, 2007, p.147-154.

Nicolae Băciut, *Valentin Marica. Studii de istorie literară*, în *Universul cultural*, CL, 6 martie 2007.

Mioara Kozak, *EgoGrafii. Exerciții de dicție pentru păstrarea iluziilor*, Editura Nico, 2006.

Mioara Kozak, *Îndurarea amiezii*, în *Cuvântul liber*, 28 februarie 2007.

Dorin Borda, Romeo Soare, *Galaxia valorilor*, Editura Ambasador, 2007.

Carmen Andraș, *Per crucea ad lucem*, în *Jurnalul de Mureș*, 11-18 ianuarie 2001, p.3

Victor Știr, *Miresmele Țării Sfinte*, în *Mesagerul*, 9 martie 2009, p.1-3.

Eugeniu Nistor, *Viața literară*. Pagină a Filialei Mureș a uniunii Scriitorilor, în *Cuvântul liber*, 27 ianuarie 2006.

Ion Ilie Mileșan, *În naosul râului*, în *Cuvântul liber*, 23 noiembrie 2002.

Cornel Moraru, *Laguna umbrei*, Radio România Cultural, 5 decembrie 1999 (prezentarea volumului la lansarea de la Biblioteca „Târgu-Mureș” din Chișinău).

Julian Boldea, *Etic și poetic*, în *Cuvântul liber*, Tg.Mureș, An XI, nr.239 (2.615), 7 decembrie 1999, p.4

Laura Lazăr, *Metanii*, în *Steaua*, Cluj-Napoca, An XLIX, nr.11-12, 1998

Silvia Chirilă, *Mă prind de cuvânt...*, în *Revista română*, Iași, An VII, nr.3 (25), septembrie, 2001.

Florin Rogojan, *Laguna umbrei*, în *Steaua*, Cluj, nr.7-8, Anul LI, iulie- august 2000.

Mihai Sin, *Consacrarea unui poet*, în *Cuvântul liber* (Univers Cultural), Tg.Mureș, An XI, nr.239 (2.615), 7 decembrie 1999, p.4

Lazăr Lădăriu, *Zeu în sălașul secundeii*, în *Cuvântul liber*, 4 martie 2006, p.3

Romana Colceriu, *Valentin Marica-un poet care pipăie neastâmpărul cerului*, în *Cuvântul liber*, 28 decembrie 2007, p.6

Who's Who în România, ediție princeps, București, 2002, p.377

O temă poetică de mare dramatism în poezia lui Valentin Marica este cea a suferinței și penitenței, întrepătrunse, o temă extrem de importantă pentru poezia acestui sfârșit de mileniu și pentru poezia mileniului următor, cum îndrăznesc să cred. Suferința și penitența nu pot fi deplin conștientizate și asumate decât prin abordarea lor ca valori ale creștinătății, ceea ce, din câte mi-am dat seama, Valentin Marica pare să fi înțeles cu adevărat.

Într-o vreme deloc prielnică pentru poezie, Secantă la ochiul mimozei, a patra plachetă de versuri a lui Valentin Marica (toate apărute în nici trei ani, dar rod al unor îndelungi și dramatice acumulări) vine să confirme și să consacre un poet. (Mihai Sin)

Valentin Marica este un poet special, un melancolic grav, extrem de modern ca scriitură (...) Complexitatea versului, cu trimitere livrescă „bine temperată”, concentrat în esențe pure, dense, relevă în Secantă la ochiul mimozei un poet de maturitate, ancorat la bornele mileniului nou cu autoritatea profesionistului, cu finețea omului și a artistului creator de incontestabilă calitate, înfrânt uneori, dar niciodată învins. (Mariana Cristescu)

E limpede că Valentin Marica e un poet de structură orfică; versurile sale își extrag semnificațiile dintr-o nevoie tulburătoare de re-întemeiere a lumii, de răsturnare a unui univers demitizat prin resursele logosului mântuitor. Cuvântul devine vină și expiere, extaz și culpă nemotivată, în timp ce „ poemul nu are nicidecum început”, iar trupul „ieșit din scâncet își desenează repaosul... (Iulian Boldea)

În poezia lui Valentin Marica verbul pare a-și găsi dimensiunea sacră de la începutul lumilor. Pentru că ea nu mai este zicere a sinelui în relație cu semenii, ci devine incantație, rugăciune, dialog (de data aceasta nefrustat) cu divinitatea (...) Majoritatea textelor sunt metafore ample, generate de analogii subtile, de asociații inedite, ce dovedesc o receptare deosebită a imaginii ca într-o încercare de instaurare a unei relații ontice unice sub privirea filtrată a unui fel de oeil surplombant starobinskian. (Laura Lazăr)

Remarc consistența semantică și de ritm interior a versurilor, precum și afinitățile electivă ale acestora cu universurile lirice ale unor autori de anvergura lui Baudelaire, Blaga, Joyce sau Dostoievski.

Fără a fi în linia poeziei religioase, ilustrată de un Nichifor Crainic, să zicem, lirica lui Valentin Marica apelează la un „instrumentar” din aria sacrului. Evanghelie, Judecata de apoi, Teozofie, Rana îngerului din volumul Cruci în deșert sunt titluri care susțin „obsesiile” poetice ale lui Valentin Marica. Dincolo de un registru lingvistic potențator, viziunile poetice au coerența unui destin asumat : Țipă / mângâierea / în palmă / Niciun ochi nu sângerează / mirându-se / Cade cerul / oprindu-se în vuiet / Se luminează venele trupului / Ce pânză de păianjen / în mine...

Tensiunea poemelor, într-o sintaxă eliptică, e susținută mereu de rana deschisă a biograficului, de împăcarea cu sine, cu Dumnezeu. (Nicolae Băciut)

„Poezia lui Valentin Marica are acel ceva aparte din ascunsul care fascinează, după Jean Starobinski, ceva afla dincolo de vâlul Poppei, inaccesibil și accesibil în același timp, în funcție de percepția mentală, de suflet și de ochi(...). Valentin Marica ne uimește definitiv prin poemul Amiază fără Iisus: Pâlpâie dunga de iarbă / dintre mâna mea dreaptă / și mâna ta dreaptă / Pasăre-liră / piatra pajurei tulbură ochii apei / Valul stins al poruncii / își schimbă culoarea / Cuvântul nu mai duce nicăieri...” (Lazăr Lădariu)

După modelul marilor autori lirici dintotdeauna, Valentin Marica optează în Vecernii închevov pentru o relație cu divinul ce se realizează fără intermediari, într-un spațiu al reclusiunii active și al reculegerii dialogate, în care, de la început, însingurarea metaniei și puțina animație a vecerniei sunt preferate unei aglomerații a liturghiei, care, pentru poet, este aproape sinonimă cu obstrucționarea împărtășirii transcendenței : Unde să te caut, Doamne? / Nu îmi mai dai muntele / să-l duc în brațe.../ Îngălbenește sarea sângelui. / Poate că te împiedici în neînduplecarea mea.../ Rugăciunea cea de pe urmă / trebuie să fie/ ca cea dintâi... / Și am uitat-o... (Marius Însurățelu)

„Titlul acestei splendide plachete, În naosul râului, este menit să incline balanța dinspre „susurul remușcărilor” și „asfințitul care murmură” înspre „timpul care își schimbă forma forma/ în cânepiul lacrimii”; înspre panta rhei-ul care ne mai lasă fiecăruia răgazul unei rugăciuni (...) Fie ca individualitatea vocii poetului Valentin Marica să se contureze din ce în ce mai distinct în peisajul poeziei de azi, și de mâine!” (Ion Ilie Mileșan)

„Filonul religios, dureros de pregnant în poemele lui Valentin Marica, rămâne linia dreaptă din care se intrupează căderea luminii : Timpul / și-a pierdut degetul arătător / Răzimat / într-o scândură căzută din cruce / omul / numără / fulgerele cerului...” (Mioara Kozak)

„Și dacă mă întrebam în ce timp viețuiește sufletul scriitorului Valentin Marica, m-am surprins din nou uimită să descopăr că POEZIA domnului Marica devine locul sfânt, un spațiu sfânt al smereniei, al închinării necondiționate, o absidă în care destinul poetic se împlinește în credință (...) Și poate că chiar aceasta este lecția tainică a desăvârșirii: a înțelege neastâmpărul cerului.” (Romana Colceriu)

De o rafinată eleganță, volumul Laguna umbrei se înscrie în nota lirică și „vestimentară” a primelor două : Metanii (1997) și Vecernii (1998). El inaugurează colecția Via lucis, explicitând, într-un fel, sintagma: Convulsia luminii ca o toacă bate...Traseul înclină spre ritual, străbătut de voalări blagie și de religiozitate. Se desfășoară într-un univers naturist, rural, monahal, cu predispoziție spre surprinzătoare sintagme: geamandura zilei, genunchii cărării, tobogane de murmur, venele înserării. (Ana Maria Crișan)

Volumul Metanii este o punte între pământ și cer, între lacrimă și Dumnezeu. Fiecare poezie este o stare de suflet... (Magdalena Dorina Suciu)

În Laguna umbrei (...) deșertul prăfos al amintirilor e singura rouă ce alină rânile de la picioarele celui ostenit și mut, aed condamnat la a nu putea grai decât prin umbra, aproape iluzorie, a unor cuvinte ce nu mai sunt rostite, ci gravate pe urmele altor pași, acum absenți. Cuvântul, de altfel, își pierde în poeziile lui Valentin Marica în mare măsură puterea denominativă, se alterează ca semnificat. El e lăptos, e de abur, e în lanțuri, se pierde printre siluete de gheață sau se târăște pe nisipul din laguna umbrei. (...) Poetul nu-l mai poate folosi și, mut, va apela la reflexul (citește umbra) acestuia, la semnificant prin urmare. (Florin Rogojan)

„Luciditatea și fantezia, manifestate simultan în lirica lui Valentin Marica, generează un soi de viziune hiperbolizantă, un transfer de stări și de corelații între diferite noțiuni, toate în spirit suprarrealist : Ochii se închid / sub pâlpăirea Carului Mic (...) Turnul bisericii / era o pietricică / pe care o purtam în buzunar / până când adormeam / în aburii presărați / de mâna mamei, în mijlocul mesei...” (Silvia Chirilă)

„Valentin Marica este o figură singulară și foarte discretă. Modul de a fi al domniei sale, această discreție, este și în tonalitatea poetică. Discursul poetic este limpede, migălos șlefuit, cu mare economie de mijloace. Se simte influența lui Blaga, însă este mai atent la lingvisticitatea discursului, unul mai eterat. Valentin Marica nu merge pe forța plastică a cuvântului sau pe valoarea cuvântului în sine, dar scrie o poezie plină de substanță, dominantă fiind tema morții, a ispășirii. Dincolo de textul poetic ca atare mai este ceva, un ritual existențial care presupune ispășirea și o contemplare

permanentă în cuvânt. Poetul chiar spune : „cuvântul mă face să fiu viu...” (Cornel Moraru)

În Schitul numelui, locul unde cuvântul devine poezie are binecuvântarea Cuvântului din iubirea Treimii...În spatele cuvântului stă de veghe autorul cu toată responsabilitatea gândului din ziua de mâine : Fără somnul crinului și legea stelei ce cade / cioplitorul în piatră îi greșește zilei numele (Tâlcul crinului). (pr. Silviu Negruțiu)

„Universul său liric își trage substanța din metafizica subiectivă. Spiritualizat, universul htonian aspiră la transcendența desăvârșită. Iar, în această „mare trecere”, poetul se regăsește la pragul dintre lumi, căutând febril cuvântul misterios care să-i deschidă calea spre absolut. Recunoaștem acea „tristețe metafizică” blagiană, acel sentiment al „rupturii ontologice”, devenită însă o experiență personală discretă, de o delicatețe filigranată.” (Carmen Andraș)

„În apa duhului reunește însemnările scriitorului dintr-o călătorie în Israel (...) Autorul are capacitatea de sugestie prin imagini, încât cititorul are percepția aproape fizică a locurilor din Țara Sfântă.

Secțiunea de poeme, scrise în același registru de sensibilitate, confirmă unitatea poetică a unui univers în care ființa creștină simte pregnant starea specială de organizare spirituală în jurul sfințeniei. Cităm, pentru frumusețe, poemul „Sub văzul Tău...”: Sub văzul Tău, văd iarba și polenul aerului... / Îmi intră cerul în oase, sub văzul Tău... / Acum știu unde e fructul oprit / și unde / se încarcă aripa cu catapeteasma surâsului / și unde / degetele se alungesc să atingă miezul Golgotei.” (Victor Știr)

„Este ceea ce se cheamă poezie frumoasă, topită în lumina copilăriei și decantată în lacrima fiului risipitor.” (Mihai Ursachi)

Premii pentru poezie, istorie literară și creație jurnalistică (selectiv)

Premiul I, Simpozionul Național de folclor, Cluj, 1970, pentru cercetarea Lioara-un obicei bihorean din ciclul primăverii.

Premiul Special al Juriului, Festivalul Național „Lira Covasnei”, Sf.Gheorghe, 1976.

Premiul pentru poezie al revistei „Ambasador”, 1998.

Premiul pentru modernitatea limbajului radio în emisiuni culturale, Galele Radio, București, 1998.

Premiul „Provocare jurnalistică”, Galele Radio, București, 1999.

Premiul pentru poezie al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Mureș, pentru volumul Aluviuni, Tg.Mureș, 25 august 2001

Premiul Uniunii Scriitorilor, Filiala Mureș, pentru volumul de versuri Mâini de alint (literatură pentru copii), Tg.Mureș, 15 decembrie 2006

Marele Premiu la Festivalul Național de Poezie „Ion Minulescu”, ediția a IX-a, Slatina 2000, pentru volumul Cruci în deșert.

Premiul pentru eseu al Uniunii Scriitorilor din România și al Revistei de filozofie și literatură „Târnava”, la Festivalul Național „Lucian Blaga”, ediția a IV-a, Tg.Mureș, 23 iulie 2004.

Premiul I pentru poezie și Premiul Ministerului Culturii și Cultelor la Festivalul Internațional „Lucian Blaga”, Lancrăm-Sebeș-Alba, 2001

Premiul pentru Înalt Profesionalism și Premiul pentru Cel mai bun Prezenter Radio la Festivalul Internațional al Emisiunilor de Radio și de Televiziune de la Ujgorod-Ucraina, edițiile 2000 și 2001.

Premiul Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Mureș, pe anul 2002, pentru emisiunile culturale radio.

Diploma de excelență pentru emisiunile culturale radio, la Festivalul Național de Poezie „Romulus Guga”, 2002.

Premiul Festivalului Național de Poezie Religioasă „Credo”, ediția a 3-a, Târgu-Mureș, 2003, pentru volumul Ziua canonului.

Marele Premiu al Festivalului Național de Poezie Religioasă „Credo”, 2007, pentru volumul Îndurarea amiezii.

Diploma Cetățean de onoare al culturii, revista „Ambasador”, 2007

Diploma de excelență a Primăriei Municipiului Blaj și a Despărțământului „Timotei Cipariu” al Astei pentru întreaga activitate.

Marele Premiu la Festivalul Național de Poezie Religioasă „Credo”, 2007, pentru volumul Îndurarea amiezii.

Diploma „Truditor la zestrea sufletului” a Fundației Înălțarea, Târgu-Mureș, 2 noiembrie 2008.

Diploma Colegiului Național „Unirea” pentru frumusețea, lumina, emoția și iubirea înveșmântării în gândul și cuvântul limbii române, Târgu-Mureș, 1 Decembrie 2008.

Diploma de merit pentru dăruire profesională și atașament față de valorile radioului public, Studioul Regional de Radio la 50 de ani de existență, 1 martie 2008.

Diploma de onoare a Bibliotecii „Petru Maior” din Reghin, pentru fructuoasă colaborare, 31 mai 2005.

Premiul al II-lea la Festivalul Internațional al Emisiunilor de Radio și de Televiziune de la Ujgorod-Ucraina, pentru eseu radiofonic Malul care nu se surpă, ediția a X-a, Ujgorod, 2008.

Premiul Uniunii Scriitorilor, Filiala Cluj, mai 2009, la secțiunea literatură pentru copii, anul literar 2008.

Marele premiu la Festivalul Național de Literatură „Romulus Guga”, 2009, pentru volumul de eseuri În apa Duhului.

Diploma de excelență a uniunii Ziariștilor Profesioniști din România pentru volumul de interviuri Vânători de inefabil, 2012.

Medalia și Placheta Eminescu, de Ziua culturii Naționale, 2013.

Diploma de Excelență a Fundației Culturale Vasile Netea, 2014.

Diploma Opera Omnia a Primăriei orașului Sărmașu-Mureș, 2014.

Contact: Tg. Mureș, B-dul Cetății nr.13, Cod poștal 540089, telefon/ fax: 0265235702; 0744.705527, e-mail: valentin_marica@yahoo.it

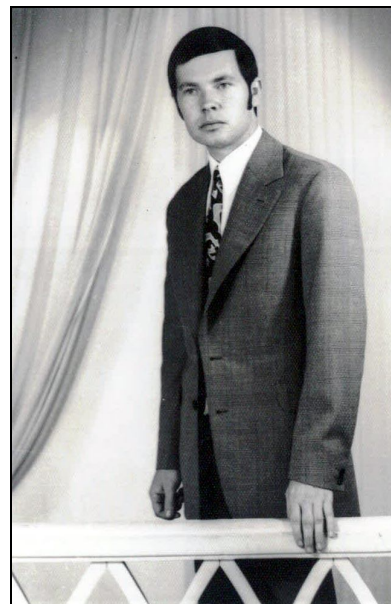
Mic album de familie

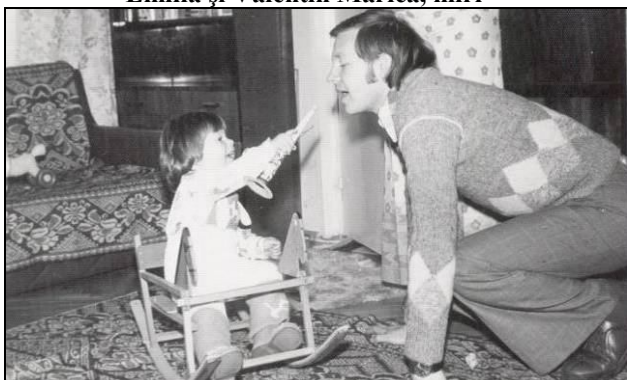
Părinții

Valentin Marica în adolescență

Emilia și Valentin Marica, miri

Valentin Marica rugat să cânte din trompetă

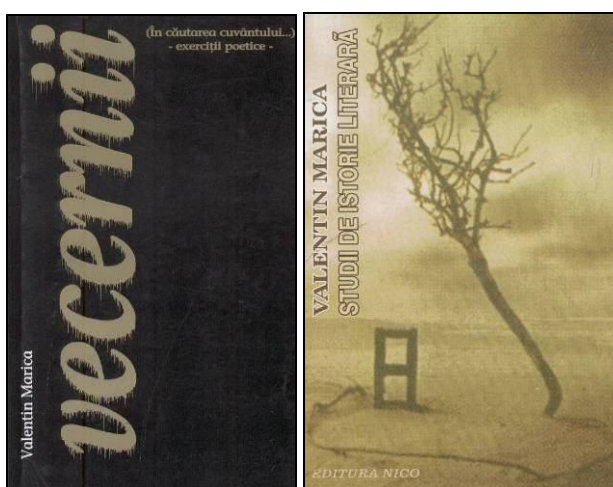
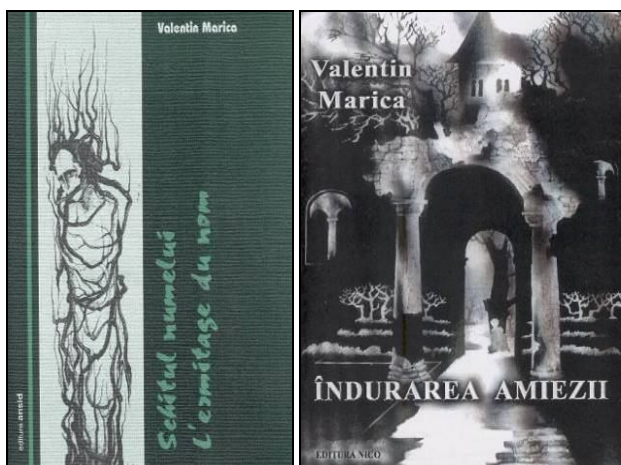
Valentin Marica, un tată fericit

Emilia, Minu, Cezara, Valentin

Minu și Cezara

Punct și de la capăt

Sentimentul ciudat care mă încearcă, acum, în chiar ziua de naștere a poetului Valentin Marica, 9 decembrie, e că n-am reușit să adun între coperti de revistă decât o mică parte din ceea ce aș fi dorit să fie acest supliment al revistei "Vatra veche".

Mi-au rămas zeci de materiale pe dinafară, ale unor colaboratori și ale lui Valentin Marica. Mă simt vinovat și față de aceștia și față de Valentin Marica.

Sper că timpul va face dreptate acestui camarad, împreună cu care am avut adesea sentimentul că putem muta munții din loc.

Prietenia lui Valentin Marica poate fi oricui benefică. Pentru că el este voluntar, generos, mereu dispus să se jertfească pentru o idee, pentru a putea duce la capăt un gând, așa cum îi stă bine unui ardelean autentic.

Un partener de încredere, pe care te poți baza la greu, dar care știe să se bucure alături de tine pentru succese și care știe să pună leac pe rănilor deziluziilor, amărăciunilor, trădărilor, înfrângerilor.

Profesionist desăvârșit într-ale presei, Valentin Marica a dat strălucire instituției în numele și pe altarul căreia și-a pus cheazășie cei mai frumoși ani din viața sa.

Cărturar în toată activitatea lui literară, culturală, purtându-se cu demnitate, făcând onoare oricărei manifestări în care s-a implicat.

Cărțile sale s-au adunat una după alta cu discreție, indiferente la glasurile criticii literare, care a avut în cel privește alte priorități, fără să recepteze așa cum se cuvine o operă care adună și poezie și critică și istorie literară și publicistică, în rezonanță cu realitatea imediată, în armonie cu timpul său.

Mai presus de toate, Valentin Marica este un om puternic, care a rezistat în bătaia celei mai teribile furtuni existențiale, aceea de a-ți petrece spre ceruri copilul drag.

Nu știu câți ar fi avut forța lui, nu știu câți ar fi putut să meargă mai departe fără să capoteze, fără să mai fie în stare să facă ceva.

Și-a învins toată tristețea, s-a împăcat cu sine, cu lumea, cu Dumnezeu, dându-ne curaj și încredere prin exemplul său.

La 65 de ani, Valentin Marica este încă tânăr în spirit, are multe proiecte, are multe vise.

Oricât îi va fi de greu să se acomodeze cu gândul că nu va putea să mai stea de vorbă în fiecare zi cu ascultătorii care-i așteptau emisiunile, sunt convins că va descoperi iar în sine acele resorturi care să-l facă să meargă mai departe, cu demnitate și onestitatea cu care ne-a obișnuit.

Într-un fel, mi-ar plăcea să fiu alături de el, doi tineri pensionari care să poată să facă tot ce le stă în putință pentru cei care mai cred în cultură. Eu va trebui să mai aștept, dacă timpul va mai avea răbdare.

Dincolo de toate relele acestor vremi, a venit un semn bun, o recunoaștere pentru tot ceea ce înseamnă Valentin Marica în viețile multora dintre noi. În liceul în care a învățat la Sărmașu, a luat ființă Cenaclul Literar "Valentin Marica". E o privire spre trecut și o proiecție spre o normalitate a vieții noastre. De aici, se poate vedea foarte departe.

NICOLAE BĂCIUȚ

OCHIUL CICLOPULUI

La Blaj, 25 ianuarie 2014, la Concursul „Ocroțiți de Eminescu”, încadrat de Lazăr Lădariu și Nicolae Băciut

Târgu-Mureș, Palatul Culturii, 2013

Sârmașu, Omagiu școlii, 2013

Directori de onoare

Acad. ADAM PUSLOJIC

Acad. MIHAI CIMPOI

Redactor-șef adjunct

VALENTIN MARICA

Redactori:

Cezarina Adamescu, Sorina Bloj, A.I. Brumaru, Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Suzana Fântânariu-Baia, Vasile Gribincea, Marin Iancu, Alexandru Jurcan, Mioara Kozak, Vasile Larco, Lazăr Lădariu,

Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Bianca Osnaga, Mihaela Malea Stroe, Ioan Matei, Menuț Maximinian, Miruna Ioana Miron, Liliana Moldovan, Cristian Stamatoiu, Gheorghe Nicolae Șincan, Flavia Topan, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Mirela Corina Chindea (Italia), Flavia Cosma (Canada), Darie Ducan, (Paris), Andrei Fischhof (Israel), Dorina Brândușa Landén (Suedia), Gabriela Mocănașu (Franța), Dwight Luchian-Patton (SUA), Mircea M. Pop (Germania), Raia Rogac (Chișinău), Claudia Șatravca (Chișinău), M.N. Rusu (New York), Ognean Stamboliev (Bulgaria)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Revoluției nr. 8, România. Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. Copyright©Nicolae Băciut 2014 *Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com *Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 * telefon: 0365407700, 0744474258. Materialele nepublicate nu se restituie. Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

